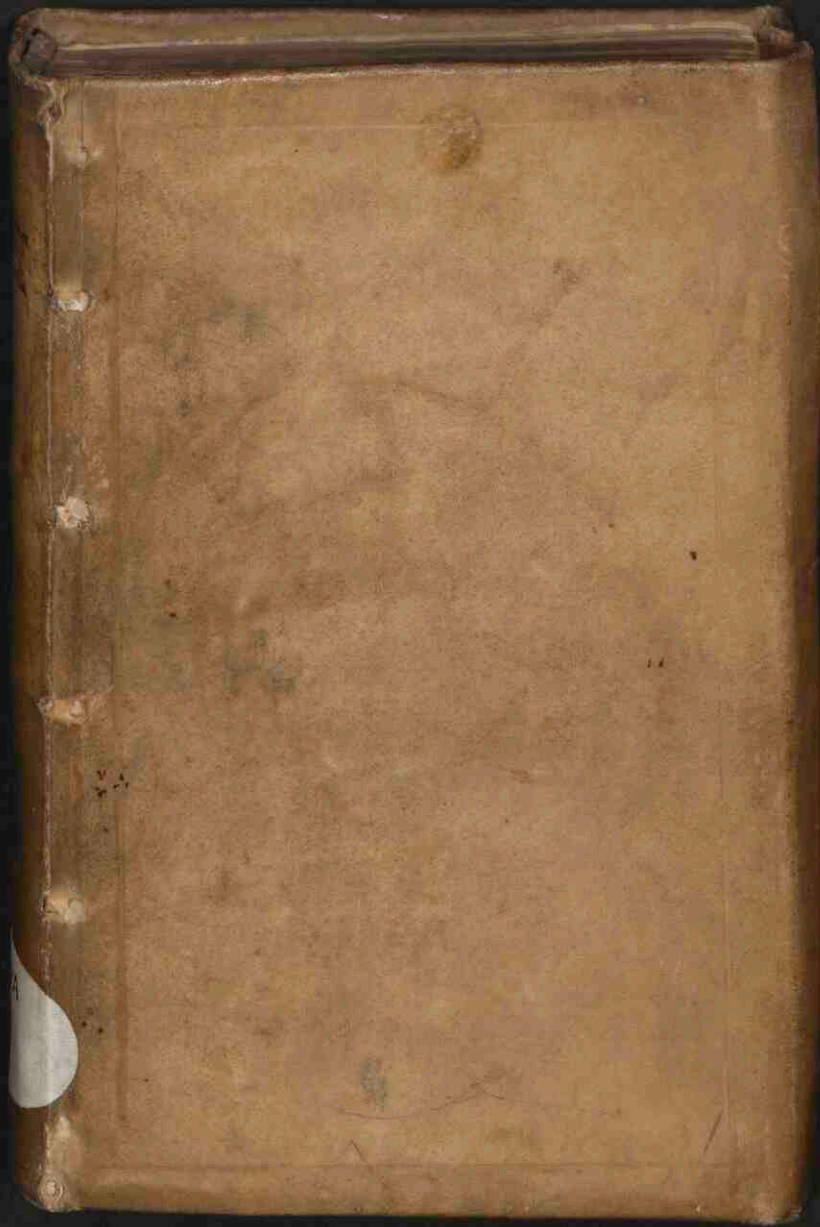
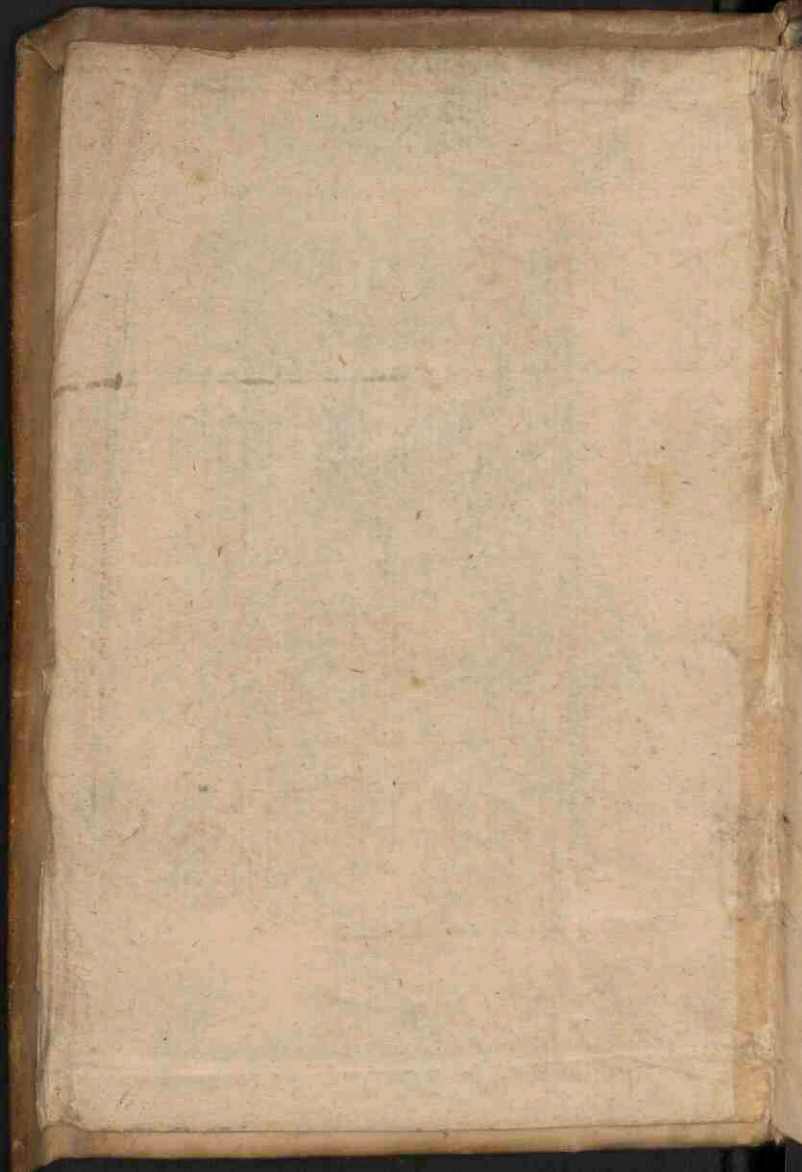

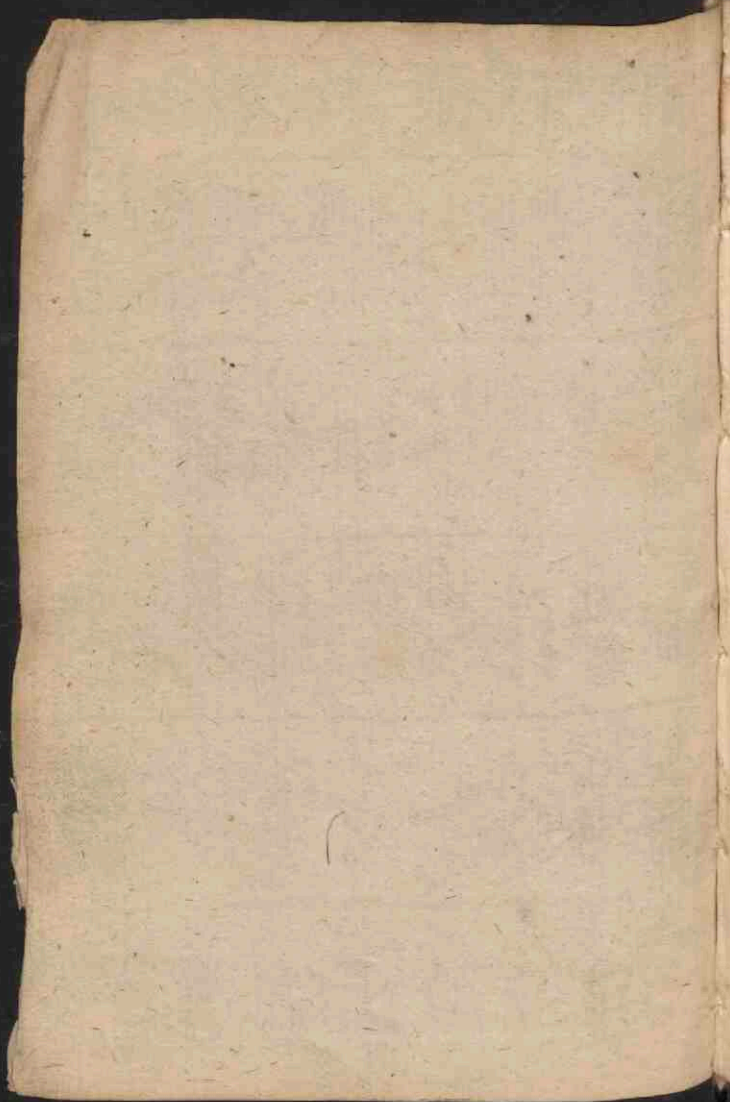
Eximium planeque divinum opus incomparabilis theologi Dionysii, professione Carthusiani, in quo opere continentur quinque humanae vitae specula, in quibus se contemplari debent omnes, cujuscumque conditiones ac status homines, ut inde discant quid illos deceat quid non : opus hactenus desideratum & nuper in Carthusia Ruremundensi inventum.

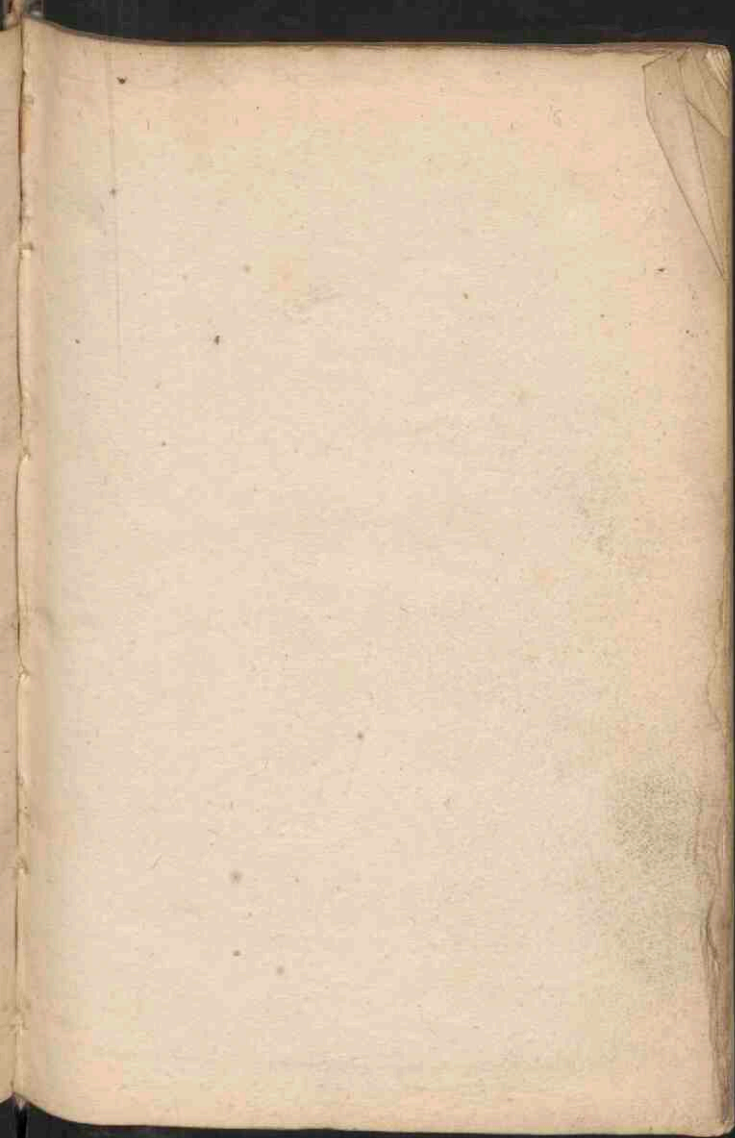
<https://hdl.handle.net/1874/342701>

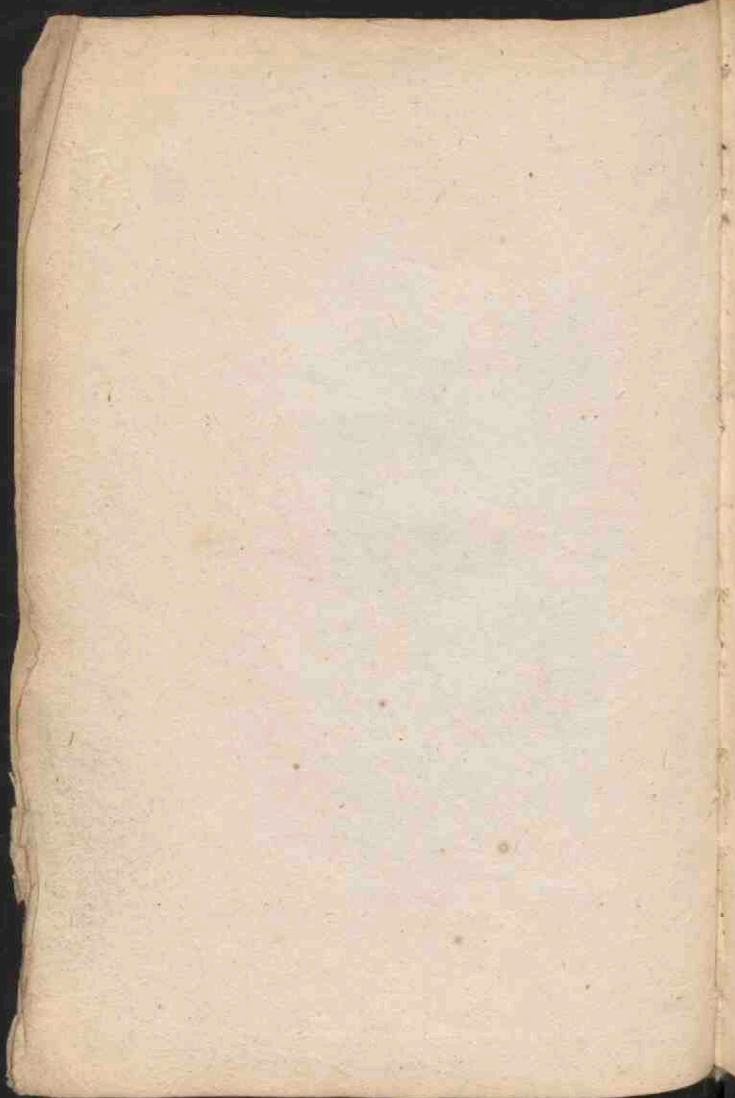

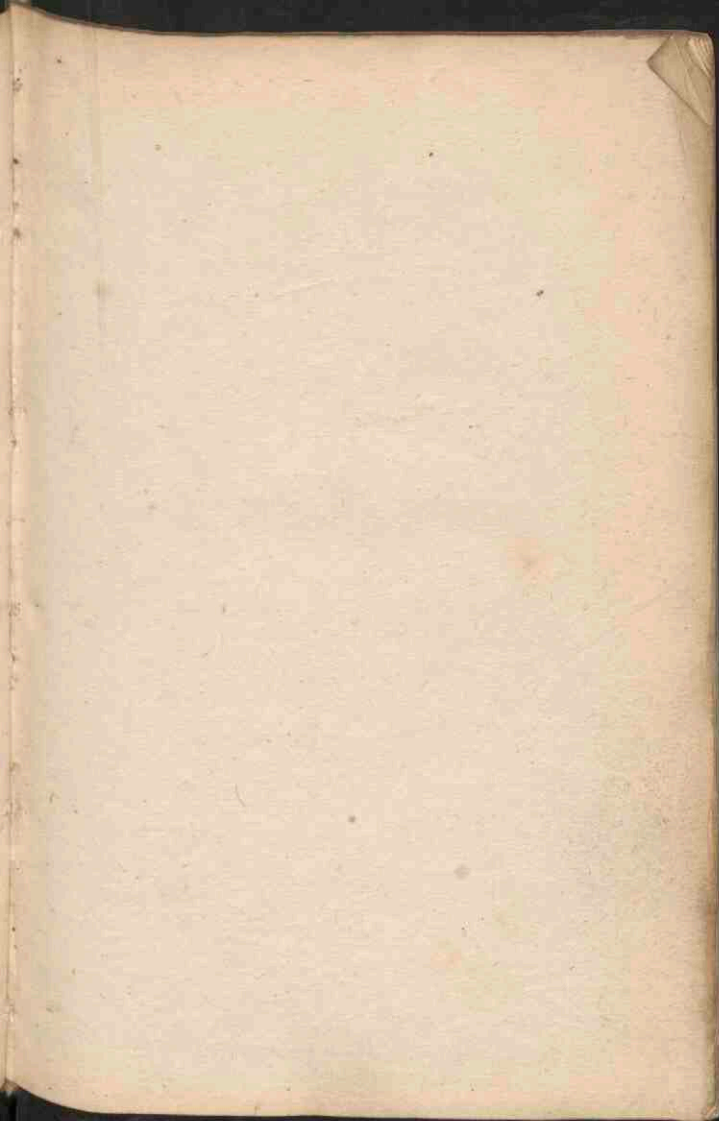

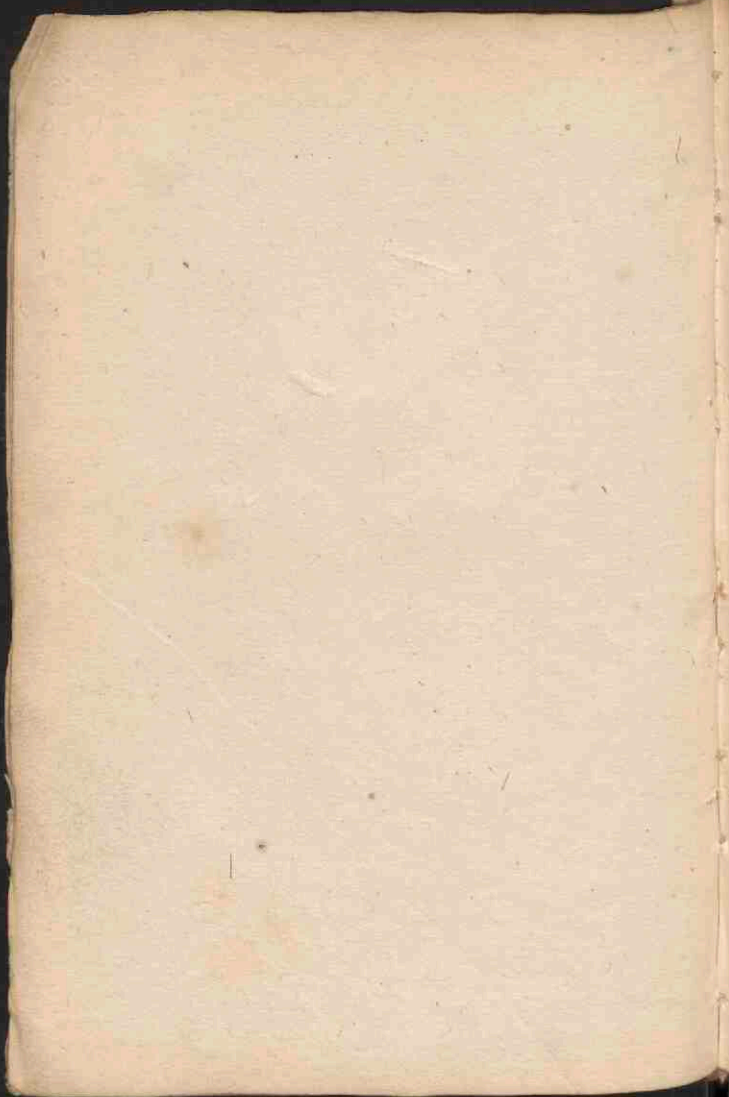
Gruitroede.

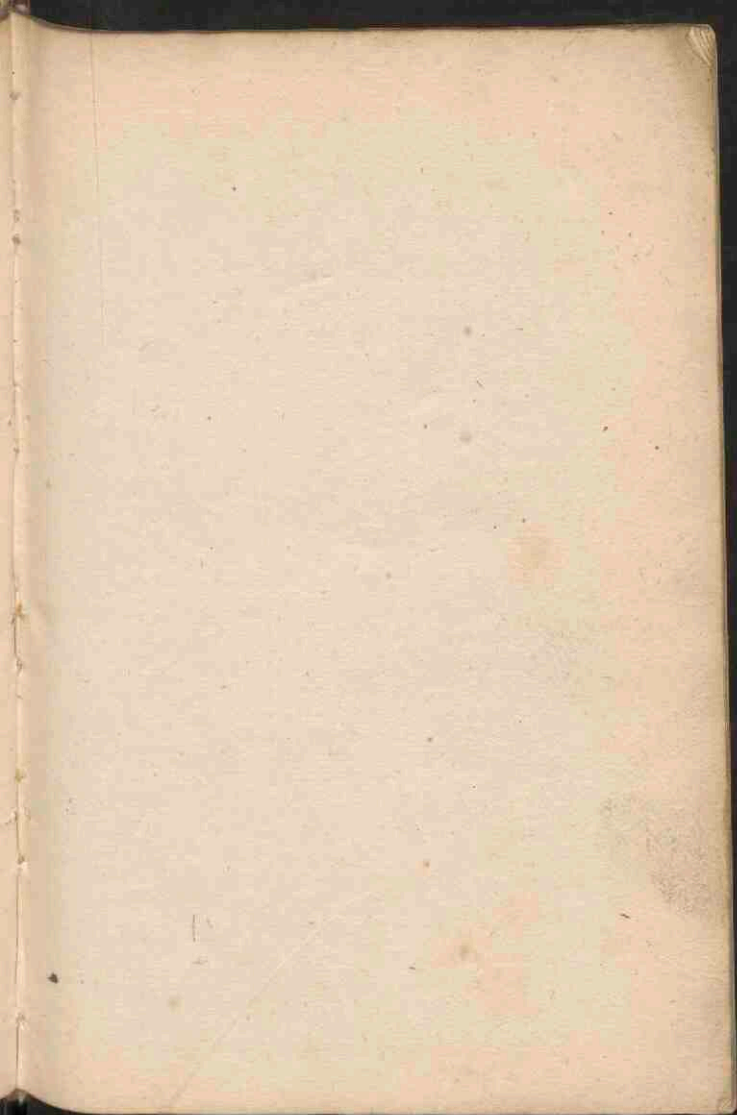

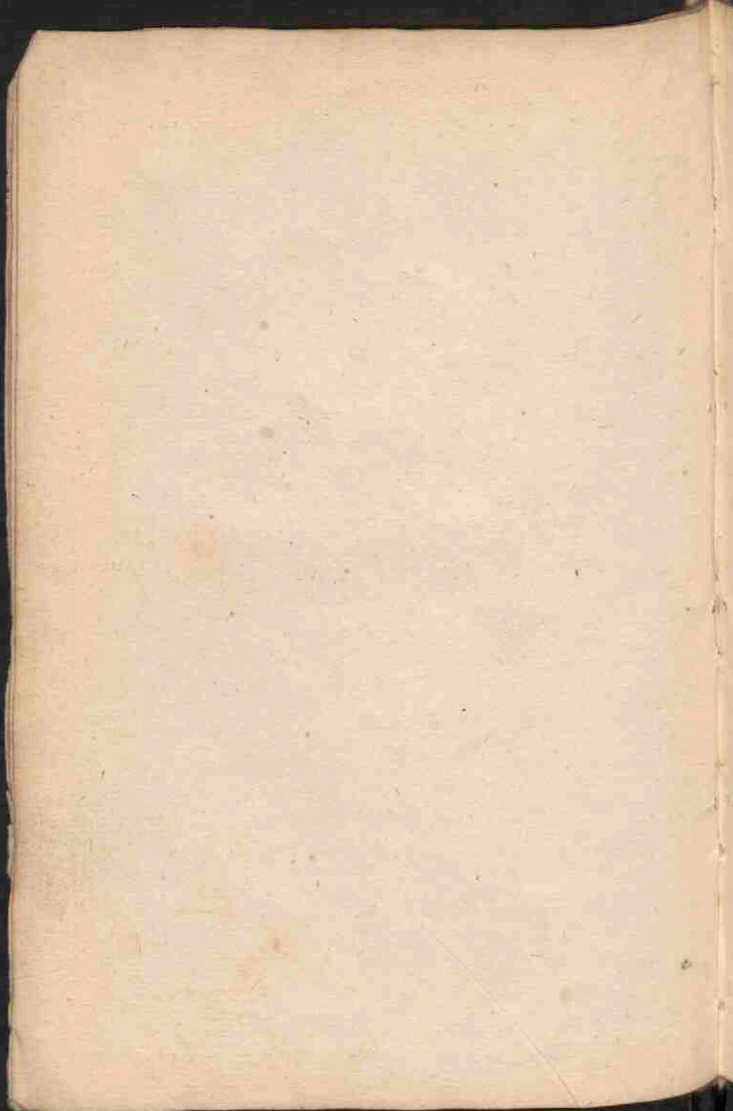

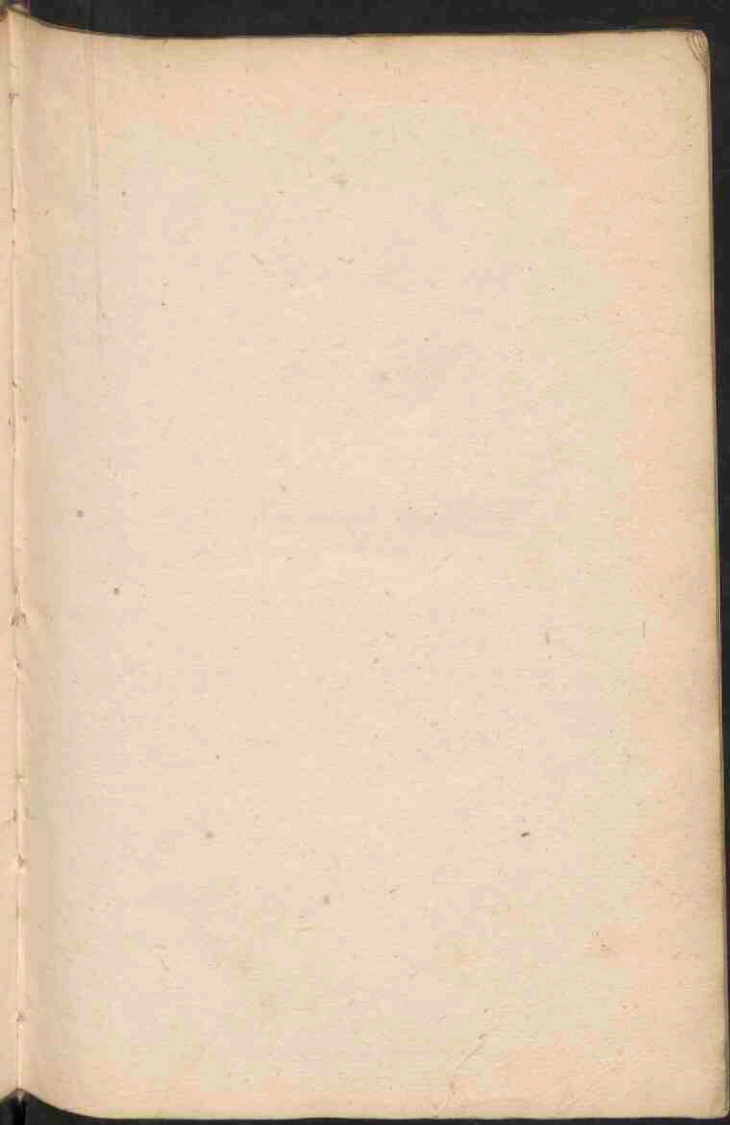

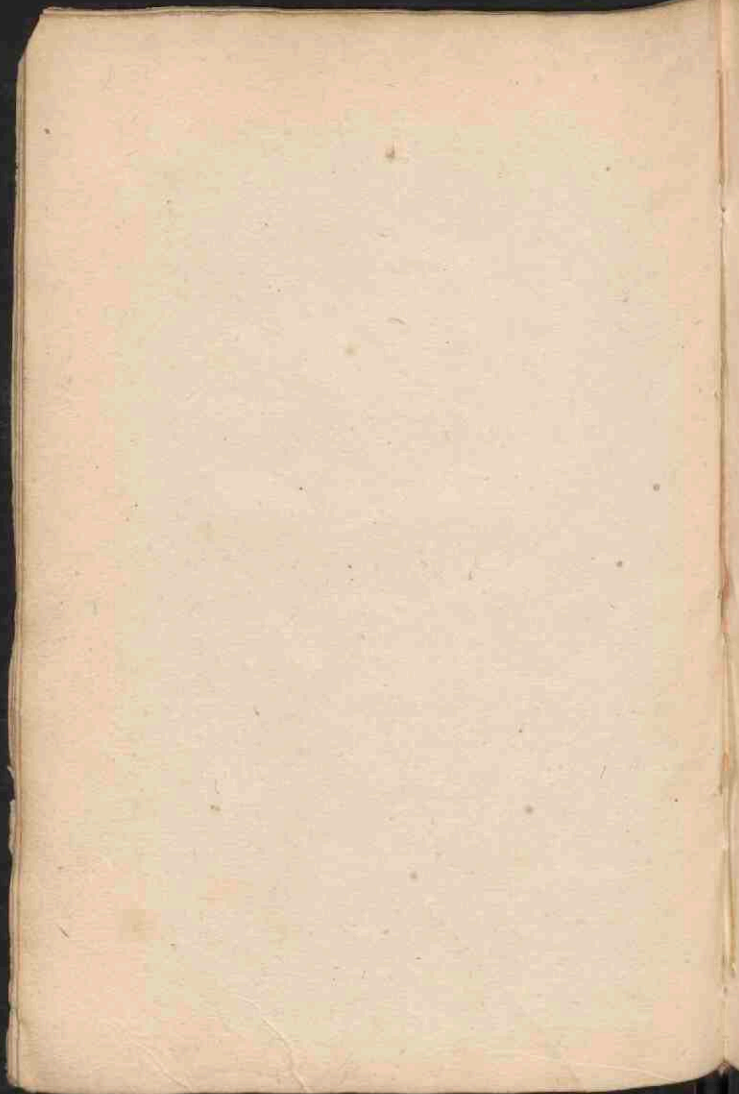

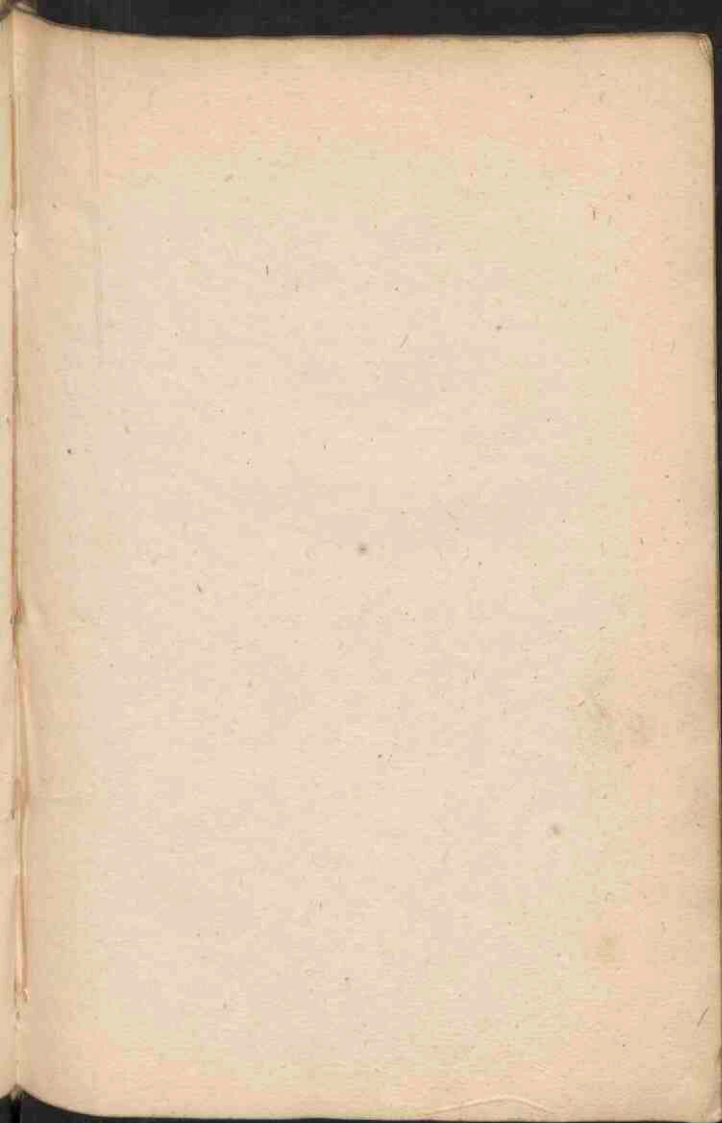

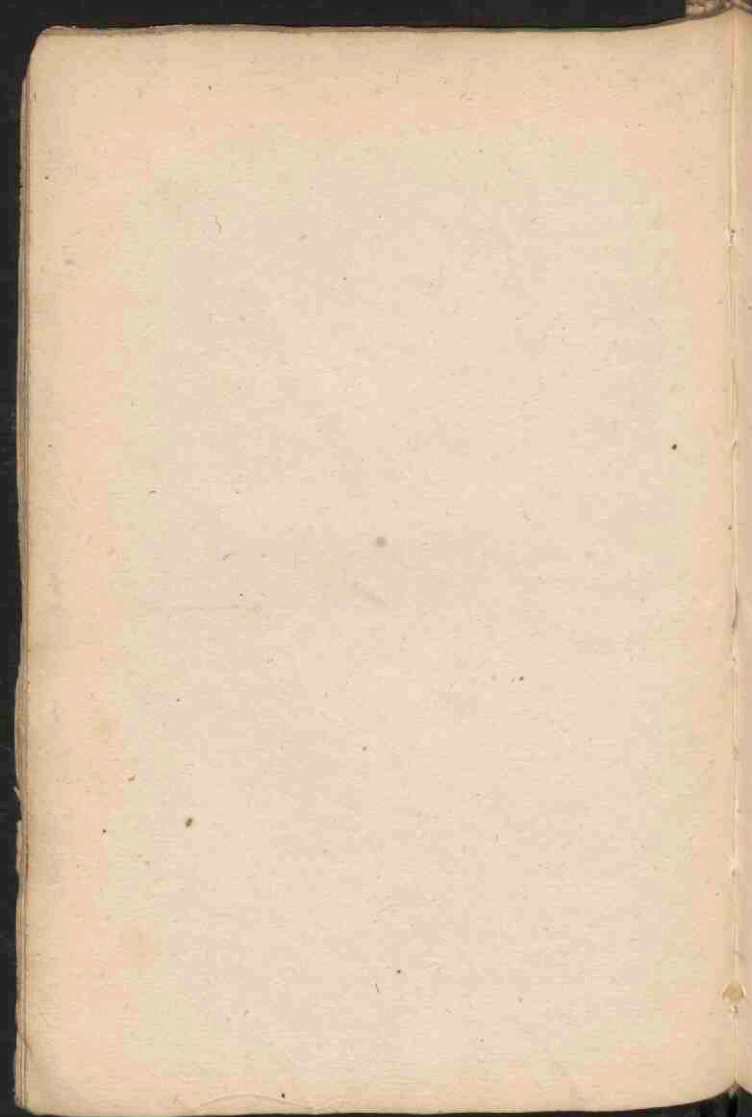

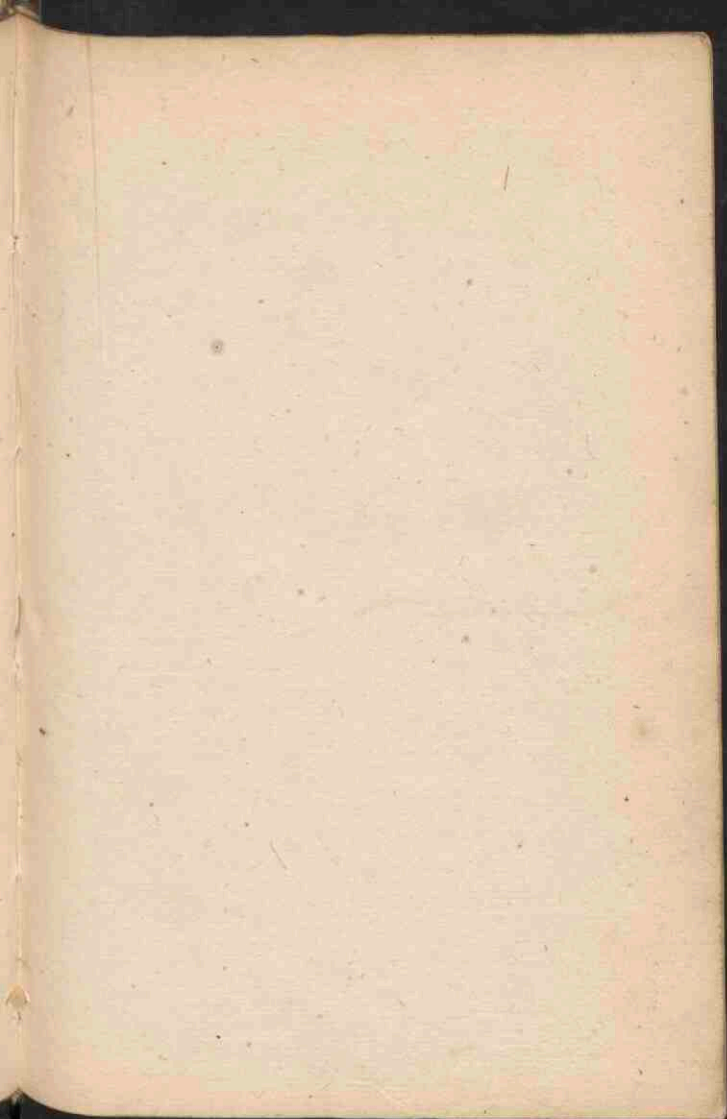

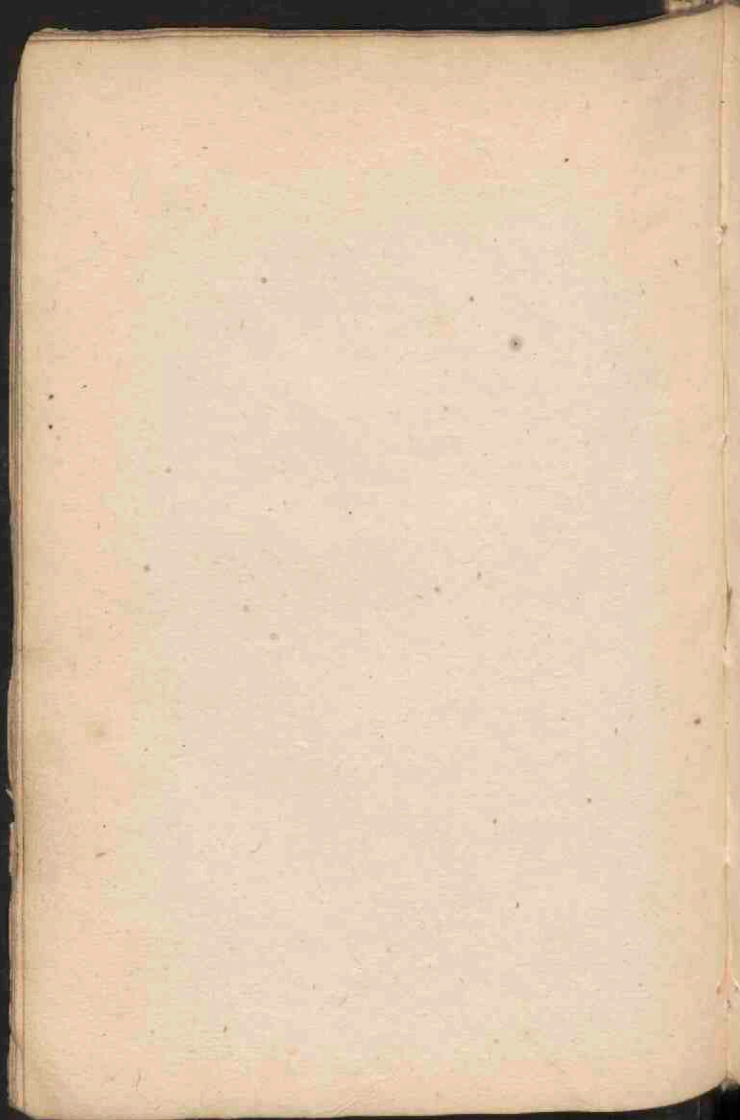

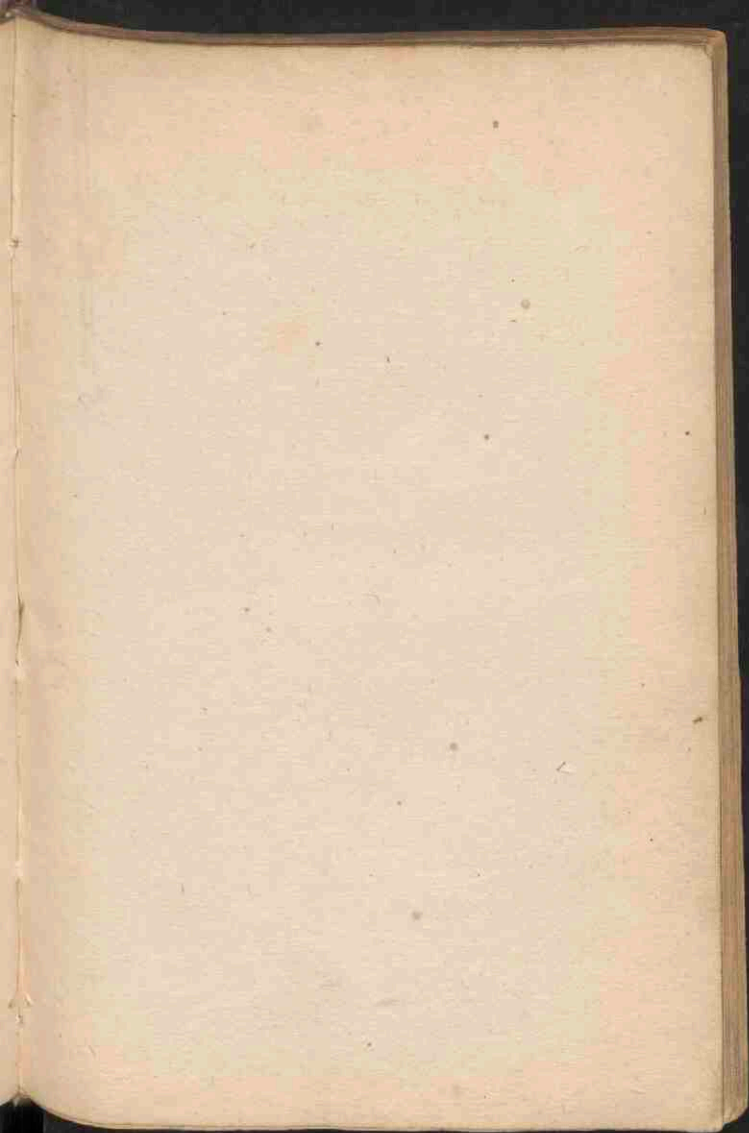

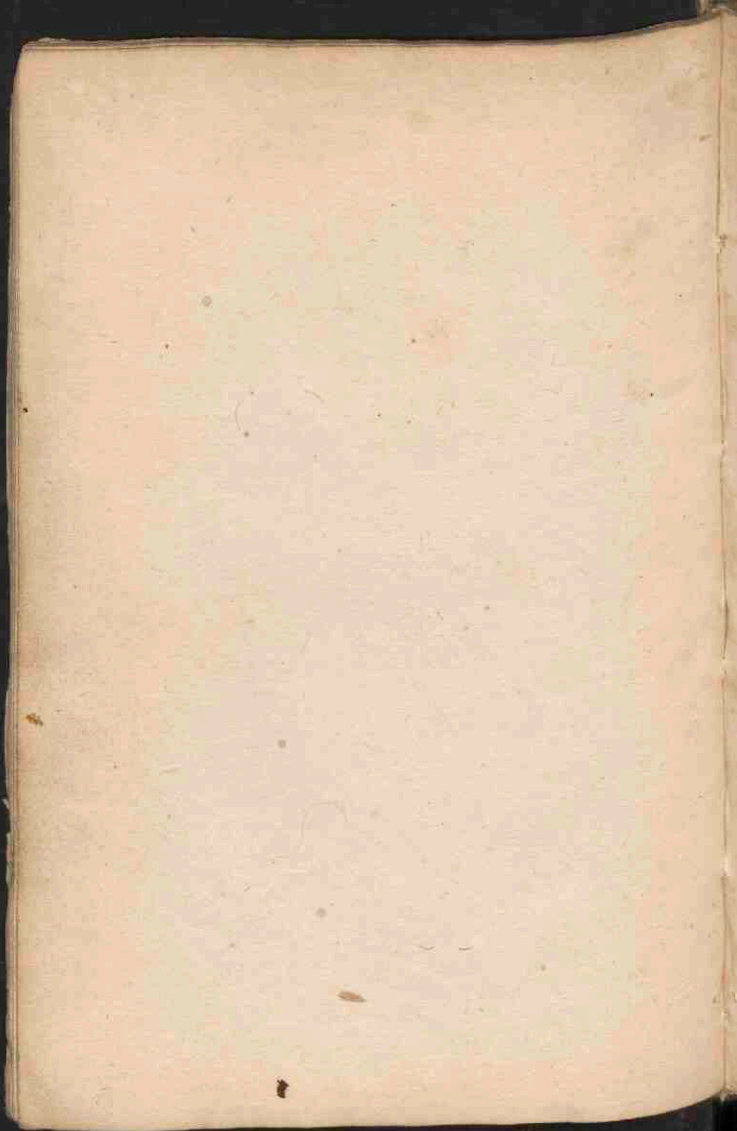

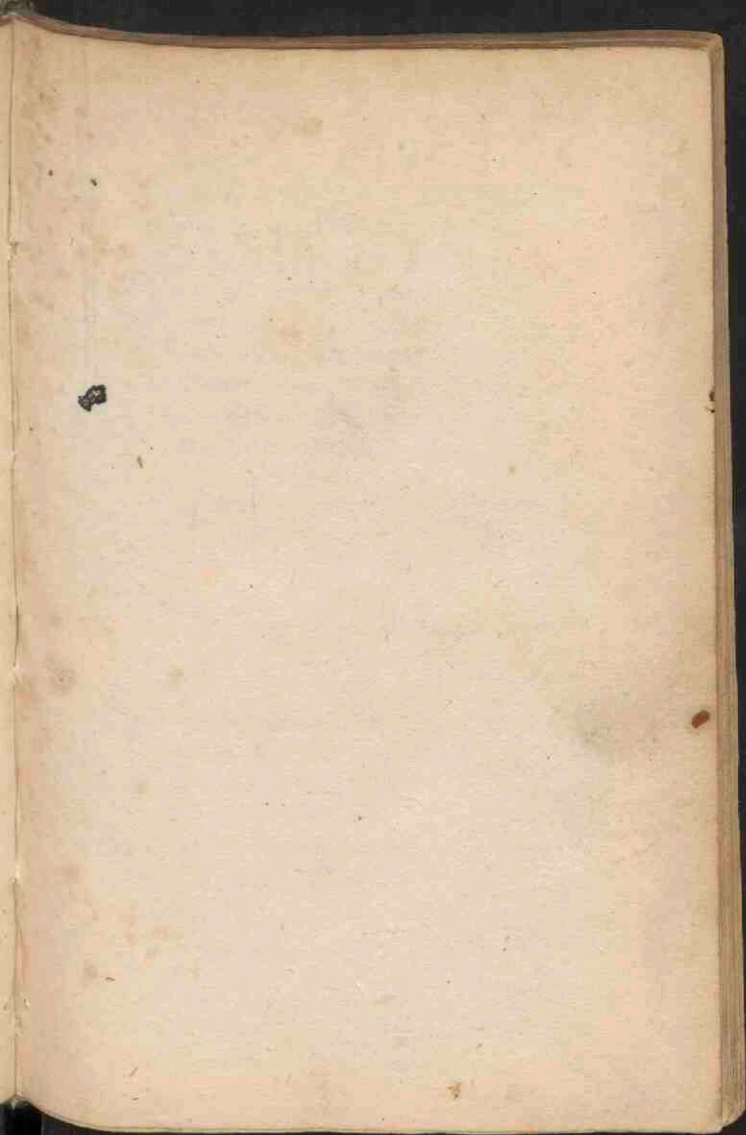

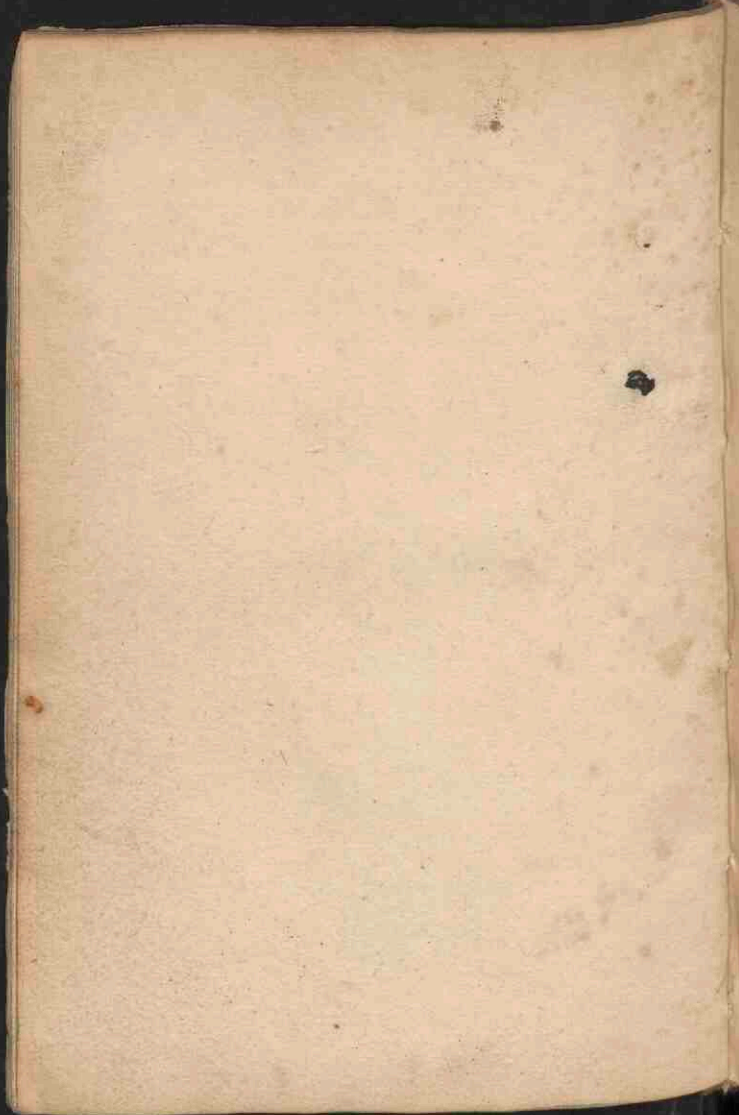

EXIMI

VM PLANEQVE DIVI-
NVM OPVS INCOMPARABILIS

Theologi Dionysij, professione Car-
thusiani, in quo opere continetur
quinque humanæ uitæ specu-
la, in quibus se cōtempla-
ri debent oēs, cuiuscū-
que conditionis ac
status homines,
ut inde discāt
quid illos
deceat
quid
nō.

Handwritten signature
~~_____~~

Opus hæctenus desideratum &
nuper in Carthusia Rure-
mundensi inuentum.

COLONIAE Ioannes Ruremundanus
excudebat, Anno M. D. XL.

EXIMIA
V. M. H. A. N. D. O. V. E. D. I. V. I. E.
R. A. M. O. R. I. S. I. N. G. O. M. A. R. I. I. M.
Theological Faculty
Lindane, and so on
quodam hunc hunc hunc
In hunc hunc hunc
In hunc hunc hunc
The conditions of
Lindane hunc hunc
hunc hunc
Lindane

Opus hunc hunc hunc
Lindane hunc hunc
Lindane hunc hunc

COPIA hunc hunc hunc
Lindane hunc hunc

VENERA BILI DOCTISSIMO QVE

PATRI, D. THEODORICO

Lolier à Stratis, Carthusiano

rum domus prope Hilde

fiam priori. amico & pa

trono cum primis co,

lendo Ioannes

Calolithus

S. D.

V M Ioannes Ruremun-
danus meus ἐμὸς υἱὸς du-
dum in patriam esset pro-
fectus, Ruremundæ in bi-

bliotheca Carthusianorum forte inuenit
sanctissimi uiri Dionysij opuscula quæ-
dam, specula humana uitæ inscripta, quæ
quum nobis legenda exhibuisset, non in-
digna iudicauimus, quæ imprimeretur,
atq; in lucem æderentur. Comœdia à qui-
dam definitur τὸ ἀνθρώπων ἢ β. & κατὰ πρῶτον,
id est, humanæ uitæ speculum, quod in
comœdia uelut in speculo mores homi-
num conspiciantur. At heu opuscula Dio

Aa ij ny-

EPISTOLA

nyſij, iuſtius humanæ uitæ ſpecula uocan-
 tur. In Comcedijs proponuntur nobis bo-
 norum & malorum exempla, ut expeta-
 mus honeſtatem, & fugiamus turpitudi-
 nem: ſed iſthic multa ſunt admixta quæ
 non tam ad formandos, quàm ad corrup-
 pēdos mores ualent. Quid enim condu-
 cit ad bene beatèq; uiuendum, noſſe leno-
 num periuria, meretricum impudētiam,
 ingluuiem ac ſcelera, iuuenum cupidita-
 tes ac deſideria, ſeruorum dolos ac frau-
 des? Certe quid conducit, neſcio, niſi for-
 taſſe hoc unū, quod uidelicet improborū
 ac ſcleratorum uitam diu multumq; cō-
 templando quis reddatur improbius ac
 ſclerator. In his autem Dionyſij ſpecu-
 lis non redduntur fraudulētorum ſeruo-
 rum, uel perfidorum lenonum, uel ſcele-
 ratarum meretricum imagines, ſed opti-
 morum & Chriſtianiſſimorum hominū
 imagines conſpiciendæ & contemplan-
 dæ cuius proponuntur, & non principum
 modo & omnium magiſtratum, ſed eti-
 am priuatorum ac ſubditorum officia o-
 ſtendit.

N V N C V P A T O R I A .

stenduntur ac perfectissime demonstrantur. Porro sex specula in hoc opere a Dionysio proponuntur. Primum est magistratum & eorum qui alijs præsent: Magistratum autem sunt principales differentia. Nam magistratum alij sunt spirituales, alij seculares, alij mixti. Spirituales proprie dicuntur qui tantum spiritualia curant, & se non immiscet secularibus negotijs, & qui tantum uerbo dei, & non ferro homines gubernant. Atq; eiusmodi magistratus fuit noster saluator Christus & eius Apostoli, & Christi Apostolorumque sectatores. Proprium autem munus spiritualis magistratus est, docere & prædicare, legem seu pœnitentiam & Euāgelion seu remissionem peccatorum, & recte administrare sacramenta à Christo instituta. Spiritualis enim magistratus non debet aliorum esse dominus sed seruus. Præcipue autem seruire alijs debet, docendo, prædicando, monendo, hortando, atque interdum obiurgando. Spiritualis autem magistratus complectitur

EPISTOLA

concionatores & ministros ecclesiæ qui
 uidelicet debent ecclesiam erudire in do-
 ctrina fidei, & administrare sacramenta di-
 uinitus instituta. Huc etiam referendi
 sunt præfecti monasteriorum, quos uul-
 go priores uocant. Porro ecclesiastæ
 seu præcones uerbi non debent quemquã
 ui cogere uel compellere ad suscipiendam
 fidem, nec debent quempiam in armis co-
 herere, sed potissimũ debent arguere pec-
 cata totius mundi, & ostendere omnes ho-
 mines esse peccatores, id est, reos mortis
 æternæ. Deinde conscientias iam agni-
 tiõẽ peccati perterritas ac perturbatas, de-
 bent consolari confirmare & erigere pro-
 missionibus euangelicis, & sacramentis
 a Christo institutis. Deinde quum ani-
 maduerterint homines iam habere paca-
 tas ac tranquillas conscientias, & acqui-
 escere in Christo, tum dæmum debent
 eos ad exercitia fidei, & mutuæ Charita-
 tis officio exhortari. Fides enim marce-
 scit ac moritur, nisi oratione, diuinarum
 scripturarum lectione, alijsq; pijs operi-
 bus

NVNCVPATORIA.

bus exerceatur ac uiuificetur. Vbi non sunt pietatis & charitatis exercitia, ibi certe fides esse nullo modo potest, uehementerque errant isti qui somniant se habere fidem, quum interim in summa securitate atque ocio uitam degant. Vbi non est charitas, ubi deseritur proximus, ubi non succurritur egenis, ibi certe fides non adest. Nam charitas proximi maximum est argumentum fidei: sicut è diuerso, odium proximi certissimum est indicium incredulitatis. Idcirco qui non diligit proximum, is quoque non diligit deum, nec habet fidem in deum. Fides enim semper fructificat, & parit amorem ac dilectionem erga proximum. Bona igitur opera non possunt nec debent a fide separari. Fides enim nunquam potest esse ociosa, tanquam est impossibile fidem esse absque bonis operibus, quam est impossibile deum esse absque misericordia: Neque enim fides est aliud quam cognitio diuinæ misericordiae. Quisquis autem agnoscit se esse peccatorem ac reum mortis æ-

EPISTOLA

ternæ, at tamen statuit deum fore sibi misericordem ac propitium propter dilectum filium suum Iesum Christum, fieri non potest quin is quoque proximi misereatur. Itaque quibus incumbit onus concionandi & prædicandi, non tantum remissionem peccatorum euangelizare debent, sed etiam exhortari debent homines ad præstanda opera charitatis, concionatores. Secularis autem magistratus dicitur qui gerit gladium diuinitus sibi traditum ad coercendum delicta non tantum contra secundam tabulam, sed etiam contra primam tabulam Decalogi. Nam principes non minus tenentur punire manifestam blasphemiam atque impietatem, quam homicidia, furta, atque adulteria. Mixtos autem magistratus uoco, qui non solum habent potestatem docendi & prædicandi euangelium, sed etiam habent potestatem secularem: ut summus Pontifex, Cardinales, Episcopi, Abbates, & cæteri, qui omnes, utinam tam curarent spiritualia quam curant corporalia & secularia.

Hi

NVNCPATORIA.

Hi autem omnes iam prædicti magistratus debent pietate & omni uirtutis generalios excellere ut sint subditis uelut speculum quoddam & exemplar omnium uirtutum atque honestarum actionum. Secundum speculum est subditorum, in quo subditi uident, quatenus debeant suis superioribus obtemperare: Parèdum est autè semper magistratibus nisi aliquid præcipiant uel contra ius naturale, uel contra ius diuinum. Magistratibus impia præcipientibus non est parendum. Nam semper magis deo obediendum quam hominibus. Tertium speculum spectat ad presbyteros. Quartum speculum est idiotarum seu uulgarium hominum.

Quintum est eorum qui agunt pœnitentiam. Sextum est agonizantium. Hæc autem Dionysij specula sub tui nominis auspicijs publicare & in lucem semittere uisum est sanctissime pater, qd potissimum dignus esse uidereris, cui eiusmodi opus dedicaretur. Tua enim uigilantia, cura, diligentia, industria, atque opera effectum

EPISTOLA

est, ut omnia Dionysij Carthusiani opera quae emendatissime habeamus impressa: merito igitur haec Dionysij opuscula tuae paternitati dedicauimus. Offendimus autem haec Dionysij secula, cum nobis traderentur, mirum in modum deformata atque impolita, ea autem nostro beneficio ita sunt expurgata, atque expolita, ut spes sit fore multos qui se in illis posthac & libentius & saepius contemplantur quam antea, & ex hac contemplatione meliores ac sanctiores reddantur. Loca scripturae passim a Dionysio citata in margine annotauimus & summo sudore totum hoc opus a mendis repurgauimus, eaque potissimum in gratiam tui fecimus, ut fieres aliquando tui uoti copos haberesque tuum Dionysium, uti cupiebas, perfectum atque absolutum. Tuam autem paternitatem rogo ut hoc nostrum in imprimendo Dionysio Studium atque industriam boni consulas. Ego me tuae paternitati ac sanctitati commendo. Vale.

Tituli capitulorū speculorū. V. P. Diony
sij prioris domus carthusiæ in Ru
remund.

Catalogus capitū Lib. I.

Caput primū. De corruptōis feruore erga
subditos delinquentes & de multiplici
dāno proueniēti tā prælatis q̄ subditis
ex defectu correptionis.

Caput secundū. Quod scientia & sapiētia
principi ac prælato est necessaria.

Caput tertium. De affectiōe charitatiua præ
latorū ad subditos & ecōuersio. & de hoc
q̄ necesse est prælato ut diligat & timea
tur a subditis.

Caput quartū. Quod prælatus bono exēplo
suo allicere debet subditos suos ad uirtu
tes.

Caput quintū. Quod prælatus quatuor
circa se considerare debet.

Caput sextū. De bono exēplo prælatorū
& quātū culpa prælatorū nocet subdi
tis.

Caput septimū. Quod prælati acc
sandus & dānandus est pro delictis sub
ditorum quos male regit.

Capita Libri II.

Caput primum. De uitio propriæ uolun
tatis.

Caput secundum. Quod propria uolun
tas placet diabolo.

Caput Tertium. Quod propria uolūtas
nocet proprio subiecto.

Caput quartum. Quod propria uoluntas
nocet toti congregationi.

Caput quintum. De requisitis ad uerā &
perfectam obedientiam.

Caput sextum. De fructibus obedientiæ.

Caput septimum. De fructibus obedien
tiæ iterum.

Caput octauum. Exhortatio ad obedien
tiam.

Caput nonum. Conclusio.

Capita Libri III.

- Caput primum. De officio sacerdotum
per collationem eorum ad angelos.
- Caput secundum. Quod sacerdotes debent
esse sine macula.
- Caput tertium. Quod ministri ecclesie
debent esse casti.
- Caput quartum. Qualem oporteat esse sa-
cerdotem.
- Caput quintum. De dignitate & excellen-
tia sacerdotum.
- Caput sextum. De eodem.
- Caput septimum. De munditia sacerdo-
tum qui portant uasa domini.

Capita Libri III,

- Caput primū. De uilitate atq; miseria ama-
torum huius mundi.
- Caput secundum. De peccatis in cōmuni
& quanta per peccata incurrimus spiri-
tualia detrimenta siue damna.
- Caput tertium. De pœnitentia cito fa-
cienda.
- Caput quartū. De contemptu seu odio
mundi.

Caput quintum. De falsa gloria mundi
potentia & dignitate ac caducis eius di
uitijs contemnendis.

Caput sextū. De morte semper & ubiq; ti
menda & expectāda.

Caput septimū. De gaudijs paradisi & pœ
nis inferni.

Capita Lib. V.

Caput primū. Spēculū siue stimulus pœ
nitentiæ.

Caput secundū. De impedimentis pœni
tentiæ.

Caput tertium. De documētis pœnitētiæ.

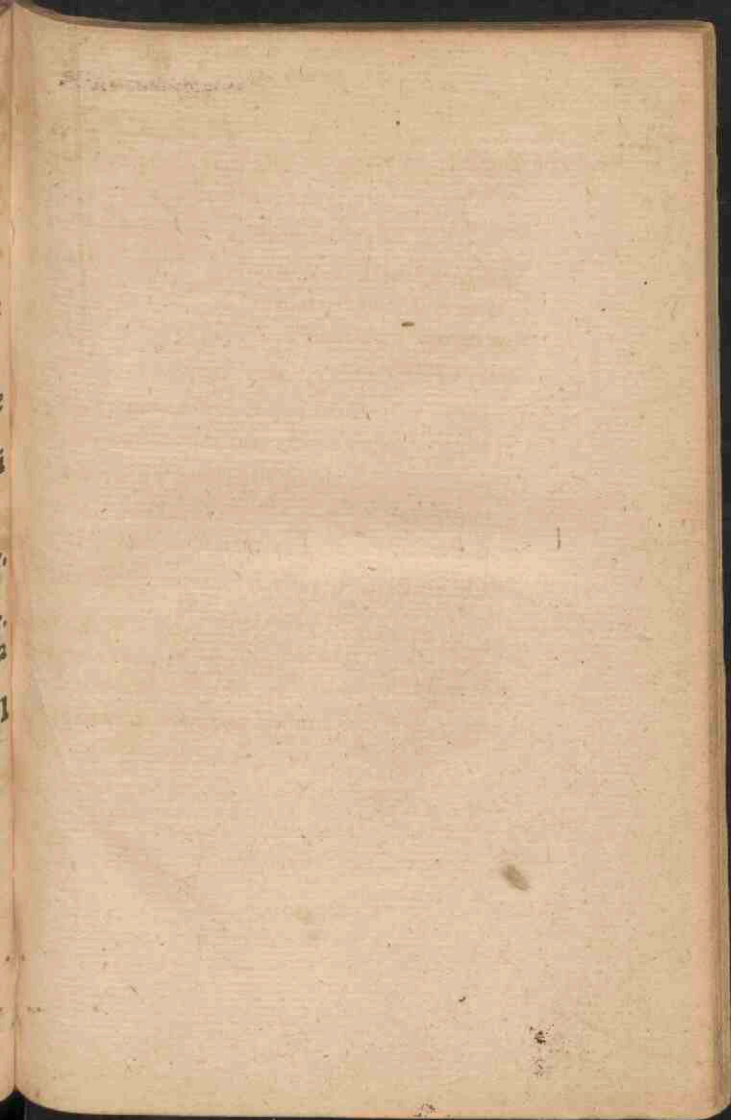
Caput quartū. De emolimētis pœnitētiæ.

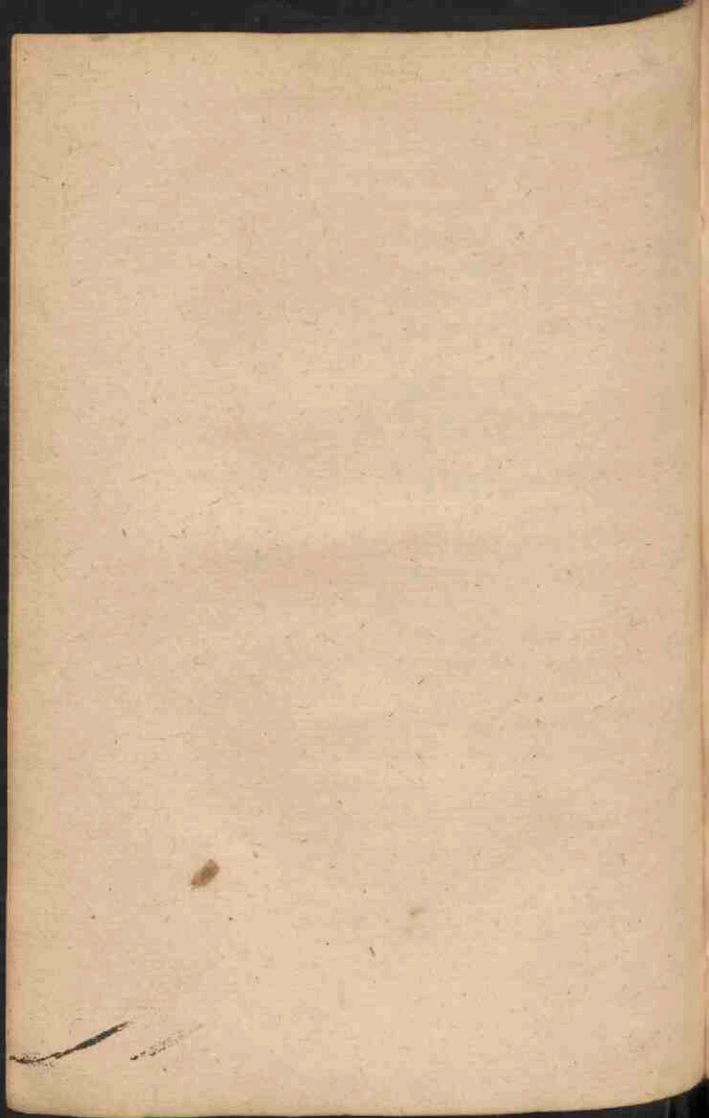
Caput quintū de spe ueniæ.

Caput sextū. De examinatiōe cōscientiæ.

Caput septimū. Contra uoluptates carna
les.

Spēculū agnizātis peccatoris. Cap. 1

thoris.

VONIAM cōsultitur *Prouer. 3°*

aut precipitur per sapiētis-
simū Salomonē dicētē, deri-
uentur fontes tui foras, &
in plateis aquas tuas diuide,

id est, sciētiā tuā alijs cōmunica. Comparatur

autē sacra scriptura aquæ, quia mūdāt & lauat,

iuxta illud Ioan. Iam vos mūdi estis, ppter ser

monē quē locutus sum uobis. Cuius causam assi

gnat doctor ecclesiasticus, dicēs: Sapiētia abs cō

ditā et thesaurus inuisus, quæ utilitas in utrisq;

Quasi diceret, nulla. Nā ut dicit Seneca: Nul-

lus boni sine socio, iucūda est possessio. Et Boe-

thius dicit: Incomparabilis thesaurus est sciētia,

quæ celata perit, distributa recipit incrementū.

Vnde Chryostomus: Cor non præbēs membris

Spirituū, uelociter extinguit: fons si non genuerit

aquas apud se ipsū putrescit. Māna quoq; ier-

mibus scater, si fuerit reseruatū: erogatum autē

utiliter, fit panis celestis, et refectio angelorum.

Scio nimirū, q̄ gratia obest, si alijs non prodest.

A Qui

Ioan. 15.

Sapient. 19.

Seneca.
Ecethius.

Chrysostr.

P R O O E M I V M

Qui aut donum dei in usum & utilitatem alie-
 nam communicat, plenius meretur habere quod
 habet: nam dabitur ei, & abundabit. A more
 igitur illectus & tractus, quæ ex paucis libris a
 primis motibus conuersionis meæ perlectis reti-
 nui, sine inuidia omnium communico dilectionis
 tametsi sciam nonnullos ad detractionem faci-
 les dicturos, q̄ securius quæ scribo, lateret in sinu
 conscientia meæ, & prudētius inter silentij car-
 dines clauderet. Sed audiant tales admonitiōem
 statutorum ordinis Carthusiensis secunda parte.
 ca. XVI. ubi sic habet: Libros tāquā sempiternū
 animarū cibū cautissime custodiri, & studiosis-
 sime uolumus fieri: ut quia ore non possumus,
 manibus uerbū dei prædicem. Quotquot enim
 libros scribimus, tot nobis ueritatis præcones fa-
 cere uidemur, sperantes a domino mercedem pro
 omnibus, qui per eos uel ab errore correcti fue-
 rint, uel in catholica ueritate profecerint: pro
 cūctis etiam qui de suis peccatis uel uitis compū-
 eti, uel ad desiderium fuerint patriæ cælestis ac-
 censi. Dicit quoq; beatus Gregorius: Qui in
 ocul

oculto silentio bene uiuunt, sed alieno profectui
 exemplo luminis minime proficiunt, carbones
 sunt: qui uero & exempla uirtutum prærogant,
 & lumen boni operis per uitam & uerbum, seu
 scripturam multis demonstrant, iure lampades
 appellantur, quia & per ardorem desiderii sibi
 ardent, & per flammam uerbi aliis lucent, atq; &
 peccatorum cordibus erroris tenebras repellunt.
 Idcirco præsens quinquipartitum speculum spiri-
 tu Iesu operante collegi.

Greg. homi-
 lia, 5. super
 Ezechi.

Primum erit speculum prælatorum

Secundum speculum subditorum.

Tertium speculum sacerdotum:

Quartum speculum hominum mundanorum.

Quintum speculum, uel potius stimulus, poeni-
 tentiæ:

Deniq; in sacra scriptura debet se unusq; que
 studiose exercere, quia sicut dicit Hierony- Hierony.
 mus gloriosus super illud psalmistæ, Ut mitiges
 eia diebus malis, scientia & exercitatio & ope-
 ratio de scripturis mitigant nobis dies malos.
 Idem etiam ad Rusticum monachum: Scriban-

tur (inquit) libri, ut & manus operetur cibos, &
 anima lectioe satiatur. In desiderijs enim est o-
 mnis ociosus. Sanctus quoq; Martinus omnes di-
 scipulos & fratres monasterij sui scriptores fece-
 rat. Iulianus etiā apostata, ut in Polycratico scri-
 bitur. scriptores plurimū uenerabatur, cultores-
 que scripturarū undiq; colligebat. Ipse quoq; nos-
 etibus uigilans conscribebat libros, quos in sena-
 tu publice recitabat. Et statuta ordinis Carthusi-
 en. ubi supra, dicunt: q; omnes pene quos suscipi-
 mus, si fieri potest, scribere docemus. Plato philo-
 sophus etiam ait, quod literæ insipienti animo tā
 quā baculus infirmo corpori repertæ sūnt. Et poe-
 ta laureatus libro primo de remedijs utriusq; for-
 tunæ dicit, q; nihil sanctius quam scribere libros
 ut posteris proficias, ut ingenium exerceas scribē-
 doq; alijs te doceas. Nihil autem est dulcius bene
 impēsi tēporis memoria. Græcorum unus Origē-
 sex milia librorum ædidisse traditur. O tranquil-
 lum ocium. Hæc ille. De commendatione sa-
 cræ scripturæ sic dicit Hugo lib. prim. de anima:
 Nihil in hac uita dulcius sentitur, nihil ita men-

S. Martinus.

Iuliani apo-
stata perti-
nax studiū.

Platonis ele-
gans dictū.

Græcorum.

tem ab amore mundi separat, nihil sic animans
 contra tētationes roborat, nihil ita hominem ex
 citat & adiuvat ad omne opus & ad omnem la-
 borem, sicut studium sacre scripturæ. Propter
 hoc Hieronymus ad Demetriadem uirginem sic
 scribit: Diuinas scripturas sæpius lege, imo nun-
 quā de manibus tuis sacra lectio deponatur. V-
 tere lectione diuina uice speculi, sceda corripiēdo
 pulchra conseruando, et pulchriora faciēdo. Scri-
 ptura enim speculum est, sceda ostendēs & corri-
 gi docens. Ibi sentimus quantum proficimus,
 quantumue à profectu longe distamus. Idē Hie ^{Hiero.}
 ronymus in alia epistola: Sicut stellas cæli
 non extinguit nox: sic mentes fidelium inhae-
 rentes firmamento sacre scripturæ non obscu-
 rat mundana iniquitas. Idem super epistolam ad
 Ephesios: Siquid nanque est quod in hac uita ui ^{Lib. 1.}
 rum sapientem teneat, & inter pressuras & tur-
 bines mundi æquo animo manere suadeat, illud
 esse primum reor: meditationem & scientiam
 scripturarum. Et Origenes in Numeris, Homi-
 lia decimasexta: Nunquam est quando ani-

PRŌ O E M I V M

ma sciētiae igniculo succensa ociari possit & qui-
 escere: sed semper a bonis ad meliora, & iterum
 ad superiora a melioribus prouocatur. Seneca:
 Vita hominis sine literis mors est, & uiui homi-
 nis sepultura. Item Ambrosi. in libro de Cain &
 Abel: Caelestium scripturarum alloquia diu tere
 re ac polire debemus, toto animo ac corde uersan-
 tes, ut succus ille spiritualis cibi, in omnes se ue-
 nas animae diffundat. Sed qui praedictos sacrae
 scripturae fructus carpere desiderat, oportet qđ
 in uitae regulam lecta conuertat. Nā ut dicit poe-
 ta laureatus ubi supra, tunc est utilis notitia scri-
 pturarum, dum in actum transit, seq; ipsam ope-
 ribus approbat, non uerbis. Alioqui saepe uerum
 deprehenditur quod scriptum est, scientiam infla-
 re. Et addidit idem dicens: Multa simul & gran-
 dia clare uelociterq; intelligere, ac eadem tenaci-
 ter meminisse, & ornate loqui ac artificiose scri-
 bere & pronunciare suauiter, haec omnia nisi ad
 uitam referantur, quid sunt aliud, quam inanis
 instrumenta iactantiae, inutilisque labor ac stre-
 pitus: Haec ille. Et in Polycrat. libro octa-

no, cap. uigesimo quinto: Nosse bonum & non fa-
 cere, meritum damnationis est, non uia beatitu-
 dinis. Porro ut ait uenerabilis P. Blesen. *Litera* Epistol. 36.
 tus qui se lectione assidua non exercet, quasi do-
 mus deserta est, in qua iuxta uerbum Isaie pro-
 phetæ pilosi clamant, alter ad alterum, & dæmo-
 nes onocentauris occurrunt. Immundus enim spi-
 ritus domum uacantem inuenit, & frequenter ad
 habitandum in ea secum septem spiritus nequio-
 res adsumit. De fructu etiam scripturarum sic
 scribitur in Polycratico: Certum est, quia fidelis Lib. 7. cap.
 lector & prudens & qui literis ex amore inuigi- 10.
 lat, uitia semper excludit, & in omnibus accedit
 ad uitam. Hinc est illud doctoris doctorum Hie-
 ron ymi: Ama scientiam scripturarum, & carnis
 uitia non amabis. Sacra siquidē scriptura rerum
 omnium continet disciplinam, & omnium mode-
 ratrix uniuersis humanæ uitæ actibus, & uer-
 bis & cogitationibus, modum & terminum ipsa
 constituit. Item in prologo eiusdem libri scribi-
 tur de laude scripturæ sic: A uitiis redimitur a-
 numus, & suauis & mira quadam etiam in aduer-

PROOEMIUM

His iucunditate reficitur, cum ad legēdum uel scri-
 bēdum utilia, mētis intendit acūmē. Nullam in
 rebus humanis iucundiorē aut utiliorē occupatio-
 nē inuenies, nisi force diuinitus compuncta deuo-
 tio orādo diuina insistat colloquijs: aut corde p-
 charitatē dilatato deum mēte concipiat, & ma-
 gna eius apud se quādam meditationis manu-
 pertrahat. Experio crede, quia omnia mundi dul-
 cia his collata exercitijs amarescunt. Verū dicē-
 te domino, qui uersatur in turbis, turbatur erga
 plurima, quo nihil studijs aut bonis moribus exer-
 cendis perniciosius est. Si enim studium, ut Cice-
 roni placet, est uehemēs animi applicatio ad ali-
 quid agēdum magna cum uolūtate, profecto mēs
 que turbatur, ad plura distrahitur: nequaquā in
 uno uirtutis opere fideliter occupatur. Demique
 armatura spiritus aduersus hostē suum, scilicet
 carnē, est sacra scriptura. Vnde Orig. in-Leuit.
 Non audistis ex diuinis scripturis, quā certamen
 est inter homines, carni aduersus spiritū, & spi-
 ritui aduersus carnē. Et nescitis, quā si carnē nu-
 triatis, & ipsam frequēti mollitie, ac iugi delicti

Studij quid
 Ciceroni di-
 catur.

arum fluxu foueatis, in sole scit necessario aduer-
sus spiritū, et fortior illo efficitur. Quod si fiat,
sine dubio eū in ditionē suā redactū, suis coget ui-
cis ac legibus obedire. Si uero ad ecclesiā frequē-
ter uenias, aurē literis diuinis admoueas, expla-
nationē mandatorū celestiuū capias, sicut cibus &
deliis caro, ita spiritus uerbis diuinis, & ualeſcit
ac sensibus: & robustior effectus, carnē sibi pare-
re cogit, ac suis legibus obsequi. Nutrimenta igitur
spiritus sunt, diuina lectio, orationes assidue,
sermo doctrinæ: His alitur cibus, his conualeſcit,
his uictor efficitur. Quod quia non facitis, nolite
cōqueri de infirmitate carnis. Nolite dicere quia
uolumus: sed non possumus: uolumus continenter
uiuere, sed carnis fragilitate decipimur & impu-
gnamur stimulis eius. Tu das stimulos carni tuæ
tu eam aduersus spiritum tuum armas & poten-
tem facis, cum eam carnibus satias & uino in-
undas, omni mollicie palpas, & ad illecebras mu-
tis.

Proemij finis.

Libellus Emptori.

*Indoctum docto populum sermone gubernas,
Atq; ouibus pastor pabula læta para.*

Liber ad scipsum.

*Liber, indoctas aures contemne: putato
Auribus indoctis displicuisse, bonum.*

SPECV

LORVM STATVS VI

tae humanae. Liber I.

De Prælatiis.

De correptione & seruire erga subditos delinquentes, ac de multiplici dano proueniēti tam prælati quam subditis ex defectu correptionis.

CAP. I.

SCRIPTVRS per modicum ad Sapient. 18.
meipsum, imo omnium prælatorū
salutarem instructionem, accipio mī
hi loco thematis illud quod scribitur
in libro Sapientia: Ardentem co-
lumnā ducem habuerunt. In quibus
uerbis status boni prælati penes quatuor condiciones
describitur. Debet enim bonus prælatus primo habe-
re zelum feruoris & sanctæ correptionis. Secundo
statum uigoris & supportationis. Tertio locū amo-
ris & communicationis. Quarto locum præceptoris
& informatoris. Primo ergo debet bonus prælatus
habere zelum feruoris & sanctæ correptionis ut sit ar-
dens per industriam, non tepidus per ignauiam, non
fumigans per uanam gloriam, non extinctus per infa-
miam. Ardentem, inquit. In cuius figura dicitur de
Helias: Surrexit Helias quasi ignis, & uerbum illius qua-
si facula ardebat. Sed isti igni adiungitur quandoque
sulphur, & quandoque thus. Quando thus miscetur
cum igne, tota domus in qua sit hoc, suauiter redolet:
quando

*Quatuor ditiones
boni prælati*

p^o

Ecd. 10.

Quando uero sulphur adiungitur, ignis uehemēter accēditur & rota domus foetore repletur. Harū rerum aliqua adducemus exempla insignia, & deinde res propositas applicabimus. Dauid rex, cæli mundique rectori, templum in quo adoleretur et incensum edificare uolens, eius laudauit propositum, sed per filiū eius Salomonem hoc adimpleri uoluit dominus, qui templum extruxit magnificentissimum, in quo adoleuit suaue fragrans thus miscens igni. At post obitū eius diu so populo Israelitico in duo regna, omnes reges Israel usq; in captiuitatē-Babylonicā, relicto deo templo, idolis sacrificauerunt, igni sulphur miscentes, e quo sulphure decē tribus Israel ad idololatriam declinauerunt, gubernatorisq; uniuersorum præcepta & mandata contempserunt. Nec hoc suffecit, imo reges domus-Iuda, præcipue-Manasses, relicto deo templo idolis sulphur igni miscentes, sacrificauerunt, qui scilicet-Manasses rex ad tantū deuenit impietatis, ut destructis domini altaribus omni militiæ cæli aras consteueret, in quibus sulphureū adolebat incensum. Verū aliqui reges domus-Iuda, præcipue Iosias rex sacrificia ignita thure perfudit, quando idololatriæ igne extincto omnia idolorū phana destruxit. Dominiq; dei altaribus extructis, ipsi adoleuit incensum thuriferum ac benefragrātem. Non igitur mirū uideatur, si quam plurimi hodie inueniātur prælati igni sulphur miscentes, quando quidem solus-Dauid rex deo obrulit sacrificia in quibus semper ignis thus miscbatur: Salomon uero rex. ob mūdi hui^o delicias uxorib^o et cōcubinis suis tādē phana in quib^o igni sulphur immiscuerat edificauit. Et hi reges Iuda qui igni sulphur nō miscuerunt-Asa, Iosaphat, Ozias, Ioathan, Ezechias, Iosias. Cæteri uero reges peccatis magnis

magnis populum scandalizauerunt. Quando igitur
 thus miscetur cum igne, tota demus, &c. Et si modo
 do moraliter loquendo, est de praelato n̄r nunquam.
 Contingit enim quandoq; quod praelatus laterales cō
 filiaios sibi adsumit, petionas sulphureas incendentes
 per malitiam & scelerē per iniam. Et quando
 sic est, tota domus repletur abominacione & scetore.
 Quando uero contingit, quod praelatus consiliarios
 & collaterales sibi facit de sanctis personis, deuotis &
 honestae famae, tunc nulli dubium, quin domus tota
 repletur dulcedine dilectionis & suauitate pacis, quae
 per thus significatur. Et tunc uerificatur de tali praelato
 illud Ecclesiastici: Quasi ignis exulgens, & quasi
 thus ardens in igne. Et ideo qualis conditionis debe
 at esse, a quo praelatum consilium cōuenit petere, pul
 chre & eleganter describit Ambrosius de officiis: Ad
 uertendum (inquit Ambrosius) quod in inquirēdis cō
 filiis primum se adiungat uitae probitas, uirtutem prae
 rogatiua, beniuolentiae usus, facultas gratiae. Quis enim
 in cerno fontem requirat? quis de aqua turbida
 potum petat? Itaque ubi luxuria est, ibi intemperantia
 uiriorum cōfusio. Quis inde sibi aliquid hauriendum
 existimet? quis utilem iudicet? quis non despiciet mo
 rum colluicionem causa alienae, quem uidet inutilem
 uitae suae? Quomodo eum potero iudicare consilio su
 periore, quem uidero moribus inferiore? Super
 me debet esse, cui me committere paro. Quomodo eū
 idoneum purabo qui mihi det consilium, qui non de
 dit sibi, & mihi eum uacare credam qui non uacet illi,
 cuius animum uoluptates occupant, libido deuincit,
 auaritia demergit, cupiditas perturbat? Haec Ambrosius.
 Hi uero, qui ab ipsis politicis, tam ciuilibus quā
 ecclesiasticis rectoribus, in partem sollicitudinis pro
 pter

Ecclesi. 48.

Lib. 2.

S P E C V L V M

pter curarum releuamen assumuntur, sunt uelut super
 cilia ipsorum praesidentium, qui oculorum officium
 gestant. Sicut enim supercilia proteguntur oculi a quo
Simile. cunq; improviso pulueris illapsu, uel a uentorum tur
 bine, & uniuersaliter a qualibet alia aduentitia occa
 sione, qua possit acumen eorum obtundere: ita & fide
 les officiales, ut sunt in ordine Charthusiensi. uicarii &
 procuratores, suos priores ab omni hostili iaculo, ab
 opprobrijs detrahentium & murmuratorum prote
 gunt, & contra cuncta pericula munimen se offerunt,
 & animam suam ponunt pro illorum reuerentia, ne ho
 nor aut obediencia ipsorum in aliquo minatur: & ne
 aliquis subditorum contra eorum bonam famam qd
 moliat. Praelatos uero oculorum officium parti
 ter & imaginem seruare dixi, qui in fronte in eminenti
 tiori parte corporis locati sunt, ut possint corporis pe
 ricula priusquam immineant prauidere, omnis insu
 per hostilis aduersitatis accessum nunciare, iuxta il
 lud Ezechielis: Speculatorem dedi te domui Israel. Na
 sicut speculatoris est de loco editiore prospicere, plus
 omnibus contemplari: ita praelatus scientiae sublimi
 tate & mentali uigilia celsior debet esse cunctis, qua pos
 sit sub se uiuentes instruere, & iter eis ueritatis offen
 dere, ut dicitur Prosper: Est igitur ut ad propositum re
Prosper. deam, praelatus, quasi ignis ardens per syncerum zelum.
 Nam praelati negligentes in correctione, adsimilan
 tur secundum Isidorum dormienti, de cuius manu ca
 dit baculus pastoralis, & pictores pingunt talem qua
 si accubantem in cathedra super cubitum somno gra
 uatum, & cadentem de manu eius baculum pastora
 lem. Et sic bene adsimilant. Ex dormitione enim negli
 gentia uirgam correctionis amittunt. Et ideo ad eui
 gilandum eos dicitur eis in persona summi praelati:
Simon

Simon dormis Et illud Zacharia: O pastor & idollū,
 derelinquens gregem. Præterea isti sunt, qui nunq̄
 utuntur irascibili potentia in bonum, non irascentes
 contra delicta, sed omnia cum quadam stultā parien-
 tia quasi insensibiles sustinentes. Cōtra quos dicit Ber-
 nardus: Nō irasci ubi irascendū est, peccatū est. Et Be-
 nedictus in regula: Non dissimulet abbas peccata de-
 linquentium, sed mox ut oriri cōperint, radicitus ea
 ut praualet, amputet. Et notandum quod ex negligē-
 tia corrigendi multa mala sequuntur, quorum quæ-
 dam redundant in prælatum, quedam in delinquentem.
 Sunt autem tria mala quæ redundant in præ-
 latum. Primum est cōfusio. Sicut enim honor est pa-
 tri habere bonos filios: ita redit in confusionem suam
 malitia filiorum. Vnde Ecclesiasticus: Confusio est pa-
 tris de filio indisciplinato. Secundū est culpa. Trans-
 eunt enim in prælatum culpæ subditorum, quas nō
 corrigit. Origenes super Exodum: Ut uideo Ietro nō
 frustra uenit ad Moysen, nec frustra manducauit pa-
 nem cum senioribus populi in conspectu domini. Dat
 enim consilium Moysi probabile satis & utile, ut eli-
 gat uiros & cōstituat principes populi uiros deum co-
 lentes, uiros potentes & odientes superbiam. Tales e-
 nim oportet esse principes populi, qui non solum su-
 perbi non sint, sed et qui oderint superbiam. Idem: Ut
 non solum ipsi absq̄ uitio sint, sed & in alijs oderint
 uitia. Non homines dico odisse, sed uitia. Gregor in
pastorali: Si rector minus contra culpas accendatur,
 culparum omnium ipse reus tenetur. Huius autem ex-
 emplum manifestum est in medico. Certum est enim,
 quod reus est mortis infirmi suscepti in cura, nisi faci-
 at quod in se est de infirmo curando. Aliud exemplum
 ponitur in glosa super Numer. de pedagogo, cui cul-

Matt. 24
Zach. 11

Bernardus
Benedictus

Handwritten note:
 Hic nota ad dicitur in
 Platone

Eccle. 12. 2^m

Homil. 116

Numer. 25. pa attribuitur: si puer sua instructioni commissus, minus disciplinatus ex sua negligentia inueniatur. Aliud exemplum ponit Ben. d. eius in regula de pastore, dicens: sciat abbas culpa pastoris incubere, quidquid pater familias in ouibus minus utilitatis poterit inuenire. Et ideo debet praelatus dare operam diligentem circa subditos, ut debiti fructum in operibus bonis reddant.

Gen. 31. exemplo illius boni pastoris qui dicit. Oves tue & caprae tuae steriles non fuerunt. Vt multis praelatis, qui hoc non cogitant. Sicut fecit Augustinus, qui dixit. Quid faciam, cum exigetur a me ratio tot animarum, quae pendent ad collum meum? Tertium est poena temporalis: Pununtur enim non solum in futuro, sed etiam in presenti praelati negligentes. Hinc est: quod patri regum terro dicit dominus: Eo quod nouerit Heli indigne agere filios suos & non corripuit eos, idcirco iuravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus eius uictimis & manibus in aeternum. Nunc inuenimus uel scriptum legimus excessum Heli in propria persona, non eius luxuriam, non gastrimargiam uel auaritiam. Si enim talis esset, non solum de filiis eius, sed de ipso dominus conquireretur. Et tamen quia zelo caruit & negligens atque remissus fuit, cum filii sui in terribi iudicio diuino percussus, eo quod iniquitatem filiorum sustinuit, iuxta illud Job. Si sustinuero, infer-

Iob. 23.

Grego. Nazan.
zan.

nus domus mea est. Vnde & Grego Nazanzenus magister Hierony gloriosi in Apologetico sic dicit. Heli sacerdos pro filiorum iniquitate damnatur, quod eos de una sacrificia emerentes, minus seueram animaduersionem plectebat. Miserum me. Et quidem coercuit, & quidem corripuit, sed lenitate et mansuetudine patris, non seueritate & autoritate pontificis. Est autem praelatus usquequaque inutilis apud quem disciplina non uiget.

Ho.

Hoc idem legimus in Numer. de duodecim principi- Num. 22.
 bus filiorum Israel, quos dominus præcepit suspendi
 in patibulis contra solem, eo quod filios Israel forni-
 cari cum filiabus Madian permiserunt, uel negligenter
 corripuerunt. Contra solem principes suspendun-
 tur, ut arguantur à luce, quia prælati non solum pro su-
 is peccatis arguentur à sole iustitiæ, sed etiam pro pec-
 catis subditorum: si fuerint negligentes. Si autem di-
 ues in inferno de fratribus suis sollicitus fuit, ne ueni-
 ret ad locum tormentorū, peiores sunt eo qui de per-
 ditione animarum non curant. Vnde ubi dicit in Ex-
 od. 32.

Exod. 32.

Qui uir dei est, accingatur mecum, dicit expo-
 sitor. Virum dei se negat, qui uitam carnalium quantū
 sufficit, arguere recusat. Et super illud quod in eodem
 capite dicitur: Consecrasti hodie manus uestras deo,
 dicit expositor. Si cōsecratio est sumere uindictam de
 peccato, profecto uitia sine increpatione uel ultione
 transire, est execratio, quia facilitas uenix incentiuū
 præbet delinquendi. Gregori. in registro: Studeamus
 cor nostrum terrenorum pastorum imitatione succē-
 dere, qui hyemales noctes imbris, geluq; ducit per-
 uigiles: ne uel una ovis & non forte utilis pereat. Quā
 est insidiator ore uoraci momorderit, quomodo sara-
 gunt, quibus cordis anhelat æstibus, in quas uoces ut
 eruant captum pecus angustia simulante profiliunt,
 ne à gregis domino quidquid per incuriam perdidē-
 runt, exigatur. Vigilemus igitur, ne quid pereat: & si
 captum forte quid fuerit, uocibus diuinorum eloqui-
 orum ad gregem dominicum reducamus, ut ille qui
 pastor pastorum est, uigilasse nos circa ouile suū suo
 dignetur misericors iudicio cōprobare. Quot enim
 fructus domino multiplicari gregis ostendemus, si &
 ipsum quem pascendum suscepimus, ociosa mēte cer-

Gregorias.

S P E C V L V M

29 mta q' red' d' d' d'
 30 am d' d' d' d' d'
 234
 54
 nimus a bestia deuorari. Sunt quoq; alia tria ma-
 la, quæ redundant in damnum delinquentis. Primum
 est excæcacio, credite enim interdum delinquens, cum
 non corrigitur, illud quod fecit, non esse malum, uel
 non esse tantum malum. Ideo dicit Grego. in Pastora-
 li: Nonnulla uehementer increpanda sunt, ut dum cul-
 pa ab actore non cognoscitur, quanti ponderis sit, ab
 increpantis ore sentiatur. Et ideo bene dicitur in Pro-
 uerbis: Virga & correctio tribuit sapientiam. Secun-
 dum est delicti multiplicatio. Delictum enim quod nõ
 corrigitur, facilius multiplicatur. Vnde Bernardus:
 Impunitas est insolentia mater, radix impudentia,
 transgressionum nutritrix. Et ideo quoniam cito non
 fertur contra malos sententia, idcirco absque timore
 ullo filij hominum perpetrant mala. Tertium est fi-
 nalis perditio. Qui enim non corrigitur, facilius de-
 lecta continuant, & ideo finaliter perduntur: sicut pa-
 3. Reg. 1. tet de Adonia, dicente: Ego regnabo, quem pater non
 Eccl. 4. 1. corripuit aliquando, & ideo finaliter est interfectus.
 E ideo dicit Ecclesiasticus: De patre impio queruntur
 filij, quoniam propter ipsum sunt in opprobrium.

Dicitur de quodam iuene, quod cum propter delicta
 sua duceretur ad patibulum, & a patre eum sequen-
 te, peteret osculum, in fine arripiens cum detibus na-
 sum eius abscidit, & dixit, quod hoc fecit, quia pro-
 pter eius culpam, qui nunquam eum correxerat ab in-
 fantia, uenerat in opprobrium. Dicit Apostolus ad He-
 braeos: Si extra disciplinam estis, cuius participes fa-
 Heb. 12. cti sunt oēs filij dei. Qui ergo subditos suos relinquit
 sine disciplina, de filiis dei facit filios diaboli, siue bel-
 al: qd dicitur absq; iugo. Contra quos dicit Apost. ad
 Ephe. 3. Ephes. Educate filios uestros in disciplina & correctio-
 ne dñi. Solon philosophus unus de septē sapientibus Gre-
 tis

tia interrogatus, qualis debeat esse populi rector, ait:
 Populi rector prius se q̄ populū rectificare debet. Alio
 quin erit uel ut is qui umbrā curuā rectificare conatur
 priusq̄ uirga curua umbrā faciens recta fiat. Socrates
 philof. Atheniēsis: Qui in alios potestatem exeret, prius
 cōsciētā purgare debet, ut qui delicta corrigit nō ad-
 mittat, uitetq; quod uindicat. Stultum est aut ut uelit
 quis imperare alijs, cum sibi ipsi imperare non possit.
 Plato philosophus: Qui suam animā, quae una est, gu-
 bernare nō potest: quomodo multorum hominū gu-
 bernator erit? Tullius: Cum inferiore uiuas, quem ad-
 modum superiorem tecū uelis uiuere. Idē dicit Greg.
 in registro ad Ioannem episcopum Syracusanū. Tales
 erga subiectos nostros debemus existere, quales nobis
 si subiecti fuissetus, nostros uolueramus esse praepo-
 sitos. Cylon philosophus: Oportet principem & domi-
 natorem mansuetum esse, ut proximi magis reueren-
 tur, quam timeant.

Quod scientia & sapientia principis
 ac prelato est neces-
 saria.

CAP. II.

SECUNDO prelatus debet habere statum ul-
 goris & supportationis, ut sit columna fortiter
 supportans regiminis sui onus. Vnde Hieremias: De-
 di te hodie in ciuitatem munitam, & in columnā fer-
 ream, & in murum aeneum super omnē terram. Quā-
 diu enim columna est recta, fortiter supportat onus
 suppositum; sed quam cito incipit curuari ad unā par-
 tem

Hier. n.

B H

tem

S P E C V L V M

Iud. 16.

rem uel ad aliam, statim fabrica tota cadit: Ita est moraliter, quamdiu p̄latus seruat rectitudinem & iustitiam, sequens iura & bonam conscientiam, merito supportat & exequitur causam suam: quando uero declinat ad laus propter afflictionem uel offensam non reprimendo, defectuosos & non fouendo bonos, tunc fabrica tota cadit. In cuius figura legimus quod Samson ducis concutendo columnas, quibus tota innitebatur domus, domum prostrauit, & seipsum et omnes qui in ea erant occidit. Isio modo moraliter loquendo, est de diabolo. Afficitur enim aliquando unam congregationem deuotorum subuertere, & eos spiritualiter occidere, hoc eū, ab eis charitatem, quæ est uita spiritalis, auferre: & ut illud faciat, breuiorem uitam non habet, nisi columnas illius congregationis concutere & allidere per turbationes & cōmotiones. Vnde Job. 6. Qui commouet terram de loco suo, & columnæ eius concutientur. Legimus in historiis scholasticis super Genesim, quod Cham filius Noe, septem artes liberales in quatuordecim columnis descripsit, quarum septem erant aræ & septem lateræ, ut contra diluuium ignis & aquæ imperpetuum permanerent: in figuram, quod in p̄latis qui columnæ dicuntur, sufficientia deesse scientiæ non debet: & ideo sapientia dicitur excidisse columnas septem. Proverbiorum primo: quia nisi p̄lati ecclesiæ sapientia & scientia sacræ scripturæ fuerint informati, ecclesiæ fabrica tota ruat. Et ideo signanter dicitur Aggæi. 2. Interroga sacerdotes legem. Super quo dicit Hieronymus: Considera sacerdotum esse officium de lege interrogatos respondere. Si sacerdos est, sciat legem domini: si ignoret legem domini, ipse se arguet, nō esse sacerdotem domini. Gregorius quoque Nazanzenus in apologetico suo dicit

est: Quamuis perdifficile sit scire regi, hoc est, regenti Gregor. Na
 se obtemperare, multo difficilius est scire alios rege- zan.
 re. Reuera enim hominem regere, mihi uidetur ars
 artium & disciplina disciplinarum: quia certe homo
 est inter omnes animantes, & moribus uarius, & mo-
 ribus diuersus. Vnde & Salomon a domino commen-
 datur, eo quod ab ipso inuitatus, ut quod uellet pete-
 ret, prae omnibus sapientiam ad gubernacula populi 3. reg. 3.
 petiit, eamque diuinitus & honoribus praetulit. Ioannes
 episcopus Sarsbriensis in suo polycratico libro quar-
 to, cap. 7. de isto sic dicit: Audi quam legem imponat
 principibus & praelatis rex magnus super omnem ter-
 ram, terribilis & qui aufert spiritum principum. Po-
 stquam (inquit) sederit rex in solio regni sui, describet sibi
 Deuteronomium legis huius in uolumine, accipiens
 exemplar a sacerdotibus leuiticae tribus, & habebit se-
 cum, legetque omnibus diebus uitae suae, ut discat time-
 re dominum deum suum, & custodire uerba & cere-
 monias eius, quae in lege praecipita sunt. Ecce, quia prin-
 ceptis non debet esse iuris ignarus: & licet multis priui-
 legiis gaudeat, nec militia praetextu legem domini p-
 mittitur ignorare. Habebit ergo, inquit, secum legem
 prouidens ne ad damnationem suam cum eam habe-
 re necesse sit, habeat contra se. Potentes enim poten-
 ter tormenta patientur. Et adiecit. Legetque illud, legem
 siquidem habere in mantica parum prodest, nisi fide-
 liter custodiatur in anima. Legendae est ergo omnibus
 diebus uitae suae. Ex quibus liquido constat, quam ne-
 cessaria sit principibus & praelatis peritia literarum,
 qui legem domini quotidie reuoluere lectione iubetur.
 Et forte, quod sacerdotes legem quotidie legeri iube-
 antur, non frequenter inuenies: princeps uero siue pra-
 latus quotidie leget & omnibus diebus uitae suae, quia

SPECVLVM

Episto. regis
Rom. ad re-
gem Franco-
corum.

qua die non legerit legem, ei non dies uitæ sed mortis
est. Hoc utiq; sine difficultate illiteratus non faciet. Vn-
de & literis, quas regē Romanorū ad Francorū trans-
misisse recolo, quibus hortabatur ut liberos suos libe-
ralibus disciplinis institui procuraret, hoc inter cæte-
ra eleganter adiecit, quia rex illiteratus est quasi asinus
coronatus. Si tamen ex dispensatione ob egregiæ
virtutis meritum principem contingat esse illitera-
tum, eundem agi literatorū cōsilijs, ut ei res recte pro-
cedat, necesse est. Adstant ergo ei Nathan propheta
& Sadoch sacerdos & fideles filij prophetarum, qui
eum à lege domini diuertere non patiantur, & quam
ipse oculis animo non ostendit, linguis suis introdu-
cant, quasi quodam aurium ostio literati. Legat ita-
que mens principis in lingua sacerdotis, & quidquid
egregium uidet in moribus, quasi legem dei uenere-
tur. Nam uita & lingua sacerdotum, quasi quidam
liber est uitæ in facie populorum. Nec expers omni-
no lectionis, qui & si ipse non legit, quæ leguntur ab
alijs fideliter audit. Extat epistola Philippi Macedo-
nis destinata Aristoteli nuper nati Alexandri (ut spe-
rabatur) magistro. Philippus Aristoteli salutem di-
xit: Filium mihi genitum scito, quo equidem deus ha-
beo gratiam, non proinde quia natus est, sed quia
eum nasci contigit temporibus uitæ tuæ. Spero ete-
nim fore, ut educatus eruditusque à te, dignus existat
& nobis, & rerum istarum susceptione. Socrates
tunc demum respublicas fore beatas adseruit, si eas
philosophi regerent, aut rectores earum studere sa-
pientiæ contigisset. Romanos imperato-
res aut duces, dum eorum respu-
blica uiguit, illiteratos exti-
tisse non meministi.

De affectione charitatiua prælatorum ad subditos,
 & econuerso: & de hoc quod necesse est præ
 lato ut diligatur & timeatur a subditis.

CAP. III.

TERTIO debet prælatus habere locum amo-
 ris & communicationis, ut per beneuolentiam
 & affectionem bonam subditos habeat, & a subditis
 habeatur. Et hoc notatur, cum dicitur, habuerunt De
 bet enim prælatus haberi ab omnibus, & nõ a quibus
 dam tantum & a quibusdam non: sed omnibus & sin-
 gulis debet esse communis. Vnde in laudem Traiani
 Imperatoris dicitur, quod arguentibus eum familia-
 ribus de communicatione nimia, eo quod ad subdi-
 tos nimis erat affabilis, ultra id quod imperatoriam
 decet dignitatem, respondit talem se uelle esse impe-
 ratorem priuatis, qualem sibi esse imperatorem priua-
 ti optassent: sicut dicit Eutropius Romane historie li-
 bro octauo. Et sic etiam Iulius Cæsar amorem suorum
 militum meruit, quia eos nõ milites, sed potius omi-
 litones nominauit. sicut de eo narrat Suetonius libro
 primo. Et Vegetius de re militari libro tertio, cap. de
 cimo octauo docet, quod in exercitu bene ordinato
 tres debent esse duces. Primus, secundus, tertius. Pri-
 mus autem qui præcipuam sustinet potestatem, debet
 esse in parte dextra inter equites & pedites, ut consi-
 lio regere, & autoritate tam equites quam pedites ad
 pugnam possit hortari. Moraliter loquendo: sic præ-
 latus communis persona debet esse, ut maioribus & mi-
 noribus suæ beneuolentiæ æquitatem ostendat, non
 semper cum equitibus proprium requirat honorem,

Laus Triani
 imperatoris

S P E C V L V M

Ioan. 13.

Luc. 12.

Ioan. 14.

Tit. 2.

1. Theff. 5.

Ecccl. 320

nec semper cum peditibus subiectionis nimia negligentia torpore torpescat. Sic enim Christus in familia, hoc est, inter Apostolos, se habebat. Nam aliquando se exhibebat superiorem, ubi aiebat: Vos uocatis me magister & dominus, & bene dicitis. Sum etenim. Aliquando uero se exhibebat inferiorem, iuxta illud. Ego autem in medio uestrum sum sicut qui ministrat. Aliquando aequalem, ut cum diceret: lam non dicam uos seruos, sed amicos meos. Amicitia enim aequalitatem requirit, prout docet philosophus. 7. ethicorum, cap. 6. Eodem modo aliquando praelatus inter suos subditos debet esse maior, quantum ad iniquitatis correctionem, iuxta illud ad Tit. Argue cum omni imperio. Minor quantum ad humilitatis reputationem, iuxta illud prima Thessalo. Facti sumus paruuli in medio uestrum. Aequalis, quantum ad amicabilem conuersationem, iuxta illud Ecclesiastici: Rectorem te posuerunt fratres tui, noli extolli; esto inter illos quasi unus ex illis. Dicit Aristoteles. 1. 3. de animalibus, quod cor est commune principium, a quo omnia membra uitam & principium recipiunt, declinans in homine magis ad sinistram partem, quam ad dextram. Isto modo praelatus est cor in corpore Christi mystico, a quo omnes subditi recipere debent uirtutem & consolationem et insistentiam sui motus. Debet tamen ad infirmiores compatiendo fauorabiliter declinare. Vnde Bernardus: Sciunt fideles praepositi animarum languentium curam sibi traditam. Cumque interdum cuiusquam murmur querulae uocis deprehendunt, & si in ipsos usque ad conuicia proruperint, medicos se non dominos cognoscetes, parent confestim contra animae phrenesim non uindictam, sed medicinam. Natura iterum docuit omnia animalia, quod maiorem curam habet de sensibus ad-

hinc

huc debilibus, quam quando facti sunt fortes. Contra ergo sunt natura praelati ad infirmos crudeles.

Item praelatus potius adsumitur ad onus quam ad honorem, non propter bonos & perfectos, sed propter minus bonos. Et ideo illos subditos, qui propter aliam quam infirmitatem mentis uel corporis sunt onerosi, non debet proicere, sed potius humeros supponere ad portandum. Bernardus: Quid caularis aliquorum qui tecum sunt magis grauari consortio quam frui solatio, cum solus omnibus datus sis solatium tanquam omnium sanior omnium fortior: Quotiens ergo de tuis in ueneris tristes, pusillanimes & querulosos, ipsorum patrem te cognoscens & abbatem, consolando, exhortando, increpando age opus tuum, & portado sanes quos seruando portas. Tales enim suscipiendi sunt inter brachia patientiae, ut sint materia ad merendum. Unde & Grego lib. secundo super Ezechielē. Homilia nona: Bonus ille discipulus, qui magistrum tollere in aere uidebat, per magnum charitatis affectum clamabat, dicens. Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga eius. Quid est fratres charissimi, quod Helias currus Israel & auriga dicitur, nisi quia auriga agit & currus portat? Praelatus ergo qui mores populi & per patientiam sustinet, & sacri eloquii uerba docet, & currus dicitur & auriga. Currus, quia tolerando portat; auriga, quia exhortando agit. Currus, quia mala sustinet; auriga, quia populū bonis admonitionibus exercet. Praeterea sciendum, quod praelato necessarium est, ut timeatur & ametur, sed secundum est melius. Ideo dicit Augustinus in regula: quod quamuis utrumque praelato necessarium sit appetendum, scilicet timeri & amari, tamen secundum est necessarium uideri plus. Est autem necessarium praelato ut timeatur, timeatur, in hoc propter subditorum utilitatē. Sunt enim multi xta ac amato-

Praelatura non honos, sed onus.

SPECVLVM

illorum frequenter qui magis timore quam amore inducuntur ad bonum. Augustinus: Sicut meliores, quos amor dirigit: ita plures sunt, quos timor corrigit. Item propter status sui exigentiam. Indecens enim est & inconueniens, quod aliquis præsit aliquibus, & non timeatur ab eis. Et ideo dominus qui dedit homini dominium super animalia, misit cum hoc timorem ipsius super ea. Genesis nono: Terror uester & tremor sit super cuncta animalia terræ. Item propter dei honorem. Non enim est ad honorem regis sed confusionem, cum eius baculus non timeatur. Et ideo dicitur prælatis, *Luce. 4.* Qui uos spernit me spernit. Sunt autem tria quæ ualent ad hoc, ut prælatus timeatur. Primum est morum grauitas. Sicut enim quâdo conformatur se quotidianis leuitatibus multitudinis, fit ex hoc contemptibilis prælatus: sic grauitas facit eum haberi in timore reuerentiali. Propter hoc dicit *Iob tricesimo.* Videbant me iuuenes & abscedebantur. Secundum est usus authoritatis. Sunt enim quidam qui nunquam prodeant ad opus aliquod uirile ex autoritate quam habent, & ideo non timeantur, sicut statum quæ nunquam aliquid faciunt, processu temporis non timeantur ab auiibus. Et ideo dicitur ad *Titum. 2.* Argue cum omni imperio, nemo te contemnat. Quasi diceret: Ideo fac hoc imperiose, ne uertaris in contemptum. Tertium est rigor iustitiæ, cum uidelicet talis est quo dominus creditur, quod aliquo modo a iustitia flectatur. Et ideo dicitur de *Herode.* Herodes metuebat Ioannem, sciens eum uirum iustum & sanctum. Iterum secundum quod dictum est, licet sit necessarium prelatum timeatur, tamen magis est ei curandum de amore subditorum: & hoc multis de causis. Quarum alie sunt ex parte subditorum, alie ex parte prælati. Quod sic patet: *Ilud*

**Tria faciunt
prælatum esse
de timori.**

2^m

3^m

Mat. 6.

*Quid dicitur
plato
anne?*

Aud quod imponitur amari, licet difficile fit, tñ sit fa-
 cilis q̄ quod imponitur timeri. Vnde autoritas: Amā-
 ti nihil est difficile. Item q̄d fit a tali, quia fit hilari-
 ter, & nō cum tristitia sicut q̄d fit ex timore, acceptum
 est deo. 2. ad Corinth. 9. Non ex tristitia uel necessita-
 te, hilarē enim datorē diligit de⁹. Itē timentis est fu-
 gere, diligentis uero adhærere, & ideo ubi subditi ti-
 mētes fugiunt interdum ipsi diligentes adhærent præ-
 lato infatigabiliter: sicut Lucas Paulo secundum Hie-
 rony. Et ideo dicitur ad Coloss. charitas uinculū per Coloss. 3.
 fectiōnis, id est, uinculum perfectum. Item prælati in-
 digēt portari in multis, hoc autē facit amor. August.
 Tantum quisq; portat, quantum amat. Item indi-
 gent iuari in multis, hoc autem facit dilectio. Ami-
 ci enim est iuare amicum, & pro adiutorio solet u-
 nus ad alterum recurrere. Vnde illud Iob: Misere mi-
 ni mei, misere mihi mei saltem uos amici mei, scilicet ad
 iuuandum. Item frequenter à subditis molestan-
 tur, sed dilectio non nouit hoc facere, quia dilectio
 proximi malum non operatur, scilicet contra dile-
 ctum, ait Paulus ad Romanos: Quantum ergo præla-
 ti debent apparere ut à subditis diligantur, tum quia
 subditos facilius hæc dilectio faciat obedire, & acce-
 ptabilius deo seruire, & fortius eis in bono adhærere,
 & ipsos prælatos facit portari in suis defectibus, &
 in suis iuari negotijs, & eos se habere quietius. Ideo
 non solum Augustinus sed & Bernardus dicit ad præ-
 latorum: Stude magis amari quam timeri. Et Isidorus:
 Talem te redde subditis, ut magis amentis q̄ timearis.
 Quis ergo dubitet, quin hoc a spiritu sancto sit, in quo
 tres tanti doctores uno ore concordant? Sed no-
 tandum, ad hoc ut prælatus ametur à subditis, ca-
 uendum est ei a superbia. Hæc enim non diligi facit,
 sed

S P E C V L V M

Eccl. 6. sed odiosum reddit. Vnde Ecclesiasti. Odibilis est corā
 deo & hominibus superbia. In Polycratice libro quar
 to, capite septimo: Quisquis gradum propriæ celsitu
 dinis amat, humilitatis cultum in moribus diligentif
 Deut. 10. sine teneat. Vnde in lege imposta principibus & præ
 latis in Deuretonomio dicitur: Nec eleuetur cor eius
 in superbiam super fratres suos. Quod præcipue ne
 cessarium est, sæpius replicat, eo quod humilitas nun
 quam satis videtur commendata principibus, & diffi
 cilimum est ut gradus honoris, tumorem non pariat
 in animo imprudentis. Superbis itaq; resistit deus, &
 humilibus dat gratiam. Provide ergo rex orat, nõ ue
 niat mihi pes superbia. Non itaq; superbiat super fra
 tres suos, sed cum fratrem meminerit, fratrum subie
 ctis omnibus impendat affectum. Nec tamen eatenus
 superbiam vitet ut incidat in contemptum, quia sicut
 elatio ita abiectio declinanda est. Deniq; quem super
 borum legisti regnare diutius? Item cauendum est
 2. REG. 12. etiam ei a duritia. Hæc enim reddidit Roboam popu
 lo odiosum. Et ideo dicitur econtrario, Ecclesiastici
 quarto: In mansuetudine opera tua perfice, et super ho
minum gloria diligeris. Et Ouidius: Est piger ad pe
 nas princeps, ad præmia uelox, Quiq; dolet quotiens
 cogitur esse ferox. Verumtamen ipsius mansuetudinis
 modus, quo charitatis brachijs subiectos ut fratres
 amplexatur, limitib; clauditur. Sic etenim fratres di
 ligat, q; errores eorum medicinaliter corrigat. Sed in
 cruciatu membrorum corporis, cuius prælatus caput
 est, legi tristis & gemens famuletur, id est, doleat cum
 exigentibus culpis uindictam exposcit. Deniq; honor
 regis iudicium diligit, & delinquentium culpas tran
 quilla mentis moderatione compefcit, quia cessante
 iustitiæ stimulo, populus se in illicita resoluit. Item

a sin-

a singularitate: Cū enim cōformat prelat^o se alijs, et est
 in illis quasi unus ex illis, ex hoc acquirit sibi amorē alio
 rum Ecclesiastici decimotertio. Omne animal diligit
 sibi simile. Similiter ergo patet, quantum pius necessa
 ria dilectio, quam timor subditiōiū prelato & a cui-
 bus cauendum est ei ut diligatur. Item Tullius: Praelati officium sit studia multitudinis ad suas utilitates
 allicere. Omnium enim rerum nihil apertius ad praela- Cicero.
 tiones tenendas, quam diligī, nec quidquam alienius
 quam timeri. Tutius est enim uolentibus, quam co-
 actis imperare. Sciendum autem, quod ad hoc quod
 aliquis prelatatus suae familie appareat curialis & ama-
 bilis, debet ante omnia habere liberalitatem in denis,
 ad instar Titi imperatoris, qui recordatus super thro-
 num quod nihil cuiquam tota die praesitisset, dolens
 & gemēs dixit: O amici, hunc diem perdidi, ut refert
 Suetonius libro de. 12. Caesaribus: Idē quoq; Titus im-
 perator ait: Non oportet quemquam a sermone prin-
 cipis tristem discedere. Item praecipuum quod in
 ter prelatum & subditos dilectionē causat & cōseruat
 est innocentia & puritas uitae & conscientiae. Unde in
 Polycraticeo libro: Si in suis ipsius custodia quisq; labo- Lib. 6. cap. 29.
 ret, profectō optimus erit status singulorum & omni-
 um, uigebitq; uirtus religionis regnante undiq; mu-
 tua charitate. Omnia siquidem religiōis mala ex pec-
 cati infirmitate proueniunt. Nam & inferiorum deli-
 cta bonum principem demerentur, & peccata superio-
 rum subditis sunt occasio & auctoritas delinquendi.
 Mansuescit itaq; princeps ab innocentia subditorum
 & subditorum morus reprimat innocentia prelato-
 rum. Placito namq; deo omnis creatura mitis est &
 seruit homini & eo indignante omnis creatura arma-
 tur in ultione eius. Coruus Heliam pauit, ursus famu-
 lat uua

SPECVLVM

latum impendit propheta, ut parcat Danieli ferocitatem dediscit leo, & collectam nescit esuriam, unde siccis iustorum calcatur pedibus, aduersus paucos succensus ignis in fornace non proficit. Ad uotum si dei aer imbres & terra fructum negat, & cælum ipsum in impios euomit ignes suos. Porro & si in exercitio uirtutum sit remissior prelarus, colendus est tamen, & sicut apes in humeris regem suum attollunt: ita subiecti dum perniciosus uitis non sit, omnino ei exhibent famulatum. Nam etsi labore uitis, ferendus est tanquam in quo salutis auspicia subditis extant.

Quod prelatus bono exemplo suo allicere debet subditos suos ad uirtutes.

CAP. IIII.

QUARTO & ultimo debet prelatus habere motum precessoris & informatoris, & hoc notatur cum dicitur, ducem. Ad strenuitatem boni ducis non sufficit bene monere, precipere & corripere, sed necesse est strenue eum se habere & uirtuose, pro loco & tempore militare, & quod precipit alijs exerceat aliquoties & factis suis debet adimplere. Unde

Gregorius.

Julius Cæs.

Gregorius in codice regulæ pastoralis, titulo uicesimo octauo dicit: Apud districtum iudicem prelatus cogitur tanta in opere exoluere, quanta eum constat uoce alijs precepisse. Idem: Lex quippe est ipsis prelati & predicatoribus posita, ut uiuendo impleant quod loquendo sua se festinant. Talis dux fuit Iulius Cæsar, qui nunquam dixit militibus suis ite sed uenite. Et subiungit cauam Labor inquit participatus cum duce uidetur militibus esse minor, sicut de eo scribit Iohannes Galensis: Talis dux fuit Abimalech qui preceps

deus

dens arboris raram, impositumq; ferens humeris suis, locis suis dixit: Quod me uideritis facere cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus praecidentes sequebantur ducem, Iudicum undecimo. Vilissimus itaq; computandus est, nisi praecellat sanctitate & scientia, qui est honore praestantior. Vnde in Polycratice libro. 5. capi. 7. Impossibile est ut alios utiliter regat, que proprius subuertit error. Ait enim Salomon: Vbi non est gubernator populus corruet. Et alibi: Rex insipiens perdet populum suum. Notandum autem quod praelato non solum sufficit dicere more scribarum & pharisaeorum, qui dicunt & non faciunt, sed debet exemplo Christi facere & docere, imo sicut summe pertinet ad eum docere: ita pertinet ad eum summe facere. Gregorius in pastoralis: Sit rector operatione praecipuus, ut uita uiam subditis bene uiuendo denunciet, & grex qui pastoris uocem moresq; sequitur, per exempla melius quam per uerba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Vnde Gregorius Nazanzenus in apologetico: Si quis est in rectore uitae orbis morbus, facile in subiectos sibi transfunditur, & multo facilius quod malum est ab eo transit, quam si quid in eo uirtutis fuerit. In quo ego quoq; soleo crebro apud memetipsum de talibus admirari plurimum, quod tam facile sine aliquo labore atq; ullis amminiculis malitia proficit, & nihil tam facile est quam effici malum, & etiam si nemo doceat, nemo compellat, raro autem & perdifficile sit fieri bonum. Idcirco etiam dicit Chrysostomus: Sic quippe natura ipsa comparatum est, ut regentium mores uulgus imitetur, & quasi in imagine ita in uita praesidentium intendat, & quae in imagine sunt post fieri similitudo. Neq; enim erro

Gregor

In dialogo
libro 3.

S P E C U L U M

Augustinus.
Benedictus.

res praelatorum abscondi possunt oculis, sed etiam ex
 igua eorum celeriter innotescunt. Sicq; omnes de fa-
 ctis iudicant praelati, quasi nec carne circumdatus sit,
 nec hominum infirmitate teneatur. Hæc Chryso-
 stomus. Propter hoc ergo bene dicit Augustinus in regula:
 Circa omnes seipsum bonorum operum præbeat ex-
 emplum. Non sit contentus uerbis bonis ad subditos,
 sed potius innitatur bonis exemplis operum, sicut &
 Benedictus in regula de abbate loquens dicit: Omnia
 bona & sancta factis amplius quam uerbis ostendat.
 Item, non sufficit ei facere bona occulta, nisi faciat
 & manifesta. Unde dicitur primitiuis praelatis: Sic lu-
 ceat lux uestra coram hominibus, &c. Item nõ suf-
 ficit ei cauere a malo exēplo, nisi det et bonum. Unde
 Lucae duodecimo dicitur eisdem exemplo. Sint lum-
 bi uestri præcincti, quod pertinet ad declinationem a
 malo secundum Augustinum in sermone, & lucerne
 ardentes, quod pertinet ad ostensionem boni exem-
 pli, & ideo dicit Augustinus bonorum. Item non
 sufficit ei dare exemplum in uno bono, nisi etiam det
 in omnibus. Ad Titum secundo: In omnibus præbe te
 exemplum bonorum operum. Et ideo dicit Augusti-
 nus bonorum operum in genere sine distinctione par-
 ticulari. Itē nõ sufficit dare bonū exēplū aliquibus so-
 lum, nisi detur et omnibus. Matthæi quinto: Ponunt
 lucernam super candelabrum, ut luceat omnibus qui
 in domo sunt. Et ideo dicit circa omnes. Sic ergo quin-
 que ranguntur in hoc uerbo Augustini circa praelati
 exemplum. Debet enim potius inniti exemplis operum
 quam uerbis. Item, non solum operibus occultis,
 sed manifestis. Item non solum cauere a malo exem-
 plo, sed dare operam ad bonum exemplum. Itē non
 solum in uno, sed in omnibus. Item non solum ali-
 qui

quibus, sed omnibus debet dare bonum exemplum.
 Et notandum, quod licet omnes debeant dare bonum
 exemplum, iuxta illud quod communiter Apostolus Rom. 14.
 omnibus dicit: Prouidentes bona non tantum coram
 deo, sed etiam coram omnibus hominibus, tamē præ
 lati magis ad hoc tenentur. Vnde Paulus ad hoc facit
 exhortationem Timotheo episcopo specialem dicēs: 1. ad Timo.
 Exemplum esto fidelium in uerbo, in conuersatione, 4.
 in charitate, in fide, in castitate. Huiusmodi autē mul
 tæ sunt rationes. Prælatus enim est in alto statu, &
 ideo non potest abscondi, sicut ciuitas supra montem
 posita. Et ideo si aliquid turpe est in eo, quanto a plu
 ribus uidetur tanto fit maior derisio de eo. Sicut ergo
 qui ascendit per scalā sollicitus est uestes suas restringe
 re & aperire, ne aliquid turpe in eo uideatur, ita cauē
 dum est prælato, eo quod in alto positus, spectaculum
 est multorum, ut nihil inhonestum appareat in eo. Et
 ideo dicitur apud Zachariam; Vidi & ecce candelabrū Zacha. 4.
 aureum, & lampas eius super caput illius, & septē lu
 cernæ eius super caput eius. Quod ideo dicitur, quia
 uniuersa lux uirtutum debet in tali lampade fulgere.
 De altitudine status prælationis sic dicit Gregor. Na
 Gregor. Na
 zanzenus ubi supra. Væ tibi ciuitas cuius rex tuus iu
 zan.
 uenis. Sato non dicit. Et ipse iterum; Noli esse uelox
 in uerbis. Quod si ille præcepit uelocem ad uerba non
 fieri, quanto magis in opus tantum & tam magnum.
 Idem, ad dignitatē prælationis uelociter proflire nō
 expedit, quia atq; prælatum cum angelis adistere o
 portet deo, & cum Archangelis glorificare, atq; in cæ
 lestibus altaribus hostias offerre Christo, & apud
 ipsum & cum ipso fungi sacerdotio, ut reformetur
 quod dilapsum est, ut diuina in homine imago repa
 retur, ut superiori mundo habitatores sui reddantur,
 C & ut

S P E C V L V M

M M

Grego. Pap.

& ut totum simul dicam, ut ex hominibus in deorum
 numerum transeant. Hæc ille. Item prælatus est
 sicut exemplar, à quo alii libri trāscribuntur, iuxta il-
 lud: Regis ad exemplar totus cōponitur orbis. Et ideo
 sicut omnes libri transcripi ad malum exemplar sunt
 corrupti: ita exemplum prælati nisi sit bonum, est cau-
 sa corruptionis in omnibus subiectis. Et ideo sicut ma-
 gna cura apponēda est circa primum exemplar libro-
 rum, quod sit multum bonum, ita requiritur quod
 exemplum prælati sit ualde bonum. Vnde Gregorius
 papa in Pastoralis: Ille debet ad exemplum uiuendi pro-
 trahi, qui carnis passionibus moriens iam spirituali-
 ter uiuit, qui prospera mundi postposuit, qui nulla ad-
 uersa pertimescit, qui sola æterna desiderat, qui ad ali-
 ena cupienda non ducitur: sed propria largitur, qui
 per pietatis uiscera citius ad ignoscendum flectitur, sed
 nunquam plusquam deceat ignoscens, ab arce rectitudi-
 nis inclinatur, qui nulla illicita perpetrat, sed perpe-
 trata ab aliis ut propria deplorat, qui est affectu cor-
 dis alienæ infirmitati compatitur, sicque in bonis pro-
 ximi sicut in suis profectibus lætatur, qui se imitabi-
 lem caeteris ita in cunctis quæ agit insinuat, ut inter
 eos non habeat quod saltem de præteritis erubescat,
 qui sic studet uiuere ut proximorum quoque corda arē-
 tia, doctrinæ fluentis ualeat irrigare, qui orationis u-
 su & experimēto iam didicit, quod à domino quæ po-
 poscerit, possit. Greg. quoque Nazanzenus de eodem sic
 inquit: Priusque aliquis, in quantum fieri potest, ceteros
 homines cordis puritate præcedat, præesse his uelle nõ
 debet, quibus se purgatorem nõ sentit, nec tutum pu-
 tare mediatorem effici populi apud deũ, quod est speci-
 ale officium sacerdotis siue prælati, nisi se proximũ &
 amicũ uideat dei. Et ideo concludit idẽ dicens: Mun-
 dari

Loco supra
citato.

Ibid.

dari prius oportet, & sic alios mundare, sapientem prius fieri, & sic alios facere sapientes, lumen effici & ita alios illuminare, accedere ad deum, & ita alios adducere ad deum, sanctificari, et ita alios sanctificare, rectum esse consilii, & sic alijs rectum dare consilium. Hæc ille.

Item prælatus est sicut dactor gregis, secundum illud Psalmistæ: Deduxisti sicut oues populum tuum in manu Moyli & Aaron. Et ideo si uadit per uiam malorum operum, sequitur eum populus per uiam eandem. Vnde Gregorius: Vnde fit cum pastor per abrupta gradiatur, precipitum grex sequatur. Et ideo dicit idem Greg. Scire debent prælati, quoniam tot mortibus digni sunt, quæ exempla peccationis ad subditos transmittunt, quia nimirum per illa exempla eos ad mortem ducunt. Mira perditio, horrenda crudelitas, ducere ad mortem eternam, quos ducere deberent ad uitam eternam. Ne sint ergo rei prælati mortuum, debent ab exemplo ducere ad mortem cauere exemplum ducens ad uitam ostendere. Greg. Non debet hominum ducere suscipere, quæ nescit homines bene uiuendo præire. Item prælati sunt ministri dei. Et ideo sicut famuli regis pulchrius incedunt quam ceteri populares: ita & ipsi debent pulchriorem uirtutum conuersationem ostendere. Hinc est illud ad Corin. In omnibus exhibeamus nosmet ipsos sicut dei ministros in multa patientia &c. Quasi diceret: In his sic nos ornemus, ut decet seruos tanti domini.

Item prælati sunt quasi signum positum ad sagittam multorum obloquentium de eis facile, & ideo ut circa hoc remedium apponant. Hoc non potest aliter ita bene fieri sicut per bonum exemplum. Et ideo dicit Petrus: Hæc est uoluntas dei, ut beneficientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam. Item in mundo ecclesie subditi sunt quasi corpora inferiora terrestria, prælati uero corpora superiora celestia, quæ lucida sunt, &

In pastoral.

2. cor. 6.

1. Petr. 2.

Gen. 1.

ideo debent lucere sicut stellæ, quas dominus posuit in firmamento ut lucerent super terram. Multi in tenebris uitæ præsentis dum superiores de se exempla præbent, astrorum more desuper lucent. Præclare illud, ut multa, fertur dixisse Temistodes, magistratus a ludis & quibuscunq; leuioribus esse arcendos, ne reipublica ludere uideatur, defectumq; sui relicta grauitate pronunciet. Si tamen maioribus (quod quidem rarum est) eos exoccupari contigerit in annis adolescentiæ, ex dispensatione ætatis permittuntur aliquid subtrahere grauitati, & in se clementiores esse, quod maturitatis processu reipublicæ utilitate compensent. Hæc

Lib. 1. c. 2. 4.

in Polycratico. Item opus exempli præstat efficaciam uerbo, quia secundum Gregorium, plus exempla quam uerba mouent. Cum ergo prælati sit docere, debet exemplum addere ut uix sua habeat uocem uirtutis. Et ideo dicitur Ecclesiastici uicesimonono: Confirma uerbum, scilicet per opus. Gregorius: Authoritas loquendi perditur, cū uox opere non inuatur. Item prælatus habet officium medici, & ideo coram infirmis non debet aliquam infirmitatem portare, ne dicatur ei illud euangelij Luçæ: Medice cura teipsum. Gregorius in Pastorali: Qua præsumptione alios mederi properat, qui in facie uulnus portat: Ne ergo eius officium contemnatur, debet coram alijs omnimodā sui ostendere sanitatem. Item filiorum est imitari patrem, secundum illud Ioannis: Quæcunq; pater fecerit, hæc & filius similiter facit. Et ideo cauendum est prælato, ne sit de illis de quibus dicitur apud Matthæum: Secundum opera illorum nolite facere: sed potius possit cum Apostolo dicere: Imitatores mei estote. Quia igitur tot rationes concurrunt, ut prælatus teneat præ cæteris bonum exemplum, bene dicit beatus Augustinus

Ioan. 5.

Matth. 23.

Philipp. 3.

Augustinus

gustinus in regula: Seipsum bonorum operum præbe
 at exemplum. Quod & si graue sit, recordetur quam
 graua Christus sustinuit pro dando bono exemplo.
 Christus, inquit Petrus, passus est pro nobis, uobis re- 1. petr. 2.
 linquens exemplum. Beatus Cyprianus: In prælato dū
 multi pendent, ipse deo adherere debet, qui illum in
 ducatu proficit, qui ad portandum multorum onera,
 ipsum ueluti fortiorem solidauit. Paxillus enim ni
 si fixus firmiter alicui fortiore haereat, omne quod in
 eo pendet cito labitur, & ipse solutus a rigore suæ fir-
 mitatis, cum oneribus ad terram delabitur: Sic & præ-
 latus, nisi suo conditori pertinaciter adhererit, & ipse
 & omnis qui ei consentit, cito deperit. Chrysof. Quan-
 ta est differentia rationalium & irrationalium, tantū
 interesse debet inter rectores ecclesiæ & ceteros, qui re- Seneca.
 guntur. Seneca in libro de breuitate uitæ ad Paulinum
 sic dicit: Diuus Augustus, cui dñi plura quam ulli præ-
 stiterunt, non desit quietem sibi precari, & uacatio-
 nem a republica petere. Omnis eius sermo ad hoc sem-
 per reuolutus est, ut impetraret ocium a negotiis se-
 cularibus, illum diem lætissimum cogitabat, quo ma-
 gnitudinem suam exueret. Aliquando se uicturum si-
 bi in quadam ad senatum missa epistola pollicitus. Vn-
 de subdit notanter cōtra illos, qui differunt gerere cu-
 ras officiorum usq; ad senectam: Non pudet (inquit)
 te reliquias uitæ tibi reseruare, & id tempus solum bo-
 nae menti destinare, quod in nullam rem conferri pos-
 sit: Quam seruum est tunc uiuere incipere, cum desinen-
 dum est: Quæ tam stulta mortalitatis obliuio, in quin-
 quagesimum & sexagesimum annum sana differre cō-
 silia, & inde uelle uitam inchoare quo pauci perduxerunt:
 Idem in libro de quatuor uirtutibus cardinali-
 bus dicit: Nō semper in actu sis, sed interdum animo

SPECVLVM

tuo requiem dato. Sed & requies ipsa plena sit sapiētię
 studijs & cogitationibus bonis, Nam prudens nunquā
 ocio marcet, animū aliquando remissum habet, nunquā
 solutum. Ex his omnibus pater, quod ipse potestatis
 honor, siue dignitatis mundanę, nullatenus est affe-
 ctandus, sed ab omnibus fugiendus & contemnendus,
 & hoc propter multiples eius prauas qualitates & cō-
 ditiōes. Primo, quia honor iste caducus & breuis
 est, secundum illud Ecclesiasti. 10. Omnis potentatus
 breuis uita, rex hodie est & cras morietur. Huic etiam
 consonat Ouid. in lib. Metamor. dicens: Vix ulla po-
 tentia longe est. Hinc Galerius in libro Alexandreidos.
 Quam friuola gaudia mundi. Quam rerum fugiti-
 uus honor, quā nomē inane? Et ponit exēplū de ipso
 Alexandro, hoc modo: Magnus in exemplo est, cui nō
 suffecerat orbis, Sufficit exciso defossa marmore ter-
 ra. Quinque pedum fabricata domus, qua mobile cor-
 pus, Exigua requiescit humo. Hinc etiam uersificator
 egregius ait: Vir bone quid curas res uiles, res peritu-
 ras: Nihil profuturas, damno quandoque futuras. Ne-
 mo diu mansit in culmine, sed cito transit. Est breuis
 atq; lenis in mundo gloria quęuis. Qui fuit hic imus,
 erit illic ordine primus. Secundo quia honor mun-
 danus seruilis est & inquietus, iuxta illud quod in epi-
 stolari suo dicit Sidonius: Quidam ius fasque com-
 mune supergressi, summam potestatem, summam be-
 atitudinē putant esse, hoc ipso satis miseres, quod
 parum intelligunt se inquietissimo famulatu subiac-
 cere. Nam sicut ipsi hominibus: sic & illis dominandi
 desideria dominantur. Hinc etiam dicit Ambrosius su-
 per lucam, libro quarto: Ostendit, inquit, euangelista,
 diabolus domino omnia regna mūdi. Quibus scilicet
 uerbis docemur inanis ambitionis stabra despiciere, eo
 quod

*Peristatus homo
 multatenus infamia*

Primo

Ouidius.
 Galerius.

Sidonius.

Ambrosius.

quod omnis dignitas secularis potestati subiacet dia-
 bolicæ, fragilis ad usum & inanis ad fructum. Non tñ
 a diabolo est potestas ipsa, licet insidijs diaboli sit nox
 ia. Tertio honor iste in quolibet homine est cæteris
 inuidiosus, iuxta illud quod scribit Salustius: Post glo-
 riam inuidiam sequi memineris, & eo magis anxium et
 sollicitum oportet te esse, quo clarior fueris. Inter mor-
 tales nepe difficillimum est gloria inuidiam uicere. Hinc
 etiam ait beatus Bernar. quod a duplici malo comuni
 liberat paupertas uoluntaria, uidelicet ab inuidia, propria
 & ab aliena, quia nullus inuidet paupertati. Quar-
 to honor iste grauis est onerosus, quia semper annexum
 habet aliquod onus. Vnde in lib. de Tobia: Si quaera-
 tur honor, onus intricatur honori. Hoc bene pondera-
 bat rex ille de quo refert Valerius Maximus: Rex ille Lib. 7.
 subtilis iudicij, quem ferat traditum sibi diadema pri-
 usquam capiti imponeret, retentum diu considerasse &
 dixisse: O nobilem magis quam felicem passum,
 quem si quis penitus quam multis sollicitudinibus,
 periculis ac miserijs sit refertus, cognosceret, ne hu-
 mi quidem iacentem tollere uellet. Hoc etiam be- Lib. 8. capi.
 ne ponderabat Hadrianus papa, ut in Polycratice li- 24.
 bro de eo scribitur. Qui fatebatur se in sede ponti-
 ficatus tantas miseras inuenisse, ut facta collatione
 præsentium, tota præcedens amaritudo, iucundi-
 tas & uita felicissima fuerit. Spinolam dixit esse
 cathedram Romani Pontificis, acutissimis usque-
 quaque conferram aculeis, tantæque molis, ut ro-
 bustissimos præmat, terat, & comminuat humeros. Cathedra Ro-
 mani pōtif.
 Hoc etiam sæpissime adiecit, quod cum de gradu in-
 spinosa.
 gradum à claustrali clerico per omnia officia in pon-
 tificem summum, nil unquam felicitatis aut tranquil-
 læ quietis uitæ priori adiectum est ab ascensu. In incude,
 C iij in-

5°

4°

Inquit, & malleo semper dilaniavit me dominus, sed nunc oneri quod infirmitati meae imposuit, si placet, supponat dextram, quonia mihi importabile est. Haec ibidem. Hinc ait Gregorius in *Moralibus*, libro decimo octavo: Sancti viri curas exteriores nequaquam appetunt, sed occulto ordine sibi superimpositas gerunt. Et quamvis illas per meliorem intentionem fugiant, tamen per subditam mentem portant, nec dei ordinationi contradicant. Quinto honor praedictus est periculosus, quia frequenter honores mutant mores, iuxta illud *Quidij*: Et obest tua gloria multis. *Chrysostomus*: Multo consilio & prudentia opus est pastori & mille, ut dicitur, oculis ad speculandam undique habitudinem earum, quas gubernat animarum. Novi non paucos idoneos suimet fuisse rectores, multum in abstinentia & ieiunijs laborantes, quibus quoad licuit esse priuatos, & nihil aliud curare quam propria, & deo placebant & indies non modica philosophiae incrementa capiebant. At ubi in populo prodierunt, & multorum imperitias emendare necesse fuit, aliqui inter exordia tantum pondus suscinere non potuerunt officii. Qui vero tolerare coacti sunt, perdentes constantiam & veritatem priorem, & sibi intulerunt magna dispendia, & nihil alijs profuerunt. Vnde dicit *Gregorius* in pastoralibus: Praerumque in occupatione regiminis, ipse quoque boni operis usus perditur, qui in tranquillitate tenebatur, quia quieto mari recte nauem & imperitus nauera dirigit, turbato autem tempestatis fluctibus etiam peritus se naua confundit. Quid namque est potestas culminis, nisi tempestas mentis? Et *Horatius* in libro carminum: Sepe quoque uentis agitur ingens pinus, & celsi grauiore casu deciditur turre, feriuntque summus fulgura moerens. Sexto honor iste dispendiosus est

5°
1. lib. *Meta-*
mor.

Horatius.

6°

est cuilibet propter alienas occupationes quibus obnoxius est, ut sibi non possit intendere, iuxta illud Canticorum primo: posuerunt me custodem in uineis, uineam meam non custodiunt. Ideo recte cuilibet ambizioso dicit ab Ouidio in libro de tristibus. Viue tibi, & longe nomina magna fuge. Tu quoque formidabilem sublimia semper. Propositisq; tui corrahe uela, precor. Hinc & in prouerbis sapientum legitur: Vis honorem habere, do tibi magnum imperium, impera tibi. Ut enim Socrates dicit, stultum est ut ceteris imperare quis uelit, cum ipse sibi imperare non possit.

Ouidi. in tris
sub.

Socrates.

Septimo honor praedictus caecus est & tenebrosus, secundum illud psalmistae: Homo cum in honore esset, non intellexit. Vnde Gregor. Adeo enim honor ipse excaecat, ut seipsum non uideat, & de se falsa credat, subiectos & quos sorte potestatis excedit, transcendisse se etiam uere meritis credat. Cunctis se aestimat amplius sapere, quibus se uidet amplius posse. Octauo & ultimo honor iste rufosus est & praecipuus, iuxta illud Ouidi. in lib. tristium: Ardua per praecipua gloria uadit iter. Hinc Macrobius: Summum ad gradum claritatis cum ueneris, eger consistes, & citius quam ascenderas, cades. Ideo dicit Seneca in lib. de quatuor uirtutibus: Ne in re altiori te ponas, in qua stanti tremendum, descendenti cadendum est. Ut enim dicit Galterus in Alexandreide: Sanctius est non ascendere, quam post ascensum regredi. Nos autem non ideo haec omnia inculcauimus, ut potestatem reprobemus aut reprehendamus: nam ut ait quidam sapiens, deus potentes non abiicit cum & ipse sit potens, uerum homines ab eius appetitu uel amore deterrere intendimus, sicut facit in Pastoralibus beatus Gregorius: Nos, inquit, haec proferentes non potestatem reprehendimus, sed ab appeti-

7°

8°

In Saturnal.

G

v

ut

S P E C V L V M

Lib. 4.

Lib. 7. capi.

89.

Cartha Ca-
pituli ordi-
nis Carthu.

tu illius cordis potestatem munimus, ne imperfecti
quique culmen regiminis arripere audeant, & qui in pla-
nis stantes titubant, in præcipitio pedem ponant. Un-
de hoc vitium est fere omnibus insuperabile. Ut enim
dicit Amb. sup. Luc. Sepe quis nulla uiciadelectatur, quis nul-
la potuit luxuria commouere, nulla cupiditas subueni-
re facit ambitio criminosos. Inde & scribit in Poly-
cratico. Votis & si non re plures numero sunt rectores,
quam illi quos regunt. Nam qui regi uelint, per pauci
sunt, cum quisque ut emancipetur à iugo rectoris pro-
prium, totis uiribus querat. Priuilegio quidem capituli
aut uisitorum plurimi tuti sunt, ne abbatibus & pri-
oribus suis obtemperent, ne obedienciam impleant, ne
legi dei subiecti sint. Non reprehendo clementiam ca-
pituli aut uisitorum, sed hanc indulgentiam eorum
subditis non arbitror expedire. Propter quod in Char-
ta capituli ordinis Carthusien. habetur hæc ordinatio
anni quadragesimi secundi. Et si multa liceant patribus uis-
sitoribus potestate à capitulo generali eis delegata,
quæ interdum saluti animarum non expediunt, aut re-
gularem conuersationem monasticam non ædificant,
summo opere cauere debent, ne in processu uisitationum
per complacentiam monachorum, quos forte contri-
stare nolunt, tum in licentibus ex ordinariis conceden-
dis, tum in laxandis regularibus obseruantibus, tum
etiam in excessibus palpandis uel dissimulandis, aut
minus exemplariter corrigendis, potestas ipsorum uis-
sitorum, quæ non in destructionem, sed in ædificatio-
nem data est, cedat in derogationem autoritatis pri-
orum aut obseruantie regularis uel baculi pasto-
ralis ipsorum, ordinamus ut in præmissis omnibus tam
prouide cautèque se habeant, quod Christus in suis ui-
cariis, id est prioribus, non dehonoretur, substantiali-
que

que obedientiae aut reuerentiae, quo subditi debent suis superioribus etiam discipulis, nullatenus derogetur, ne alij uidentes suos superiores tali modo dari uilipendio, ad ipsorum uilipendium quod absit inclinentur.

Est etiam uitium inexplebile uel insatiabile, quia honor uel gloria est, quasi uentus, uel umbra uel aliquid tale. Est itaque appetitus honoris uitium plenum uanitate, & ideo insatiabile, iuxta illud in Prou. Veterum im-
 Prou. 13.
 priorum insaturabilis, id est, animus. Nec mirum. Ad imaginem enim dei facta est anima rationalis, ceteris omnibus occupari potest, repleti omnino non potest, capacem dei quicquid deo minus est, non implebit. Est etiam uitium plenum

anxietate, quia torquetur ambitiosus, partim cupiditate, partim liuore. Vnde Bernardus. O ambitio crux amb-

entium, quomodo omnes torquens, omnibus placescit. Et quod ex ambitione proueniat liuor, testatur Augustinus. Non enim ait inuidet nisi amor excellentiae. De

in hoc ipsum quod homo appetit praesse malum est in se, iuxta illud Augustini in libro de ciuitate dei: Locutus superior & si ut oportet administratur, tamen indecenter appetitur. Gregorius in Moralibus: Unusquisque superbus toties ad culpam apostasiae dilabitur, quoties hominibus praesse delectatur, & honoris sui singularitate laetatur. Vnde scriptum est: Qui dicit regi apostata, & uocat duces impios. Talis enim sub quo sit non considerat, & quod e qualibet quasi non sit aequalis, exultat. Tunc uero solummodo potestas bene gerit, cum nequaquam amando sed timendo retinetur. Quae ut recte ministrari ualeat, oportet primum ut hanc non cupiditas, sed necessitas imponat. Hinc etiam dicit Bernardus.

Quoties hominibus praesse desidero, toties deum meum praesse uolo. Merito ergo tali dicit apud Matth. Vade post me Satana, quia non sapias ea quae dei sunt. Chrysostomus:

Qui-

SPECVLVM

Quicumq; desiderat primatum in terra, inueniet confusionem in caelo, nec inter seruos Christi computabitur, qui de primatu tractauerit. Idcirco teste Gregorio, qui dignitatis culmen affectat, suae animae dispendium quaerit. Non sunt itaq; adpetendae praelationes uel ambiendae dignitates, quoniae secundum Chrysostomum nihil deo ita amicum est, ut cum ultimis se naturare, hoc enim philosophiae uniuersae principium est. Argue tibi sic anima Christiana, dum impellit te spiritus superbiae super honoribus transituris. Si glorificanda sum, si magnificanda a domino in aeternitate, qui semper & ubiq; gloriam meam dicet, quid mihi de punctuali & umbratili gloria super terram? Si uero iusto (quod auerrat dei pietas) iudicio damnandus sum, totus honor impensus ab hominibus plus ad tormentum mihi cedit quam ad solatium, plus inde blasphemabit anima mea dominum, plus exiliet furens spiritus in deum quia non fuit salutare suum, plus exardescunt inuidi daemones animam cruciare, quo plus in bonum senserunt honorari. Haec Ioannes Gerson super magnificat.

Ioann. Gerson.

*Quod praelatus quatuor circa se
considerare debet.*

CAP. V.

SCIENDVM praeterea, quod praelatus quilibet circa statum suum quatuor diligenter considerare debet, uidelicet, quod non sit immissus per intrusionem, quod non sit remissus per dissimulationem, quod non sit neglector culparum, quod non sit acceptor personarum. Primo consideret & considerare de-

*Delectat
sua
sua*

*no
sua*

re debet praelatus, siue princeps, quod non sit immis-
 sus per intrusionem: sed possit uere dicere illud Sapi-
 entia: Domine tu me elegisti regem populo tuo, & in
 ducem filiorum tuorum & filiarum tuarum. For-
 ma autem praelatorum eligendorum est ipse Christus
 in tribus, scilicet in sua conceptione, in sua natiuitate,
 in sua cōuersatione. Fuit enim Christus conceptus spi-
 ritus sancti operatione, natus sine matris corruptione,
 conuersatus in mundo sine peccati operatione. Elegit
 cum populus in regem, ipse fugit & noluit rex fieri. Ioan. 6.
 Isto modo qui debet intrare ad statum praelati. Dico
 ergo, quod praelatus siue princeps debet considerare,
 quod non sit immisus per intrusionem, quia quemad-
 modum Christus fuit conceptus uirtute & cooperati-
 one spiritus sancti: sic debet praelatus concipi in menti-
 bus electorum per sancti spiritus inspirationem, non
 per dissolutorum conspirationem. Debet nasci de ma-
 tre uirgine, quæ est congregatio subditorum siue
 mater ecclesia, cui debet præesse sine corruptione, ita
 quod nec sit corrupta prece uel precio uel minis po-
 tentum. Debet ergo sic electus admittere statum suum
 sine ambitione, ut uelit si possit, ex corde fugere & in-
 uitus obedire, ut deus sibi dicere possit illud Isaia: No-
 li timere serue meus Jacob, & rectissime, quem elegi. Isaia. 20.
 De hoc in Polycratico lib. octa. cap. uigesimotertio
 scribitur: Vtque qui misere ascendit ad praelationem ro-
 tatur miserius, & miserime deicietur. Non lætas ha-
 bent exitus, quæ malo sunt inchoata principio. Phae- Ouid. 1. Me-
ramorph.
 ton in fabulis dum paternos currus affectat, incendit
 orbem, & tandem miseratione dei & ipse succensus corru-
 it præceps curru disuncto. Icarus quoque dum elatus iuue-
 nili leuitate fertur in cælum, marinis fluctibus mergi-
 tur, deiectus enim est dum alleuaretur. Sed timen-
 dum

S P E C V L V M

dum est, quod nonnulli eliguntur propter partiales affectiones, quidam propter mundiales possessiones, & quidam propter curiales interpositiones. Considerant enim nonnulli electores nō quis melior uita, clarior scientia, celebrior fama, sed considerant quis uelit esse in beneficijs & subuencionibus eis utilior, quis uelit uitam suam mitius emendare, quis uelit crimina magis dissimulare. Cōsiderant etiam aliqui electores quis in rebus locupletior, in beneficijs pinguior, in expensis profusior, in conuiujs lautior, & in ociosa familia multiplicior. Alij uero sunt qui cōsiderant quis est regi & regalibus gratior & acceptior, quis parentum generositate nobilior, quis mundanæ uanitati habilior & usitator inuenitur. Isti non eligunt per spiritū sanctum, sed per spiritum suum nequam. Contra quos potest adduci illud: Eligite meliorem & eum qui uobis melius placuerit de filijs domini uestri, & ponite eum super solium patris sui. Et nota, quod præmitit meliorem, & eum qui uobis melius placuerit, in signum quod bonitas gratiarū nō acceptio personarū debet esse causa quare nobis placeat. Fertur quendam regi dixisse Lodouico quærēti cur nō fiebant miracula per episcopos & prælatos moderni tēporis, sicut olim fiebant in primitiua ecclesia. Causam huius assignauit dicens: Tempore primitiuo electiones episcoporū & prælatorum fiebant per spiritum sanctum, cuius est facere miracula, nō fiunt per reges & principes qui miracula facere non possunt. *Secundo* consideret prælatus uel princeps, qd nō sit remissus per dissimulationē, quia est elect⁹ in regē Rex enim a regēdo dicitur, & est nomē tā oneris quā honoris. Tenetur enim alijs exemplū probitatis moralis ostendere, ut dicat illud quod scribitur de Gedeone Iudicū lib. qd me uideritis

face

4. Reg. 10.

Iud. 5.

facere, facite. Plus enim mouent egregia facta prin-
 cipis seu praesidentis, q̄ iusta imperia De Julio Casare
 dicitur quod nunq̄ dixit militibus suis ite sed uenite. Stragemptō
 Vnde. 1. regū. 12. Constitui uobis regē, & rex gradiet lib. 4. ca. 5.
 ante uos. Narrat Sextus Iulius, de quodā duce, qui uo-
 cabatur Pesticoris. Hic cū interrogatus cōsilia militi-
 bus quid imperaret, dixit ut se imitaretur & nihil ali-
 ud, et accepto signo primus hostes inuasit. Mō tales de Ephe. 3.
 bent esse boni praelati, ut possint dicere cum Apo-
 lo: Imitatores mei estote fratres, & obseruate eos qui Lib. 7.
 ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Tercio
 Pōpeius narrat, q̄ Argus rex Macedonū moriēs reliquit
 filiū paruulū. Contigit Macedones inter se contra Il-
 lyrios bellare & uinci, qui statim se recolligentes regē
 suum puerum in cunis iacentem ante aciem posuerūt,
 & sic illos uicerunt, ostendentes Macedonibus regē de-
 fuisse, non uirtutem. Moraliter praesentia praelati in-
 uat subditos. Tertio consideret praelatus, ne sit ne-
 glector culparum inquirendo, discutiendo, puniēdo,
 quia est electus in iudicem, tu autem elegisti me in iu-
 dicem. Dicit philosophus quinto Ethicorum: quod
 unusquisque est bonus iudex eorum quae cognoscit,
 & ideo ad bonum iudiciū dandum requiritur inqui-
 sitio & cognitio, ne homo procedat ex incertis suspi-
 tionibus ex una parte: & ex altera parte debet hō inq̄-
 rere, ne mala serpent, & augeantur per defectum cor-
 rectionis. Cum uero crimina sint cognita, continuo
 si possibile est, sint correcta per iudicem, qui debet es-
 se sicut iustum animatum: sicut dicitur quinto Ethico-
 rum: ut mēs sua tota sit a iustitia occupata, & ideo po-
 pulus accedit ad iudicem sicut ad iustitiam animatam
 ut omnibus reddat quod iustum est. Vnde scribitur
 Ecclesiastici septimo: Noli querere fieri iudex, nisi ua-
 leas

30

M. 40

SPECVLVM

Negligentiā leas uirtute irrumpere iniquitates. Venerabilis Hel-
 pralatorum go de sancto Victore in libro suo de duodecim abulio
 sua genera. nibus clauſtri dicit, quod tres sunt species uel modi ne-

gligentium pralatorum. Quidam sunt qui male ui-
 uunt & subditos male uiuere uolunt: & quidam sunt
 qui bene uiuant, & subiectos male uiuere permittunt.
 Exemplo præcedunt, sed nõ increpando delinquant.
 Licet bene uiuant, neceſſe tñ est ut de grege ſibi com-
 miſſo, domino gregis rationem reddant. Illi uero qui
 male uiuant & subiectos bene uiuere cogunt, errant
 ter reuocant, ſed rectos & fortes occidunt, reuocant
 uerbis, occidunt exemplis. De tertia ſpecie non oportet
 facere mentionem. Hæc Hugo Quarto infor-

Quarto

mantur prælati & principes, nec non & iudices, ne ali-
 quis eorum ſit acceptor personarum, cum dicit, Filio-
 rum tuorum & ſiſtarum tuarum, id eſt, electus ſum in
 regem & iudicem tam maiorum quam minorũ, tam
 ſimplicium quam perfectorum. Filiorum inquam, tu-
 orum, id eſt, electus ſum ut iudicem populum tuam,
 nõ ſicut ſeruos uel ruſticos, ſed ſicut filios meos, ut ſim
 eis loco tui pater, non tyrannus. Debemus enim quicũ
 que ſumus in ſuperiori gradu cõſtituri, primo iudica-
 re noſmet ipſos, & poſtea alios, conſiderantes nos eſſe
 homines, & non deos aut angelos. Vnde ait Apoſtolus
 ad Corinth. Si noſmet ipſos dñiudicaremus, non utiq;
 dñiudicaremur: Qualis autem debet eſſe qui debet ali-
 os iudicare, bene & lucide declarat Ambroſius ſuper
 pſalmum, Beati imnaculati. Et habetur in canone reſ-
 titia, quaſtione ſeptima, capitulo iudicet. Iudicet in-

1. Co 11.

Qualis eſſe
 debeat, qui a
 liorum cen-
 ſuram agit.
 quit ille de alterius errore, qui non habet quod in ſe-
 ipſo condemnet. Iudicet ille qui non agit eadem, quæ
 in alio putauerit punienda, ne cum aliũ iudicat, in ſe ſe
 rat ſententiam. Iudicet ille, qui ad pronuncianđũ nul-
 lo odio

lo odio, nulla offensione, nulla leuitate, ducatur. Et post pauca. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, nec ex domestica uoluntatis proprietate, sed iuxta leges & iura pronunciat: scitis (id est statutis) iuris obtinet. Non indulget propriae uoluntati, nihil paratum uel premeditatum dominus profert, sed sicut audit ita iudicat, & sicut se habet natura, discernit. Hæc Ambrosius.

De bono exemplo prælatorum, & quantum culpa prælatorum nocet subditis.

CAP. VI.

QVIQVONQVE in sublimitate prælationis constitutus, stude modis omnibus ædificare subditos tibi in uultu, adspectu, gestu, habitu, & incessu. Viuere & non dare operam, ut recte uiuatur, est uitam perdere. Aedifices subditos, non solum uerbo, sed opere & exemplo, quia regnum dei non est in sermone, sed in uirtute. Meritorium ualde est, si sic præsis, ut pro sis. Prius ergo custodi te ipsum, ut securus procures salutem aliorum. Terribilis sententia beati Cypriani martyris in lib. suo de duodecim abusionibus Cypria. magis horrem da prælati sententia. a tuae sinu memoriam non excedat. Sciat, inquit, prælati quisque, quod sicut in sede primus inter subditos constitutus est: sic & in penis si iustitiam non fecerit, primatum habiturus est. Omnes namque quoscunque peccatores in presenti sub se habuit, supra se plagabili modo in illa pena futura habebit. Et ideo studeat princeps seu prælatus quisque illos excellere, quos habet regere, non tantum potentia & sapientia, sed etiam in bonitate: sicut legitur de Saul, quod non erat uir de filiis

SPECVLVM

Israel melior illo. Cōmissa est tibi uillicatio gratulatio uillicationis, huius rationē exactissime requireret terrabilis in iudicijs suis deus. Teste autē Greg. Prælati tot coronas sibi multiplicat, quot deo animas lucrificat.

Prælati etiā scire debent, quod si peruersa perpetrāt, tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suę perditionis exēpla transmittūt. Omni igitur diligentia custodi cor tuum, ut exēplo sis alijs. Cum enim te irreprehensibilem in omnibus exhibueris, tunc poteris cū quantā uolueris, fiducia & potestate corripere tibi subditos. Vnde notandum, quod ad hoc q̄ correptio siue reprehensio ordinate fiat, tria maxime requiruntur.

Primum est ex parte reprehendentis, scilicet eius irreprehensibilis uita: secundū est ex parte rephensi, scilicet eius reprehensibilis culpa: tertium ex parte rephendēdi, scilicet discretio prouida. Circa primū est sciendum, quod prælati seu quiuis aliorum rector si laudabiliter & absque calumnia uelit subditos culpate seu corrigere, debet se a uitijs, de quibus alios reprehendit, cautissime abstinere, ne eadem committēdo quæ culpāt, quasi proprio iaculo feriat semetipsum, iuxta illud Augusti. Bene loqui & male uiuere, nil aliud est, quam sua uoce se damnare. Vnde Cato: Quæ culpate

Libro 3.

soles, ea ne tu feceris ipse. Cui etiam concordat Isidorus de summo bono dicens: Nihil turpius, quam si bonum quod quisque sermone prædicat, explere opere negligit. Vnde tu qui es specialiter super alios constitutus, debes te exercere in operibus uirtutum, quia prælato peccante, leuiter peccāt subditi, exemplo illius ad peccandum inducti, iuxta illud Ecclesiastici: Secundum iudicem populi, sic & ministri eius: & qualis rector ciuitatis, tales & habitantes in ea. Raro uel nūquam in sacra scriptura de obscuratione solis fit men-

Ecl. 4.

tio, quin statim sequatur lunæ & stellarum obtenebra-
 tio. Vnde Isaias: Obtenebratus est sol in ortu suo. Et Isaias. 13.
 Ioel: Sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerūt Ioel. 20.
 splendorem suum. Per solem, qui est princeps lucen-
 tium, prælatus intelligitur, qui excellentia contempla-
 tionis & sanctitatis eminere debet subditis uniuersis,
 & claritate radiorum idem operum suorum cunctos
 perlustrare. Dicit Seneca: Plus mouent exempla quam
 uerba. Propterea dicit Apostolus Paulus ad Titiothe-
 um, capite secundo. In omnibus te ipsum præbe exem-
 plum bonorum operum, in doctrina, in castitate, in
 integritate & grauitate. Sed notandum, quod cul-
 pa prælatorum plus nocet subditis quam culpa alio-
 rum, quod ex duobus probatur, scilicet ex naturali
 exemplo, & ex iure canonico. Primo naturali ex-
 emplo. Nam dicunt astrologi, quod eclipsis solis mul-
 tum grauat oculos intuentium, & quando eclipsis fit
 in ascensu solis plus nocet, & est malū signum. Sic mo-
 raliter, licet peccatum a quocunque committatur, sit
 scādali offensiū, tñ peccata prælatorū qui sunt in ascē-
 su dignitatis, plus scandalizant. Vñ etiā magna in ocu-
 lo macula reputatur, quæ in cæteris mēbris nulla aut
 modica esset. Secūdo idē probatur ex canon. iure. Quod
 enim agitur a prælatis, facile trahitur a subditis in ex-
 emplū, quia prælati sunt tāq̃ signum positum ad sagit-
 tā, ut in decretis qualiter, & a quo debēt subditos pro-
 hibere, multo fortius et seipso: nec potest alios corri-
 gere cui tacite respōdet sua cōscientia se eadē cōmissis
 se q̃ corripit, ut in can. Cōmissos ergo sibi prælat⁹ saluta-
 rib⁹ monitis excitare iubēt, et uirtuosis opibus edificā-
 re, ut a peccati torpore surgētes in sanctis cogitatio-
 nib⁹ et operibus excubāres, de breui et trāsitorio labo-
 re manipulos referāt exultatiōis eternæ. De secūdo scū

SPECVLVM

licet de reprehensibili culpa dicit Augustinus: Si ea inquit, in me reprehendis quæ reprehendenda non sunt, teipsum potius lædis quam me: exemplo illius, qui arcum tenet & tenendo uulnerat seipsum. Sunt autem nonnulli ita in malitijs indurati, qui nullo modo corrigi uolunt, nec etiam emendare seipsos, cuius est duplex ratio demonstratiua. Prima est, quia nunquã bene corrigit librum, qui dorsum uertit ad exemplar. Exemplar omnis Christiani Christus est, cui moribus & uita cœquari debet. Vnde Cyprianus: Christianus nemo recte dicitur, qui Christo moribus nõ cœquatur. Et Augustinus de uita Christiana: Christiani nomen ille frustra sortitur, qui Christum minime imitatur. Peruersi autem uertunt haic exemplari scilicet Christo dorsum, & ideo difficulter corriguntur. Secunda ratio, quia respiciens exemplar solum in ea parte, in quã est corruptum, nunquam bene corrigit librum suum. Exemplar subditorum est prælatus eorum. Sed quia peruersi non considerant in prælato nisi uitia & defectus qui in eis sunt, ideo difficulter corriguntur. De talibus dicit Seneca: Nobilis equus umbra uirgæ regitur, ignauus nec calcaribus concitari potest. Et Petrus Ranennas in quodam sermone: Peruersum corrigere nihil aliud est, quam stimulare insanum, quam oleum adhibere camino, & uentis incendia superare, sed bonus prælatus dolens super periculo, incorrigibilis subditi, attendere debet pro consolatione sua, quod stabulario dictum est: curam illius habe. Curam habere & non curare præciperis. Cura ergo, & labora. Nam si ægrotum non curaueris, implesti tamen medici uices, si nihil ex contingentibus omisisti. Apostolus non dicit plus profui, sed plus omnibus laboraui. Deus autem mercedem laborum sancto

Cyprian. de
12. abusion.

In lib. de mo
ribus.

rum nõ ex prouentu laboris, sed ex labore metitur. 41 11
 ideo Paul⁹ non in plurima obuentione laborum, sed
 in pluribus laborib⁹ gloriatur. Sufficit si cū apostolo
 secura conscientia dicere merearis: Contestor uos ho-
 die, quia mundus sum à sanguine omnium uestrum:
 non enim subterfugi, quo minus annunciarem uobis
 omne consilium dei. Circa tertium, scilicet modum
 corripiendi, notanda est sententia Senecæ in quadam
 epistola: Obiurgationi, inquit, semper aliquid blande
 commisce. Facilius penetrant uerba quæ mollia ua-
 dunt, quam quæ aspera. Idem alibi: Nemo prudens pu-
 nit qd peccatū est, sed ne peccetur. Res enim optima
 est sceleratos non extirpare, sed scelera. Hunc modum
 corripiendi pulchre docet Gregorius Nazanzenus, ita
 dicens: Rectori qui alijs præest, omni opere peccati
 post tergum relicto, proficere in optimis conuenit,
 ita ut possit profectus sui exemplo inuitare & allice-
 re cæteros ad uirtutem, præcipue per humilitatis à do-
 mino nobis traditam formam. Non enim oportet uir-
 uel necessitate cõstringere, sed ratione & uitæ exēplis
 suadere, quia omne quidquid extorq̄e inuitis cū eo
 qd tyrannicū est uidetur, nec perseverare quidem po-
 test. Modum etiam corripiendi subditos docet Grego-
 rius papa dicens: Iuuenes plerumq; seueritas ammoni-
 tionis ad profectum dirigit, senes uero ad meliora o-
 pera deprecatio blanda componit. Et Augustinus su-
 per epistolam ad Galatas: Quidquid lacerato animo
 dixeris, punientis est impetus, non charitas corrigen-
 tis. Dilige, & dic quidquid uoles. Porro de præla-
 to ambizioso & negligenti ad corripiendum subditos
 sic dicit Gregorius libro uigesimo Moralium: Si ab in-
 crepatione idcirco reticemus, quia contra nos insur-
 gere subditorum odia formidamus, nõ iam lucra deũ

In lib. de mo-
ribus.

In Apologe-
tico.

In pastoral.

SPECVLVM

Lib. 1. de ci-
uit. dei.

sed nostra quærimus. Sed ad hoc notandum est dictum beati Augustini: Si, inquit, propterea obiurgandis & corripiendis mala agentibus quis parcat, quia oportu-
nius tempus inquirat, uel eisdem ipsis metuit, ne dete-
riores ex hoc efficiantur, uel ad bonam uitam & piam
erudiendos impediunt, aliosq; infirmos puniant & a-
uertant à fide, non uidetur esse cupiditatis occasio, sed
consilium charitatis. Idem quoq; sentit Chrysostomus

Chrysoft.

in suo dialogo, libro 20: Non, inquit, uniformiter se-
cundum mensuram delictorum increpationes oportet
inferri: sed diligenter inspicere eorum qui deliquere
runt uires atq; propositum: ne forte uolens rupta sar-
tire, maiorem aperiat diruptionem, cupiens erigere
collapsa, casum inferat grauiorem. Idem: Ita, inquit,
oportet prælatum inter eos se agere, quos gubernat,
sicut pater inter filios nimis paruulos, id est, sicut ille
nec contumelias sentit, nec uerba paruulorum atq; ut
eorum non teritur dolore aut indignatione, ita nec rã
sua aut obsequiis, ut superbiat, intumescit: ita & præla-
tus nec laudibus effertur, nec concidere debet uitupera-
tione subditorum.

In dialo. lib.

5.

Si uero quis cum ambitione et
appetitu laudis alienæ prælationis adsumat officium,
quas curas & quos pati arbitraris dolores? Sicut et ma-
re nūquam immotum potest uideri: ita nec illius ani-
mus, uel solitudine uacuis uel dolore. Propter quod
oportet exerceri maxime in contemptu laudis huma-
næ, qm̄ si prælatus laudū cupiditate capiatur, nihil de
studio suo, aut de sermonis uirtute utilitatis adipisce-
tur, quia non sustinens imperitorum reprehensiones
fatigatur & corruiat, atq; ipsa studia derelinquit. Deni-
que sanctorum testimonio satius est, ut pro exuberanti
misericordia, quàm pro exacto rigore iustitiæ iudice
mur. Idem libro 12. Sit, inquit, prælatus benignus.

Chrysoft.

Seuerus, neq; enim uno mō erga omnes subditos uti
 potest, quoniā nec medicinē una eademq; lege omnia
 possunt infirmitatibus subuenire, nec gubernator u-
 num modum discit, quo uētorum flatibus obnitatur.

Vnde noranda sunt uerba quæ sapientiæ duodeci-
 mo de deo scribuntur: Tu autem dominator uirtutis
 cum tranquillitate iudicas, & cum magna reuerentiā
 disponis nos. In quibus uerbis notantur duæ conditi-
 ones necessariæ cuiilibet prælato siue iudici uolenti pu-
 nire delinquentes, scilicet quies & sedatio turbatio-
 nis, mora & expectatio deliberationis. Primo nāq;
 requiritur in prælato siue iudice ad hoc, qd recte ex-
 erccatur iustitia, quies & sedatio cuiuslibet turbatio-
 nis. Nam turbati recte iudicare non possunt. Et quan-
 tum ad hoc dicit sic: Tu autem dominator uirtutis, cū
 quia uidelicet dator est uirtutis, & rector uirtutis, cū
 tranquillitate iudicas, nō ex passione iræ uel offensæ,
 sed sine quacunq; turbatione, iuxta illud Isaiæ: In ueri-⁴²
 tate educet iudiciū, non erit tristis neq; turbulētus. Pla-
 to q; dicit: Cū in subiectos potestas sæuit, idē est ac si
 tutor pupillū persequatur, uel eum tuo mucrone iugu-
 les, ob cuius defensionē ab eodē traditū tibi gladiū ac-
 cepisti. Idem etiam in secularibus literis fertur dixisse:
 Proinde est cū subditos opprimit magistratus: ac si Plato.
 caput corporis intumescat, ut à mēbris aut omnino,
 aut sine molestia ferri nō possit. Veteres etiā philoso-
 q; tm̄ moribus & sciētis studuerūt, principes docuerūt
 tā uerbo q̄ exēplo, quod nūq; irati in reos animadu-
 terēt. Vñ de Archita Tarētino scribit, q̄ is de præceptis
 Pythagoræ, multo opere magnoq; labore solidū op^o Architas Ta.
 strinē cōplex^o, post in patriam rediit, ac dum rura sua
 reuideret, cepit aiaduertere negligētia uillici ea cor-
 rupta et perditā esse, intusque male meritum dixit:
 D aij. ritum

SPECVLVM

Plato iratus uindictā sumere noluit. Sumpſiſſem, inquit, à te ſupplicium, niſi iratus eſſem. Maluit enim impunitum dimittere, quam propter irā iuſto grauius punire. Item de Platone ſcribitur, quod cum aduerſus delictum ſerui uehementer exarſiſſet, uidens quod uindictæ modum ſeruare nō poſſet. Pſeuſippo amico ſuo caſtigationis modum mandauit. Vnde dicit Seneca: Nihil tibi liceat, dum irarſeris. Secundo requiritur in iudice ad hoc quod recte exercea- tur iuſtitia, mora & expectatio deliberationis, ſic & non ex impetu uel ex abrupto fiat ſententiæ iudicialis executio. Et ideo in hiſtoria tripartita narratur, quod beatus Ambro. iniunxit Theodoſio imperatori quod legem talem ediceret, quod triginta diebus ſententiæ necis & proſcriptionis in literis tantummodo maneret, ut domo cauſam iudicans apud ſemetipſum quæ cognouerunt, ſub ueritate diſponat. Cum enim apud Theſſalonicam quidam iudicum fuiſſent lapidati, in dignatus Theodoſius omnes paſſim iuſſit interimi, non præcedente iudicio, intantum quod ſeptem milia hominum occiſa fuerunt. Hæc igitur lex poſtea ſtatuta fuit ab eo ſub hac forma: Imperator Gratianus Valentianus Theodoſius Auguſtus, Flauiano prætorii præfecto Illyrici. Si uindicari in aliquos ſeuerius contra noſtram conſuetudinem pro cauſæ intuitu iuſſeri- mus, nolumus ſtatim eos aut ſubire pœnam aut exci- pere ſententiam, ſed per triginta dies ſors & fortuna, id eſt, ſententia ſuper ſtatutum eorum ſuſpenſa ſit. Re- os ſane ſulcipiant carcer atq; cuſtodia, & excubijs ſol- lertis inaniter obſeruet. Vnde pro exceſſu Theodoſii beatus Ambroſius per octo meſes eum ab introitu ec- cleſiæ coartauit, & poſtea ab excommunicatione ab- ſoluit. Conſtat deniq; Varronis eſſe ſententiam, ut fe- ratur quod tolli non poteſt, hoc tamen fidelis adiecit inter

Lib. 9.

Varro.

PRAELATORVM Flo. 29.

Interpretatio, ut uicium intelligatur quod honeste fieri potest & religione incolumi.

Quod praelatus accusandus & damnandus
est pro delictis subditorum, quos
male regit.

CAP. VII.

QVALE uere illud arbitramur, quod redde-
re causas praelatus cogitur pro omnibus quos
gubernat, cum certe non uerecundiae solius, sed aeter-
ni cruciatus est poena metuenda. Ideo enim dictum est: Hebr. 8.
Obedite prepositis uestris & subiaceite eis, ipsi enim ui-
gilant quasi pro animabus uestris rationem redditu-
ri. Consideremus quid dicit: Rationem, inquit, reddi-
turi. Quod licet iam dixerim, tamen nec nunc taceo.
Metus quippe ac timor istius cominationis animum
meum iugiter quatit. Nam si ei qui unum scandalisa-
uerit & minimum, expedit ut mola asinaria suspenda-
tur in collo & demergatur in mare, & omnes qui in
conscientia fratrum peccant, in Christum delinque-
re, illos qui non solum unum, neque duos, neque tres: sed tam-
quam multitudinem perdunt, quale iudicium arbitra-
ris accipere? Neque enim imperitiam causari poterunt,
neque ad ignorantiam conuolare, neque necessitatem ap-
ponere de aliorum coactu, sed citius puto aliquem la-
corum qui in gehenne pro peccatis suis probatur obnoxius,
hoc adiunandum esse suffragio, quam praelatum esse
accusatur pro aliorum delictis. Quamobrem? Quonia-
m is qui fuerat constitutus, ut ignorantias emenda-
ret aliorum & diaboli denunciaret insidias, ignoran-

SPECVLVM

Ezech. **Ezech.** **Prælatorum** **de secularibus,** **sed cælestibus esse so-**
 rias emendaret aliorum, & diaboli denunciaret infidias, ignorantia se defendere non ualebit, neque dicere: Non audiui tubam, nec præscitui pugnam futuram. In hoc quippe est constitutus prælatus sicut Ezechiel dicit: ut etiam clamore sermonis sui instituat & denunciaret asperum bellum. Propter hoc nullum habebit in excusatione suffragium, etiam si unus aliquis desidia eius erit interemptus: Si, inquit, ueniente gladio non insonuerit tuba neque significauerit speculator, et ueniens gladius acceperit animam, illa quidem mortua est propter iniquitates suas, sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Desine ergo nos impellere in iudicium inuitabile. Neque enim nobis de gubernatione militum, neque pro regno terreno deliberandum est, sed pro officio quod uirtutem exigit angelorum. Ipsis itaque radijs solis splendidiorem oportet exhibere animam prælati, ut nunquam a spiritu sancto deseratur, sed ut possit dicere: *uiu* autem iam non ego, uiuit uero in me Christus. Si enim habitatores eremi, qui & ciuitatibus & fori tumultibus liberantur atque iugiter in portu quodam & tranquillitate consistunt, non tamen protinus aut habitationis aut abstinentiæ suæ felicitate confidunt, sed multas alias res ad custodiam sibi comparant magna consideratione & dicentes aliquid & agentes, ut cum fiducia et synceritate mississima, quantum capit humana uirtus, accedere ad deum possint, in quantum opus esse uehementia prælati arbitraris, ut ab omni inquinamento animum suum uendicans spiritualem possit custodire decorem.

Speculi prælatorum finis.

Præs

PROOEMIUM AVTHORIS
IN LIBRUM SECUNDUM,
qui dicitur speculum subdito-
rum.

CONSIDERANS quamplurimos utriusque
sexus religiosos grauter in uia religionis er-
rare, zizania tritico miscere: quod uidebantur congre-
gare, dispergere, spem messis auibus ferisque donare,
sicque omne meritum sui laboris & rigoris ordinis a-
mittere: & hoc maxime propter uicium & uenenum
propriae uoluntatis ac sensualitatis, dicente beato Au-
gustino ad fratres de eremo, quod sine obedientia o-
mnia uacua sunt a mercede: & beato Benedicto in re-
gula sua: omne quod sine iussione aut permissione
spiritualis patris fit, praesumptioni deputabitur & ua-
nae gloriae non mercedi. Item Seneca: Hoc solum uir-
tuti adijcies quod propriae uoluntati detraxeris, in Po-
lycratico dicitur, quod in sola abnegatione propriae
uoluntatis uera religionis summa consistit. Causa quo-
que praedictorum ponitur in Decretali capitulo si re-
ligiosus, ubi sic habetur: Monachi arbitrium uelle uel
nolle non habet, sed ex aliena uoluntate dependet. Et ite-
rum: Monachus debet alieno iudicio & imperio ambu-
lare, propter hoc legitur de sancto Fulgentio episcopo
quod sine suo consilio nihil sinebat; etiam suum praepositu-
m agere. Idcirco ego quod locum regiminis indigne teneo,
ad omnipotentis dei et domini nostri Iesu Christi gloriam ac suae
beatae matris semper uirginis honorem, & mihi commis-
sorum omniumque religiosorum informationem, ex multis libris
sancto-

Li. 7. ca. 22.
Ca. de relig.

PRAEFATIO AVTHORIS

sanctorum, elegantiores sententias colligi, de materia uicij propriæ uoluntatis, de requisitis ad perfectam & meritoriam obedientiam, & de fructibus ipsius scientiæ obedientiæ, imitatus cõsilium Senecæ ita ad Lucillum, dicētis: Imitari inquit apes debemus, quæ colligunt flores, quibus diuisis & in fauam dispositis, uarios succos in unum saporem artificio mixtura & quadam sui spiritus proprietate transfundunt. Talis erit occupatio mea, antiquorū tractatibus inhærebo, nec

Authorē hūc me si potero sol unquam inueniet ociosum. Siquidem sol nūq̄ uidit non sic exterior me sollicitudo reparare debet, ut animam meam pro qua mortuus est Christus, curarū secularium abyssus absorbeat. Et certe ratione officij commisi teneor ad eruditionem subditorum, in sacra scriptura me exercere. Omnino enim iniquum est ingenia nobiliora studijs dehonestari minoribus, & eos quæ ardua & grauiora manēt officia, uoluptatis aut uani

Lib. 1. capi. tatis occupationibus agitari, ut dicit Ioannes Saresburiensis episcopus in Polycratico suo: Ociositas inimica est animæ. Si nō legero, si nō studuero, dormitabit anima mea præ tædio, & hostes mei animæ meæ sababata deridebunt. Certe solo sacri eloquij testimonio Christus contra omnes diaboli tentationes usus est in deserto. Et quia sine tentationibus uix hora dimidia transigitur claustralis uita, ideo nobis necessaria sunt sacre scripturæ suffragia, cuius lectio frequens, conatus hostiles euacuet atq; turbines æstuantium tentationum quadam gratiæ serenitate tranquillet. Non potest autem esse præclarior famæ titulus in prælato, q̄ si subditos uerbo instruat & exemplo, reddens eos acceptabiles domino sectatores bonorum operum, in similitudinem huius quod scribitur figuratiue in Genesi: Elyeser præerat omnibus quæ habuit Abraham. Elyeser

Gen. 24.

Elyfer interpretatur dei mei sanctificatio, & de-
 gnatur figuratue prælatum, per cuius discretam elo-
 quentiam sanctificari debent subditi: Melius ei est do-
 mum suam augere moribus quàm possessionibus, melius
 est cælum implere quàm horreum. Nunquid uox saluato-
 ris est ad principem Apostolorum & prælatorum: Si
 diligis me, possessionum terminos dilata, auge redem-
 ptus, multiplica uinaria, ædifica domos altas. Legi-
 mus eum dixisse ad Petrum: Si amas me, pasce oues me-
 as. Hæres ergo & uicarius Petri, id est, prælatus, pasce
 re debet oues, scilicet subditos suos, euangelizando,
 facere debet opus euangelistæ & pacis, faciat alium
 pro se molere, id est, curam possessionum & sollicitudi-
 nem alteri commendet. Ipse animarum saluti solerter in-
 tendat. Magnis additus est, non debet minimis occupa-
 ri. Minima & uilia sunt quæcumque ad seculi quæstus, et
 non ad lucrum pertinent animarum. Vacuum a secu-
 laribus oportet esse animum diuinæ seruitutis obse-
 quio consecratum: Modis ergo omnibus caueat præla-
 tus ne secularibus se inuoluat. Nulla enim consonantia
 est spiritus dei ad spiritum huius mundi. Adhuc repli-
 co: Semper sit prælatus in exercitio scripturarum & cum
 omni diligentia non solum uerbo, sed opere & exem-
 plo curet parare domino plebem perfectam. Aedificet
 subditos sibi, uultu, aspectu, gestu, habitu & incessu.
 Viuere & non dare operam ut recte uiuatur, uitam per-
 dere est. Igitur sic præsit ut prosit. Væ his qui præsidet
 hominibus, nisi præsideat eis deus. Sunt qui honores
 uirtutes reputant, suisque meritis adscribunt gradum
 eminentiæ, quæ in ira dei fortassis adepti sunt. Vere or-
 ne de illis queruletur dominus & dicat: Ipsi regnaue-
 runt & non ex me. Principes extiterunt & ego non co-
 gnoui. Ita est non gratia, cum quis ponitur super uen-

Prælato mo-
 dis omnibus
 cauenda πολυ
 προσηγορία

PRAEFATIO AVTHORIS,

honoris assumptio multis rēatio & facta est subuersiōis
 Heb. occasio. Hoc ergo praelatus quisq; sentiat in semetipso
 quod & in Christo Iesu, ut sicut exinaniuit se formam
 serui accipiēs: sic eorum qui sibi subiecti sunt, seruūm
 se reputet humilem & abiectum. Non sit sibi dedecori
 humilitas, quæ decuit filium dei. Non itaque se domi-
 num exhibeat, sed ministrum. Petrus Apostolus dicit:
 Non dominantes in clero, sed forma facti gregis in
 populo. Vnde gloriabitur miser homo de immundo
 conceptus semine, genitus in peccato et natus breui ui-
 uens tempore, fugiens uelut umbra, & nunquā in eo-
 dem statu permanens? Qui tumet inani gloria, omni-
 no uacuus est, tam plenus nihilo, quam superbæ uen-
 tatis. Si gloriari oportet, ait Apostolus, de meis infirmi-
 tatibus gloriabor. Gloria enim praelati est si se ipsum

**Gloria prela-
 ri quæ esse de-
 beat.**

miserum iudicat & infirmum insufficientem oneri, &
 honore indignum. Hæc Petrus Blesensis. Audiant præ-
 lati & paucant, qui se in scripturis diuinis, ut subdi-
 tos prædicando ædificant non exercent, comminatio-
 nem domini Iesu dicētis Matt. ut gesimoter tior. Væ uo-
 bis scribæ & pharisei, qui clauditis regnum cælorum
 ante homines. Spiritualiter secundum Chryostomū:
 regnū cælorū sunt sacræ scripturæ, quia in eis regnū
 cælorum est insertum. Ille autem claudit hoc regnum
 alteri, qui clauem portat & non aperit, scilicet qui ha-
 bet scientiam & docere contēnit. Beda super illud: Pa-
 stores loquebantur ad inuicem: Non celauere silentio
 pastores arcana, quæ diuinitus agnouerant: sed qui-
 buscunq; potuere, dicebant, quia & spirituales ecclesie
 pastores in hoc maxime sunt ordinati, ut uerbi dei my-
 steria prædicent, subiectos suos cælestibus scriptura-
 rum pascuis nutriant, & mira quæ in scripturis didi-
 cerant, uirāda suis auditoribus ostendant. Porro sub-
 diti

diti, prout diffusius dicitur in sequentibus, debet præ
 lato suo & patri suo spiritali propter curam & cōser Hebr. 13.
 uationē, obedientiā, beneuolentiam & honorē. Et me
 rito. Nam ipse pro eis tenetur reddere rationē, tene-
 tur eos instruere per informationē, tenetur eos foue-
 re per compassionem. Iste pater debet sicut Helias, de
 quo dicit Helizeus. Pater mi pater mi, currus Israel et
 auriga eius. Et fictalis prælatus debet esse ut currus, 4. reg. 2.
 supportans suauiter debilitates infirmorum, ut auri-
 ga pungens uiriliter negligentiam accidiosorū. Itē de
 bet esse arca domini, in qua fuerūt uirga Aaron tabu-
 la testamenti & manna. Ista in prælato debet esse, uir-
 ga castigationis, tabula informatiōis, & manna con-
 solationis. Itē habere debet nō solum faciem leonis per
 austeritatem, sed etiā faciem hominis per mansuetudi-
 nem & pietatē. Vnde August. Consolatione pius pater
 sit ad omnes. Exhibere se debet maioribus deuotū, mi-
 noribus blādum, æqualibus māfucū, rigidū superbis,
 benignū humilibus, misericordē pœnitētibus, inflexi-
 bilē obstinatis. Docet Plut. & recitat in Polycr. qd pri Lib. 4.
 ceptus debet esse in populo sicut citharod^o. Nā sicut citha-
 rod^o chordas oberrātes cōpellit & ad dulcē harmoniā
 adducit: ita princeps siue prælatus nūc rigore iustitię,
 nūc remissione clemētīę subditorū faciet harmoniā.
 Hoc aut certū est qd tutius est chordas remittere q̄ pro-
 tēdi. Remissa nāq; per artificiū corrigitur & debitā so-
 ni reddit gratiā, quæ aut semel rupta est, nullo artifi-
 cio reparatur. Propter qd scribitur in Prouerb. Mise-
 ricordia & ueritas custodiūt regē, & roboratur clemē-
 tia thronus eius. Vnde Seneca de clemētia: Nullū cle-
 mentia ex omnibus q̄ regem magis decet. Et capite ter-
 tio. Clementia in quamcunq; domum peruenit, eā feli-
 cē & tranquillā præstabit. Et infra cap. 4. Si dñi placabile

Prou. 29.
 lib. 1. ca. 2.

PRAEFATIO AVTHORIS,

& tranquillam praestabit. Et infra cap. 4. Si dii placabiles & æqui, delicta potētū nō statim fulminibus persequūtur, quāto æquius est hominē hominibus præpositum miri animo exercere imperium æquitatis. Et infra eodem capitulo optime docet ex principum conscientia, qualiter debent se habere ad subditos, dicens: ut se talem exhibeat princeps ciuibus, quales sibi deos uelit esse. Sic etiam Aeneam docuit Anchises pater suus, sicut recitat Virgilius. Vnde Valerius de Alexandro libro quinto, capite primo dicit sic: Alexandro ut infinitam gloriam bellica uirtus: ita primum amorē clementia meruit. Hinc est quod Aristoteles dicit: quod similis est comparatio regis siue prælati ad subditos, & patris ad filios, et pastoris ad oues. Ideo Christus nō Ioannem constituit principem ecclesiæ sed Petrum, ut qui infirmus fuerat, & per consequens compassionem induerat, compassionis uiscera singulariter obtineret. Hæc de conditione boni prælati ex industria in superiori libellulo qui intitulatur Speculum prælatorū, omissa sunt: ut si prædictum speculum & istud diuisim scriberentur, prælati in presenti utcumque instruerentur: quemadmodum etiam in sequentibus quando cōstitutum reperies.

Aeneid. 6.
Val. Max.
Ethic. 8.

SPECVLO RVM STATUS VITAE

humanæ. Liber II.
De subditis.

De uitio propriæ uoluntatis.

CAPVT .I.

IRCA primum principale, uide licet circa materiam & uitium propriæ uoluntatis, tanquam fundamentum loco thematis accipio uerbum illud domini Iesu, quod est apud Lucam: Pater si uis, transfer calicem istum à me. Veruntamen non mea uoluntas, Luc. 12. sed tua fiat. Vnde dicit Hieronymus gloriosus: Usq; in Hierony. finem non cessat nos docere patribus obedire, & uoluntatem eorum uoluntati nostræ præponere, quoniam uoluntatem patris spiritualis ubiq; sequi oportet & hanc inquirere. Hoc ergo uerbum, scilicet fiat uoluntas tua & non mea, quod dixit ipse benedictus Iesus, forma, exemplum & meritum ueræ obedientiæ, quando passioni suæ finali appropinquauit, esse debet quasi signum in manu omnium religiosorum, & quasi appè Exod. 13. sum quid ob recordationem inter oculos eorum. Christus namq; crucifixus est quasi liber extensus ante oculos nostros, ut ad eius exemplar nos transcribamus in obedientia, paupertate, & tribulatione eius passioni

E nos

SPECVLVM

nos conformando. Vnde in Deuteronomio dicit Moyses: Erit uita tua quasi pendens ante te. Vita nostra Christus est, qui ante nos pendet sicut exemplar ante oculos scriptoris. Ipse est liber iste, de quo dicitur in Apocalypsi, qui scriptus est intus & foris, id est, in anima & corpore, & in summo margine nihil uacuum remansit in eo, quod non fuit exaratum. Plenus enim fuit tribulatione & miseria spiritu & anima, corde & corpore, singulis membris & sensibus. Clauis, spinæ & lancea quasi penne fuerunt libri istum scribentes. O igitur claustralis audi quod tibi in Exo. precipit: Inspice & fac secundum exemplar quod tibi in monte. i. in Christo monstratum est. Quasi diceret: Inspice exemplar Christi obedientiæ, quod tibi in monte caluarie monstrauit, humiliando se factus obediens usque ad mortem: uel quod tibi monstrauit in monte totius suæ excellentissimæ uitæ, & fac secundum exemplar illud ipsum efficaciter imitando. Si enim ait Greg. membra summi capitis. i. Christi sumus, eum cui connecti mur imitari debemus, scientes quod quantum quilibet se imitatione obedientiæ & propriæ uoluntatis abnegatione hic ei conformare studuerit, tanto ei propinquior in cælesti patria & in claritate gloriæ familiarior apparebit.

Verum ne ob defectum ordinis, in hac utilissima & latissima materia propriæ uoluntatis pertactanda deuiemus, considerandum nobis est, quod propriæ uoluntati plene renūciare debemus, præcipue propter quatuor. Primo quia displicet deo. Secundo, quia placet diabolo. Tertio, quia nocet proprio subiecto. i. ei in quo est. Quarto, quia toti congregationi est periculosa & damnosa. Dico primo, quod propria uoluntas displicet deo, quia per hanc quilibet subditus propriæ sensualitati seu uoluntati inhærens, deo contumeliam & iniuriam facit. Nam sicut dicit Anselmus, quando monachus aliquid uult

Exo. 25

Grego.

app. uoluntati
restitutae &
pp. 2°

70

In lib. similitud.

uel

uel facit per propriam uoluntatem deo quasi corona in
 suam aufert. Sicut enim corona soli regi competit: sic
 propria uoluntas soli deo conuenit, quia solus deus
 quidquid uult, debet uelle propria uoluntate: ita ut
 aliam quam sequatur, non habeat supra se. Iterum
 propria uoluntas summe duplicet deo, quia per eam
 quilibet propriae uoluntatis deo dominium suum aufert.
 Vnde Gregor. Quasi a se iugum dominationis sui con-
 ditoris excurit, qui eius uicario per obedientiam sub-
 esse contemnit. Vicarij etenim honor siue contemptus
 abundat in dominum. Idem in registro ad Eusebium
 abbatem: Qui se contra praepositos suos erigunt, profe-
 sto ostenditur, quod esse serui dei contemnant. Orig.
 nes super Leuiti. Seruus si dño irreuerens sit, per hunc
 corporale dñm in dñm maiestatis contumeliam iactat.
 Hoc etiam patet in Num ubi ait Moyses ad inobedi-
 tes & rebelles: Nō contra nos est murmur uestrum, sed Num. 16
 contra dominum. Similiter hoc patet primi reg. octa-
 uo, ubi dixit dominus ad Samuelem: Non te abiece-
 runt, sed me, ut regnem super eos. Dicit ergo Grego.
 lib. suo de cōsistū uirtutū & uitiorū: Sicut dñi obtem-
 perandū est imperio: ita humano necesse est subdi ma-
 gisterio. Ipse enim dicit: Qui uos audit, me audit: &
 qui uos spernit, me spernit. Ita, inquit, oportet: sed si
 talis esset, qui imperat per quem deus imperet. Sed A-
 postolus econtra: Non est potestas nisi a deo, quae au-
 tem a deo sunt ordinata sunt. Itaque qui resistit po-
 testati, dei ordinationi resistit. Quales enim debeant
 esse qui imperant, non est a subditis discutiendum.
 Hec ille. De quo etiā sic dicit Augustin. Eia sacerdo- In sermo. ad
 tes dei. cauere ne deficiatis in tērationibus, cauete ne suos presby-
 rebelles & inobedientes mihi sitis publice uel occulte, teros
 quia omnis potestas a deo est, & qui potestati resistit,
 E n̄ deo

S P E C V L V M

deo resistit, qui ad prelatos dicit in Luca: Qui vos au-
 dit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Non ta-
 men ueni ut potestatem super uos haberem: sed tantu-
 ut cum fratribus meis in solitudine uiuerem. Et ecce
 nunc episcopus sum. Cauete igitur ne mihi resistatis,
 quia omnes potestates, siue sint mundi siue ecclesie, a
 deo ordinatae sunt. Nam cum dominus leprosos mun-
 dasset ad potestatem eos misit, dicens: Ite ostendite uos
 sacerdotibus. Et ad Samuelem cum sperneretur a Iuda-
 is, ait dominus: Non spreuerunt te sed me. Et ad Moy-
 sen: Homo quicumque fecerit superbiam in sacerdote,
 id est in prelatu, a iudice morietur. Hæc Augu. Prop-
 ter ea consulit Hieronymus glorioſi cuilibet subdito,
 dicens: Præpositum monasterii timeas ut deum, dili-
 gas ut parentem, credas tibi salutare quidquid ille præ-
 ceperit, nec de prelatiſima iudices tu, cuius officium
 est obedire & implere quæ iussa sunt. De hoc etiam in
 Li. 6. ca. 26. Polycratico sic legit: Plane in insensibile principis sta-
 tuam quidquam presumere quandoque crimine extitit
 læsæ maiestatis, & morte acerbissima prout ueteribus
 placuit puniendum. Quis ergo in imagine dei, qui est
 princeps, malitia presumente impune offenderet? Pro-
 inde consilioſissimum est illud Sapientis: In cogitatio-
 ne tua regi non detrahas, & in secreto cubiculi tui ne
 maledixeris diuiti, quia aues cæli portabunt uocem tu-
 am, & qui habet pennas annunciabit sententiam. Nun-
 quam ergo quidquam licebit in opere aut uerbo, cum
 & ipsa cogitatio cubiculique secretum & sententia cor-
 dis arceatur, ne quid moliatur aut concipiat aduersus
 principem seu prelatu. Et subditur ibidem libro octauo
 ca. decimoſeptimo. Sicut imago deitatis princeps si-
 ue prelatu amandus uenerandus est & colendus. Et ideo
 ad istam pestem mortiferam propriæ uoluntatis cui-
 cas

eadem, reddere debent subditi praelatis suis obedientiam & subiectionem. Dicit Aristoteles quinto Ethico-Cap. 7.
 rum, quod quilibet teneatur ei dare mercedem qui pro se laborat: sed praelatus laborat pro tota multitudine: ergo danda est ei merces a tota multitudine. Hæc autem merces est obedientia & reuerentia cum dilectione filiali. Vnde Petrus admonet Regem honorificate. Et concordat Apostolus: Qui bene præsumunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant uerbo & doctrina: duplici scilicet honore, 1. Petr. 1. 5.
 ur eis obediatur & reuerentia exhibeatur. Multa legimus quæ ad paternæ reuerentiæ obseruantiam efficaciter exhortantur, tam filios carnales quam spirituales. Decius imperator, cum Decium filium suum imperiali diademate proponeret insignire, renuit. Decius iunior dicens: Vereor ne si hiam imperator, dediscam esse filius. Malo esse non imperator & humilis filius, quam imperator & esse filius indeuotus Imperatori. Philippus inter Romanos imperatores primus fidei Christianæ professor, Philippum filium habuit, qui cum esset patre uiuente & consentiente in imperialem apicem sublimatus, summæ sibi gloriæ adscribebat, quod habebat patrem superstatem, cuius imperiis non minus humiliter obediebat imperator, quam miles deuotus. Hermes Anathoclei regis filius, cum pater eius ageret in extremis, & a populo postularetur in regem, respondit se regni officium non debere præsumere quamdiu pater eius uiuere speraretur: cuius prudentia & reuerentia erat in administratione reipublicæ approbata. Volusianus imperator, Galli imperatoris filius, licet cum patre suo imperaret, nihil tamen habere se commune cum patre proposuit, nisi
 E in quod

SPECVLVM

quod cum pater eius occideretur ab hostibus, se pro eo & cum eo permisit occidi. Ecce charissimi quanta reuerentia & obedientia filiorum carnalium ad patres suos carnales. Sed subditi in religione qui spirituales filii sunt, maiorem utiq; reuerentiam & obedientiam exhibere debent parentibus suis spiritualibus, scilicet praelatis, iuxta illud ad-Hebraeos: Patres quidem carnis nostrae eruditores habuimus, & reuerentiam eos, nū multo magis obtēpet abimus patri spirituum & uiuimus. Et ibidē capi. sequenti hortatur subditos ad praedicta duo, scilicet reuerentiā & obedientiā obsequere eis. Ipsi enim uigilāt quasi rationē pro animabus uestris redditori, ut cū gaudio hoc faciāt & nō gemētes. Hoc enim nō expedit uobis. Declaratur etiā exēplis quantū sit execrabilis irreuerentiā atq; iniuria parentibus irrogata. Valerianus imperator de cuius tyrannide beati martyris Sixtus & Laurentius, felici triumphante martyrio, quia quadā die patrē suū atrociter uerberauit, a Sapore rege Persarum captus, apud eū ad obignominiosa seruiture cōsensit, quod quoties rex ascēsurus erat equū, Valerianus humi ac cliuis eū in sellam dorso nō manibus extollebat, uitāq; in hac probrosa seruitute finiuit. De Absalon taceo, quia historia nota est uniuersis. Adramalech & Sarasar filii Sennacherib, quia persecuti sunt patrē suū, a regno expulsi, dati sunt in captiuitatem, in opprobrium & in mortē. Demetrius filius Demetrii regis patrē suū crudelissime persecutus, uagus & profugus sup terrā uitam miserā in exilio terminauit. Aristobolus quia matrē suam regnantem uinculis carceralibus mācipauit, in morte et sanguine fratris sui Antigoni, quē sup omnia diligebat, miserabiliter exspirauit. Quia in Polycra dicitur quod

Heb. 12

Valeriani
Impe. in pa
rentē impie
tas grauer
punita

Lib. 1. ca. 2

Quod parricidij species est & sacrilegij instar, parentis
 leges siue madata impugnare aut euacuare. Ex his &
 aliis innumerabilibus exemplis consideret subditi, quanta
 poena meret puniri, q parētes suos spirituales, id est,
 praelatos, contumelijs siue iniurijs afficiūt & diffamāt
 detractionibus: si tā infaustis euētibus puniuntur, in-
 iuriā partibus carnalibus irrogantes. Est enim iustū,
 qd sic se habeat poena religiosi filij spiritualis ad poe-
 nam secularis filij carnalis: sicut culpa religiosi spiritu-
 alis filij, se habuit ad culpā carnalis filij & secularis: ita
 quod illa proportiōe, in qua culpa spiritualis filij, ex-
 cedit culpā carnalis filij, iustum est q poena spiritualis
 filij excedat poenā carnalis. Utinam timent omnes sub-
 diti spirituales praelatorū filij, q grata, q fauorabilis,
 q suavis, q amabilis & deo acceptabilis sit erga spiritu-
 alem patrē affectio & subiectio filialis, q uero execra-
 bilis & damnata atq; poenalibus exterminanda suppli-
 cis irreuerētia & inobediētia in patrem spiritualem.
 Amoue ā sole solis radiū & non lucet, riuū ā fontibus
 & arefcit, rārum ā arbore & siccatur, membrum ā
 corpore & putrescit. Separa filiū ā dilectione & sub-
 iectione paternā & iam non est filius, sed frater & col-
 lega eorum quibus dicitur, uos ex patre diabolo estis.
 In principio Esaiā legitur, filios enutruī & exaltaui,
 ipsi autem spreuerunt me: ultimum autem uerbum
 eiusdem propheta est, uermis eorum non morietur,
 & ignis eorum non extinguetur. Porro mihi uidetur
 degenerare filius, cuius uolūtas ā paternā uolūrate dis-
 sentit. Hæc Petrus Blefcē. Legit in historijs & gestis
 Romanor. quod quidā rex nobilis & sapiens uxorem
 duxit dilectam, quæ debitā dilectionis immemor, tres
 filios genuit ex adulterio, qui semper patri erāt rebel-
 les, & in nullo obediētes nec similes. Deinde de se-

SPECVLVM

mite regis unum filium genuit, quem nutriuit. Acco-
 dit autem quod rex finito dierum circulo moreretur,
 corpusq; suum cū regali sarcophago clauderetur. Post
 cuius obitum filij supradicti pro regno litigauerunt.
 Miles quidam ueteranus quondam mortui regis secre-
 tarius hoc uidens, specialibus regni primatibus & mi-
 litibus sic inquit: Audite cōsiliū meum. Expedit uo-
 bis ut corpus sepultū regis de sepulchro tollatur, &
 quilibet filiorū arcum cū sagitta paratum habeat, &
 quicumq; regem profundius sagittauerit, iste regnū
 habebit. Et placuit omnibus consiliū illud, & patrē
 suum de loco effoderunt, & ad arborem ligauerunt.
 Primus sagittam iaciēs manū dexteram patris gra-
 uiter uulnerauit, quare tanquam hāres futurus glo-
 riabatur. Secundus torquēs sagittam propius in os sa-
 gittauit. Tertius autem cor patris perforauit cum sa-
 gitta, qui se putabat regnum præ cæteris fratribus su-
 is sine omni lite certissime possessurum. Quartus uerō
 cum attēderet corpus patris grauer uulneratum, in-
 gemuit, & uoce lamētabili dixit: Absit à me, quod ego
 corpus patris mei aut uiuum aut mortuū unq; laudā, &
 osculatus est illud cum magna reuerentia & dilectio-
 ne. His factis, reges, principes, simulq; totus mundus
 eundem iuuenem eligentes tanquam uerum heredem
 & regem in solio patris locauerunt, & alij tres filij o-
 mni dignitate erant priuati, quia probati sunt non fuisse
 regis ueri filij. Mystice per istos quatuor filios
 regis intelliguntur quatuor genera religiosorū, quo-
 rum tria excipientur ab hereditate filiorum dei. Nam
 per illum qui dexteram patris sagitta uulnerauit, si-
 gnificantur illi qui lingua sua patrem suum spiritalia
 lem scilicet praelatum diffamant, eiusq; bonam famā
 qua per dexteram intelligitur, detrahendo uulnerāt.

Et hi maledictionem Cham incurrunt, qui uerēda pā-
 tris sui nudata non operuit, sed suis fratribus nuncia- **Gen. 14.**
 uit. Leporam quoque Mariz incurrunt, contra quam
 dominus iratus recessit ab ea, & ipsam lepra percus-
 sit propter detractionem commissam in Moysen du- **Isidorus.**
 cem & principem populi Israel. Isidorus libro tertio,
 de summo bono: Cham filij Noe sententia damnatur,
 qui suorum præpositorum culpas in publicum pro-
 dunt, habituri sem meritum & Iaphet, si reuerenter
 operierit. Propter quod licet omnis detraçtio sit pro-
 hibita, tamen de prælatis & principibus sit specialis
 prohibito in Exodo, ubi dicitur: Dñs non detrahes, et **Exod. 20.**
 principi populi tui non maledices. Deosur glosa no-
 tat, sacerdotes populi aut iudices qui ecclesiz princi-
 pantur, uult intelligi. Cum enim, inquit, omnis de-
 tractio perniciosa sit, in illos tamen perniciosior est.
 Et recte dicuntur dñi, quia uices agunt dei. Præ-
 latis namque dicitur in Luca: Qui uos audit, me au-
 dit: et qui uos spernit, me spernit. De hoc uicio detra-
 ctionis subditorū contra prælatos sic scribitur in Po-
 lycratico. Cum Apostolus uicia gentium multa enume- **Lib. 6. capi.**
 raret, nouissime & quasi in culmine malorū, siue pro- **23.**
 fundo rectius dixerim, posuit detractores eosq; tan- **Rom. 1.**
 quam singulari nota diuinæ bonitatis hostes expri-
 mēns, quasi solos deo odibiles esse pronunciat. Verun-
 tamen illos deo odibiliore inter cæteros esse credi-
 derim, quia latentē odio amicitiam simulant, & de-
 trahendo secreto suos prælatos insequuntur. Sed quos
 deteriores dixerim, an adularores an detractores, nō
 satis liquet: utrunque tamen uicium apud antiquos
 inuenio morte multatum. Nam & Athenienses Thi-
 magoram inter officia salutarionis Dario regi more
 gentis illius adulantem capitali supplicio affecerunt.

*Quid & testabile
 vni & uariis
 pape p'laton*

SPECVLVM

& Lacedæmoniorum senatus Charistolum interim
 iussit, eo quod magnorum uirorum, id est, principū
 & prælatorum, facta carpere maluit quàm palam ui-
 rili constantia arguere. Hoc enim apud bene compo-
 sitos semper licuit, ut quisq; suo iudicio uteretur pa-
 lamq; reprehenderet, quod nequaquam recte factum
 uideretur. Siquidem hanc reprehendendi licentiam
 e charitate subnixā libertas approbat, & tyrānica dum
 taxat rabies perhorrescit & impedit. Ceterū nō est cæ-
 tus conuiuentium nisi religiosissimus sit, quem liuoris
 stimulus non attingat. Vbiq; tamen qui illustrioribus
 clarescunt meritis, alicui⁹ inuidiæ toxicato dente ro-
 duntur: sed præ cæteris, serui dños, prælatos subditi,
 insequuntur. Nā sicut seruorū, ita & subditorū genus
 plerumq; querulū est, aut se iniuste premi aut indigne
 remunerari, aut officia male administrari causatur,
 raroq; inuenies qui in aliquo nō detrahat præfidenti,
 & si interdū omnia recte gerantur. Comicos relege, re-
 uolue Tragicos, familiā fere semper patrifamilias ut
 debis ingrātā. At non mō in curia, sed & in schola, &
 in claustro, sed in capitolio morē hunc miraberis ob-
 tinere. Quæ uero ad gratiā sine inuidia uia expeditis-
 sima sit, senex docet in Andria, dū filiū omnibus obse-
 qui, neminē lædere, refert. Ait quoq; sanctus Aug. qd
 dentē caninum uel euitabit cautissima humilitas, uel
 retōdet solidissima ueritas, alia siquidē uirtute nemo
 detractionis declinat aculeos. Hac ibidē. Per secundū
 filiū scilicet qui patrē suū in os sagittauit, designatur
 illi qui prælato suo aliquid ipsis iubēti audacter respō-
 det nō faciā, uel cū murmure faciunt. Et de talibus in
 uerecundis & audacibus maxime iuuenibus secundū
 sententiā beati Bernar. nō est spes. Nā dicit etiā Ambr.
 Sicut in uia seculi audacia fortitudinē, ita in uia dei
 auda-

Terent.
 August.

Bernar.
 Ambros.

audacia debilitatem parit. Per tertium filium qui cor patris uulnerauit significatur illi, qui occulte in corde suo cogitationes malas & murmuraciones & temeraria iudicia suspitionesq; falsas contra prelatorum suum portant & nutriunt. Contra quos dicit doctor ecclesiasticus: **Ecc. 30** In cogitatione tua regi ne detrahas, de illis scilicet aliqua mala suspicando uel temere iudicando, necdum foris obloquendo, quod peius est. Itaque non solum uerbo talibus personis prohibet scriptura detrahere, sed etiam cogitatione. Per quartum filium designatur perfectus claustralis uerus dei adoptiuus filius, qui quicquid a preposito patre sibi prelato fuerit imperatum, sic accipit, quasi de celo sit ore dei prolato, nihil reprehendens, nihil diudicans, nil discutiens, in nullo penitus murmurare presumens. Et hic talis in fine eleuabitur a principibus id est, a sanctis angelis dei, & ab omnibus sanctis cum iubilo ineffabili in uitam aeternam suscipietur, dicente ad ipsum Christo: **Matt. 29** Veni benedicte patris mei, implesti humiliter quae precepi, accipe liberaliter quae promisi. Sed sciendum, quod hanc reuerentiam & obedientiam exhibendam prelatis specialiter impedit inuidia. Vnde Quidam in Metamorphoseos describens inuidum, inter cetera dicit, quod summa cacumina carpit, quia semper contra superiores suos prelatos inuidus quisque garrit. Et addit idem cypositor dicens, quod inuidia est uitium uilium personarum pro tanto, quia personae abiectione semper inuidet superioribus, & omnis inuidus ideo inuidet, quia se inferiori alio in alio, quod appetit, esse uidet. Inferior plene eclipsat superiorē, et non e contra, ut patet de sole et luna: ira regulariter illi qui minus ualent in uirtutibus, & sunt meritis & gratiis inferiores, obumbrare nituntur inuidiam et detractionem meliores. Et ideo signatè ait Job:

Paruulū

SPECVLVM

Job. 5.
2. lib. Meta-
mor.

*Non murmurat
malis*

Paruulum occidit inuidia. Et subdit ubi supra Quidis
ns dicens, quod inuidus flatu suo, id est, ex uerbo mali-
tioso polluit omnem populum & urbem quam attingit,
hoc est monasteriū quod inhabitat, & omnes de
conuentu qui libenter ipsum audiunt, inficit, quia egs
secum ad murmurandum contra prælatum inducit.
Sed audiat talis quid Bernardus dicit libro suo de con-
sideratione ad Eugenium papam: Si, inquit, is qui mur-
murat secundum animam mortuus est, qui instigat
quomodo uiuit? Quasi diceret, nullo modo, sed dam-
nabilius mortuus est, qui alium ad uicium murmuris
instigat, imo sicut scribitur in libro de perfectiōe euā-
gelica, instigans alios ad murmurandum malo suo
exemplo uel perniciosa detractione, similis est Lucife-
ro, qui de paradiso dei eiectus, nec in aëre præ nimie-
tate maliæ suæ habitare permissus, in inferni detru-
sus caliginem, uersutias suggerit omnibus dæmoni-
bus per orbem uagantibus & insidiantibus uitæ præ-
cipue sanctorum. Idcirco secundum beatum Bernar-
dum, nihil sic horrendum est, ut murmur in congre-
gatione. Murmur enim ualde diffusiuum est, quia si-
cut uno porco grunnienti alij idem incipiunt: ita mur-
mur unius facile facit alios murmurare. Sed audiant
huiusmodi adhuc ad terrorē emēdationēq; ipsorum, qd
dicat Ioannes Chrysostomus sermōe. 7. sup episto. ad
Hebræos: Si, inquit, filij Israel terram promissionis in-
trare non poterunt, qui tantas calamitates pertule-
runt in eremo quia murmurauerūt, quomodo nos cæ-
lum merebimur, si murmuratores fuerimus? Quasi dū-
cat: Nullis meritis nullis laboribus murmuratores re-
gnū cælorum acquirere possunt, teste beato Grego-
rio, qui dicit in homilia, qd regnū cælorū nemo qui
murmurat accipere potest. Præterea quoniam ut
apud

Esaiæ. 21.

apud Esaiam scribitur, quod speculator idem præla-
 tus annunciare debet supple subditis quæcunq; uide-
 rit, id est de scripturis diuinis cognouerit seu intellex-
 erit, ideo necesse mihi ad liberationem animæ meæ ui-
 detur, sanctorum doctorum autoritatibus ostendere
 subditis meis, imo uniuersis in sancta religione profes-
 sis, plures ipsius uitij murmuris malas & prauas condi-
 tiones. Prima est quod peccatum murmuris con-
 tra dicta uel facta prælatorū specialiter reputatur con-
 tra deum esse, ut dictum est. Vnde Gregorius: Qui con-
 tra suprapositā sibi potestatem murmurat, liquet quod
 eum redarguit, qui eandem potestatem homini de-
 dit. Cum enim omnis potestas sit a deo, sicut qui resi-
 sit potestati dei ordinationi resistit secundum Aposto-
 lum ad Romanes: ita qui murmurat contra eam, con-
 tra dominum dicitur murmurare. Propter quod sicut
 dicit Climachus: Cum tibi tua cogitatio suggerit diu-
 dicare præpositum, resisti sicut a fornicatione, & omni
 no huic seipenti non locum, non quietem, non introi-
 tum, non initium præbeas. Dicit uero ad draconem
 cogitationi principantē: O seductor non ego mei præ-
 lati, sed ipse meum suscepit iudicium. Non ego illius,
 sed ipse meus cōstitutus est iudex. Et sequitur ibidem:
 Noli admirari & superere super id quod dicturus sum,
 habeo enim Moysen hoc una mecum prædicantem.
 Expediit in deum & non in patrem, hoc est, prælatum
 peccare. Deo enim ad iram contrario, prælatus nos fieri
 potest eum reconciliare, isto uero a robis conturbato
 aliquē pro nobis deū exorantē & propitiū facientē
 ulterius non habemus. Ex prædictis Climachi senten-
 tiis uenerabilis magister Gerardus Groot in una epi-
 stola ad quendam nouitium in demo Carthusiensi pro-
 pe Leodium eundem taliter admonuit dicens: Caue di-

*Ad murmuris ple-
 nas ordinationes
 pma*

Rom. 13.

S P E C U L V M

ligēter, ne superiorē uel eius facta iudicaueris, uel ad
 mūm interpretat⁹ iueris, & oē uerbū mētis tuę uel cogi
 rationē q̄cūq; cōtra superiorē suspicādo q̄dcūq; paruū
 malū de eo uel de factis ei⁹ abhorre & pōnce a te sic co
 gitatiōem fornicādi horres uel abijs, & suade men
 ti tuę, quod omnes tales certissime a diabolo sunt &
 laquei diaboli. Nec admittas nec applaudas quemcū
 que monachum tibi dicentem mala de superioribus
 uel suadentem superiorē minus sapiēter uel minus
 bene agere, sed auertēs te mox ab eo ueluti a facie ser
 pentis concitus abscede. Vnde etiam in Polycratico li
 bro septimo, capitulo uigesimo, de eodem dicitur sic:
 Nos igitur maximam habeamus sollicitudinem circa
 dei uera dogmata, & circa prælatorum honestatem
 seu reuerentiam, quia per eam maxima nobis dona
 dabūe a deo, & ea q̄ sunt firma habebim⁹ & q̄ nōdū ue
 uenerūt acqremus. Bñ autē uniuersa gerūt & cōpeten
 ter, si rei seu operis principiū fiat decēs et amabile deo.
 Hoc autē futurū esse credimus, si sacrę obedientię uotū
 humiliter & simpliciter sine murmure custodiat. Se
 cūda praua cōditio murmuris est q̄d mutat statū religi
 osi in statū alium. Claustralis namq; murmurans in
 statuam uertitur. Statua uidetur esse homo & non
 est, talis uidetur esse monachus & non est. Ideo dixit
 Pastor in uita spatum: Qui querulosus est monachus
 non est. Ex quo patet quod murmur facit de mona
 cho nō monachū, quod est ualde horribile. Tertia est
 quia hoc fuit proprium uitium Iudæorum in deser
 to, in quo grauter & frequenter offenderant deum,
 scilicet murmurando contra Moysen & Aaron. Ita
 que subditi cōtra suos prælatos murmurantes imi
 tantur Iudæos, qui sunt a domino reprobati, quod
 est miræ insipientiæ. Vos autem charissimi non sitis
 obse

Secunda

Tertia

obsecro imitatores Iudæorum, sed uenerabilium parentum beatissimi Ioannis Baptistæ, de quibus scribitur, quod erant iusti ambo ante deum, incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus domini sine querela. Lucæ primo. Nolite murmurare inuicem, di-
 xit saluator, ut refert Ioannes. Omnia facite sine mur-
 murationibus, ut scribit Paulus ad Philippenses. Vnde dicit autor summæ uitiorum. Peccatum murmuris aliquando fuit Iudæorum, sed modo dicitur esse monachorum. *Quarta* est quod murmuratio cor-
 rumpit socios ad modum lepræ, animamque murmu-
 rosam leprosam efficit. Vnde Augustinus ad fratres de
 cremo, sermone tertio: Attendite fratres ne murmu-
 ratores sitis. Nam sicut lepra proprium corpus deuorat & sibi adhaerentes inficit, sic & murmuratio non solum seipsam, sed etiam cunctos audientes occidit. Igitur o fratres mei, o lætitia cordis mei, deponite mur-
 mura, claudite infra dentes linguam, apponite custodiã ori uestro. Non enim ad monasteriũ uenistis ut mur-
 muretis, sed ut mundanis omnibus cõculcatis, in monasterio sancte, iuste & pie uiuere ualeatis. Quod si non feceritis (quod deus auertat) melius fuisset quod nati non essetis uel non fuissetis, quia melius est omnino esse carere quã in inferno cum murmuratoribus & detractoribus æterna-
 liter iacere. *Quinta* mala cõditio murmuris est, quia murmur est specialis dei offensio, a qua summe debent omnes homines cauere. Vñ hoc peccatũ non solum in futuro sed etiã in presenti deus horribiliter punit. Propter hoc enim Maria soror Moysi percussa est lepra. *Num. 12*
 Hęc Maria quæ murmurauit contra Moysen animã subditorũ significat, quoniam prælato obedire recusat, & recusando murmurat, & murmurando leprosa efficit, ut Augustinus supra. Propter hoc peccatũ murmuris ignis diuinus accen-

Ioan. 6
Philip. 2

Quarta

August.

Quinta

SPECVLVM

- accensus deuorauit extremā partē castrorū. Num. 9.
 Propter hoc Dathan & Abyron absorpti sunt a terra
 uiuentes. Propter hoc caelestis iniuriæ ultor egressus
 a domino combussit ducentos quinquaginta uiros de
 Num. 16. Choritis, eodem capite. Propter hoc misit dominus
 Ibidem. serpentes igneos in populum, qui eos subito occide-
 bant. Hęc autem omnia in figura facta sunt nostri, scri-
 pta sunt autem ad correctionem ut non simus murmu-
 ratores, ut scribit Apostolus. Et sequitur ibidem: Ne-
 que murmuraueritis sicut quidam eorum murmurau-
 Num. 21. uerunt, & perierunt ab exterminatore. Vbi Hierony-
 1. Co 10. mus: Non murmuremus, ne nos demones uenenosis
 moëssibus saucient aut depascant. Porro de pœna mur-
 Hiero. muratorum in futuro dicit Iudas Apostolus in episto-
 la sua: Hi sunt murmuratores querulosi secundum de-
 sideria sua ambulantes. Præmisit pœnam dicens: Qui-
 bus procella tenebrarum in æternū seruata est. Est au-
 tem murmuratio querela cum impatiētia, in his quæ
 homo debet facere uel sustinere patienter. Sexta
 Quid sit mur-
 muratio.
 Septa est
 est, quia hominem in quo est meritis bonorum operū
 suorum priuat, ita quod nihil sibi profunt. Sapientia
 primo: Custodite uos a murmuratione quæ nihil pro-
 dest. Murmur namq; quod fit contra deum uel contra
 eum qui est loco ipsius nihil prodest, quia quod potest
 it esse meritorium, propter murmur fit demeritorium.
 Quia cum monachus murmurosus ut patet ex prædi-
 ctis per August. in anima leprosus est, & per Bernardū
 secundum animam mortuus est, nihil deo gratū nec
 sibi ipsi meritorium operari potest. Verificatur quoq;
 Esa. 59. in eis illud Esaia: Opera eorum inutilia. Vnde Valeri-
 us episcopus in quodā sermone: Quamuis, inquit, q̄s
 uitam fide muniat, scientia regat, castitate ornet, so-
 brietate componat, nihil est quod in homine deo pla-
 ceat

ceat, si in toto corpore lingua per murmurosam et de-
tractoriam locutionem displiceat. Igitur dilectissimi
ne in uanum laboretis, habeatis silentium in corde,
ne murmuretis: habeatis silentium in ore, ut non li-
tigeris. Septima & ultima mala conditio murmu-
ris est, quia excludit a regno cęlesti, ad quod maxime
omnes homines debent suspirare. In cuius figura hoc
peccatum filios Israel transeuntes per desertum exclu-
dit a terra promissionis, licet promissa eis multoties.
Omnes qui murmurastis contra me non intrabitis in
terram super quam le uau i manum meam, ut habita-
re uos facerem. Similiter hoc uitium in deserto reli-
gionis illos qui murmurant excludit a regno cęlorũ.
Gregorius: Regnum cęlorum nullus qui murmurat
accipit. Deniq; omne fere genus uitiorum in murmu-
re est inclusum. Nam qui murmurat, insinuat se impa-
tientem proximum odientem, aliorum facta dũdi-
ciantem, superbiam habentem. Et ideo dicitur ecclesia
stici decimo: Vir prudens & disciplinatus non mur-
murabit correptus. Quapropter etiam frequenter di-
citur in regula beati Benedicti: Ante omnia admonen-
tes, ut sine murmuratiõe sint fratres. Ex istis patet bre-
uiter quã detestanda & fugienda sit omnibus præ-
ditis murmuratio tam cordis quam oris contra præ-
latos. Et tantum de primo membro primi nostri prin-
cipalis.

Septima

Num. 14

*Quod propria uoluntas placeat
diabolo.*

CAP. II.

DIXI secundo, quod propria uoluntas sum-
me placet diabolo. Iuxta illud Ecclesiasti-
ci decimo octauo: A uoluntate tua auertere. Si præ-

F

Ras

SPECVLVM

flas animæ tuæ cōcupiscētiās eius faciet te in gaudiis
 inimicis tuis. Vnde Eusebius homilia tertia ad mora-
 chos instruendos dicit. Non obedire & post proprias
 sensualitates ire, est diaboli facere uoluntatem. Hoc est
 uoluntarie sibi etiam in presenti damnationem infer-
 re. Nempe sicut ille qui per obedientiam per se se
 abnegat & proprię uoluntati plene renūciat totus in
 holocaustum modullatum domino consecratur, totus
 que uoluntas dei efficitur, qui per Esaiam dicit. Voca-
 beris uoluntas mea in ea, sic qui proprias uoluntates
 sequitur à deo derelinquitur & angelis eius, seducen-
 sus perdendus & deuorandus à diabolo, Contra in li-
 bro de gestis saluatoris decimo dicitur, quod quando
 monachus humiliter & simpliciter, cum negata pro-
 pria uoluntate perficit iussum specialis patris terre
 demones, fulminat in inferno, tremere faciunt omnes
 æreas tetrasque potestates. Et allegatur ibidem exem-
 plum de Athanasio magno qui centum demones ha-
 buit quadraginta annis ad tentationem, quos post
 resistantiam tanti temporis habuit, ad obedientiam et
 subiectionem & præcepto eius secerunt trecentorum
 monachorum canobium cū omnibus officinis, edu-
 centes aquam per aqueductus à longe, quia bonus o-
 bediens qui suo superiori in contradiete subiecit, &
 inferiora sibi possidet ipse subiecta. Hoc quodā nota-
 bili probauit exemplo alio. Legitur namque in dialogo
 Seueri quod euidā uolenti monasteriū quoddam mā-
 gnę dispositionis intrare, cepit abbas propencere gra-
 ues istius disciplinę labores sua uero imperia dū il-
 le uero nihil histerroribus permoueri cepit, sed ma-
 gis ita, oēm obediētiā polliceri, ut si est abbas in ignē
 ire præciperet nō recūsaret intrare. Quā illius p̄fessio
 nē ut abbas accepit, nō est cūctas probare proficēte.

Et nobis missa

Casu siquidē cibanus prope ardebat, qui multo igne
 succensus coquendis panibus parabatur. Hūc ergo fra-
 trem illū iubet abbas intrare. Nec distulit parere præ-
 cepto medias flammās ingreditur, quæ mox audaci fi-
 de uictæ uelut illis quondā Hebræis pueris cessere ue-
 nienti. Et qui putabat arsurus uelut frigidō rore per-
 fus se ipse miratus est. Et Ioannes Casianus de eodem
 sic ait. Nullo nicio tam præcipitem diabolus mona-
 chum pertrahit ac perducit ad mortē quam cum eū ne-
 glectis consilijs seniorū suo sensui persuaserit
 iudicioq; considerare. Sed nullatenus decipi poterit q̄-
 quis non suo sed maiorū uiuit exemplo. Hæc ille. Itaq; cap. 2. c. 107
 charissimi si desideratis ne unquā gaudeat de uo-
 bis inimicus uester diabolus, audiatis intelligatis &
 recogiretis opereque imitari studeatis sanctorū anti-
 quorū patrum conuersationē, de quibus idem Ioānes
 Casianus de institutione monachorum libro quarto
 capite primo, memorabile refert exemplum per hūc
 modum. Thebaide est cœnobium in quo quinque mī-
 lia fratrum ab uno reguntur abbate in tanta obediē-
 tia qua non potest apud nos unus uel uni obedire, pro
 modico tempore. Nam tanta obseruantia obediē-
 tiæ regula custoditur ab eis. ut iuniores absque præ-
 cepti sui licentiā aut permissu, non solum non aude-
 ant cellam progredi, sed ne ipsi quidem naturali ne-
 cessitati satisfacere sua autoritate præsumant, sicque
 uniuersa complere quęcunq; fuerint ab eo præcepta
 tanquā à deo sint cęlitus cędita sine ulla discussione se-
 stinant, ut nonnunq; etiam impossibilia sibi met impe-
 rata, ea fide ac deuotione suscipiant, ut tota uirtute
 ac sine ulla dubitatione ac cordis hæsitacione perfice-
 re ea & consummare nitantur, & ne impossibilita-
 tem quidē præcepti pro abbatis reuerentiā metiātur.

¶ Itaque

SPECVLVM

Itaq; confidentes in tra cubicula sua, & operi ac medi-
tationi studiū pariter impendentes, cum sonitū pulsant-
tis ostium, ac diuersorum cellulas percurrentis audie-
rint, ad orationem (scilicet eos, seu ad opus aliquod in-
uitantis, certatim ex suis cubiculis unusquisque pro-
rumpit, ita ut is qui opus exercet scriptoris, quam re-
pertus fuerit inchoasse literam. finire nō audeat. Sed
imperfectas literæ lineas derelinquens, non tam ope-
ris compendia lucraue scictur, quàm obedientiæ uir-
tutem exequi toto studio atque amulatione festinet,
quàm non solum operi manuum seu lectioni uel silen-
tio & quieti cella, uerumetiam curtis uirtutibus ita
preferunt, ut huic iudicent omnia postponenda. Et
uniuersa dispendia subire cõrenti sint, dummodo hoc
bonum, scilicet obedientiæ in nullo uiolasse uidean-
tur. Sequitur eodem libro, quod sollicitudo principa-
lis senioris deputati ad custodiam & instructionē no-
uiciorum, hæc est, scilicet in dicto cõnobio, ut doceat
eum primitus uincere suas uoluntates, quem in his di-
ligenter exercens hæc illi semper imperare de indu-
stria procurabit, quæ senserit animo eius esse contra-
ria. Multis siquidem experimentis edocti tradunt mo-
nachum et maxime iuniorem ne uoluntatem quidem
concupiscentiæ suæ refrenare posse, nisi prius per obe-
dientiam mortificare didicerit suas uoluntates. Ideo
que pronunciant nullatenus præualere, uel iram, uel
tristitiam, uel spiritum fornicationis extinguere: sed
nec humilitatem cordis ueram, nec cum fratribus u-
nanimitem perpetuam, nec firmam diurnamque
posse retinere concordiam, eū qui prius uoluntates suas
non didicerit superare. Consequenter idem post præ-
dicta instruitur, scilicet in monasterio susceptus, nul-
las penitus cogitationes prurientes in corde pernicio-
sa com

Cap. 3

sa confusione celare: sed confestim ut exorta fuerint, eas suo patefacere seniori, ne super eam iudicio quicquam suæ discretioni committatur: sed illud credere malum omne uel bonum, quod pronunciauerit senioris examen. Ita fit, ut in nullo circumuenire iuuenem callidus hostis uelut in expertum ignarumq; præualeat, nec ulla fraude decipere, quem præuidet non sua, sed seniorum discretione muniri. Alias quippe subtilissimus diabolus iuuenem illudere & deſerere non poterit, nisi cum eum seu per arrogantiã, siue per uerendum, ad cogitationum suarum uelamẽ intulerit. Generale namq; & euidens indicium diabolicę cognitionis esse denunciant, si eam seniori cõfundatur aperire. Hęc ille Gregorius in registro. Quisquis intrare æternitatis ianuam nititur, tentationes suas menti pastoris indicet. Eia ergo dilectissimi fratres, sequamur tota uirtutis instantia conuersationis exemplum sanctorum patrũ, de quibus locuti sumus, & sollicita cordis & corporis castigatione, perfectaq; propriæ uoluntatis abnegatione procuremus, ut in æterna beatitudine de eorum societate gaudere ualeamus. Simus de facili ducibiles à propria sensualitate, à proprio sentimento & proposito, ad sectandam uoluntatem nostrĩ præpositi exemplo Christi, qui sicut ovis non aperiens os suum ductus est & reductus de iudice ad iudicem, scilicet ab Anna ad Caypham, à Caypha ad Pilatum, à Pilato ad Herodem, ab Herode iterum ad Pilatum. Ovis simpliciter & obedientissime trãsit sub uirga, sine baculo sui pastoris, sine quacumq; remurmuratione, seu remorsione cõtra baculum pastoris, ut ducatur ad illa pascua & non alia ad libitum suæ uoluntatis, sed ad quæcumq; pastor eam ducere uoluerit. Sic uerus claustralis ovis Christi propriæ uoluntate ple-

S P E C V L V M

ne resignatus, studet obedire ouina simplicitate in omnibus iuxta regulam suae professionis deo & suis superioribus dei uices gerentibus, sine diiudicatione curiosa atque remurmuratione periculosa regulae & praecceptorum. E contra non ouis Christi est, sed lupus & canis diaboli, subditus claustralis, qui huic baculo pastoris, id est, praelati remordet per impatientiam & murmuracionem ad obediendum. Quod quidem ex superbia & praesumptione procedit: sicut sanies ex ulcere. Audiat qui huiusmodi est, quid flos doctorum Augustinus dicat de pertinacibus in suo sensu in epistola contra Faustum: Nimis, inquit, amare sententiam suam diabolica praesumptio est. Et subdit ibidem: Vita homines sumus, sed spe angeli sumus, quibus aequales in resurrectione futuri sumus. Quamdiu ergo non habemus perfectionem angeli, non habeamus praesumptionem diaboli. Haec scilicet praesumptio angelos depreffit, turrim euertit, linguam confudit, Goltam prostrauit, Aman suspendit. Nimum praecipit est qui intrare intendit, ubi alios cecidisse uiderit: & uehementer infrenis est, cui non incurritur timor alio pereunte. Seneca. Bonum est fugienda adspicere in alieno malo. Idem: Ex uitio alterius sapiens emendat suum. Contra hanc proprii sensus pertinaciam habemus memorabile exemplum de sancto Moyse. Qui cum esset a deo constitutus dux populi, & facie ad faciem loquebatur cum deo, sicut amicus ad amicum suum, ac per ipsum plenissime de omnibus doceretur, quae ad regimen populi pertinent, maluit tamen hominis gentilis, Ietro uidelicet sacerdotis Madian, consilium acquiescere, quam propriis deseruire. Nam de indiscretionem laboris cum argueri continuo acquiteuit. Dixit enim illi Ietro: Non bonam rem facis, stulto labore consumeris, ultra uires tuas est nego

Flos docto.
August.

11. 11

Seneca.

Exod. 18.

negocium, solus non poteris sustinere & cætera, ut habetur in Exodo. De hac etiam uirtute, scilicet regi debere non proprijs sed prælatorum consilijs, sic dicit uenerabilis magister Ioannes Gerson cancellarius Parisi. in tractatu suo de decē præceptis, pertractās quartum domini præceptum, scilicet honora parentes tuos. Contra hoc, inquit, præceptum grauer peccant hi, qui nolunt superiorum suorum aut sapientiorū acquirere consilijs proprijs iudicijs innitentes. Prouenit quippe graue peccatum hoc ex inobedientia & dedignanti superbia, in deceptionem & errorem hominem inducens. Contingit namq; sæpius, ut aliquis hō taliter deceptus superbia, tāta se reputet sanctitatis, ut humano consilio non indigere se credat. Fit proinde ut deceptus homo ille per austeram nimis & inscreram abstinenciam, quam bonam esse credit, capitis furiam aut aliam infirmitatem incurabilē malo fine periturus incurrat. Quo cōtra quilibet conuersus ad deū perferuētē charitatē ex humilitate debet se ponere alteri, ppter deū, nō præsumens de seipso posse uoluntatem dei scire. Et difficile est, imo ut mihi uideatur impossibile quod talis dānetur, dūmō iuxta prælati sui cōsiliū omnia desiderat ac laborat facere. Hac ille. Videtur mihi perutile imo & necesse, præsentī libello interserere duodecim considerationes à predicto eximio uiro magist. Ioan Gerson in quadā epist. ad cūdā religioso ad instructionē suā missas, q̄s q̄sq; religiosus p̄fessus p̄ serenationē cōsciētię suę sedulo recogitare debet. Cōsideret itaq; primo, q̄ dei p̄uidētia, q̄ in sui dispositiōe nō fallit, deduxit eū ad ordinē celebrē et ap̄batū, in q̄ iā ira p̄fess⁹ est post p̄bationē solitam ut resilire fas non sit. Faciat ergo de pia necessitate uirtutem gratuitam & meritoriam deoque

Ioan. Gers.

De q̄s q̄sq; religiosus
sedulo cogitare
debet

SPECVLVM

acceptabilem, quia durum est si contra stimulum calcitret, sacrilegium quoque si uoluntatem suam rursus usurpet, quā in superiorum suorū manus dedit. Consideret secundo religiosus quisque, quod iam sibi uiuendum est non propria sed aliena uoluntate, quæ tamen originaliter a sua uoluntate recessit. Non enim quispiam eum ad proficendum coegit. Sequēda est igitur deinceps aliena uoluntas, non præoccupanda, non docenda. Consideret tertio, quoniam dominus bonorum nostrorum non eget, ac proinde melior est obedientia quam uictima. Propterea censerī debet pro regula generali, illud esse melius, illud pulchrius, illud nobilius, illud utilius, delectabilius & honestius, quod est obedientiæ proximius, sit illa res in qua obeditur uilis, abiecta, turpis, inutilis, laboriosa, uana, stulta, quantumlibet inhonesta, peccato secluso. Exemplum fuit in domino nostro Iesu Christo, qui factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Exemplum in Esaia, qui regio genere & prophetico spiritu insignis ambulauit nudus, hanc existimans ut Hieronymus sententialiter dicit, supremam nobilitatē, deo obedire. Vnde & Agathes inculpara quod se gereret seruilem personam, respondit theologisans: Summa ingenuitas hæc est, in qua seruitus Christi comprobatur. Consideret quarto, quod aduersarius noster dia-

Philip. 2

2°
Seruire Christo summa est ingenuitas.

bolus iuxta uerbum Petri tanquam leo rugiens circumiit quærens quem deuoret. Non habet autem efficacius machinamentum, quam si homini suadere possit displicentiam sui status iam assumpti, iam professi, nunc sub uelamine maioris utilitatis in alia uocatione, ut in prædicando, nunc sub figmento contemplationis, nunc sub arrogantia scientiæ amplioris, nunc sub umbraculo quod omnia sunt inutilia quæ prosequitur,
uigi

uigilia, ieiunia, cantica uocis cū similibus, quia deus solum inspicit cor, & ait. Et corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Ut quid denique hæc perditio unguenti, quod poterat uenundari multo? Dicit hoc sibi qui se docere alios præsumit idoneum, & clausus tamen in cella tenetur. Cōsideret quinto, quod omnia suspecta sunt tanquam a dæmonio meridiano, quod se transfigurat in Angelum lucis, ingesta & suggesta, quæ loci uel propositi mutationem ingerunt, & suadent directe uel indirecte, præcipue nisi manifestus sit in uia qua positus ambulabat obex æternæ salutis, qui poni solum creditur dum cum hac uia & ipsa nõ itat salus. Cōsideret sexto quod schola religionis ualde distat a schola secularis inquisitionis. Dicebat hoc unus fratrum meorum alteri fratri suo & meo, dum simul in ordine Celestinorum morarentur. Frater hæc non est schola theologiæ uel philosophiæ, sed christiannæ disciplinæ: non uenisti ad doctrinam, sed ad disciplinam et bonitatem. Linque quæstiones scholasticas, quæ erudiant intellectum, satis tibi sint regulares obseruationes nostræ, quæ accendere debent affectum.

Consideret septimo, quod uiatores hic sumus non comprehensores. Sit igitur uiator ut uiator, non querat hic quæ pro præmio in uia quæsitio dantur in patria, comprehensio scilicet diuinitatis sine phantasmate, sine labore, ubi nec languor, nec senium, & cætera. Dicamus cum Apostolo: Nihil iudicauim scire inter uos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Sufficiat nobis hic corporaliter ambulanti bus per corporalia transire per fidem & spem & charitatem in æterna siquidem in speculo & enigmate, quousq; ueniat dies illa, ubi sponsus pascit & cubat in meridie, qñ uidebimus facie ad facie, sicuti est, & similes ei prorsus

5^o6^o

Quæstiones
scholasticæ
linquendæ
monacho. 7°

SPECVLVM

8°
 Psal. 119.

erimus. Consideret octauo, quod in illa die primi specialis examinis & nouissimi generalis non interrogabimur, quantum fuerit intellectus noster acutus & eruditus, sed qualis fuerit & quam simplex quam pius & spontaneus humilis & deuotus ad deum noster affectus, demum quam efficax & obsequiosus in eius mandatis effectus. Hoc uiderat qui dicebat: Omnis consummationis uidi finem latum mandatum tuum nimis. Quod quidem mandatum est charitas non cognoscendi uanitas. Consideret nono ex praemissis, quoniam omne studium suum resolui debet ad effectum, ut nihil fructu deat, nihil legat, nihil cantet, nihil meditetur, quod non ordinetur ad inflammationem affectus, quoniam in hac inflammatione consistit supremus apex theologiae iustitiae traditae per Dionysium & reuelatae sibi & alijs per spiritum sanctum. Sed neque fugabuntur fantasmata per studium, sed per desiderium per affectum scilicet & non intellectum, quoniam necesse est intelligentem fantasmata speculari. Consideret decimo, quod haec inflammatio affectus non expectanda est ab homine, propterea non suspiret ad hunc uel illum doctorem, praesertim uiatorem, ut dicat felix essem ex conuictu talis unius. Suggestiones huiusmodi saepe sunt diabolicae procurantes inquietudinem. Scio expertus de quodam professo, qui prius ardentis studij in seculo de progenie nedum illustri sed regia, conquirebatur, quod tempore suo non esset alter Hieronymus, quem posset audire peruenturus ex eruditione sua ad scientiae perfectionem, quasi non esset tempore suo doctor etiam in ianuis quae sufficeret doceret eum, quasi propterea religionem intrasset, non ad lamentum, sed ad documentum. Recolo tristis, quod dum pia sollicitudine dicerem, me suspicari ne talis ardor sciendi et

9°

67

et

SUBDITORVM Fol. 46.

set ab instinctu malo, respondit indignabundus quæ
 uoluit & recessit. Quo benedixit deus quo recessit. O
 quam paulo post tempore factus apostata sub spe-
 cie religionis arctioris, tandem absque ullo uerecun-
 diæ uelo habitum omnem religionis abiicit. Misere-
 atur illius imo & mei & omnium nostrum deus, cum
 periculum par aut maius seclusa pietate dei imminet
 ceruicibus nostris. Sit hoc inductum non ad contu-
 meliam uel improprium, propitius sit deus, sed ad cau-
 telam & exemplum non plus sapere quam oportet, &
 ut semper meminerimus psalmi illius: domine nō est Psal. 130.
 exaltatum cor meum, &c. Consideret undecimo iu-
 sta præmissa, qualis exercitatio sibi tenenda sit. Pri-
 ma siquidem ut adimpleatur opus dei, sic enim nomi-
 natur in regula ecclesiasticum officium uel seruitium
 Deinde si quid erit residuum temporis ordinatur ad
 uacandum sibi post necessitates corporis quæ multæ
 sunt. Hoc sub breui uersiculo complexus est documen-
 tum aliquis dicens: Fac opus iniunctū, deinde uacato
 tibi. Sit in adhuc ista uacatio taliter practicata in o-
 cio deuotiōis, ut nō reddat ineptū p lachrymas aut al-
 iam corporis uel cerebri debilitationē exercitiū actio-
 nis in officij set cāricis. Cōsideret postremo qd ex quo 120
 monachus fact⁹ est & desijt esse secularis, ut monach⁹
 saluabitur, aut aliter omnino non saluabitur. Sed heu
 sicut conqueritur Petrus Blesensis: Legimus in libro Epist. 141.
 quotidianorum euentuum, quod in his qui euomue-
 runt seculum. frequenter amor seculi reciduat, sua-
 que reedificantes Iericho, quam in primitiua con-
 uersione subuerterant, ignem & cineres ambitionis
 suscitant iam sopitas, ppriāq; uoluntatem repetunt,
 quam pro regno cælorū uendidērūt. Hac ambiōe &
 pprię uoluntatis p̄tinacia periclitāi frequēter scioli. i.
 qu

SPECVLVM

2. Timoth. 3

Eccle. 19

Prou. 3

qui putant se aliquid scire, quos pauca literatura sua
 facit insanos & preuaricatores obseruantia regularis,
 & iuxta Apostolum semper discentes, & nunquam
 ad ueritatis scientiam peruenientes. Siquidem de cau-
 sa illuminationis fecerunt sibi materiam cecitatis. In-
 gressi enim praeceptam proprii sensus & senti menti-
 uiam, in qua nihil non tenebrosum, nihilque non lu-
 bricum est, ruunt in profunda mortis per precipitia
 proprii uoluntatis. Alta quippe sapere mors est, & fa-
 cile periclitatur qui se in alto perspicuus obstupescit.
 Sed iuxta uerbum sapientia, melior est homo mino-
 ratus sapientia & sensu deficiens in timore, quam qui
 abundat sensu & transgreditur legem. Hæc dilectis-
 simi fratres, pio corde meditantis, sapientissimi. Salo-
 mons semper memores estote consilii, qui uniuersos
 admonet dicens, ne innitaris prudentia tua. Vbi Hiero-
 nymus dicit, quod prudentia sua innititur: qui ea que
 sibi agenda uel dicenda uidentur, patris decretis præ-
 ponit. Nō talis erat uenerabilis ille Lanfrancus cæhu-
 artensis archiepiscopus omni scientia seculari perfe-
 cte imbutus, in cuius gestis legitur, quod quadam die
 dum monachus in lectorio Herluini ad mensam lege-
 ret, quoddam inter legendum dixit sicut dicere debu-
 it, quod prædicatori non placuit, & aliter dicere iussit,
 uelut si dixisset docere media producta, sicut est. & iu-
 beret eam breuiari. Non enim prior ille literatus erat.
 Sed uir sapiens & sciens magis obedientiam in Chri-
 sto debere, quam Donato dimisit quod bene pronun-
 ciauerat, & dixit quod recte dicere iuebatur. Exem-
 plo huius sancti descendere debet uerus obediens per
 humilitatem ab omni reputatione propriae cogniti-
 onis, ut sapienter nouicius & inscius uideatur. Con-
 currez obedire Hieronymo monenti; Discamus in terris
 quorum

*In lectorio
 huius s. d. m. s. t.
 uenerabilis episcopi
 in s. d. m. s. t.*

quorum nobis scientia perseveret in cœlis, Quæ autē
scientia hæc sit in terris discēda, declarat Bernardus Bernard.

super missus est, dicens: Disce terra subdi, disce humiliari. Ita propriam uoluntatem euomas, ut non reuertaris ad uomitum, ita te configures & complantes similitudini & obedientiæ Christi, ut sis mortuus mundo, mortuus à corde tuo, & uita tua feliciter abscondatur in Christo, Obedientia quæ filium dei decuit, non sit quæso, tibi dedecori. Non est enim seruus maior domino suo. Hoc ergo in te sēnētias, qđ & in Christo Iesu, qui cum in forma dei esset, formam serui accepit, & usque ad ignominiam crucis & pœnam cursum obedientiæ limitauit. Tu uero cohumiatus & compupertatus domino maiestatis, uagum & liberū tuæ uolūtatis arbitriū subijce p̄ eo grauitate seruiruri. Si recolas, quanta sustinuerit pro te & si milles te dare posses ad mortem, non sufficeres tamen ad paria respondere, quid enim retribuet puluis et uermis domino gloriæ, qui pro eo animam suam in morte conclusit, ut beatitudine fruermur, quam nec oculus uidit, nec auris audiuit. Ea propter omni propria uoluntate deposita studeas moribus & uita implere Carthusiensem & monachum. Dicit sanctus Fulgentius episcopus: Veri monachi sunt, qui iustificatis uoluntatibus suis parati sunt, nihil uelle, nihil nolle: sed abbatis tantummodo cōsilia uel præcepta seruare. O quot inuisiones facit per angelos suos malos—Lucifer princeps tenebrarum aduersus hanc præclaram uirtutem scilicet sanctam obedientiam. Circuit Sathan iste quæres quem deuoret. Inuenit religiosum deditum obedientiæ, si potest auertere satagit, ut iste sub intentione boni scilicet uacandi suauiori & crebriori deuotioni postponat opus iniunctum. Sic impellit iste neq̄, scit enim

S. Fulgētius

Psal. 77

SPECVLVM

quod inutiliter, imo noxie fiūt nō iussa, præceptis & iniunctis omiſſis. Indiscretus importunus est prælat⁹ ait insultās demon, & murmur inducēs cōtra præpositū, ut mētē subdiri faciat dissuauē, & ex tedio retar det iniūctū obediētiae opus. Sed scit uere obediēs, q̄ neque sterilitas iniūcti operis, neq; importunitas aut ignorantia præſidētis adimit meritū obediētiae. Scit, q̄d qui præcipientē prælatū iudicat terrā surſū, calū uero decorum uertit, & eodē instāti factus est iudex & reus, dñs & seru⁹. Scit deniq; uere obediēs, q̄ q̄ possidet in se ppriā uolūtātē, & tērationēs suas p̄lato suo abscondit, tēctē infra uiscera sua dānationis mortē. De prædicta materia utilissimā sic admonere curauit magist. Gerardus groet carthus. illū, de quo supra: Monachus, inq̄, debet humiliiter esse obediens superioribus & suo sensu nō inniti, nec suæ discretioni uel exercitio spirituali: sed ea deuotiōe ei exercitio uti quā uel superiores suadent, quia hoc securū utile humile & fructuosum est. In hoc enim suæ uolūtati renūciat. Nā perfectius est facere minus ex obediētia, q̄ maius ex ppria uoluntate, & efficit illud minus bonū maius bonū. Multi cadūt, qui ppriā sequunt uolūtātē, & sunt quasi pprietas sibi seipſos possidētes. Possidere autē ppriā uolūtātē uel ppriū sensum, uerius est apostasia atq; deterior, q̄ relinquere habitū uel claustrū, q̄ essentialius est religiosi uolūtū obediētiae, q̄ locus aut habitus. De huius obediētiae uoto ab omnibus religiosiſ, p̄fessis fideliter reddēdo admonitio datur in Deutero. Votum q̄d uoueris deo nō tardabis reddere. Ratio dat Ecclesiasti. 5. Qm̄ deo displicet infidelis & stulta p̄missio. Periuriū est enim iuramentū frangere, ut dicit sanctus Thomas secūda secūde in materia de uoto, sed nō reddere deo uolūtū infidelitas est. longē detestabilius peccatū, q̄ periuriū. Ob-

Deuter. 24

Obedientia autem observatio sumitur a consilio sal-
 uatoris apud Mattheum. Si quis uult possi me uinire, *Matth. 16.*
 abneget se metipsum, & tollat crucem suam, & sequa-
 tur me. Ille enim solus perfecte se abnegat, qui pro-
 pria uoluntati plene renunciat. Voluntas enim ita in
 hominis potestate est, quod a nullo alio extorqueri
 potest. Nullum igitur tam suaue holocaustum deo of-
 ferri potest, sicut praescindere a se illud, quod sum me-
 suum est, dominium scilicet propriae uoluntatis. Et se-
 quitur in praedicta epistola: Verba praecpta & consi-
 lia debet monachus a superiori accipere prompta uo-
 luntate, ac si a dño deo met perciperet. Nā deus sua pro-
 uidentia prouidit & ordinauit ab aeterno, quod in tali
 tēpore talis monachus per obedientiam talis superio-
 ris saluari debeat, & qui in hoc resistit, ordinationi di-
 uinae resistit. Nō enim sine causa & utilitate magna su-
 perior potestatem portat. Nō enim haberet potestatem, ni-
 si esset ei data de super. Etiam si superior malus esset, dū-
 modo recte in oppositū diuini praecpti minime pra-
 ciperet, audacter & confidenter superiori confide, &
 qualē te habet, talē te reputa. Si te condemnauerit, te
 eodemna, si te iustificauerit uel saluauerit, in uirtute
 dei & superioris & eius meritis ac iustorū precibus te
 solutū & iustificatū habe. Hæc ille. Formā etiā huius
 perfectæ obediētiae & plenæ resignationis uoluntatis
 propriae in illa famosa & uirtuosa domina Criseldia
 de Italia habes, quæ praecptū aliqd qñq; audiens a ui-
 ro suo respondit: In ipso, inquit, domus tua introitu
 uestes totaliter & uoluntatis affectusque meos exui,
 tuos indui. De omni ergo se quidquid tu uis & ego uo-
 lo, nec consensum meum quaras de ulla re. Nēpe si fu-
 ture tuæ uoluntatis essem p̄scia, etiā qdgd id esset, ante
 & uelle & facere inciperem, q̄ tu uelles aut fieri præci-
 pers

Criseldia
 talis insignis
 erga maritū
 obedientia.

[S P E C V L V M

Climacus.

In lib. de uir-
ginitate.

peres. Nunc autem animum tuum quem præscire non
possum, libens sequor. Sic secundum Bernar. uerus mona-
chus operando præuenire debet uoluntatem & præ-
ceptum sui prælati. Est igitur sciendum, quod secun-
dum Thomam cuiuslibet religioso est uoluntas sui su-
perioris præceptum, non tantum illa quam ex uerbis
suis exterius audit, sed etiam illa quam interior in cor-
de interpretatur seu intelligit. Et ergo tenetur quili-
bet religiosus in omnibus agere, non solum sicut audit
prælarum suum dicere aut præcipere, sed etiam sicut
interpretatur & æstimat ipsum uelle. Vñ Climachus
Quando absente eo qui præest, uultum ipsius imagi-
namur hunc nobis adfingere purantes, & omnem col-
locationem, uel sermonem, uel cibum, uel aliud quippi-
am, quod eum suspicamus odire in nobis, auertimus,
tunc cognoscimus quia legitimam obedientiam uere
exequimur. Et iterum: Si uere prælegisti, inquit, tolle
Christi iugum, ante omnia te uolo obedientiam uere
exercere. Sicut enim ferrum fabro, ita & monachus sci-
psum tradere debet & subiectus esse prælato. Excitet
nos ad hanc perfectam abnegationem sententia beati
Augustini sic dicentis: Quicumque secundum se uult ui-
uere & non secundum deum eiusque uicarium, simili-
lis est diabolo, qui secundum seipsum & non secundum
deum superiorem suum uiuere uoluit. Item Bernar-
dus: Væ semel & uæ iterum crucem domini portantibus,
& non sequentibus illum. Christus ne perderet
obedientiam, perdidit uitam. Vos estis charissimi fra-
tres, qui portatis crucem domini multiplici rigore et
labore ordinis, sub cuius regula pfecti estis, sed ipsum
minime sequimini, si non penitus uoluntates pro-
prias abnegatis. Quam prompti autem & perfecti esse
deberetis, o dilecti filii, mihi indigno peccatori com-
missis

missi in hac uirtute obedientiæ, perpendere potestis, Professio
 ex eo quod monastica professio à sanctis dicitur secū monastica
 dus baptismus, & hoc propter uotum obediētiæ cum secūdu ba
 abrenuntiatione totius propriæ uoluntatis quod ex ptismus.
 cedit omne genus satisfactionis etiam publicæ pe- *No y Joh. uolunt.*
 nitentiæ, ut habetur in decretis distinctione 33. qua- *p. uoluntatis p. 100*
 stione 2. canone ammonere. De quo sic scribit magi-
 ster Gerardus Groet ubi supra: Item cōfide quod per
 introitum religionis cum proposito perseuerandi &
 mutandi uitam, qui est quasi secundus baptismus se-
 cundum Bernardum in libro de præcepto & dispen-
 satione, & etiam secundū alios doctores, & ut in colla-
 tionibus patrum habetur, remittuntur tibi tā quo ad
 culpam q̄ ad pœnam penitus omnia peccata. Et ergo
 sic renatus denuo & de nouo mundatus & rebaptisa-
 tus in spiritu, custodi te deinceps forti custodia. Hęc
 omnia, dilectissimi suprascripta intelligentes ac opere
 perficientes ueri carthusienses sumus ueriq; Abrahamæ pa-
 tris obediētiæ filij, & in consortium filiorum dei ue-
 raciter adoptati, quia & omnes sanctæ religionis pro-
 fessores qui nos præcesserunt, per hanc uirtutem per-
 fecte obediētiæ iustificati sunt, membraq; Christi ef-
 festi, qui dixit: Non ueni facere uoluntatem meam,
 sed uoluntatem eius qui misit me. Ioannis sexto. Ex
 emplo huius uerbi obediētissimi domini nostri Je-
 su, & etiam uerbi præsumpti, scilicet, pater si uis, trās-
 fer calicem istum à me. Veruntamen non mea uolun-
 tas fiat, sed tua, dicat semper uerus obediens ad præla-
 tum suum: Fiat uoluntas tua non mea. Hoc namq; uer-
 bum benedictus Iesus ad patrem suum in humili sua
 annulatione locutus est. Et hoc uerbum erat Christo
 delectabilius & honestius, deo patri amabilius, nobis
 que utilius & diabolo scandalosius, quam aliud quod

SPECVLVM

unque uerbum quod Christus unquam dixerat, quis
 in abnegatione sua uoluntatis secundum humanita-
 tem omnes redempti sumus & saluati. Adhuc replico
 sic. Religiosus quilibet professus diligens reddere deo
 perfecte uora sua quæ distinxerunt labia sua & præci-
 pue uotum obedientiæ, propter quod maxime sibi re-
 mittuntur omnia peccata cõmissa in seculo, quia sta-
 tus monasticæ religionis propriissime dicitur status
 penitentia. Quod ut conuenientius ostendatur, acci-
 piendum est illud quod dicit Augustinus decimo
 de ciuitate dei uidelicet quod religio non quemlibet,
 sed cultum dei significare uidetur. Cultus autem soli
 deo debitus in sacrificij oblatiõe ostenditur. Offeritur
 autem deo sacrificium de exterioribus rebus, quan-
 do eas aliquis propter deum largitur, secundum illud
 ad Hæbræos ultimo: Beneficiæ & cõmunionis no-
 lite obliuisci, talibus enim hostijs promeretur deus.
 Offeritur etiam dño deo de proprio corpore, dum sci-
 licet qui Christi sunt carnem suam crucifigunt cū ui-
 cis & concupiscentijs, ut Apostolus dicit ad Galatas
 Exhibeatis corpora uestra hostiam uiuentem deo pla-
 centem. Est autem etiam sacrificium tertium deo acce-
 ptissimum, quando aliquis spiritum suum offert deo,
 secundum illud Psal. Sacrificium deo spiritus contri-
 bulatus. Sed sciendum, quod sicut Gregorius, super E-
 zechielem dicit hoc inter sacrificium & holocaustum
 differt, quod omne holocaustum sacrificij est, sed non
 omne sacrificij holocaustum. In sacrificijs enim pars
 pecudis, in holocausto uero tota pecus offerri cõue-
 nit. Cū ergo suū aliqd aliqs deo uouet et aliqd nõ uo-
 uet sacrificij est. Cū uero omne qd habet, omne quod
 uiuit, omne quod sapit omnipotenti deo uouerit ho-
 locaustum est. Quod quidem impletur per tria uota
 monastica

Galat. 5.

Rom. 11.

No. 3. v. 2. f. 100
 f. 100 et 101. v. 2. f. 100

monastica, uidelicet paupertatis, cōtinētia, & obedi-
 entia. Vnde manifestum est, eos qui huiusmodi uota
 emittunt, quasi propter holocausti excellentiā anto-
 nomatice religiosos uocari. Per sacrificij aut oblatio-
 nem secundum legis mandatū satisfacere oportet pro
 peccatis, prout in Leuitico expresse iubetur. Sicut igi-
 tur holocaustum est perfectū sacrificium: ita per uota
 præmissa homo perfecte deo satisfacit, cui de exteri-
 oribus rebus et de proprio corpore & de proprio spiritu
 holocaustū offert. Ex q̄ patet, quod religionis status
 nō solū perfectionē charitatis, sed etiā penitentiæ per-
 fectionē continet, intantum, quod nulla peccata sunt
 tam graua, pro quibus posset imponi pro satisfactio-
 ne religionis assumptio, quasi religionis statum om-
 nem perfectionem satisfactionis transcendentem: tñ
 in commutatione satisfactionis quantūcunque gra-
 uis, consultatur religionis ingressus, ut patet. xxxiij.
 ca. amonere, ubi Stephanus papa quendā qui ux-
 orem suam interfecerat, inducit ut ingrediatur mona-
 steriū, & humiliatus sub manu abbatis cuncta obser-
 uet quæ sibi fuerint imperata, alioquin iniungit sibi
 grauissimā penitentiā si elegerit in seculo remanere.
 Igitur ut illi qui statū religionis ad penitentiā pera-
 gendā ingressi sunt, deo per uota præmissa perfecte sa-
 tisfaciant, holocaustū de exterioribus rebus & de pro-
 prio corpore necnon de proprio spiritu offerētes pro-
 pter uotū obediētia q̄ p̄fessi sunt, cōpetit ipsis quæ ad
 modū in regula beati Bñdicti habet, uoluntatē propria o-
 bere, alterius sequēdo uoluntatē p̄ceptis abbas in om-
 nibus obedire, etiā si ipse qd absit aliter quā debet agat
 memores dñici p̄cepti, qd est quæ dicitur facite &c. Om-
 nia boni nō quælibet hōim, sed ip̄m dñm in hoc p̄cipiētē
 audiāt obediētē, ideo audiāt utiliter etiā qui utiliter

Mat. 23.

SPECVLVM

11

Greg. super
Ezech.

agunt. Multis itaq; profunt docendo, quæ nec faciunt, sed longe pleriq; prodicunt faciendo quæ dicunt. Doctrina enim magistri uel doctoris nunq; est accepta quo ad mores saltem, nisi prius eius uita fuerit approbata, iuxta dictum Grego. Sermo docentis dulcedine non habet, quem uita reprobata intra conscientiam remordet. Item ibidem: Qui uerbum dei loquitur, prius studeat qualiter uiuat, & postea colligat ex uita, quæ & qualia dicat, quia ad hoc ut seruetur ueritas prædicandi, necesse est ut teneatur altitudo uiuendi. Pro omnibus his iam dictis atq; dicendis, filios obedientie meæ & omnes ac singulos, ad quos forte præsens tractatus peruenire contigerit, rogo in uisceribus Christi,

Philip. 2.

& in charitate non ficta. hoc sentire in se, quod & in Christo Iesu, ut sicut pro nobis exinaniuit se formam serui accipiens, sic se pro Christo humiliet in obsequium seruitutis, ut exhibeant corpus suum hostiam uiuam, sanctam, deo placentem, ut tota eorum sensualitas à ratione absorpta spiritui subiciatur ad seruendum deo uiuere. Sensualitas est mulier, ad quam dicitur: Et ad uirum erit conuersio tua. Tota itaq; ratio humilietur, totus intellectus captiuetur in obsequium Christi. Indixistis propriæ carni bellum, contendentes non esse quod estis, & recuperantes fortiter quod in prima origine perdidistis, ut rapiatis per uolentiam regnum cælorum, & intrudatis uos in hereditatem sanctorum. Cum Samaritana reliquistis hydris concupiscentiæ, & in nobis spirituales uestram Hiericho destruxistis. Sicut scriptum est: Maledictus qui reedificat Hiericho: Tu igitur charissime frater, qui te dedisti professioni monasticæ, manum tuam misisti ad fortia, utere consilio sapientis, & inijce in compedes pedum tuum, ne accedaris à uinculis eius. Recolas, quia uir obe-

Joan. 4.
Iosue 6.

cōsens testimonio sapientiæ loquitur uictorias, dū de
 diabolo per obedientia bonum de mundo ac de sci-
 pto triumphat in Christo. Sine omni exceptione, sine
 omni murmuratatione faciat regulæ professor quod
 iniungitur sibi. Quid uero uel quale, uel quantum, sit
 quod iniungitur, nō discernat, alioquin præsumit com-
 edere de ligno scientiæ boni & mali. Nihil ergo di-
 scernat. Sit indiscretus, ut intelligat: sit stultus, ut sapi-
 at: nec reputet iniuriosum, si quandoq; correctione cō-
 tristetur aut uerbere, qui per inanem lætitiā immo-
 deratius frequenter se recolit excessisse. Omnis disci-
 plina in præsentī amara est, sed in futuro facit fructū Heb. 12.
 pacatissimum iustitiæ. Lentescens in uia domini a pa-
 store suo durius increpari sustineat, stercoribus enim
 boum lapidandus est piger. Qui ergo spiritu dei duci-
 tur, cum æquanimitate sustineat corripientem magi-
 strum, & si dura sunt ei quæ audit, reputet se duriori-
 bus esse dignum. Impunitas equidem est negligentia
 filia, contumaciæ mater, radix peccati, nutrix inobedi-
 entia & propriæ uoluntatis, mortis æternæ præambu-
 la, præparatrix inferni. Per impunitatem subditorum
 malitia conualescit. Per hanc in suis stercoribus mi-
 seri computrescunt, atq; peccatorum suorum bibetes
 urinam, gloriantur cum malefecerint, & exultant in
 rebus pessimis. Sanæ prælati consilia & mādata, ac ter-
 ribilia dei iudicia uerba reputant, nec mortis æternæ
 supplicia timent, donec pernicioso nimis experimen-
 to cognoscāt per in terminabiles craciatus, quod obe-
 diendo acquiescere aut timere noluerant. Ponite ergo
 Heb. 5.
 Psal. 5.
 corda uestra super uias uestras, ne sitis terra proxi-
 ma maledicto, quam percutiat dominus spiritu oris
 sui. Iudicabit enim dominus fines terræ, & hominem
 in suis operibus comprehendet, cum singulari tamen

S P E C U L U M

Leuit. 19.

distinctione fiet iudicium de religiosis & claustralibus, quos deus segregauit in hereditate sibi. Vnde ipse dicit Leuitis in figura religiosorum: Eritis, inquit, sicut mihi, quia ego sanctus sum, & separaui uos a ceteris populis ut essetis mei. Curemus igitur charissimi, ut quales humano ore & iudicio dicimur ac reputamur, tales in oculis dei ueraciter simus, atque in iudicio extremo inueniamur. Nam cum in iudicio Christi corpus suum exhibuerit pro salute nostra susceptum, pro nostra absolute damnatum, pro nostrorum uulnere medicina clauis & lancea perforatum, atque allegauerit hæc omnia se passum, ut non esset nobis obedientia laboriosa, quid erit quando contra nos liuores & cicatrices in accusationem, & damnationem nostram inobedientiae & pertinaciae proferentur? Hæc Petrus Blessen. Prædicta Petri Blessen. scripta sanctus Effrem dia-

In epist. cap.
24.

conus confirmat dicens: In futuro iudicio secularis homo interdum excusationem obtinet, utpote qui in seculo est colligatus. Nos autem quid dicemus, in quibus nos deuinctos fuisse causabimur? timendum est ac tremendum, ne forte qui hic nos constitutos laudibus effecerunt, illic nos subsannare incipiant: & qui nos hic beatissima gloria monachis perfecte obedientibus & deo secundum regulam suam institutionem fideliter seruientibus, etiam coherentibus in futurum promittitur: ita perne grauissimam præparantur his, qui tepide eam negligenterque fuerint executi, & secundum hoc quod professi sunt uel ab hominibus esse creduntur, fructus congruos sanctitatis eidem exhibere neglexerint, quia maledictus

Matr. 48.

homo qui facit opus dei negligenter. Et

tantum de secundo membro primi

principalis.

Quod

Quod propria uoluntas nocet
proprio subiecto.

CAP. III.

DICEBAM tertio, quod propria uoluntas nocet proprio subiecto, id est, ei in quo est: et hoc multipliciter. Primo aufert ei dei beneficia. Vnde Gregorius: Dignum est, ut ab eius beneficijs quilibet sit extraneus, qui eius iussionibus non uult esse subiectus. Sed qui praelato suo dei uicario non obedit, nec deo obedit, ut superius dictum est. Vnde beatus Bernardus dicit: Quidquid uice dei præcipit homo, quod certum non est displicere deo, omnino sic accipiendum est, ac si præcipiat deus. Secunda propria uoluntatis mala cõditio est, quod pœnam habet. Vnde beatus Benedictus in regula describendo secundum humilitatis gradum dicit: Secundus humilitatis gradus est, si quis propriam non amans uoluntatem, desideria sua non delectetur implere, sed factis imitetur uocem illã domini dicentis: Non ueni facere uoluntatem meam, sed uoluntatem eius qui misit me. Item dicit scriptura: Uoluntas habet pœnam, & necessitas parit coronã, id est, uoluntas utiq; propria habet pœnã, & necessitas dei uoluntatem faciendi & praelati subaudis parit coronam. Hoc autem ad iustam dei legem pertinet, ut qui non uult suauiter ab eo eiusque uicario regi, pœnaliter à seipso regatur, quiq; sponte iugum suauitatis & onus leue charitatis & obedientiæ abicit, propriae uoluntatis onus portet iuuare. Iussisti domine, ait quidã, & sic est, quod omnis inordinatus animus sibi ipsi pœna est. & c. necessaria ista necessitas, scilicet faciendi uo-

G iij luntat

de uoluntate
ad. uos pa

37a

Ioan. 6.

Lib. 8. capi.
24.

luntatem alterius, quæ parit coronam De hoc in Po-
lycrarico sic pulchre scribitur Mundus inobedienciæ
filijs plenus est, eo quod in tanta multitudine homi-
num pauci sunt, qui non famulentur propriæ uolun-
tati: sed laboriosæ uoluntatis nexibus non impliciti,
aut nulli aut pauciores sunt. De loco uoluptatis exclu-
sus est homo, ex quo inobediencia præualuit, eo quod
uita iucunda & tranquilla frui non potest, cui corpus
uoluntas propria dominari. Maluit facere quod libu-
it, quàm quod iustus est, & proiectus in locum miseriæ, in
terram laboris missus est, ut ei & semini suo terra spi-
nas & tribulos germinaret, & in sudore uultus come-
dat panem suum, qui in rectitudine uoluntatis obedi-
ens sine difficultate & labore plenam poterat habere
uoluptatem. Siquidem ad necessitatem et uoluptatem
parata ingenerat omnia. Vultus autem dicitur à uolen-
do, & sudor eius laborem & angustias indicat corru-
ptæ ac propriæ uoluntatis. Hæc ibidem. Non ergo cõ-
temnamus fratres, semen modicum est propria uoluntas,
sed magnus exinde fructus cõsurgit. Semen omnium
malorum propria uoluntas, obediencia uero extirpa-
uit illud. Qui nouit obediencia, nouit portam uirtu-
tum, ipse ignarus regni uitiorum est ciuis. Si ab ino-
bediencia sunt mala uisibilia & inuisibilia simul exor-
ta, certum est obediencia bonorum omnium esse
germen. Tertio, propria uoluntas ei, in quo est au-
fert fortitudinem resistendi carnis uitijs & tentationi-
bus & auferendi uirtutes. Vnde beatus Eusebius ubi
supra: Dubium non est, quod uires inobedientibus di-
uinitus subtrahuntur. Idem dicit beatus Bernardus:
Qui suo ducitur arbitrio, diuino caret consilio & au-
xilio. In cuius rei figura Saul quia contra præceptum
Samuelis sacrificium obtulit, & Agag regi & pingui-
bus

5
Euseb.

bus contra præceptum domini parcere uoluit, fuit à 1. reg. 242
 domino reprobatus & debilitatus ad resistendum Phi-
 listeis. Similiter Ofni & Phinees, quia noluerunt obe-
 dire uoci Heli patris sui, fuerunt à Philistæis interfe-
 cti, quamquam præsentem habuerunt arcam dei. Econ- 1. reg. 4.
 tra uero obedientes uictoriam uitiorum & tentatio-
 num in mundo pro mercede recipiunt, & exultatio-
 nem in cælo. Iuxta illud Prouerbiorum uigefimo pri-
 mo: Vir obediens loquetur uictorias. Et eiusdem ui-
 gesimonono: Filius uerbum custodiens extra perditio-
 nem erit. Obedientiæ adscribitur uictoria. Non enim, Prouer. 21.
 dicit Salomon, uir prudens loquetur uictorias, uel uir
 doctus, sed uir obediens loquetur uictorias, scilicet de
 diabolo, carne, & mundo. De quo pulchra habetur fi-
 gura, Numeri uigefimo primo: ubi legitur quod Isra-
 el non potuit uincere Seon regem amorrhæorum, do-
 nec uentum est in Iasa. Israel uir uidens deum uirum
 nec claustralem significat. Seon rex Amorrhæorum de-
 signat diabolum, quia Seon interpretatur eleuatus.
 Iasa interpretatur impletio mādātī. Israel ergo Amor-
 rhæorum regem non superat, donec uentum est in Iasa,
 quia uir claustralis nisi per impletionem manda-
 torum sui prælati de diabolo non triumphat. Vnde
 Naum primo, unicuique religioso ut saluus esse pos-
 sit ab inimicis suis tentatoribus consulitur: Redde Iu-
 da uota tua, & non adiciet ultra ut pertranscat per te
 belial, id est, diabolus. Votum enim nostrum principa-
 le est ipsa obedientia. Sed neq; de carne sua per castita-
 tem religiosus quisq; triumphare poterit, nisi uirtu-
 te obediētiæ. Vnde August. Si semper anima staret sub
 dño suo, semper & caro obediret animæ dñe suæ. Noli
 ergo mirari, si ea scilicet anima, quæ deseruit superio-
 ri, id est, deū, penas patit per inferiorē, scilicet carnē.

SPECVLVM

Idem de ciuitate dei, lib. 7. cap. 17. Postq̄, inquit, pro-
cepti facta est transgressio, scilicet à primis parētibz,
cōfestim gratia deferente diuina, senserunt nouū mo-
tum inobedientis carnis suæ, tāq̄ reciprocam pœnam
inobedientiæ suæ. Iam quippe anima, quia superiorē
dñm suum suo arbitrio deseruerat, inferiorē famulā
ad suum arbitrium nō tenuerat. Idem ait Isidorus lib.
primo de sum. bono: Nō erit, inqt, caro subiecta ani-
mæ, nec uitia ratiōi, si animus nō est subditus creatori.
Et Casiodorus super psal. 104. Talis uicissitudo reci-
pitur, ut qui amāti dño seruire noluerint, odientibus
inimicis iusto iudicio probarētur esse subiecti. Quar-
to propria uolūtas euacuat merita eius, in quo est. Vn-
de cum quidā murmurarent cōtra deū dicētes: quare
ieiunauimus et nescisti: humiliuimus animas nostras
& nō aspexisti: respōsum est eis ideo, quia in diebus ie-
iuniorum uestrorum inueniuntur uoluntates uestre.
Ecce charissimi, uidemus per inobediētiā animorū
opera nō respici, iriunia nō audiri, uotā non suscipi.
Vnde Bernar. Grande malū est propria uoluntas, qua
fit ut bona tua bona nō sint. Quamobrē dicit etiā Eu-
sebius ad monachos: Illum diem tācum uixisse te com-
puta, in quo uoluntates proprias abnegasti, in quo de-
siderijs restitisti, quem sine ulla regulæ transgressione
duxisti. Cogitemus quam dura & dolenda nimis con-
ditio sit omni intentione studium laboris impende-
re, & fructum nō recipere post laborem. Si enim nos
de uigilijs, de orationibus, de celebrationibus reuer-
tētes inobediētiæ passio, scilicet spiritus inuidiæ, si cō-
suetudo obrestitutionis excipiat, aizania tritico mis-
cuiumus. quod uidebatur congregare dispersimus.
spem messis quibus ferisque donauimus, ac sic labo-
rem totius diei & noctis uno momento effudimus.

Casiod.

Primo

Homi. 5.

& uerificatur in unoquoque nostrum illud Michæ: **Mich. 6.**
 Tu feminabis, & non metes: tu calcabis oliuam, & nō
 ungeris oleo: & mustum: & non bibes uinum. Si desi-
 eris, inquit dominus per Esaiam, extendere digitum
 in opere, & loqui quod non prodest, concluditur tan-
 dem: Cibabo te hæreditate patris tui Iacob. Itaque, ut
 eadem ait, qui uult tute esse opera sua uel recta in con-
 spectu dei, nihil obedientiæ præferat, nihil penitus an-
 teponat, siue senior, siue iunior sit. **Lib. 7. ca. 19**
 Obedientia in iu-
 nioribus adhuc necessitas est, in senioribus uero di-
 gnitas est. Vnde & in Polycrat. sic scribitur: Non est
 quod displiceat deo, ubi syncerę uoluntatis uictima
 immolatur: aut quod eum non offendat, si in quâlibet
 pingui oblatione propriam ei quis subtraxerit uolun-
 tatem. Ergo qui suam uoluntatem facere disponit, de-
 um irreat: & qui sua postposita illius se subiicit uo-
 luntati, altissimum placat. In abnegatione siquidem
 proprię uoluntatis sola uerę religionis summa con- **Lewi. 2**
 sistit. Vnde Moyses in Leuitico: Omnis oblatio quę of-
 fert dño, absq; fermento fiet: nec qđã fermenti aut mel-
 lis adolebit in sacrificio dñi Superbię nãq; fermentũ
 offert et mellis, cū qđ neglecta humilitate & amaritu-
 dine p̄ceptorũ qđpiã offert ad nutũ, p̄prie uoluntatis: qđ
 uero p̄ceptis plati, p̄prie subiicit uoluntatē qđqđ offerat
 cum uoluntate & mellis sacrificio, phibitã excludit
 amorem. Igitur uerus obediens damnum suum
 dulcedinem. Igitur uerus obediens damnum suum
 maximum estimat, silentium patris, id est, cum nil o-
 peris, inuigat. & nihil se fecisse arbitrat sibi agitur &
 propria uoluntate. Ipse namq; p̄latus quotiēs subdi-
 eorum p̄lectam perficit uoluntatem, aliquam mar-
 garitam cadere facit de eorum corona, ut dicitur li-
 bro decimo de gestis dñi saluatoris. Idēq; dicit exposi-
 tor Climachi diligentissimus monachorũ exhortator.
 Nun-

SPECVLVM

Nunquam ait suscipias eum qui tibi subditus est dicē-
 tem tibi: Da mihi licentiam ad tale opus exequendū.
 Manifestum, quia seductus propriam perficit uolun-
 tatem, & deceptus atque illusus meritum coram deo
 obedientiæ perdit. Quinto inobediencia siue pro-
 pria uoluntas illum in quo est ponit in multiplicem
 afflictionem & tentationem, iuxta illud quod scribitur
 in Deuteronomio: Nisi custodieris & feceris om-
 nia uerba Deuteronomij huius, augebit dominus pla-
 gas tuas & seminis tui. Vnde Saul inobedientem ma-
 lignus spiritus exagitauit. Et quarto libro de gestis
 domini saluatoris dicitur: Omnis inobediens circum-
 ducitur à diabolo, filij quoque Israel quotiescunque
 non obedierunt Moyſi & Aaron, fuerunt multiplica-
 ter afflicti, ut patet in Exodo & in libr. Numerorum.
 Contra hoc uicium propriæ uoluntatis & inobediem-
 tiæ pulchre in figura consulitur, primi Machabæorū.
 21. Dixit Mathathias filijs suis: Ecce Simō frater ueſter
 scio quod uir consilij est, ipsum audite semper, & ipse
 uobis erit pater. Obedientia quippe est boni consilij,
 quia propriam uoluntatem, quæ est uia ad infernum,
 docet mortificare: & prælati uoluntatem quæ est uia
 ad cælum, implere. Mathathias namque interpretatur
 donum dei, & designat claustralem qui dono dei à pec-
 cato surrexit, & se deo per uotum obedientiæ dona-
 uit. Hic cunctos filios suos, id est, omnia opera sua
 regere debet & operari secundum consilium prælati,
 cui obedientiam promisit. Sicut enim aurum super-
 ductum nobilitat omne metallum, sic obedientia ope-
 ra religiosi. Sexto propria uoluntas hominem à deo
 separat. Vnde Eusebius Homilia quinta de resurrecti-
 one domini: Qui sequitur, inquit, proprias uolunta-
 tes & per pasciones suas capitur, exul à deo efficitur.

Idco

Primo

Deuter. 26.

1. reg. 16.

Sexto

Ideo etiam dicitur in libro de gestis saluatoris, quo Lib. 4o
 supra: Via recta ad cælum obedientia, omnes alia ad
 inferos penetrant. Dico autem ad propriam uolunta-
 tem dominari uolentem: Vade retro Satana, meque
 perpetuo deo coniunctum sine ulteriori uexatiõe re-
 linque. Septimo propria uoluntas hominem in quo
 est diabolo coniungit. Vnde Bernardus, Væ qui con-
 tra professionem suam proprio non prælati sui uult
 se regere magisterio. Fædus inquit cum diabolo, im-
 mo quod plus est, Origenes dicit: Nihil referre inter
 demoniacum & alium passionibus suis agitatum. Et
 addit Ioan. Gerson cancell. Parrisi. dicens, quod pe-
 ior est passionatus dæmoniaco. Nam dæmoniaco sua
 uexatio tantum pœna est, quæ alteri ad culpam dete-
 frabilem imputatur. Item sicut dæmoniacus non sen-
 tit nec intelligit passionem suam: in obedientia secu-
 dum sententiam Eusebii obdurat animum quem se-
 mel ceperit, ut ad suscipienda præcepta nec autorita-
 te nec ratione flectatur, sed quod pessimum est sibi
 soli credat, & pro omni ratione suam intentione se-
 quatur, & hoc solum rectum putet, quod obdurato
 corde cõceperit, similis ei effectus, de quo sermo diui-
 nus pronunciat. Itinera insipientium recta in conspe-
 ctu eorum. Et Micheas propheta: Malum manuum su-
 arum dicunt bonum. Octauum malum siue damnū,
 quod propria uoluntas seu inobedientia homini fa-
 cit, in quo est, est quod ei ignem in inferno construit,
 ut in eo æternaliter ardeat. Vnde Bernardus: Quid
 inquit ardebit in inferno, nisi propria uoluntas: Tol-
 le propriam uoluntatem, infernus non erit. Nonū
 malum est, quod hominem confundit. Osee quarto.
 Confundetur Israel in uoluntate sua. Et Isaias: Con-
 fundentur omnes qui refugnant ei. Decimum ma-
 lum

Septio

Homil. 5. de
resur. dom.

Cap. 7.

Opus

Nono

Esa. 45. Nono

lum

SPECCVLVM

lum est, quod hominem in errorem inducit. Vnde Chrysostomus: Quemadmodum non habens ducem, l̄ cet sic ualde prudens, in uia leuiter errat: ita & qui sua uoluntate & proprio arbitrio præsumat per se uiam monasticam pergere, quamuis omnem mundi sapientiam nouerit, leuiter perdit. Hieronymus. Nulla res absq; magistro discitur, etiam mura animalia & ferarum greges ductores sequuntur suos, grues unam sequuntur ordine literatorum, in nauis gubernator. in domo unus dñs, in quouis gr̄adi exercitu unius signum expectatur. Vnde & Seneca. In omni republica debet unus principari, ne inter eos fiat diuisio. Est igitur bonum obedire maioribus, secudum Hieronymum & post scientiam scripturarum uitæ suæ tramitem ab alijs discere. Posset deus omnem uitam certificare de suis placitis per occultas reuelationes, absq; eo qd homo homini subderetur: sed humilitas frustra esset in ordine uirtutum. Nam humilitas est maxime obediens. Undecimum malum inobediens est, quia facit quod oratio eius in quo est a deo non exauditur. Vnde ille cæcus natus a Christo illuminatus dixit: Si quis dei cultor est, & facit eius uoluntatem, hunc exaudit. Isidorus. Non impetrat a deo bonum quod quis poscit, qui eius legi non obedit. Si uero quod deus precipit facimus, id quod ab eo petimus, sine dubio obtinemus. Et Thomas de aquino, Nil maius potest homo dare deo, quam quod propria uoluntatem propter ipsum alterius subiciat uoluntati. Et in summa uirtutum dicitur: Multum glorificat deum uerus obediens, qui facit beneplacitum dei. cum deus hoc ei mandat per uilem personam, & tantum est gloria dei maior quanto persona illa est uilior. Duodecimum est, quod propria uoluntas bestificat hominem in quo est, id est, facit hominem bestiam coram

Episto. 42

Obediencia
humilitatis
uirtutem in
cludit.

eam deo. Vnde libro quarto de gestis saluatoris dicit
 sic. Sequi propriam uoluntate & sententiam sui sensus
 proprii nimis approbare atque eam sponderare senten-
 tis senioru, canino est bestiale, Qui bestialitati obe-
 dit eidem est subditus, diuortiatu ab hominibus habet
 tibus rationem fructus pecoru & nobilitate. Et ergo talis
 abominabilis est coram deo & hominibus. iuxta illud
 Psal. Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in uo-
 luntatibus suis, prout allegat beatus Benedictus in regu-
 la sua. Sicut enim fructus delectabilis & speciosus extrin-
 secus putridus uero intrinsecus, sic monachus p[ro]tinax
 & in sensu suo ac uoluntate p[ro]prietarius. Tertium de-
 cimum est, q[uo]d mori cogit aternaliter eum in quo est.
 Vñ Hier. sup illud Psal. Vos autem sicut ho[m]ines moriemini
 sic dicit: Melius habet in Hebreo, uos autem sicut Adā mo-
 riemini, sicut Adā pater uester noluit audire p[re]ceptu[m]
 & cecidit, ita & uos inobediētes moriemini, Itē idē de
 eodem uersu: Vides quia qui homo est moritur. Deus
 t[ame]n non morit. Et Adam, quamdiu seruauit p[re]ceptum
 & deus fuit, nō mortuus est, ita uerus obediēs secun-
 dum animam mori non potest. Idem Hieronymus eti-
 am pertractans illud Psal. c[on]t[ra] 106. in secundo. aduer-
 sum te testamētum disposuerunt tabernacula Idume-
 orum & Ismaelita, sic dicit: Ismaelita interpretatur
 obediētes sibi, hoc est, quodcumque habuerit cor &
 mala cogitatio, statim faciunt. Nos autem non debe-
 mus sequi uoluntatem nostram, nec dici Ismaelita,
 hoc est, obediētes sibi, sed Ismael, hoc est, obediens
 deo eiusque uicario, quia qui ab obediētia decli-
 nant, hoc operantur quod & d[em]ones, qui non diuini
 uoluntati subici, sed p[ro]pria uoluerunt uolunta-
 te abuti. Quartūdecimū est, q[uo]d hominē etiā in p[re]sentia
 inferni p[er]nā sentire facit. Vnde dicit uenerabilis Ka-
 tha

Psal. 13.

73°

Psal. 83

72°

SPECCVLVM

tharina de Senis in reuelationib⁹ suis. Studeat omnis
 religiosus uere præscindere à se uenenum propriæ uo-
 luntatis & sensualitatis, quæ ducit indubitâter ad mor-
 tem æternam, immo propriæ uoluntatis possessores
 crucem diaboli portant, amaritudinem inferni etiam
 in præsentî uita degustâtes. Quintumdecimum ma-
 lum propriæ uoluntatis & inobedienciæ est, quod ho-
 mini in quo est patibulum in inferno ædificat quia
 propria uoluntas furtum est, quod religiosus tollit se
 & cui se uoto spontaneo tradidit in professione. Vn-
 de beatus Bernardus: Tu te dedisti præ lato tuo in p-
 fessione propter regnum celorum, & iam non es tuus
 sed eius cui te uendidisti, & ideo nihil licet tibi de te
 agere sine eius uoluntate. Ipse enim est dominus tuæ
 uoluntatis. Et contractario rei alienæ domino inuito
 furtum est. Ipsi rectores nostri uicarij dei sunt super nos
 et debem⁹ eis obedire sicut dño deo, nõ ut hominib⁹,
 quia nõ ppter ipsos, sed ppter deũ subijcimur eis. Si
 tuis alteri, ait Apost. ad Rom ut fructificetis deo. Sex-
 tadecima mala conditio uoluntatis propriæ siue inobe-
 dientiæ est, quod aduentum & præsentiam impedit spi-
 ritus sancti, quem qui non habet non est de discipulis
 Iesu, iuxta illud ad Romanos: Si quis spiritum Chri-
 sti non habet, hic non est eius. Vñ Bernardus: Soli suo
 spiritu, id est propria uoluntate, uacui, spiritum san-
 ctum recipiunt. Vnde in figura dicitur Priõ. regũ. 1.
 quod spiritus domini recessit à Saul. Deniq; ut ma-
 gis ab hoc pessimo uitio retrahamur, nos qui religio-
 siores cæteris monachis dicimur, & alios de uitio pro-
 prietatis iudicamus, scire debemus, quod possessio p-
 priæ uoluntatis est maior proprietas, quàm possessio
 pecuniæ, etiam dicitur uerior apostasia quàm depõsi-
 tio habitus & discessio à monasterio, quia obediencia
 magis

79°
 In meditati-
 onib.

Rom. 7.

76°
 Rom. 8.

magis est de substantia professionis, quam habitus
 aut locus, sicut dicit doctor libri de summa uitorum
 Fructuosum igitur in posterum pro ceteris arbitror
 hic ponere in forma argumentum uenerabili & glo-
 riosi doctoris magistri Ioannis Gerson cancellarii Par-
 risiensis, contra quendam monachum pertinacem in-
 uoluntate & sensualitate propria, quo probat ipsum
 furē, sacrilegum & raptorem, quia per contumaciam
 & pertinaciam sensus proprii tollit se prelato, cui se
 uoto tradidit. Dicit ergo sic predictus magister per
 epistolam ad quendam pertinacem in suo sensu mo-
 nachum professum & inobedientem: Gratia & pax.
 De ore tuo te iudico serue nequam. Si hoc dixit in pa-
 rabola dominus de seruo nō multiplicante, licet red-
 dente talentum, quid dicturus est de seruo dissipante
 simul & negante talentum? Talis est inobediens ille
 professus, sit clericus, sit laicus, qui propriam spiritus
 sui uoluntate acceptam a deo causa lucrandi uitae the-
 saurum aeternae, dedit illam in manu superioris sui dī
 cens: Suscipe me & uiuam abba pater, in manus tuas
 commendo spiritum meum, quoniam fidens in te &
 diffidēs de me do illū tibi, adiuua & saluus ero. Nunc
 tu quisquis es professus, hoc modo uel simili, qua pa-
 tri cuius est uoluntas tua dono tuo, imo uoto spon-
 taneo prius, nunc in necessitatem uerso parere recu-
 sas, qui contra stimulum calcitrare praesumis, inter-
 rogabo te paucula, quatenus ex ore tuo te iudicet cō-
 scientia tua. Interrogo te non dicam serue nequā sed
 fratrem & conseruum in Christo charissimum, agens
 in spiritu lenitatis & instruens iuxta monitionem
 apostoli & Christi, cupiens te saluum esse ab errore
 uiae deuiā, quoniam omnis inobedientia deuiatā uia
 uitae, ad quam qui reduxerit & conuerterit peccato-

Psal 30.

S P E C V L V M

rem, operit multitudinem peccatorum, interroge te
 si memineris professionis tuę & si poenitet te fecisse.
 Procul absit hæc ingratitude a spiritu tuo, procul &
 talis obliuio. Porro si memineris & approbas, interro-
 go quis sapientior & potior interpret erit professiois
 huius qualiter obseruanda est aut superior pater tuus
 maxime cum consilio cõuent^o, aut tu subditus & uni-
 cus, & ut fertur laicus. Si te tuumq; dixeris præferen-
 dum preponendumq; iudiciũ, erras intollerabiliter,
 neq; est qui talem nõ asperraretur protinus arrogan-
 tiam subsannans & dicens. Quis potest hunc laudire?
 Certe puto, quod pudet te etiam auditu tuo hæc in-
 terrogatio prima. Interrogo deinceps, puta sine patre,
 imo & patres tuos ira malignantis esse nequitie, quod
 in male cõsulendo salutis tuę uellent se simul & per-
 rere. Exclamabis arbitror ad hanc interrogationem
 cachinnans & renitens rugata fronte: Longe sit hæc
 insania à me pauperculo idiota subdito peccatore, ut
 de sanctissima superiorum meorum probatissimãq;
 sapientia tam sacrilege desipiam. Euigila nunc & per-
 dico, qui iussus hoc & illud facere tu non obedire per-
 seueras. Si enim superior tuus sapientior est in cog-
 noscendo præcepta regulæ quam professus es, si præ-
 terea credis, quod nollet se damnare, dum tibi præ-
 cipit obedire, quid obniti potes? quid excusationis af-
 ferre super inobedientia tua ne dicam pertinacia? Sed
 dices forte demissis oculis & facie humi deiecta, si non
 omnis pudor a te abcesserit, si non attrita iam fronte
 meretricem imitaris dicens: Volo uirtutibus esse & do-
 mino per afflictiones abstinentiamq; placere, exemplo
 priorum sanctorũ nominatim Ioannis baptistæ. Sen-
 tio fortitudinem corporis mei, scio quod ieiunium a

nino non erit in grauatine mihi. Ecce frater recedis iam à concessis prioribus. Tu iudicium tui præfers omni alteri quasi si dicat infirmus & insanus medico suo: Cognosco melius dispositionem meam quàm tuipse, scio qualiter mihi obtemperandum non est regulis artis tuæ. Aggrediar te nunc altera uia duriore ut ex ore tuo te iudicem si pertinax esse decreueris, non tantummodo seruum nequam: sed uel hæreticum apostatam, uel de hæresi & apostasia uehementer suspectum: ita tamen si deperditio iudicij rationis per cerebri læsionem tibi non fuerit excusationis subsidium, quo casu non iam argumentis theologiæ, sed fomentis medicinæ opus erit. Dixit dominus nos-
 ter Iesus Christus ad omnes in ecclesia prælatos loquens ad personas Apostolorum & discipulorū: Qui uos audit, me audit: et qui uos spernit, me spernit. Cre-
 dis hoc? Credis, si catholicus es. Scio præterea quod superiores sūt et prælati tui patres ordinis sancti, in quo & sub quo professum te negare non potes: aut si ne-
 ges erras in facto & conuinci testibus potes imo uerberibus & carceribus coerceri. Alioquin fas esset exemplo simili & pernicioso cuiilibet professo religionem se negare professum, & impune. Cæterum si te professum fatearis, oportet te ad obedientiam contra proprium etiam uoluntatis arbitrium tenere ligatum. Alioquin contradicis sacrosancto euangelico nunc inducto præcepto, ut scribit sanctus Lucas: Qui uos spernit, me spernit. Qui autem spernit Christum, Luc. 10.
 utiq; blasphemat & apostat in Christum. Et si addit quod hoc licite faciat, se palam in hæresim præcipitat, ex qua si nolit extrahi pertinax est iudicandus & talis brachio seculari relinquendus, nedū monasterio pel-
 lendus. Prouideat salubriora deus, tãetsi ita loquimur

SPECVLVM

& uere loquimur . Tentabo uiam rursus alterā, quæ
 sanioris est ad morbū sōmenti. Dicitur ut accipi et iam
 preactum est, quod non ex inobedientia desistere uis
 a potu uini ceterisque cibis laucioribus ordini concessis,
 sed ad uirtutes acquirendas ex penitentia. Vide,
 quæso frater, ne mentias iniquitas sibi, ne sit iste la-
 queus atanae sub angelo lucis, non uirtus abstinentiæ
 in spiritu humilitatis. Itaque si uis, ut credam tibi, ostē-
 de uel paulisper obedientiam in aliquantulo potu ui-
 ni, nec non in alio fratrum edulio salte pauculo, unde
 non possit corpus ad lasciuiam excirari, neque rigor ab-
 stinentiæ perdi. Nunc uero quale istud est quod ab-
 horres a uino salter, ut nec consuetudini ecclesiæ ue-
 lis esse conformis, quæ post sacram communionē dat
 laicis poculum uini tantillū? Qualis est, obsecro, sin-
 gularitas ista? Nūquid de radice procedit abstinentiæ,
 & nō potius ex intimis hypocritalis dementiae, ut dum
 facis quod nemo, mirentur omnes, & tibi laudem sin-
 gularitatis impune presumas. Legimus de multis ita
 seductis, peccato sine terminantibus sine. Fuit sancto
 Francisco collaudatus frater unus, qui iussus confite-
 ri per uerba, noluit nisi per nutus: Tollite, inquit sanctus
 Franciscus, figmentum hoc diabolicum. Docuit exi-
 tus ita esse. Dicit Climachus: Si uideris aliquē qui sibi
 sit in communitate singularis, ipse nō indiget demo-
 ne tentante, quia factus est sibi dæmon. Et apud sapi-
 entem scribitur: Vidisti hominem sibi sapientem ui-
 deri, plus illo spem habebit in sapiens. Quis uero plus
 sibi uideretur sapiens quā sit ille, qui iudiciū propri-
 um preferit iudicio quorumcūq;? At uero dicit fra-
 ter iste sicut accipi, nullum audiā in abstinentia mea
 nisi solam ecclesiam, quasi uidelicet pro quolibet ta-
 li sit conuocandum generale consiliū, aut sit papa spe-
 cia

MM

Climachus.

cialiter adeundus, & non dicat sufficienter ecclesijs, quando superior presertim in retali decreuit & iubet. Existimo proinde, quod si mitteretur ad papam frater iste, nec sic obedire iussioni sue uellet. Est apud nationes patrum de quodam gloriane in abstinentia singularitate: Quod remediū inuenerunt pati esse Ligauerunt ipsum tanquam farum & certe iam ipse talis erat. Computerunt uti laurissimis cibus, & uino ad saturitatē aut nauseam. Qui tandem sanatus est a presumptione uel arrogancia singularis abstinenti, & consequenter a uanitate & periculo insanie liberatus. Tradit beatus Bernardus, quod nō habet diabolus machinamentum maius ad perditionem querentium placere deo, quā si suaderi currere indiscrete, quatenus qui currit incurrat periculum & preceptum. Vocatur hoc dæmonium meridianum, quando sub specie magni boni & singularis profectus, incidit quis in magni malum. Et quod maius malū, quā inobedientia quæ peccatū arrolandi, id est idololatriandi, a domino nominatur. Præterea dicit Apostolus Roma. 13. Si esca mea scandalizat fratrem meum, non manducabo carnes in æternum. Quanto magis si abstinentia tua, o frater scandalizat fratrem, uedum unum ex pusillis, sed patrem & maiorem, uæ tibi rimendū est. Itaq; non expedit tibi contristare patrem tuum, non contumacem esse ad illum, non tollere te sibi cui te uoto tradidisti, hoc rapina est, hoc sacrilegium. Dicam tibi in ueritate, nec mentiar, si de duobus malis alterum esset faciendum, uel comedere carnes in die Veneris sancta cum renisu conscientia timorata, aut abstinere a uino contra preceptum obedientia rationaliter imposita, preferrem primum, quia secundum non ideo ut malum sed ut bonum deberet impleri.

S P E C V L V M

bibendo uinū. Alioquin cum pertinaci renisu nō fa-
ret salus, ubi aliud perpetrādo cū sequenti humili po-
nitentia comedēs carnes saluaretur. Deniq; si forte di-
sturus es, moueor lege spiritus sancti, uide si spūs san-
ctus est dissentiōis deus, uide si quilibet professus regu-
lā ita diceret quāta cōfusio sequeretur, uide si sufficiē-
tē doces exceptionē a regula generali, quā & secundū
q̄ professus es. Sed formido ne faciā uerba mea surdo-
nisi q̄ nō iā tibi, sed paribus p te loqr, & forte p cete-
ris in posterū, si (qd auertat de^o) occurreret casus talis.

Quod propria uolūtas nocet toti cōgregatiōi.

CAP. III.

DICEBAM quarto, q̄ propria uolūtas no-
cet toti cōgregatiōi. Vñ Bernardus: Vñ ueni-
unt scādala & turbatiōes in cōgregatiōe, nisi q̄ seque-
do ppriā uolūtātē, qd apud nos temere diffinimus, si q̄
mō phiberi cōtingat uel impediri, statim in murmu-
rationē & scādālū prūpim^o, et sic alios scādalizam^o, &
eis malū exemplū pbemus q̄s edificare per obediētā &
patiētā potius debuimus. Vñ uenerabilis doctor Ioa-
Gerson: Pertinacia, inqt, in opinionib^o et actibus p-
prijs, per q̄ q̄s non est paratus corrigi, dānabilis et uix
sanabilis est p̄sumptio, & dū apud religiosū est cūcta
turbat & perdit. Diabolus nāq; facit sicut astutus pisca-
tor, qui qñ uult faciliter decipere pisces turbat aquas,
& tūc est securus, q̄ pisces nō poterūt uidere rete suū.
Eodem mō facit diabolus in cōgregatiōe seu conuen-
tu, quorūcumq; religiosorum. Immittit enim turbati-
ōnē per aliquē inobediētē & pertinacem in sensu suo
in unā torā cōgregatiōe: & sic tunc ducit ad murmu-
ratiōes & malitias excogitādas cōtra prelatū, qui nō
permittit eum facere uolūtātē ppriā. Utinam attere-
deret

Bernard.

Ioan. Gers.

August.

deret talis, qui sic malo exemplo suo & persuasione
 peruersa scandalizat confratres suos atq; perturbat,
 uerbum beati Augustini ita dicentis: Qui in conspectu
 aliorum male uiuit, quantum in illo est eum a quo at-
 tenditur, occidit: & forte qui imitatur, moritur: qui
 non imitatur uiuit: tamen quantum ad illum perti-
 ner, ambos occidit. Isidorus de summo bono libro se-
cundo Maioris culpe est manifeste quam occulte pec-
care. Dupliciter enim reus est qui aperte delinquit, qui
agit & docet. Idem quoq; confirmatur sententia bea-
ti Gregorii, qui in codice regulæ pastoralis titul, qua
dragesimo septimo, sic ait: Audiant inuidi & iurgio-
rum seminatores, quod scriptum est: Beati pacifici,
quoniam filij dei uocabuntur, atque è diuerso colli-
gant, quia si filij dei uocantur, qui pacem faciunt, pro-
culdubio satanæ sunt filij qui confundunt. Omnes au-
tem qui per discordiam separantur, à uiriditate dile-
ctionis arefiunt. Qui ei si boni operis fructus in suis acti-
onibus proferunt, profecto nulli sunt, quia non ex
unirate charitatis oriunt. Hinc ergo perpendat semi-
nantes iurgia quam multipliciter peccant, quia dum
unam nequitiam perpetrant, ab humanis cordibus
cunctas simul uirtutes eradicant. In uno enim ma-
lo innumera agunt, quia seminando discordiam, chari-
tate qua nimirum uirtutum est oim mater extinguunt
Quia aut nihil est preciosius deo uirtute dilectionis, ni-
hil est diabolo desiderabilius extirpatione charitatis. Quis
quis igitur seminando iurgia dilectionem proximo-
rum perimit, hosti igitur ideo familiaris seruit, quia
qua illa omnia cecidit, hanc iste uulneratis cordibus
subtrahens eis iter ascensionis abscedit. Hæc Gregori-
us: & Bernardus in sermone de eodem sic ait: Non tibi
uidetur grauiorẽ ab eo Christus sustinere psecutionẽ,

H

iii

qui

SPECVLVM

qui suggestionē malignā exēplo pernicioso ab eo per-
 uertit animas quas redemit, quam à Iudæo, qui san-
 guinem illum fudit. O pax, ait Augustinus, beatus
 qui te habet, maledictus qui te odit, & qui te frangit &
 impedit in homines, quoniā antichristus est & filius
 perditionis. Qui pacem oris & operis non habet, chris-
 tianus dici non debet, quia pacē pro testamento Chri-
 stus omnibus fidelibus tāq̃ summā bonū & sine q̃ nul-
 lus uiuere debet, dereliquit. Paret ergo luce clarius, q̃
 talis pacis turbator per detractiones & murmuratio-
 nes deo iniuriatur dupliciter. Primo namq̃ impedit,
 ne legatum dei stare possit. Legauit enim deus pacem
 hominibus, iuxta illud Ioannis: Pacem meam do uo-
 bis, pacem relinquo uobis. Et ideo huius discordiæ se-
 minator contra bonum pacis tanq̃ excommunicatus est
 uitandus. Secundo talis iniuriatur deo, quia expellit
 eum à quiete suæ habitationis. Contra illud scribitur
 in psalmis. In pace factus est locus eius. Detractio au-
 tem & susurratio atque murmuratio turbant pacem
 & destruunt. Dicit philosophus. Quod unusquisque
 qualis est talia loquitur & in his delectatur. Et Sene-
 ca: Imago animi sermo est, qualis uir talis oratio est
 eius. Casiodorus: Vis scire de fratre tuo quale cor ha-
 beat, attende unde frequentius & libentius loquatur.
 Ex abundantia enim cordis os loquitur. Item Hugo li-
 bro tertio de animo Vanus sermo, ueræ conscientie
 est index. Mores hominis lingua pandit, & qualis ser-
 mo ostendit talis animus comprobatur. Ideo qui ma-
 lam habet cōscientiam, facile detrahit & murmurat,
 defectus proximorum maxime prælati explorat &
 publicat. Sed uiri sancti & electi fratrum suorum &
 doctorum defectus, quantum bona conscientia per-
 mittit, sepeliunt & occulant, apponentes myrrham

Ioan. 8.

nn

compassionis & inuoluūt in syndone charitatis, quia
 charitas operis multitudinem peccatorum, & unguē
 res balsamo honestæ accusationis. Sed benedicta illa
 anima a deo, cuius humilitas alterius confundit super
 biam, cuius patientia proximi e xtinguit iracundiam,
 cuius obediētia pigritiam alterius tacite increpat, cu
 ius feruor inertiam alieni teporis exuscitat. Quamuis
 namq; exemplum ueræ humilitatis, obediētiæ & cha
 ritatis ostēdit, cum tantis & pro tantis æterna præ
 mia possidebis. Hæc in ammonitione secunda. Ea
 ppter, dilectissimi fratres, sicut cōsultat beatus Berna.

1. Pet. 4

Semiuemus proximis exēplum bonum per aperta ope
 ra, seminemus angelis gaudiū magnū per occulta su
 spiria. Item Gregorius: Volantia animalia se uicissim
 feriunt alis suis, quia sanctorum mentes in eo quod su
 Lib. 24 Mo
 perna appetunt, consideratis alterius uirtutibus inuolūt.

cem excitantur. Ala enim sua me percutit, qui exēplo
 sanctitatis me ad melius accendit. Et ala mea uicinum
 animal ferio, si aliquando alteri opus bonū quod imi
 tetur ostēdo. Et hic sit huius materiæ finis, in qua mul
 tis sanctorum autoritatibus religiosus quilibet con
 tra uitium propriæ uoluntatis est ammonitus. Omī
 claustralis professe sub ordinis alis, memor esto assi
 due, quod spondidisti saluberrimam obediētiā per
 quā uoluntati propriæ libera uolūtate renūciās, te uo
 luntati dei, uolūtati prælati & præceptis religiōis &
 ordinis obligasti. Quæ quāto gloriosior est, quāto hu
 milior, tātō magis leuis & facilis, quāto maioris cha
 ritatis affectibus exhibetur, tātō q; maioris meriti, quā
 to minus habuerit propriæ uolūtatis. Vñ fit, quod plus
 mercedis proponitur, si iubeantur quæ se cū dū se natu
 ræ quodā horrore fugere debeamus, q; detur de re no
 bis accepta præceptū. Iussit dñs deus Abrahæ: Egrede

SPECVLVM

terra tua & de cognatione tua, & de domo patris tui, & ueni in terrā quā monstrauero tibi. Durus quippe sermo dimittere dulcedinem patriæ suauitatem cognatorum & consuetudinem paternæ domus. Cui uocis & obedientiæ præcepto taliter obediuis, ut etiam filium suum redire in suæ cognationis patriam prohiberet. Sed mira obedientia fuit cum audiuit uocem dei uocantis & dicentis: Tolle filiū tuum unigenitū, quem diligis, Isaac, & uade in terram uisionis, atq; offer eum ibi in holocaustum super unum montium, quem monstrauero tibi. Et hoc facere, sine trepidatione parauit. Hanc obedientiam electissimi patriarchæ deus uidere non uoluit, sed nobis imitandam proponere & contemplandā in unigeniti filij sui persona, quā pro nobis in ara crucis immolauit ante per tot secula figurare. O gloriosa obedientia, o uirtus plena gratiæ, o sola quæ genus humanum ab inimicis manibus liberaasti. Nam sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi: ita per unius obedientiam iusti constituentur & multi. Christus namque factus obediens usq; ad mortē in arduo crucis per suum preciosissimum sanguinem inobedientiā primorum parentum dignatus fuit abolere. Et quoniam Christianæ perfectionis est, sicut testatur ueritas, seruare præcepta, atq; uendere omnia quæ habemus et dare pauperibus et sequi Christū, monita meliora sequamur, non quidem in metu pænæ, sed in dilectione iustitiæ: non coactione tristes, sed dicto paramus ouantes. certi de retributione tanto maioris meriti, quāto prōptiores fuerimus in executione præcepti. Sit tāta ppter deū nostræ obediētiae prōptitudo, quod nō solum expectemus imperiū, sed pueniamus cum alacritate pceptum. Obediēdo qdē nostrā cōrēti-

mus

Gen. 22.

Rom. 5

Mat. 19.

Mar. 10.

Luc. 14

mus uoluntatem, qua solum nos & religiosi ceteri, & non aliter beatitudinem possumus promereri, per Iesum Christum dominum nostrum, quem de reuimus salubriter imitari. Haec Franciscus petrarca poeta laureatus eleganter quidem & splendide: & uirum audiatur.

De requisitis ad ueram & perfectam obedientiam.

CAP. V.

CIRCA secundum principale in principio libelli huius assumptum, scilicet de requisitis ad ueram & perfectam obedientiam, accipio mihi pro the- Luc. 28
 mate & fundamento illud, quod scribitur apud Lucam: Pater in manus tuas commendo spiritum meum. In quo uerbo obediens Iesus fecit professionem in manibus sui abbatis, id est, dei patris, sicut facit monachus in manibus sui abbatis, siue prioris. Pro quo natus est, quod in spiritu duo sunt, scilicet sensus & uoluntas, utriusque relinquere oportet eum quere professionem facit, utriusque debet abnegare perfectam obedientiam. Non est habenda sensus proprietates, sicut quidam qui in eo quod magis literati sunt, uel antiquiores in ordine, magis sibi credunt quam abbati uel priori, imo grauius ferunt, quam uidentur minores ad consilia regiminis domini ipsi permittis commocari. Item uoluntas propria abicienda est precipue, quia ut dicit Bernardus: Nihil ardebit in inferno, nisi propria uoluntas. Commendet ergo monachus spiritum suum in manus dei & prelati, & spiritum dei in premium recipiet. Soli enim spiritu suo proprio euacuati, copiam spiritus dei, id est, spiritus sancti recipiunt. Unde postquam propheta dixerat in psal. auferes spiritum eorum, sequitur tibi emittes spiritum tuum. Nam ut dicit Bernardus: Non dabit inobedienti copiam sui, qui malit mori quam non obedire. Psal. 109
 hic

SPECVLVM

Obediencia sibi⁹ anime. Hic est Iesus qui dicit in Euangelio. Cibus meus est, ut faciam uoluntatem eius qui misit me. Nam cibus anime obedientia est. Itaque quories tibi aliquid in uirtute obedientie iniungitur, panis in refectioem anime porrigitur. Sed summo opere cauendum est prelati qui istum panem filiorum scilicet obedientiam subditis debet ministrare, ne nimis durum & muscidum eis dispense, ne fauces teneret illum nequeant mastigare. Sic multi prelati non panem sed crustas duras immasticabiles subditis suis loco panis offerunt, quibus non reficiantur, sed potius strangulentur. Ili sunt prelati abbates & priores, qui sine affectione, sine cordis teneritudine precepta sua cum rigore inflexibili multiplicunt. Tales loco panis crustas, uno potius lapides porrigunt, cum tamen dicat dominus. Et si petierit panem, nunquid lapidem porriget ei? Vnde efficiuntur filiorum suorum, id est, subditorum interfectores ante deum. Contra tales duros prelatos, dicit dominus per Ezechielem. Cum austeritate, & potentia imperabis eis, & dispersa sunt oves mee. Oves enim, id est, subditi saepius propter prelati duriciam disperguntur, id est, oves fugiunt & declinant, nec eis conscientias suas manifestare audent. Vnde in uitis patrum libro quinto dixit quidam senex. Impossibile est ut cum duritia & austeritate facile ab intentione sua quis reuocetur. Legitur quoque in gestis sancti Anselmi canthuariensis, quod quidam abbas semel conferebat cum Anselmo dicens. Quid faciemus cum pueris in claustro nutritis, non enim cessamus die ac nocte eos uerberare, et semper detiores fiunt. Ad quem Anselmus: Quam bene nutriti nasteris quomodo educandi. mentum uestrum expenditis, qui de hominibus bestiarum facitis? Dic mihi, queso abba, si plantam unam in horta tuo plantares, & mox illam ex omni parte concluderes

*Ne plantis subditis
nimo eorum sub
ditos*

eluderes, ut ramos suos nullatenus expandere posses
 qualis arbor inde, p̄dret. Profecto inutilis. Sic & uos
 pueros & iuvenes tantum minis & terroribus coarta
 tis, ut nulla eis liceat penitus libertate potiri. Vnde fit
 quod quia nec amorem dulcedinis uel pietatis circa
 se in uobis sentiunt, nec alicuius boni in uobis postea
 fidem habeant. Contingit quoque modo miserabili,
 ut sicut crescunt in corpore: sic in eis odium & suspi
 cio omnis mali crescat, cū a nullo fuerint in uera cha
 ritate nutriti, nullum nisi depressis super cilijs oculoue
 obliquo ualeant intueri. Hac ille. Sapientia doctor cla
mat praelatos duros comminans. Horrēde & cito ap
parebit uobis. Quasi dicat: Vos qui modo horribiles
apparetis subditis uestris, imperatis enim nō cū pieta
te, sed cū austeritate, nō cū amore sed cū timore, caue
te, quia iudex uester Christus: horrende & cito apparebit
uobis. Veniet enim malis praelatis potenter cū incussio
ne timoris, sed bonis cum benignitate consolationis
Nam iustum est, quod iudex praelatorum Christus cō
similiter se habeat ad eos quē admodum ipsi se habue
runt a subditos. Huius exemplum habemus in libro re
rum. Dixerunt senes ad Roboam: Si locutus fueris ad
eos uerba lenia, erūt tibi serui cunctis diebus. Sed ipse
contrario fecit de consilio inuenum, & ex uno uer
bo aspero factum est schisma in populo quod nunquā
potuit postea ad concordiam reuocari. Ex parte ergo
praelatorum attendēda est lenitas & discretio in pre
cipiendo sicut docet Apostolus. Patre nolite ad iracū
diam prouocare filios uestris. De hac etiam lenitate
scriptū est. In fide & lenitate sanctum fecit illi. Tur
pe quidem & absurdum est in praelato cum ira & au
steritate corripere, sicut ad Timotheū Apostolus scri
bens ait: Seruum inquit domini non oportet litigare
 se

SPECVLVM

Cant. 1.

Iob. 34

Ezech. 8.

sed ad omnes mansuetum esse & patientem & cum lenitate eos corripere, qui resistunt ueritati. Legitur quoniam aquæ siloe cum silentio currunt, aquæ uero rasilin transeunt cum magno tumultu. Cumq; sponsa in canticis dicat amicus meus bibit uinum cum lacte, id est, rigorem exercet cum lenitate, ipsa conuersa ad sponsum & seueritati mansuetudinem præferens, meliora sunt inquit ubera tua uino. Cum propheta diceret: Ecce spiritus grandis conterens petras, & non in spiritu dominus, & post spiritum commotio, & non in commotione dominus, & post commotionem ignis & non in igne dominus, adiungit, & post ignem sibilus auræ tenuis, & in eo dominus. Nā cum spiritus iræ & commotionis & ignis iracundiæ deo displiceant, ipsi accepta est lenis & blanda correctio. Veruntamen in hac lenitate aut potius in hoc melle fel fructuosæ correctiōis absconditum est. Nā sua in lenitate zelum, & in blanditijs suis aculeos habet. Et ecce in suauitate & pace eius amaritudo amarissima aduersus eos, qui ignorant & errant. Veruntamen uerius diligit, seuerius corrigit, occulte tamen, & efficacior est in eo ad emendationem subditorum lenitas columbina, quam seueritas exterior & indignatio uultuosa, sicut in Hieremia notatur: Data est, inquit, terra iniquorum in desolationem a facie iræ columbæ. Hęc lenitas spiritum fortitudinis habet. Et ut uerbis Iob utar, hęc est quæ dicit regi apostata, & duces impios uocat. Hęc non accipit personas principum, nec agnoscit tyrannum, cum disceptauerit contra pauperem. Attende igitur, quia distinctionem recipiunt, suasque uires utiliter & prudenter alternant blanda & seuera correctio. Nam de utraque in Ezechiele scriptum est: Ignis erat in medio, & de medio ignis quasi species electri. Cum

fit electrum genus metalli temperatissimum, signifi- Ezech. 2
 cat correctionis suavissimum blandimentum. De
 seueritate autem ibi scriptum est: Igniserat in medio
 animalium & de igne fulgur egrediens. Debet itaque
 quandoque mansuescere seueritas. Nam in opere tem-
 pli leones sculpti sunt & lora dependentia, in quo no-
 tatur necessarium esse, ut disciplinæ seueritas reitena-
 ta lora mansuetudinis temperetur. Veruntamen re-
 missio quæ os prælati obstruit, quæ mentem eius deri-
 cit, quæ adulatorem & uenditorem olei facit, dum
 sibi quietem & honorificentiam uenatur in fauore
 subdatorum, hæc miseris præcipiat in foueam scan-
 dalorum. In hac fouea ut dicit propheta, cubauit la-
 mia & inuenit sibi requiem. Hæc ad prælatos. De-
 niq; ad propositum redeundo sciendum est, quod ad
 perfectam & meritoriam obedientiam septem requi-
 runt, de quibus extat hi uersus. Esse libens, simplex, hi-
laris, subiectio debet. Hinc uelox, fortis, humilis, mora-
finis ei sit. Primo ergo requiritur, quod sit libens.
 hoc est, quod claustralis propriam uoluntatem relin-
 quat, & sine contradictione cordis & oris, superioris
 uoluntatem faciat suam, iuxta illud ad Philippenes,
 capite tertio: Omnia facite sine murmuratione, ex-
emplo Christi Iesu, qui dixit, Ioannis capite quarto:
Meus cibus est, ut faciam uoluntatem eius qui misit
me. Vbi sic dicit flos doctorum beatus Augustinus:
 Optimus minister tuus est, qui non magis inruetur
 hoc a te audire, quod ipse uoluerit, sed poti^o hoc uel
 le quod a te audierit. Porro de graui periculo & ma-
 gnitudine peccati illorū, qui non libenter obediunt,
 sic dicit Bernardus in epistola ad Adam monachū: Si
moeste cæperis sustinere, si iudicare prælatum, si mur-
Septem requirunt
 obedientiam obiaz
p. 77

mure

SPECVLVM

August.

August. lux
doctorum.

murare in corde, etiam si exterius impleas quod iubetur, non est uirtus obedientia, sed uelamē malicia. Nemo ergo seipsum decipiat ut putet sibi exteriori sufficere obedientiam, nisi etiam ex intimo cordis affectu & cum bona uoluntate obediat. Gregorius. Non seruilis metu obedientia, sed charitatis affectu seruanda est. Et ideo Augustinus uolens determinare in regula sua, qualis debet esse obedientia, sic dicit. Praeposito tanquam patri obediatur non domino, ut sit obedientia filialis, sicut decet filios ecclesiae. De ista etiam superficiali & exteriori obedientia sic scribitur in praefato libro de gestis saluatoris. Obediuit quis insipide praefato intemporaliter cum ueritus, & confratum perhorrescens discrimen, pacē qua fuit iste in terris, sed non bonae uoluntatis, gloria uero ex hoc tibi non erit in excelsis. Et paulo post: Obedere ad oculum carnis, carnis meritum habet, obedire ad oculum spiritus supercaelestia merita captat. Et ratio eius in promptu est, quia uoluntatis humanae tam nebilis est conditio, ut nullum actum denominet, nisi ad illū actione uoluntaria declinauerit. Et haec est causa, quare lux doctorum Augustinus inde teste tenet nō esse bonum & malum nisi in uoluntate. Quapropter siue bonum siue malum nolens quis faciat, nullatenus est sed cogenti imputandum est. Qualiter igitur bonus & non potius malus reputabitur, qui bona peragit & mala desiderat, & per se quidem nepharia, per accidens uero committit uilia. Vnde obedientiae meritum non consistit in eo quod agitur aut toleratur exterius: sed in eo quod interius abnegatur. Gregorius in sermone. Cum ad opus bonum ex bona uoluntate non ducitur, rem iustam sine fructu peccator operatur, quia ut ait Augustinus: Mala uoluntate uel sola miser quisque efficitur.

atur. Sed Seneca in epistola, septuagesima secunda.
 Sola uoluntas beatæ ac miseræ uitæ sibi causa est. Se-
 cundo ad perfectam ac meritoriam obedientiam re-
 quiritur, quod sit simplex, hoc est, quod claustralis nō
 debet esse curiosus ad inuestigandum, quare hoc præ-
 cipitur uel iniungitur, uel quare sibi magis quàm al-
 teri iniungitur, nec debet contra præcipientem mur-
 murare de inutilitate rei iniunctæ, uel de impossibi-
 litate excusationem prætere, sed simplici corde se
 ad obediendum promptum reddere. Ad hanc simplici-
 tatem pertinet, quod scribit uenerabilis magister Io-
 annes Gerson super Magnificat ca. Deposuit poten-
 tes de sede. Nolo te inquit curiosum scrutatorem esse
 uitæ alienæ. Semper memineris præconi charitatis,
 quia non cogitat malum. Vox est Christi. Ut quid co-
 gitatis mala in cordibus uestris? Fuge ergo, quantum
 potes, iudicium de aliorum uita, tecum habita, te co-
 git, te circumspice, clauos in alienis sceleribus aper-
tissimos in tuis oculos habe. Quid necesse est ut alie-
 nis sordibus cor tuum inquines, aut impleas suspiti-
 onibus maleuolis & impuris. Vnde Bernardus: Om-
 nibus nobis in conuersationis initio nulla uirtus est
 magis necessaria, quàm simplicitas humilis, & graui-
 tas uerecunda. De hac uerecundia in Polycratico. Po-
 stremo unum ad quod totius philosophici cœtus ten-
 dit intentio, scilicet finis honestus latus exitus & iucū-
 dus, qui plane euenire non poterit, nisi philosophia
 omnibus officinis & omnium ministris officiorū cu-
 stodē adhibeat uerecundiam, quæ parens est, ut ait
 Cassianus, omnishonesti consilij, solēnium officiorū
 tutela, magistra innocentia, chara proximis, accepta
 alienis, priuatas negligens facultates, ut communes
 amplifiet, omni loco, omni tempore præ se fauorabi-
 lem

Gersoni responsio

Gerson

Lib. 3. ca. 9

SPECVLVM

Lib. 9.

lem gerens nultum, adeo quidē, ut etiam in uerecun-
dis teratur accepta. In Vitispatrū, legitur, quod senes
dicebant, quia nihil sic quærit deus ab his qui primi-
tias conuersationis habent, quam obedientiæ laborē.
Vnde & Anselmus libro suo de similitudinibus dicit,
quod iuuenes senioribus debent esse subiecti obedien-
tes & obsequiosi. Sicut enim fructus non sequitur in
arbore, in qua flos primo non apparuit: sic & in se-
nectute honorem legitimum consequi non poterit,
qui in adolescentia alicuius disciplina nō laborauit.
In tractatu quoq; de duodecim abusionibus dicitur,
quod tertius gradus abusionis est adolescens sine obe-
dientia. Et sequitur: Sicut in senibus sobrietas & mo-
rum perfectio requiritur: sic in adolescentibus obe-
quium & subiectio & obedientia rite debetur. Ideo
Seneca in epist. dicit, quod iuueni est parendum seni
uerendum. Recitat Valerius in libro secundo. ca. pri-
mo, quod senectuti iuuentus ita cumulatum & circum-
spectum honorem tribuebat, tanquam omnes maio-
res natu, omnium adolescentium communes patres
essent. Sed forte dicit aliquis ex simpliciorib⁹: Vtinam
esset mihi talis abbas & prior, qualis fuit beatus Ber-
nardus, obedire facilius imperanti. Nunc uero dum
mei superioris paruam sapientiam & imperfectionē
multiplicem conspicio, non possum ei ex corde obe-
dire, neq; audeo ei cōscientiam meam committere &
salutem. Quisquis ita dicis & sapis, erras & desipis. Nō
enim committis te & salutem tuam in manus homi-
nis quia prudēs est, aut plurimum literatus, aut deuo-
tissimus, sed quia est tibi secundum regularem institutio-
nem præpositus aut prelatus. Quamobrem obedias ei
non ut homini, sed ut deo iubenti: si tamen nō contra
deū. Et saepe tanto erit deo tua obedientia placentior

Epist. 35.

libiq; fructuosior, quanto est indignior ille cui pro-
 pter deū subijci nō re iugis. Hæc Ioan. Gers. cæcel Parri Gerson
 si. Quā obediētiā Bernardus cōfirmat ita dicit: Nō te
 moueat magister imperit⁹, indiscreta potestas: sed me
 mēto ga nō est potestas, nisi à deo. De isto mō obedi-
 endi, scilicet simpliciter sine dñudicatione p̄lati aut
 p̄cepti, sic habetur in Vitis patrum: Dicebant senes,
 quia si quis alicui patri se tradit ad subiectionem, nō
 debet attendere in mandatis dei, sed patri suo spiritua
 li omnem uoluntatem suam committere, quia illi per
 omnia obediens, non incurret peccatum apud deum.

Lib. 14.

Sed heu heu, quā pauci inueniuntur tales obediē-
 tes: quin potius est inuenire, qui statuta seniorum et or-
 dinationes p̄latorum studiose discutunt, hærēt ad
 singula quæ injunguntur, exigunt de quibusdam ra-
 tionem, & male suspicantur de omni p̄cepto, nec un-
 quam libenter obediunt, nisi cum audire cōtigerit, qd
 forte libuerit. De quibus dicit Bernardus: Sic profe-
 cto sic multorum, inquit, usq; hodie pusillanimitas &
 peruersitas exigit, ut ab eis quæri oporteat, qd uis ut
 faciam tibi? more illius cæci euangelici, non ipsi quæ- In ser. de cō-
 runt: domine quid me uis faceret? Cōsiderare enim ne- uers. S. Paul.
 esse habet minister & uicarius Christi, quid sibi p̄æ Luc. 18.
 cipi uelint, nō ipsi considerant quæ sit uoluntas p̄æce A. Eu. 9.
 ptoris. Hæc Bernar. De hoc refertur exēplum notabile
 libro 10. Vitis patrum. Legitur namq; ibidem, q quid-
 dam frater dixit cuidam seni magno: Abba uolebam
 inuenire senem aliquem iuxta uoluntatem meam &
 morari cū ipso. Et dicit ei senex: Eñ quæris dñe, n̄ eus.
 Ille aut affirmabat huiusmodi esse desiderium suū nō
 intelligēs q̄ locus ille. Sed cū uideret senex
 eū existimātē q̄ hñ sentiret, dicit ei: Ergo si inuenisse-
 eū uolūtate tuā, uis manere cū eo? Et ille dixit: Et iā
 I n̄ uolo

SPECVLVM

nolo hoc, si inuenio secundum uoluntatem meam. Dixit ergo ei senex: Non ut tu sequaris uoluntatem senis illius, sed ut ille tuam uoluntatem sequatur, & ita in eo repaues. Sensit autem frater ille quæ dicebat, et surgens prostrauit se ad pœnitentiam dicens: Ignosce mihi, quia ualde gloriabar, & stimans me dicere, cum nihil tenerem. Hæc ibidem. Quod igitur iam supra dixi, reperam. Est enim minime tædiosa, sed iucunda rerum utilium repetitio. Teneat propterea memoriter religiosus quisque, quod omnis inobedientia, murmuratio & proprii sensus pertinacia deuiat à uia uitæ, & deducit monachum in perditionem. Ait Anthonius: Ingens dæmonum turba istum peruolat aerem, non procul à nobis hostium caterua discurrit. Hostile illis contra omnes Christianos, maxime contra monachos & uirgines Christi odium est. Non habet autem efficacius uenenū ad interfectionem spiritualem claustralium diabolus, quam si uadeat proprias sequi uoluntates, & suæ prudentiæ sensualitæque inniti. Tertio ad ueram obedientiam requiritur, quod sit hilarius, hoc est, secundum Augustinum, ad fratres de eremo, quod monachus corde iucundo, facie serena, ore risorio, & oculo ornato, sanctitatis splendore cū omni charitatis affectu obediat, quia secunda ad Corinthios: Hilarem datorem diligit deus. Ecclesiastici tricesimo quinto: In omni dato hilarem fac uultum tuum. De hoc modo obediendi dicit etiam beatus Bernardus sic: Serenitas in uultu & dulcedo in sermone multum colorant obedientiam obsequentis. Nubilosa corporis compositio, & facies tenebris tristitiæ obscurata deuotionem ab anima recessisse significat. Quis enim libenter imperat homini tristitiam effanti. Felix plane ille monachus, qui talem se exhibet prælato suo, ut
audacter

Monasticen
 professis no-
 tanda sēten-
 tia.

Secundum Augustinum

audacter ei quod uult præcipiat, cuiusmodi erat Phlemon, ad quem scribens Paulus ait: Confidens de obedientia tua scripsi tibi, sciens, quoniam & super illud quod dico, facies. Bernardus. Illū optimum dixerim gradum obedientiæ, cum eo animo opus iniunctū receperit quis, quo ei præcipitur. Quarto ad perfectam obedientiā requirit, quod sit uelox & celeris. Vñ Bernardus: Verus obediens mandatū non præcristinat, sed statim parat aures auditui, pedes itineri, manus operi, & se totum inrus colligit ut mandatum pagat imperātis, non attendens quale sit quod præcipit, hoc solo contentus quia præcipitur. Item Hieronymus. Perfecta obedientia est, sua relinquere imperfecta, & imperātis implere præcepta. Quod factum legitur de quodam sancto monacho nomine Marco, qui sedebat scribens in cella sua, & cū incepisset literā o, & fecisset quasi medietatē illius circuli, audiuit uocem spiritualis patris claustrantem, qui statim relicta illa litera imperfecta festinauit ad ostiū cellulæ, ut uoluntati patris satisfaceret. De hac festinatione scribit in prouerbijs: Vidisti hominem uelocem in opere suo, coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles. Ad hanc celerem obedientiam inuitamur à domino dicente: Zachæ festinans descende, Luc. 19. scilicet à propria uoluntate & affectione sine concupiscentia. Et sequitur remuneratio: Hodie salus huic domui facta est. Quinto ad ueram obedientiam requiritur, quod sit fortis & uirilil. Vnde Bernardus in libro de præcepto & dispensatione. Perfecta obedientia legem nescit, terminis non artatur, non contenta angustiis professionis largiori uoluntate fertur in latitudinem charitatis, & ad omne quod iniungitur, spontaneo uigore liberalis alacrisq; cōmodū non cōsiderās in infinitā libertatē extendit. Idem quoq; alii

Quarta

Prouer. 22.

Luc. 19.

Quinta

Prouer. ult.

S P E C V L V M

bi pertractās in prouerbijs: Manum suam misit ad for-
 tia, sic dicit. Agendum est instanter & constanter obe-
 diendum, nec inter asperitatem uerberum tam rega-
 lis est semita relinquenda, & loquitur de semita obe-
 dientiæ. Christus etiam hanc semitam pro morte igno-
 miniosissima relinquere uoluit. Iuxta illud ad Philip-
 pen. Factus obediens usq; ad mortē, mortem autē cru-
 cis. Mementote quia Christus ne perderet obediēti-
 am, perdidit uitam. Hæc Bernardus. Sexto requi-
 ritur ad perfectam obediētiā, quod sit humilis, iux-
 ta illud Lucæ decimo septimo. Cum feceritis omnia
 quæ præcepta sunt uobis, dicite, serui inutiles sumus.
 Dicamus semper contraria ad superbi pharisei uerba:
 Deus ignosce mihi peccatori, quia non sum sicut cæce-
 ri hominum innocentes, castitate pollentes, orationi
 instantes, sobrie, iuste, & pie uiuētes in hoc seculo, fru-
 ctus dignæ pœnitentiæ faciētes, sicut etiā hic publicanus,
 & sicut meretrix hæc, de quibus iurat ueritas, q̄ p̄ce-
 det in regno dei phariseos. Non ieiuno, non decimas
 do, & si quid aliquid boni facio, illud qua districtiōe
 a te iudicetur ignoro, autē quo fine terminetur. Hæc Be-
 da. Vñ Bernard. Magna uirtus humilitatis, sine cuius
 obtentu uirtus obediētiæ nō solum uirtus non sit, sed
 etiam in superbiā detestabilē erumpit. Siquidē, ut
 ait Petrus Blesens. in epist. Ille qui in altis habitat & hu-
 milia respicit, superbiā sup omnia detestatur: Hæc est
 enim illa Athalia, quæ fere omne genus regium extir-
 pauit. Hæc est bestia salus, quæ deuorauit exerci-
 tū Absalon. Hæc est erugo & tinea, quæ omnem mētis
 ornatum deprauādo consumit. Iuxta præceptum quo
 que diuinæ legis, qui dederit de semine suo, id est, de
 opere obediētiæ suę idolo Moloch, id est regi superbię
 morietur. De isto mō obediēdi, scilicet humiliter sic dicitur

Philip.

Secund

S P E C U L U M

didicit obedientiam, sæpe incaute præcipiet, sed fides obedientis liberat utramq;. Durū est quod sciat æquitate nesciens ambulare. Docere uero quod quis nō didicit, aut præsumptio, aut stultitia, aut paraclerus est. Nempe absq; dubio non a uerbo aut a libro, sed ab experientia ipsarum, aut ab infusione cōprehenduntur perfectæ uirtutes: Et si de Christo dicitur, ex his quæ passus est, didicit obedientiam, quod sequitur tacebo.

M
Vnde Gregorius primo dialogorum: Uis recte conuersationis est, ut præesse non audeat qui subesse non didicit, nec obedientiam subiectis imperet, quàm prælati non nouit exhibere. De isto modo præcipiendi habetur etiam in Uitispatrum sic: Dicebat quidam senex, quia si quis cum timore dei & humilitate iniūgit fratri aliquid facere, sermo ipse qui propter deū egreditur, facit ipsum fratrem subiectum existere, & implere quod iniunctum fuerit. Si autem quis uolens iubere fratri, & non hoc secundum timorem dei fecerit, sed per auctoritatem & austeritatem, uolens sibi in eo potestatem uendicare, deus qui uidet ocula cordis, non permittit cum audire uel facere quod iubetur. Manifestum est enim opus quod secundum deum fit, & iterum manifestum est quod in potestate iniungitur, quoniam quod a deo est cum humilitate & obsecratione imperatur, quod autem ex potestate cum furore & perturbatione, utpote quod a maligno est.

Lib. 15.

Septimo
Li. 1. Mora.

Apoc. 2.

Septimo & ultimo requiritur ad ueram obedientiam, quod sit perseverans usque ad mortem, quia sicut dicit Gregorius: Incassum bonum agitur, si ante uitæ terminum deseratur, quia frustra uelociter currit, qui priusquam ad metam peruenit, deficit. Et Ioannes in Apocalypsi ait: Qui uicerit, scilicet propriam affectuonem & uoluntatem, & custodierit usq; in finem ope

ra mea: dabo illi stellam matutinam, id est, me ipsum.
 Dicamus ergo cum beato Iob in corde nostro, donec
 deficiam, non recedam ab innocentia mea, iustificati-
 onē meā, quæ corpi, non deferam, ut impleat in nobis il-
 lud sapientiæ. Esto firmus in uia domini, & sequetur
 te uerbum pacis & iustitiæ, scilicet illius qui dicit: **Matt. 25.**
 Venite benedicti patris mei percipite regnum. De tri-
 bus modis obediendi precipue dedit dominus Aposto-
 lis formam, dicens: Non uos me elegistis, sed ego elegi
 uos, & posui uos, ut eatis & fructum afferatis, & fructus
 uester maneat, ut scilicet obediant humiliter, uiriliter,
 & perseveranter. Non inquit uos me elegistis, ne glo-
 riemini, quasi ex uobis, sed ego elegi uos, ne sitis ingra-
 ti, quasi non acceperitis, & posui uos ut eatis & fructum
 afferatis, ne torpeatis ocio, gratiam dei inuacuum re-
 cipientes, & fructus uester maneat quatenus perseveran-
 tia coronetur. Has dilectissimi septem obediendi re-
 gulas cordis auribus retinere studeatis, nec ab ipsis co-
 ditionibus præscriptis propriæ uoluntatis præpedi-
 ente sentimento unquam resiliere contendatis. **Gen. 28.**
 Hi sunt septem gradus scalæ, quam uidit Iacob, ut habetur in
 Genesi. Cuius duo latera possunt intelligi paupertas
 uoluntaria & continentia, uel ab renunciatio propriæ
 uoluntatis & proprii sensus. Attendenda uero sunt
 quatuor, quæ de hac scala dicuntur. Primum est, quod
 erat stans super terram, in quo notatur rectitudo in-
 tentionis, quæ debet esse in his, qui uiam obediendi
 ingrediuntur, & excluditur per hoc macula intenti-
 onis terrenæ. Nam eorum qui habent terrenam inten-
 tionem in religione, scala non stat, sed potius iacet su-
 per terram, seu potius directa est ad infernum. Secun-
 dum, quod de hac scala dicitur est, quod cacumini eius
 tangebat cælum, in quo figuratum est, quod conuectatio
 I V religiosorum

SPECVLVM

religiosorū, debet esse in cælis, uel q̄ immediatus trāfl
 tus est in mortē à uia perfectæ obedientiæ in cælā. Pa-
 rum enim uel nihil morantur perfecte obediētes in
 purgatorio, quia in uero obediēte Christus uiuit &
 operat. Iuxta illud ad Galatas. *Viuo ego iam nō ego
 uiuit uero in me Christus.* Non est enim uerissimile, q̄
 deus sit in futuro eorum ultor, quorum hic est autor.
 Tertium est, quod Iacob uidit angelos ascendentes et
 descendentes per scalam illam, in qua designatur, q̄d
 uia obediētiæ uita angelica est. Siue enim descendāt
 uere obediētes fratribus suis ministrando, siue ascen-
 dāt deo assistendo in oratione, lectiōe, meditatione,
 ad modum angelorum uolūtatem dei peragūt. Quar-
 tum est, quod dominus erat innixus scalæ, in quo in-
 sinuatur quod perfecta obediētia se habet immediate
 ad deum. Nullum enim uel modicum interuallum est,
 inter mortem uere obediētis & diuinam uisionem.
 de hoc in Climacho tale refertur exemplum. Cum enī
 quidam senex diceret alteri de quodā iuniore mona-
 cho, quod mortuus esset, respondit ille: Hoc mihi psua-
 dere nequibis, ut audiam & credam. Sciebat namque,
 quod uerus obediēs in uita fuisset. Tunc senex ait: *Ve-
 ni & uide.* Surrexerunt ergo ambo celeriter & ad ci-
 meterium peruenerunt, & clamauit ille alter tanquā
 ad uiuentem, & dicit ei: *Frater Innocenti mortuus es?*
 At uero perfectus obediēs & post mortem obediētiā
 ostendens, respondit: *Pater quomodo possibile est ho-
 minem operatorem obediētiæ mori?* Item insinuat
 in hoc, quod dominus innixus est scalæ, quod ipse pa-
 ratus est iuuare & conseruare eos, qui uiam obediē-
 tiæ aggressi sunt. Pro his omnibus dilectissimi stude-
 amus hanc uirtutem obediētiæ cordialiter adimple-
 re, quam tam solenniter promissimus apertis ianuis in
 professione

Gala. 3.

3^m

2°

professione, quā si contra uotū inobedientes fuerimus,
 aut cum murmure obediētes: furti, p̄culdubio rei tene
 bimur, & tanq̄ alienæ rei inuafores, scilicet abnegatæ
 uoluntatis peccati ueniam non merebimur, priusquā
 quod ablatum est, fuerit restitutum ut dicit Augustinus, Serm. 2.
 in epistola ad Macedonium. De cōmendatione huius
 uirtutis, scilicet obediētis, sic dicit idē Augustinus
 ad fratres de eremo: O uenerabilis sanctaq; obediē-
 tia tu salus oīm fideliū, custodia oīm uirtutū, tu cælū Ioan. 6.
 aperis et infernū claudis, tu etiā filium dei ad terrā posui-
 sti, & uenit inter homines, nō ut faceret uolūtate ho-
 minis, sed uolūtate patris qui misit eū. Volūtas enī pa-
 tris fuit ut redimeret humanū gen⁹, & reconciliaret ei
 creatura sua quæ pierat, & ut uolūtas patris p̄ficeret,
 filius fuit obediēns usq; ad mortē. Ut ergo nō esset no-
 bis obediētia laboriosa, exitum p̄sentis uitæ saluator
 per obediētiā terminauit. Jure ergo obediētia sacri-
 ficio p̄ponitur, quia de potestate diaboli nos eripuit, q̄d
 nullum legale sacrificiū facere potuit. Nec mirū, si nos
 peccatores obediētiæ in hac uita subiūcimur, quā hanc
 mediator dei & hominū etiā in morte nō deseruit, sed
 ei subiūctus, qui per omnia erat patri coæqualis. Nos
 aut̄ propter peccatum alijs hominibus subiūcti sumus.
 Nam natura oēs æquales genuit, sed inæqualitas, que
 accessit ex uicio, ordinata est dei iudicio. Vnde oportet
 nos obedire hominibus. Ideo fratres mei atten-
 dite & parati semper estote ad obediētiā mandato-
 rum dei, paratas semper habentes aures auditui & lin-
 guam uoci, pedes ituros festinare, manus ad ope-
 ra sine mora parare, corde iucundo, facie sere-
 na, ore risorio, & oculo ornato sanctitatis splen-
 dore, non tamen timore huius seculi uel metu, sed
omni

S P E C U L U M

Comedat nobis

omni charitatis affectu sanctam obedientiam seruare nos opto. Tunc enim a[n] tribunal iudicis Abraham non uos condemnet, sed commendabit, non uos a se expellet, sed conuocabit: non uos maledicet, sed sublimabit in aeterna patria. O monache, lege quod dicitur, melior est obedientia quam uictima, quae causa est, nisi quod in uictimis aliena immolatur caro: sed in obedientia uoluntas propria & caro mastratur. Estote ergo fratres mei obediētes, ut deum placare possitis de peccatis commissis. Tanto enim citius placat homo deum, quanto repressa arbitrii sui superbia gladio procepti se immolat. Haec est illa obedientia, quae concordiam conseruat in angelis, pacem nutrit in monachis, tranquillitatem generat in ciuibus. Haec est illa obedientia, sine qua respublica stare non potest, sine qua familia aliqua regi non potest: O quam enorme uicium, quod obedientiae contrarium fuerit. Per hoc diabolus caelum perdidit, per hoc homo paradysum amisit, per hoc Saul regnum, per hoc Salomon amorem diuinum. O sancta dei sponsa obedientia, tu perfecta scaila, qua caelum ascenditur, tu quadriga qua Helias uehitur in paradysum, tu porta fidelium paradysi & clausura reorum inferni. O sancta obedientia, tu humilitatem nutris, tu patientiam probas, tu mansuetudinem examinās. Estote ergo fratres mei, cum Abraham obediētes, reddētes quae sunt Caesaris Caesari, & quae sunt dei deo. Tunc uero reddimus Caesari debitum, quando duliam praelatis nostris reddimus. Haec enim dulia consistit in reuerentia in rerum exhibitione & dilectione. Hoc autem facere debemus non solum pastoribus, sed etiam sanctis dei, & tunc reddimus per obedientiam quae sunt Caesaris Caesari. Sed tunc reddimus quae sunt dei deo, quando in latrā perscueramus. Haec enim

enim soli deo conuenit. Hæc enim consistit in oratione & gratiarum actione cultus exterioris hominis exhibitiõe, & interioris mentis deuotione, quod facere & perseuerare deus ipse nobis in æternum dignetur.

De commendatione etiam huius uirtutis, scilicet obediẽtię, in libro de gestis saluatoris tale ponitur exemplum imaginatum: Quodam tempore conuentum atque congregationem omnes uirtutes inuisibilem secerunt, in medio statuente puellam paruulã, obediẽtiã, & ueritas in medio surgens inuisibiliter ab omnibus perquisiuit. Habetis ne aliquid querelæ aduersus hanc? Et responderunt: Nequaquam, imò ipsa uelut iam cum sit tamen primiceriã nos omnes honorat, in omni loco, tempore & opere nos ueretur, nostras perficit uolũtates, lætificat cõgregationem nostram, nec unquam querimonia aut murmur auditur ab ea. Ipsam dicimus omnino innocentem ac liberam sine exactiõne diuina debere regnum cælorum introire, prælato respondente iudici deo pro ea. Similiter fecerunt & dæmones aduersus obediẽtiam querentes testimonia, et nõ inuenerũt ipsam, in aliq̃ suis legib⁹ subiacere, sed omnino rebellem, & nihil eorum iuris inuenientes in ea, maledixerunt atque condemnarunt eam ab ipsorum regno, disponentes contra eam bella crudelia, quia ipsa ipsorum dæmonũ fines actus intrepido semper pulsatur.

De fructibus obediẽtię

CAP. VI.

CIRCA tertium membrum principale propositum, scilicet de fructibus obediẽtię, accipio in illo loco thematis illud quod scribitur in Gen. Per me

S P E C C V L V M

Gene. 22

memetipsum iuravi quia fecisti rem hanc, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi & multiplicabo semen tuum, sicut stellas cæli, & uelut arenam quæ est in littore maris, possidebit semen tuum portas inimicorum suorum, & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ, quia obedisti uocem meæ. Ecce quantam promissionem recepit mercedis a deo per angelum de cælo, facta obedientia beatissimi patriarchæ Abrahamæ. Eia gaudete & exultate omnes claustrales & uiri religiosi, ga teste Origene uos quoque prædictam angeli uocem audietis: Nunc cognouit, quoniam times tu deum, quia non pepercisti patri tuo aut matri, filio tuo uel filia uel uxori, aut nõ pepercisti pecuniæ uel honoribus seculi & ambitionibus mundici, sed omnia contempsisti, & omnia duxisti ut stercorea, ut Christum lucrifaceres. Vendidisti omnia & dedisti pauperibus, & secutus es uerbum dei, & rerum omnium principi per religionis uinculum adhæres. Felix hac tuæ uitæ commutatione, felix ter quater que felix qui potuisti mundi blandientis illecebras superare. Campus diaboli mundus est, in quo cum mortalibus pugnam conserit, & quasi leo rugiens circuit ter

Mund⁹ cam ram & perambulat eam, quærens quem deuoret & exp⁹ in quo cũ ringuat, cuius insidias qui formidare uoluerit, se mundo diabolo quod subtrahat, se mundo occidat, non in hoc se mundicie congre do corruptibili, tanq̃ ciuis, sed tanq̃ peregrinus & ad diendũ p̃hs. uena, non dormiat cum debeat uigilare, Caueat circūspiciatque ne antiquus hostis & continuus insidiator aliunde lateret & improuisus esiliat, ubiq̃ cogitet cũ adesse, & quidquid inuenerit oculis gratum, auribus mellisuum, suauæ olfactu, gustu dulce aut delectabile tactu, uel in quo mens rapiatur aut excitetur appetitus, quidquid tale inuenerit ciscã infixam hamis putet. & ibi

ibidem latere nouerit inimicum. Quidqd in hoc cam-
 po est, diaboli telum est. Si in hunc campum carnalia
 concupiscendo declinetur, hosti potentissimo uel occa-
 sio pugnae & spes uictoriae praebetur. Tu autem bone mo-
 nache, ut ad te redeam, dirupisti uincula, contriuisisti la-
 queum, & liberatus seculum & mundi popas taliter re-
 liquisti, ga hinc eleuatis alis ad religionis altitudinem
 uolasti, ut maxima tibi sit indicta perseuerandi necessi-
 tas cauendiq; ne per praecipitia redies in ruinam ad mu-
 di labes, & quas fugisti miseras, reuertaris. Quidam
 namq; dicunt mundum istum esse olentem, fetidam & im-
 mundissimam sentinam turpitudinum. Quam fugere mu-
 dia mentis est, purificatio cordis, intellectus illumi-
 natio, & ad huius aggrauantis corporis futuram glo-
 rificationem, quam speramus & credimus post aduen-
 tum domini sola uia. Heu heu, munde corruptibilis,
 munde corrupte, munde corrupens, quis te cognoscet?
 quis te spernet? quis te fugiet? Vtinam nudes in oculis ho-
 minum turpitudine tua, qua amatores tuos turpissimos
 efficias & immundos, ut te meliori consilio fugiant & cui-
 tent. Audi ueritatem. Qui diligit mundum, non est charitas
 patris in eo. Qui mundum diligit deum odit. Non est cum deo
 qui mundum amat. Per solam enim dilectionem cum deo su-
 mus, non increata illa charitas solum creaturae charitatis
 merito possidetur. Nec cogitemus deum & mundum
 simul posse diligere & sequi. Cum autem ex dilectione spes per-
 fecta oriat, scilicet aeternae illius incorruptibilis gloriae
 percipiendae, mundum diligendo quid sperabimus? Cer-
 te mundo perfrui, abundare diuitiis, explere uolu-
 ptates, aliis praesidere, quae quidem uia sunt ad tarta-
 rum non ad caelum, ad diabolum non ad deum. Et
 tamen tanta mentium nostrarum caecitas est, quae illa quaeramus
 & ad ea quae beatifica totius mentis uiribus anhe-
 lamus.

S P E C C V L V M

iamus. Excutiamus ergo has tenebras, & mundum re-
 linquentes nos ad illud lumen inextinguibile conuer-
 tamus. Si enim sicut sacra testatur historia, dū in mun-
 do manemus, perigrini sumus & aduenæ sumus corā
 domino, & nostrum est inquirere patriam cum simus
 hospites super terrā, in eo diuertimus non manemus.
 Nam dies nostri sicut umbra super terram, & non est
 mora. Quæ cum ita sint, cur non patriam ueram
 inquiremus? Cur non ad illam cælestem, ad quam su-
 mus geniti properamus? Cur in itineris nostri diuer-
 sorio non solum retardantes uiam, sed perdentes pa-
 triam, cupimus permanere? Et quoniam diuersorium
 dno nobis significat, aut locum in quo uiatores mox
 recessuri declinant, aut locum in uia ubi plures semi-
 tæ reperiuntur: ita quod per unam euntes ab alia de-
 clinamus. Quid faciamus amatores mundi? Quā stul-
 tum est in diuersorio mentem & spem apponere, ubi
 mox sumus etiam si stare uoluerimus, recessuri. O
 quanta clementia tenet in hac mundi dilectione mor-
 tales. Diligimus exilium, negligimus patriam, man-
 sura spernimus, trāitoria uere transeuntes amamus.
 Non possumus, fateor, corpore mundum istum ex-
 ire. Hic enim gignimur, hic uinimur, hic nutrimur.
 Mentem tamen hinc si uoluerimus, ualemus eleuare.
 Respiciamus, dum in mundo pergimus, ante pedes.
 Mundus iste diuersorium est, plures ante oculos uia
 sunt, uia uoluptatis, uia uirtutis, uia transgressionis,
 uia obedientiæ, uia inferi, uia cæli. Quid faciemus o
 mortales? Ad uoluptates infirma caro nos trahit, ad
 transgressionem diabolus, ad infernū mundus. Con-
 tinentia autem in deum nos dirigit, obedientia ducit,
 mundiq; abrenunciatio deo nos unit. Nos dormia-
 mus in diuersorio expectantes, donec efficiamur.

nise

nire in patriam uolumus, surgendum est & properan- Quibus com
 dum, uia enim longa, arda, ardua & laboriosa supe- miribus ex
 randa est. Longa quidē amatoribus mundi, qui a deo hoc mundo
 in uiam longissimam abierunt, arda diuitibus, quos in patriam
 oportet diuitiarum dimittere sarcinas, si uolunt ad pergendum
 celorum principē peruenire: ardua uoluptuosis, qui-
 bus opus est mentem a sensibilibus reuocare, & delati-
 onem suam erigere in cælis, quam habebant in terris:
 laboriosa negligentibus, qui habent pugnare cū car-
 ne, uictari cum mundo, certare cum diabolo. Surga-
 mus ergo, nam breuem & compendiosam uiam no-
 bis efficiet charitas, amplā paupertas, planam sobrie-
 tas, facilem & amœnam quotidiana uictoria, & quod
 uictoriæ præmiū est, immarcessibilis gloriæ spes non
 uacua. Sufficiat nobis de mundo necessaria sumere, &
 a malo quicquid fuerit amplius reputare. Fancm re-
 primi, sitim extingui, imbres & frigora pelli, uen-
 torumque & æstuum uim arceri natura desiderat.
 Quicquid ultra est, à malo est. Videtis, ni fallor, dile-
 ctissimi fratres & filij aliquo modo, quid sit mundus iste
 quem fugisti; cuius fallacias utilimum arbitror denu-
 dasse, ut reliqui sectatores mundi quid ament quo tam
 perditē delectantur, quoue tam miserabiliter implicē
 tur, discussis nebulis agnoscant. Agere uos moneo gra-
 tias altissimo qui uos eduxit de ur Chaldæorū, id est,
 de inuentiuo uiciorū, scilicet mūdo, & induxit in terrā
 bonam melle & lacte manantē, hoc est, ad religionē in
 qua quotidie spiritalis dulcedinis percipere possitis
 alimoniam. Non enim charissimi sine diuini numinis
 dispositiōe factū putetis, quod cogitare cœpistis, qua-
 liter in seculo pro transitorijs dimittebatis æterna. &
 denique creatorem pro creatura deserentes, à celestī
 patre suscepta portione substantiæ, que uobis contin-
K gebat

SPECVLVM

gebāt profecti eratis in regionem longinquam: ubi denique cupiuit cetis fame facta de porcorum siliquis satiari. Ad uos itaque reuersi diuinæ gratiæ lumine in tenebris effulgentē, sine qua nedum bona facere non possumus, sed etiam uelle præsertim efficaciter non ualeamus. Ad uos, inquam, qui pro secularibus occupationibus tranquillitatem religionis, pro mundi delitiis, asperitatem ordinis, pro transactæ uitæ superbia, in qua superiores gradus elatis affectibus cupiebatis, obedientiæ iugum, non uerbo solū sed per effectum operis, elegistis, gloriosum nomen monachi assumentes, meus dirigit sermo. Qui hætenus uitis uixistis, nunc uirtutibus: hætenus uanis, nunc solidis occupamini. Denique stabatis in mundo quasi ciues & incolæ toti in terrenorum amore submersi, nunc autem uos uiatores agnoscentes cepistis uos gerere peregrinos in terra. Et de timore seruili si quis in uobis tunc erat, quo peccatores dei iudicium metuebatis, ad timorem dilectionis & reuerentiæ quod declarat religionis electio, uos ad deum creatorem & redemptorem uestris laudabiliter conuertistis. Ad uos ergo libellus iste dirigitur, in quibus tantum gratia diuina ualuit, quod fugistis carnē, mundum, & diabolum, quæ tria mors sunt, & sequimini deum patrem & filium & spiritum sanctum, quæ tria uita sunt. Itaque relicto mundo, deum & deo frui, in quibus consistit omnium futura mortalium immortalis beatitudo, desiderantes, uos religioni optimo consilio & uinculo pene necessario diximus tradidistis. Catena quidem est qua rationalis creatura suo creatori desideriosa coniungitur, ut se mundo subtrahat, statumque perfectionis religionis dignitatem professus, indies magis atque magis proficiens in illam perfectionem redigatur per gratiam, qua

In summo & ineffabili bono, in quod omnia tendisse,
 immarcescibilis & æternæ gloriæ particeps religet.
 A qua religatione, id est, perfecta nõ solum iterata li-
 gatione uocabulum illud credi potest non irrationa-
 biliter descendisse. O uere uinculum, o preciosa cate-
 na, o salutare ligamẽ, o funiculum triplex, per mare
 per terras, inter ignes & gladios & quæcunq; pericula
 excogitari possunt, expectandum. Videamus, si placet,
 an uere funiculus triplex sit hæc de qua loquimur &
 quæ sequimur mundi cõragine expiata modis omni-
 bus religio. Triplex ni fallor consecratione uoti toti-
 us religionis perfectio continetur, sicut iuxta Aposto-
 li dictum. Quidquid in mûdo est, de trit us unum est.
 scilicet concupiscentia carnis, aut oculorum, aut sup-
 bia uitæ. Concupiscentiæ quidem carnis continentie
 uotũ opponitur. Concupiscentiæ oculorũ, quæ profe-
 cto pallentis auaritiæ est, illa felix & locuplex electio
 paupertatis, quæ propter deũ cuncta dimittimus, quæ
 & sic nos in uia uacuos reddit, quæ ueniamus pleniores
 in patria: sic tẽporalibus exiit, quæ induit nos æternis,
 noscitur cõtraponi. Superbiæ autẽ uita quis nescit ob-
 scuri abdicacionẽ propriæ uoluntatis, & illã difficilis
 obedientiæ spõsionem. O felicẽ qui te cognoscit reli-
 gio, qui cognitam amplectitur, & amplectam constã-
 ter prosequitur usq; in finem. O uia nedũ parum nota
 sed paucis, uia quidem difficilis ardua, & labo-
 riosa, deducens tamen in patriam, uia quidem diffi-
 cilis, sed uirtutis, uia mortalium sed ad immortalia,
 uia solitudinis sed ad metam perducens tranquil-
 litatis, & quod dulcissimum est uita præter abrupta
 seculi dirigens ad amena spacia paradisi. Tu sta-
 tus perfectionis licet non semper collectio perfectiorũ
 tu schola ueritatis, uirtorũ expultrix, regula morum,

Eccl. 40

SPECVLVM

& cultura uirtutum. Tu custos pudicitiae, doctrina obedi-
 edientiae, mater honestatis, magistra sobrietatis. Tu
 uictrix insolentiae, superatrix inanis gloriae, fugatrix
 elationis, sedatrix contentionis. Tu praecipua iubes,
 ad consilia obligas, auges merita, aggrauas delicta. &
 quod super omnia maximum est, tu sola cum chari-
 tate uinculum es, quo deo coniungimur & unimur.
 Quapropter in Polycratico scribitur sic. Firmiter te-
 ne, quod nulla uita fidelior, nulla simplicior, nulla fe-
 licior, quam eorum qui in claustris humiliter degunt
 abiectioe sua degentes, obediens praelatis suis in om-
 ni subiectione & reuerentia, non appetentes sub obe-
 dientiae nomine dominatum, aut uagandi aut ociandi
 licentiam, uasa sua possidentes in sanctificatione & ho-
 nore, praestolantes in silentio & patientia salutare dei,
 a detractioe & murmure alieni, excipientes ab ore
 domini in quiete uerbum quod saluare potest animas
 suas, grata miscentes cum deo colloquia, & quasi ter-
 restres angeli sum totius mundanae perturbationis in-
 gnari. Qui uero ad explendas necessitates egrediuntur
 humiliter, & in eis fideliter uersantur, & si non secu-
 riorum plane utiliore uiam exercent uitam, maxima lau-
 de digni & reuerentia. Verum propter dissolutionem
 & inordinatam uiam quorundam religiosorum ue-
 re religionis gloria non diminuitur. Nam religio in
 his qui eam intrantes profitent uotis adeo uera a deo
 probata consistit, ut nullius reprehensionis aculeos re-
 formidet. Siquidem Carthusienses quasi inuentus car-
 nis triumphatores praecipui ubique clarescunt, Cister-
 tienses beati Benedicti, quem omnium iustorum spi-
 ritu plenum fuisse constat, praecipua & uestigia sequun-
 tur ad unguem, Cluniacenses religionis formam inlu-
 it tradiderunt, Eremitae quoque solitudinem saluato-
 ris

li. 7. ca. 20

Iacob. 1.

LI M

ris & filios prophetarum institutionis suæ habet au-
 thores. Fratres templi Machabeorum exemplo po-
 nunt animas pro fratribus suis. In his tamen omni-
 bus fideles inueniuntur & reprobi, nec ob id religio-
 nis aut professionis ueritas deformatur. Quæ enim
 professio est aut quæ unquam societas legit, in quam
 macula non irrepsit? Angelum apostatam legimus,
 in primis fratribus parricidium, prophetam reprobum,
 apostolum proditorem, discipulos Christi perfidos:
 nec tamen corrumpitur puritas persistentium ange-
 lorum, aut minus sancta est societas inuicem diligen-
 tum fratrum, aut prophetiæ gratia est in electis cul-
 pabilis, aut apostolatus in fidelibus contemptibilis,
 aut uita claustralis per uarias dissolutiones oberran-
 tium, & seculariter atq; carnaliter uiuentium est in-
 famis. Ad religionem ergo confugiendum est miseris
 mortalibus, qui post mundi corruptentis illecebras
 incedentes abierunt accepta carnali portione substan-
 tiæ in regionem longinquam, & a deo longe factus
 est incolatus eorum. Cogita, quod se immolauit in
 cruce Christus, ut redemptos suo precioso sanguine
 morte suscepta saluaret. Imolemus ergo nosmetip-
 sos, ut saluemur in religione. Ara quidem maxima &
 sanctissima est hæc semper cum ueneratione nomi-
 nanda religio, in qua non terrenas fruges, sicut agri-
 cola reprobatus Cain, offerimus: sed sicut pastor oui-
 um electus Abel primogenita gregum & de ipsorum
 adipibus immolamus. Quid est autem terræ fruges of-
 ferre, nisi deo deterenis operibus uelle placere? Quid
 est pastorem ouium esse nisi sensus nostros, quos cum
 bestiis communes habemus, pastorem curam assu-
 mentes regere, & ne bestialiter uagentur cohibere.
 Nam sacrificium deo, spiritus contribulatus, cor con-

Professionis
 ueritati non
 efficit homi-
 num impro-
 bitas.

S P E C V L V M

Psal. 50.

tritum & humiliatum deus non despiciet. Sacrificium quidem Abel figura religionis est. Nam sicut in illorum omnium principio deo ex primogenitis ouium & ipsorum adipibus immolatur, hoc est primi mentium motus consecrantur: ita sacram religionem professi, deo primos mentis & ulteriores sensuum suorum affectus uoluntatem propriam abdicantes offerunt & submitunt. Et quoniam non qui incipit, sed qui perseverauerit, coronam accipiet, cauendum est, ne post immolanda religionis ingressum, ne post illam obligatoriam sanctissimi uoti emissionem egrediamur foras in agrum, hoc est, ad secularia redeamus, ne insurgat in nos diaboli figura Cain & interficiat nos. Qui enim in agro fuerit, id est mundi negocijs deditus, gladio iuxta propheticum oraculum morietur. Nam religio munda & immaculata apud deum hæc est, immaculatum se custodire ab hoc seculo. Quis autem in seculo mundo poterit adherere, quod mundus & sine macula conseruetur? Res magni discriminis est ignominiam seculi sub religionis habitu circumferre, impietatem sub pietatis umbraculo, & antichristum sub Christi uestibus occultare. Nec te seducat hostis mundus, hostis diabolus, hostis caro. Hastenus enim non fueras dei, eo quod tuæ uoluntatis dominus esses, nunc autem tuæ uoluntatis dominium amisisti, imo apud deum abdicacione uoluntaria recondisti. Caue, quia quoties illa sine deo & uicarij eius, hoc est, prælati tui licentia ad aliquid faciendum deflexeris, rapinæ & sacrilegij reus constituueris. Tunc autem sine deo uoluntatem flectimus, cum eam ad illicita declinamus, & si contra uoti limites nobis aliquid indulgemus. Noli nos, imo noli te decipere, si mundum & immaculatum intra cordis penetralia te non seruas, &

Iacob. 1

pro

pro peccatis tuis continuos gemitus non effundis, cum albas vestes & non nigras indutus sis. Hypocrita quidem es, & nomine tantum Carthusiensis. Si ad mundum uel ad ea quæ spectant ad mundum, etiam sola mente reuerteris, apostata es, si extra obedientiam dei & regulæ uel prælati tui quodcunque etiam opus bonum feceris, transgressor es. Lectum namque tibi fuit ex statutis nostris in ipso professionis tue die, quod nouitius professione facta ita se in omnibus quæ mundi sunt, intelligat alienum, ut nullius profus rei nec sui ipsius quidem sine prioris consensu & licentia habeat potestatem. Licet enim multa & diuersa sunt, quæ obseruamus, uno tamen & solo obedientiæ bono cuncta nobis fructuosa speramus.

Debes ergo cautissime attendere, ne deo mentiaris, cui te uendidisti propter regnum cælorum, sicut dictum est supra. Semper ergo mi dilecte fili, uersetur ante mentis oculos dies illa professionis tuæ, qua te mundo moriens ante altare, quasi mortuum pro benedictione suscipienda prætendisti. Recordare iugiter obligationis tuæ chirographum & uerba illa formata ac etiam forte manu propria scripta, quibus te omnipotenti deo solenni uoto pie atque humiliter dedicasti. O te felicem, mi monache, si postquam ad aratum manum posuisti, non conuertaris retro, si salutem animæ tuæ imo animam tuam, in dei prælati tui obedientia continebis. Recordare, inquit, diem illam, in qua de profundis clamasti ad dominum & animum tuam apud terrena detentam in salutis æternæ præmium ad superos reuocasti. Semel deo cõsecratus es: sacrilegium erit, si te iterum cõuerteris ad terrena. Time me creditorẽ, cui te indissolubiliter obligasti. Time illum, cui uoluntatis tuæ dominium tradidisti. Time

Nose tenue
Carthusianũ
Prou. 1. 2. 9.

SPECVLVM

Ecd. 5.

2. Cor. 9

quidem dominum, & inquire quæ beneplacita sunt illi. Quid autem sibi placeat, sapiens admonet & propheta confirmat. Inquit enim ille: Si quid uouisti deo, non moreris reddere, displicet enim illi infidelis & stulta promissio. Reddat, ut iubet Apostolus, unusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia aut necessitate, hilarem enim datorem diligit deus. Quod si dederit tibi dominus, dabit enim si uoles, & uoti non permittat tui, si non in necessitatis tristitia, sed in lætitia uoluntatis promissa persoluas non tricesimum de tui seminis, hoc est uoti largitate fructum, non sexagesimum solum, quorum ille simpliciter Christianis, iste uero clericis reseruatur, sed centesimum altissimæ perfectionis fructum accipies, qui consummatissimis comperit religiosi. Tu enim te ipsum uoluntatem & opera tua, deo religionem ingrediens dedicasti. Hoc est uere sacrificium iustitiæ, quod ædificatis muris Hierusalem dominus acceptat, cum totus homo totus reddatur creatori. Hoc est uere holocaustum, id est, totum incensum, in quo totum quod sumus & possumus, deo committimus, & nihil in nostrâ relinquimus potestate. Hoc non faciunt, qui sine uoto opera solum offerunt, & ob id apud dei benignitatem non est dignum ipsos tantumdem quantum uoti obnoxios promereri. Quis plus gratiæ meretur: an qui solum fructus arboris, sic superiori donaret, quod ad illorum præstationem, nisi quantum placuerit sibi non teneatur: an qui arborem donat & fructus tali conditione, quod etiâ post donationem nequit reuocare? Nemini dubium illum, qui plus donauit, plus mereri. Plus autem largitur qui fructus & arborem, quam qui solum fructus exhibeat largienti plus, qui taliter in perpetuum donat quod retractare non possit, quam qui taliter præstat, quod ulterius si non u-

fit, impune ualeat non præstare. Subiungemus igitur
 religione uoluntatis arbitriū letanter & totaliter deo
 suoq; uicario prælato, ut obedientes eidem quidquid
 facimus, operemur, ac ut bonitate sua ad preparatum
 celorum regnum non nos actores, sed sola instrumen-
 ta honorum, quæ facere dicimur, acceptando gratui-
 te perducatur. O felicem contractum, o uere luerosæ per-
 mutationis auctorem. Religione uoluntates nostras
 quibus sola mortalia offenduntia & damnantia ope-
 ra possumus, deo concedimus, ut coexistente nobis deo
 uitalia meritoria & deum placantia faciamus. Verum
 quantum nobis minui uideatur arbitrii, tantum nostris
 operibus uitæ cumulatatur & meriti. Exemplum habe-
 mus in beatissima uidua Elizabeth, quæ prædicta om-
 nia optime sciens, cõsentiente marito, cuiusdam ui-
 ri religione præcipui scilicet magistri Conradi deo
 se subiecit uoluntati, ut quidquid ille præciperet, ipsa
 cū reuerentia & multo gaudio adimpleret, ut ex hoc
 & obedientiæ præciperet meritum, & domini salua-
 toris qui factus est obediens usq; ad mortem imitare-
 tur exemplum. Magister aut prædictus sæpe sibi mole-
 sta & contraria imponebat, & quos amplius diligere
 uidebatur ab eius consortio separabat, ut eius uolun-
 tatem frangeret, & ipsum suum affectum totaliter in-
 deum dirigeret. Sed in his omnibus inueniebatur ue-
 lox ad obedientiam, & constans ad patientiam. Sed
 quoniam hæc disputatio de mñdi fallacis, & laude re-
 ligionis, me longius quam arbitrabar à proposito tra-
 xit, enarrando sub breuitate ipsius sanctæ obedientiæ
 fructus prosequar quantum dederit omni
 potens deus, cui est honor &
 gloria in seculum seculo-
 rum. Amen.

SPECVLVM

De fructibus obedientie.

CAP. VII.

Adm. f. v. i. i. i.
Iob. i. c.

Pro. 1. 3.

M

Petrarcha

11

PRI^MVS itaq; fructus uirtutis obedientie est, quod pacem dat & seruat religioso. Qui enim minus est obediens frequentes habet turbationes, quia non est promptus ad multa, que sibi imponuntur, ad que si esset promptus non turbaretur, sed pacem haberet. Ideo dicitur: Qui timet preceptum in pace uersabit. Solus qui de obediens est, qui cum timore preceptum sui prelati recipit. Sic intelligo quod gloriosorum terrarum ueræ fidei principum, alter seruos dominis carnalibus obedire per omnia, alter uero subditos esse in omni timore domini precepit, illud adiciens ut hoc non tantum bonis ac modestis exhibeant, sed etiam discolis. Neque enim de domino iudicare seruum decet, sed mores eius qualescunq; perferre. Quo enim immitior dominus aut prelatas, eo & clarior deoq; acceptior obedientia & patientia subditi seu serui est. Vnde poeta laureatus Franciscus libro suo, de remedijs utriusq; fortune, dolori conquerenti de duricia & peruersitate dominorum seu prelatorum respondet ratio. Nulla re melius quam dilectione & obsequio mollient: scilicet dari prelati, & fortassis adeo ut quod obedientibus accidit, in de tibi uentura libertas & pax, unde te seruum lugens aut subiectum. Deinde dolori conquerenti & dicenti, imperiosus & difficilis est dominus seu prelatas, respondet non sine causa illi in sortem obuuisse eum in animo tuo pone. Quicquid ergo iubet quamuis difficillimum sed honestum, deum ipsum iubere credo. Sic ergo per omnia prelatas obediant subditi si iusta grati

præcipiunt. Non difficultas retrahat, non labor, non Tit.
 negata præmia, non irrogata supplicia. Vnde Apосто-
 lus cum seruos per omnia dominis obedire præcepit-
 set, subaudis dummodo iniustitia & inhonestas absint,
 addidit. Non ad oculum seruientes quasi hominibus
 placentes, sed in simplicitate cordis timètes deũ. Hæc
 ille. Secundo, obedientia acquirit religioso gratiam
 maiorũ suorũ. Sicut enim syllaba indifferēs, est multũ
 accepta uersificatoribus: quia possunt de ea facere quod
 uolunt, siue breuem, siue longam, ita & uere obediens
 prelato suo acceptus est, quia potest de eo facere quod
 uult. Exemplum habemus in Vitis patrum de abbate
 Siluano, qui cum quereretur a quibusdam, quare dili-
 geret discipulum suum Marcum præ alijs, duxit eos
 per cellas fratrum, & uocās unum nõ statim uenit. Si-
 militer & multi fecerunt. Cum autem ueniens ad cel-
 lam Marci uocasset eum, ipse relicta litera imperfecta
 quam scribebat, statim uenit ad eum. Quo uiso di-
 xit Abbas eis, Ecce quare plus diligo eum. Et illi dixe-
 runt. Vere & plus diligendus est à te, quia deus plus
 diligit eum. Talis etiam erat Paulus, qui de se primæ
 ad Corinthios decimo ait. Ego per omnia omnibus
 placeo, nõ quærens quod mihi utile est, sed quod mul-
 tis. Vnde Ecclesiastici trigesimalotertio: Respicite quo-
 niam non soli mihi laboraui, sed omnibus exquiren-
 tibus disciplinam. Augustinus. Quanto amplius rem
 comunem quã propria uestra curaueritis, tanto uos
 amplius proficere noueritis. Tertio, obedientia to-
 tam cõgregationem quam inobediencia summe per-
 turbat, pacificat. In cuius figura primi Machabæ orũ
 decimotertio legitur: Siluit terra, id est, in pace fuit
 omnibus diebus Simonis, qui interpretatur obediens.
 Quarto obedientia utilis hoïem facit cõgregationi suæ.

M

2° f. u. r. t. y

Siluanus

3° f. u. r. t. y

4°

S P E C U L U M

Bonus enim obediens est sicut asina quæ erat in Hieru-
salem communis, quam quilibet poterat accipere ad
quoscunq; usus. Et felix qui potest dicere cum Psal-
mista: Vt iumentum factus sum apud te, tenuisti ma-
num dexteram meam, & in uoluntate tua nõ mea de-
duxisti me. Quinto obediencia custodit à periculis
peccatorum. Exequens enim obedientiam, est in nego-
cio regis celestis, cuius mandatum exequitur, & ideo
est securior, quàm qui est in proprio ut mercator. Vn-
de Gregorius dicit: Sola obediencia uirtus est, quæ ce-
teras uirtutes menti inserit insertasque custodit. Sex-
to obediencia facit hominem nobilissimè triumphan-
te, uidelicet de hoste fortissimo scilicet proprio ani-
mo, cui qui dominatur melior est secundum Salomo-
nem expugnatore urbium, à quo quidẽ animo & sen-
su multi uincuntur, postquam uicerunt carnem, mun-
dum & diabolum. Septimo obediencia facit deo sa-
crificiũ acceptissimũ. Per pietatẽ enim offerũt deo res
temporales, per abstinentiã propria caro, per obedienci-
am uero propria uoluntas. Primi regum decimo quin-
to: Melior est obediencia quàm uictima, quia secundũ
Gregorium. Per obedienciam propria uoluntã ma-
tatur. Tanto igitur quisque citius deum placat, quã-
to repressa ante eius conspectum proprii arbitrii, su-
perbia præcepti se immolat. Octauo obediencia fa-
cit preces apud deum efficaces. Vnde Augustinus in li-
bro de opere monachorum: Cuius exauditur una ora-
tio obediens, quàm decem milia contemptoris. Vn-
de Gregorius: Si obediens fuerimus præpositis no-
stris, obediens deus orationibus nostris. Et hoc iustum
est: Qui enim prælatum audit & ei obedit, deum au-
dit & ei obedit. Iuxta illud: Qui uos audit, me audit,
& qui uos spernit, me spernit. Et ideo etiam dicit Moyses

5°
6°
7°
8°
3 Reg. 15

ses ad murmuratores & inobediētes: murmur uestri
 non est contra me, sed contra dominum. Exodi, deci-
 mosexto. Vnde Gregorius super Leuiticum homilia
 undecima: Seruus si domino irreuerens sit, id est, sub-
 ditus si praelato inobediens fuerit, per hunc corpora-
 lem dominum & praelatum in dominum maiestatis
 contumeliam iactat. Nono obedientia summe di-
 tat meritis. Sicut enim mercator qui circa omne gen-
 negociationis & omni tempore & in preciosis merci-
 bus negociatur facile ditatur, ita & uere obediens, qu-
 in omni tempore & opere meretur. Et ideo bene po-
 test dici obedientia illud prouerbiorum ultimo. Mul-
 ta filia scilicet uirtutes spiritus sancti filia, congrega-
 uerunt diuitias, tu supergressa es uniuersas. Econ-
 tra inobedientia omnibus meritis hominem spoliat
 ac pauperem facit. Nam ut superius dictum est. per
 inobedientiam animarum opera non respiciuntur, o-
 rationes & uota non suscipiuntur, contingitque ino-
 bedientibus illud Aggei primo. Seminauistis multum et
 intulistis parum, comedistis & non estis saturati, bibi-
 stis, & non estis inebriati. Intellige de comunione cor-
 poris Christi sacramentaliter & non uirtualiter ut Iu-
 das. Et sequitur ibidem. Et quod mercedes congregauit mi-
 sit eas in saccum pertusum. De sacco quippe pertuso
 aliunde exit, quod aliunde immititur, quia inobedi-
 entes meritum quod ex bono opere acquirunt per ino-
 bedientiam perdunt. Decimo obedientia ad maiore
 perducit gloriam. Vnde legitur in uitis patrum quod
 quidam senex uidit quatuor ordines in caelo, unum
 infirmantium & gratias agentium. alium infirmis mi-
 nistrantium, alium in solitudine degentium, alium u-
 uentium in obedientia, & hic erat super omnes. Et cum
 quaereret rationem, dictum est ei, quia alii quod faci-
 unt

90

100

ntis

SPECULUM

Philipp. 3

Eccle. 10

unt, faciunt secundum uoluntatem suam, hi autē pro-
 prias uoluntates abdicantes quod faciunt, faciunt se-
 cundum iussione[m] patris spiritualis, quod est manus.
 & ideo ducet ad gloriam maiorem. Ad Philippen. 11.
 Factus est obediens usq[ue] ad mortem, propter quod &
 deus exaltauit illum. Ipsa enim filij dei obedientia a-
 deo meruit exaltari, ut ad gloriam eius flectatur om-
 ne genu. Itaq[ue] obedientiæ stipendium est regnare, o-
 bedientiæ seruus seu operator rex est hominū: socius
 angelorum, horror dæmonum. Undecimo, obedien-
 tia homini obediens diuinam misericordiam impe-
 trat. Eccle. 10. Eris uelut filius altissimi obediens, &
 miserebitur tui magis quā[m] mater. Igitur quod cur-
 perare consulit sapiens Ecclesiastes 9. scies quod sicue
 dicit Poeta laurcatus lib. suo 1. de remedijs utriusque
 fortunæ, magnum satis ipsa sibi uirtus est præmium.
 Conscientia bonorum operum nihil est dulcius. Non
 te retrahat ab honesto desperatio præmiorum: quia
 nullum etiam in hac uita recte factum præmio caret,
 cuius (ut sapientibus placet) fructus uberrimus est se-
 cisse, atq[ue] in silētio meminisse. Nihil quoq[ue] dulcius est
 bene & obediens expensū temporis memoria. Tem-
 pus ergo nō est uane expendendum: quia secundū Ber-
 nardum: Nihil preciosius tempore, sed heu, nil eo ho-
 die uilius inuenitur: transeāt dies salutis, & nemo re-
 cogitat, nemo sibi diem perire et nunq[ue] rediturū causā
 satur. Et iuxta sententiam eiusdem: Sicut capillus de
 capite: sic nec momentum de tempore peribit indis-
 cussum, qualiter fuerit a nobis expensum: Nō igitur
 otiosis operibus consumamus tēpus, q[ui]d nobis ad agē-
 dam penitentiā, ad obtinendam ueniam, ad acquirē-
 dam gratiam, ad promerendam cœlestē gloriam mi-
 seratio

De re b. c. p. p.
 c. 10

feratio diuina indulfit. Vnde notandum quod tem-
 pus modo datur, sed postmodum auferitur: modo tē-
 pus iuuat, postmodum aduersabitur: tēpus modo est,
 sed postea finietur. Datur dico tempus modo ad merē Eccl. 8°
 dum & pœnitendum, iuxta illud: Numerum tēporis
 & tempus dedit illi, ut scilicet dominus tēporis esset,
 & in tempore pœniteret & mereretur. Seneca in pro-
 uerbis: Omnia aliena sunt à nobis, tempus istum no-
 strum est, quod die deterior est posterior dies. Post mo- N
 dum tempus auferetur. Iuxta illud psal Cum accepe-
 ro tempus, ego iustitias iudicabo. Accede igitur pecca-
 tor cum fiducia thronum misericordie dum licet ap-
 pellare, dum adhuc dies est cōparationis, dum misero-
 cordia sedet in throno suo, que exuperat iudicium,
 caue ne differas quousq; dñs acceperit tēpus à te, tunc
 utiq; iustitias iudicabit nec appellare licebit. Secun-
 do dixi quod nō tēpus iuuat. Primi Machabæ .12. Ve-
 uidit Jonathas quia tēpus est iuuat, elegit uiros & mi-
 sit illos Romā &c. Postea aduersabitur. Threnorū pri-
 mo: Vocauit aduersum me tēpus ut cōterat electos su-
 os. Tertio dixi q̄ tēpus finiet. Apoc. 10. Iurauit arge-
 lus per uiuētē in secula quia tēpus amplius nō erit.
 Ideo ualde bene concludit Apostolus: Ergo dum tem- Gala. 6.
 pus habemus eperemur bonum ad omnes. Item sci-
 endum q̄ istud tempus est labile breue & acceptabile,
 quia labile redimendum est. Ad Ephesios quinto: Re- Ephē. 5.
 dimentes tempus quoniam dies mali sunt. Quoniam 2. Cor. 6.
 breue, conseruandum est. Ecclesiastici decimo: Fili cō-
 serua tempus & deuita à malo. Quoniam acceptabile, 2. Cor. 6.
 salubriter expendendum (si, secunda ad Corin. 6. Ec-
 ce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Sed
 heu tēpus benefaciēdi domine dissipauerunt legē tuā.
 De quo in Polyeratico lib. primo cap. 1. sic scribitur.
 Qui.

S P E C U L V M

Quis eo indignior est, qui sui ipsius contemnit habere
 re notitiam, qui tempus quod parca manu datum est
 ad mensuram in usum uitæ & solum reparari non po-
 test, usuraria quadã accessione & pœnali repetendã in
 uitæ dispendia prodigit, & in contumeliam authoris
 effudit. Ad hoc sane nasci hominem, & ad hoc ei dari
 tempus constat, ut creatorem suum colat, amet, cogi-
 tet, quidquid hinc excidit perditur. Videte ergo quã-
 tum perditum temporis est, quantumq; non perditum. Id-
 circo studeat unusquisq; obedire statutis ordinis Car-
 thusien. in prima parte ca. 41. ubi ponitur talis distin-
 ctio horarum, ut sciamus quomõ utiliter expendere
 debemus tẽpus nostrum. Spatium inquit uel à pri-
 ma usq; ad tertiam hyemis tempore, uel à matutinis
 usq; ad tertiam æstate, diebus omnibus exercitijs spiri-
 tualibus mancipamur. A tertia uero usque ad sextam
 ferialibus diebus manuum deputatur operibus, quæ
 tamen opera saltem breuibus uolumus orationibus
 interrumpi. Spacium uero quod sextæ nonæq; inter-
 est quieti deputatur æstate, & quod nonam uesperal-
 que discriminat manualibus deputatur operibus. Sem-
 perq; in operando saltem ad breues & quasi iaculas
 monemus orationes recurrere. Porro à spatijs operi-
 manu deputatis utilitatem non intendimus exclu-
 dere lectionis. A uesperis usque ad completorium spi-
 ritualibus opera datur, in quadragesima usque ad cõ-
 pletorium licet manualia operari. Post cõpletorium
 nequaquã ultra multum differimus accubare. Mone-
 mus etiam horis ad quietem deputatis dormitioi ma-
 gnum studium impendere, quo temporibus ceteris a-
 lacriter uigilare possimus. Hæc omnia ibidem. Secun-
 dum hanc ordinationem expendere curemus tempus
 nostrum. Nam & monachorum legislator fundamen-
 tibus

rum statutorum nostrorum, beatus scilicet Benedi-
ctus præcepit, ut omnes magistrā regulā sequantur.

Exhortatio ad obedientiam.

CAPVT VIII.

Eia ergo charissimi & desiderantissimi fratres,
huic gloriosæ & excellentissimæ uirtuti obe-
dentiæ ceterarumq; uirtutum primiceriæ, de qua ta-
men utilia & gloriosa in præsentis speculo uestro, quod
spiritu Iesu operante ad uestram ædificationem col-
legi, speculari potestis ultro, ut occurratis consulo,
uenientem per mandatum prælati, læto animo uel pa-
tentibus ulnis excipientes atq; amplectentes, ut enim
resistētibus permolesta, sic amantibus periuocanda est.
Iugum qui fert uolens læte efficit. Sed heu omnes fe-
re de numero stultorum filiorum sumus, de quibus
sic dicit Anselmus libro suo de similitudinibus. Pro-
pria uoluntas cuidam herbæ uenenosæ & mortiferæ
similatur, quam quidam medicus peritissimus proge-
niei cuiusdam primis parentibus interdixit, commi-
nans quod si ex ea comederent, leprosi effecti interi-
rent. At illi præceptis eius obedire noluerunt, sed ex
eadem arbore comederunt, unde & leprosi effecti,
leprosos filios genuerunt, & ut medicus comminatus
est mortui sunt. Quorum filij, licet parentes suos co-
gnouerunt, herba illa infirmatos fuisse & mortuos,
seque ipsos lepra percussos, eandem tamen herbam su-
per oēs alias diligunt, inde cibos suos cōdiunt, & ma-
ne & uespere quasi pro medicamēto accipiunt. Hi quā
sint dementes, omnis qui audit aduertere potest. Sed
nec minus dementantur qui propria uoluntate utun-
tur. Nihil itaq; illis dementius, qui nihil utuntur sua-

mente libentius. Hec ille. Verum ne nobis deterius spi-
 ritualiter contingat, scientibus propter inobedientiã
 primos parètes nostros perisse, nosq; propter eam in
 originali peccato natos & morituros, audiamus sin-
 guli libenter, imo, suspiciamus tanquam epistolam a-
 marioriam cœlitus nobis missam, ammonitionem ue-
 nerabilis Petri-Blesensis cuiusdam monacho ita scriberet
 tis: Dediti, inquit, manum tuam monasticã professio-
 ni, cursum quẽsio tuẽ conuersationis attende. Ex quadã
 enim obligatiõe quẽ tuẽ annexa est professioni, exigẽ-
 tur à te spiritualiũ frugum mensura propẽsior, ut sis
 deuotior in oratione, in lectiõne studiosior, in castita-
 te cautiõr, paciẽtior in duris, in risu rariõr, suauior
 in conuersatione, grauiõr in uultu et gestu & habitu,
 in moderatiõne in v̄bis, profusior in lachrymis, in chari-
 tate feruentior. Redde conscientie tuẽ de quotidianis
actib; ratione. Vide si die & nocte sine cuiuslibet peccati
 macula trãlegisti, si min; legisti aut orasti, si in uerbo
 si in cibo, si in potu, si in somno tẽperantiẽ modũ ex-
 cessisti, & scias nõ modicã esse tẽporis illi; iacturã & dũ
 in ocio aut tabulis expẽdisti. Verbũ Hier. est: Bonũ est
 iuro cũ portauerit iugũ ab adolescẽtia sua, sedebit so-
 lirari; & racebit, & leuabit se supra se. Vereor ne sensũ
 cõtrario et puerse lenabis te supra te nõ humiliter se-
 tiẽs, sed exaltans te & ambulãs in magnis & mirabili-
 bus supra te, habens uoluntatẽ propriã abbatẽ seu prẽ-
 latũ. Sed certe nulli prẽlato aut subdito uoluntatẽ pro-
 priã sequi licet. Nã & monachorũ legislator quasi edic-
 to præcipit generali, ut omnes sequantur magistrum
regulã, & ab hac lege, nec abbas nec prior excipitur.
 Verbum Apostoli Petri est, Castificantes, inquit, cor-
 da uestra in obedientia charitatis, ut scilicet subiectus
 uoto alacri obediat, & affectio filialis paternam reue-
 rentiam

Supra

3

M

Thre 3.

M

sentiam semper præ oculis habens, nullis artata limitibus, se occurrenti desiderio in latitudinem charitatis infundat. Quicquid ergo prælatus iniunxerit, sic illud amplecti debes, ac si deus ipse præciperet, nam & si etiam impossibilia iniungantur, iuxta regulæ tenorem confidens de adiutorio dei ex charitate obedias. B. Benedictus quoque protestatur deo impendi obedientiam, quæ maioribus exhibetur. Ad prælatos loquens dominus dicit, Qui uos spernit, me spernit: & qui uos audit, me audit. Perniciosum igitur est suum qualitercunque scandalizare prælatum. Nam si super scandalo pusillorum terribilem penam statuit deus, quid erit de scandalo prælatorum? Sane in omnibus quæ a prælato iubentur, generaliter damnabilis est contemptus, & sicut charitas commendat obedientiæ meritum, si rebellio accumulatur inobedientiæ malum. Species contumaciæ est de modo mandati inquirere, hæc scire, discernere, aut differre. In contractu enim obedientiæ non habet disputatio aut disceptatio locum. Nam si in discussionem aut suspensionem ea, quæ tibi sunt mandata deduxeris, ad lignum scientiæ boni & mali manum præuaricationis extendis. Nimis delibata est hæc obedientia transiens in deliberatiuum genus causæ. Non est hoc in auditu auris obedire, non est hæc regularis obedientia sine mora, sed astutia tergiversatrix & aperta superbia. Si autem uita nequioris est abbas uel prælatus, ei tamen ex charitate obedire oportet. Scriptum est enim: Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere. Contemptum igitur super omnia caue. Nam si & dominus quandoque pro peccatoribus & transgressoribus testimonio prophete rogauerit ne perirent, licet pro crucifixoribus suis orauerit, licet ecclesia oret pro schismaticis & Iudæis

SPECVLVM

nec deum tamen, nec ecclesiam pro contemptoribus
 unquam intercessisse reperies. Super contumacia ta-
 men & contemptu sanctorum patrum prudentia di-
 spensauit, & contra inobedientię malum proposita
 est transgressoribus pœnitentię medicina. Hęc ille.
 Quoniam ergo constat, subditos grauissime pericli-
 tari, & in damnationis periculo conuersari, si inobe-
 dientes ac rebelles suis pœlatis extiterint, aut contra
 eos corde aut ore murmurauerint, deberent pœlati
 curare omnino ne subditis suis ad hoc causam siue oc-
 casionem darent per duriciam suam & austeritatem.
 Contra quam quidem duriciam datur admonitio in
 Prou. Aufer impietate de uultu regis, & firmabit iu-
 sticia thronus eius. Vbi sic dicit glosa Rabai: Qui pœ-
 sunt populis, si uolunt firmam esse solium, semper hi-
 laritate & gratia uultus plenos exhibeat, ne per arro-
 gantiam & duriciem rigidi plebis odium incurrant.
 Hieronymus quoq; in epistola prima ad Timoth. O-
 portet Episcopum irreprehensibilem esse, & non ira-
 cundum, sic dicit: Nihil est foedius pœceptore furioso
 qui cū debeat esse mansuetus & humilis, e diuerso tor-
 to uultu, trementibus labijs, rugata fronte, & srena-
 tis conuictijs, facie inter ruborem & pallorem uaria-
 ta perstrepat, & errantes non tatum ad bonum per-
 trahit, quantum ad malum sua sruitia pœcipitat. Et
 Augustinus in lib. de pasto. Si multas, inquit, oues idē
 subditos errare plangimus, uæ quorum cornibus, id
 est, duricijs tactum est. Bernardus etiam super Canti.
 Pœlatos od pietatem lenitatemq; exhortans ait: Disci-
 te pœlati subditorum mares uos esse debere, nō do-
 minos. Studete magis amari q̄ metui. Etsi interdū se-
 ueritate opus est, paterna sit non tyrannica. Mares so-
 uendo patres corripiendo uos exhibeatis. Suspendite

Admonitio p. l.
 1032

M

ucc

uerbera, perducite ubera, pectora lacte pinguescant,
 non typo turgescant. Hæc ille. Vnde Petrus Blesen. cui
 dam abbati scribens, ait: Etsi monachorum electio se-
 cit te fratrum tuorum principem, non tamen abstulit
 esse fratrem. Quanto maior es, humilia te in omnib.
 Audi humilem & terribilem Christū: Qui maior est
 uestrum, fiat sicut minor. Principem te constituerunt
 fratres tui, esto quasi unus ex illis. Benedictus, Basili-
 us, Arsenius, duo Macharij, multiq; alij magistri reli-
 gionis id ipsum sentiunt, uotum scilicet religiose pro-
 fessionis acceptum semel, nulla occasione postea irri-
 tandum. Te honor assumptus à professione & uotis,
 quæ distinxerunt labia tua, nō exemit, sed ad eius ob-
 seruantiam fortius alligauit. Si iugum domini porta-
 sti hætenus, illud ammodo patientius feras & uiuas
 regulariter inter eos, quos ad formam uite regularis
 informas. Alioquin notabis illo euāgelij uerbo: Al-
 ligant onera grauia & importabilia, & imponunt in
 humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mo-
 uere. Itaq; docens tuis discipulis esse contraria tuis fa-
 ctis iudicas non esse agenda. Subditi te honorant, sed
 plus onerant. Quicqd languidū, quicqd ægrū, qdqd
 marcidum, in monasterij uisceribus latet, totum tibi
 tractandum, curandumq; obtigit. Durum opus: Quo-
 primum die abbas aut prior factus es, tibi uiuere de-
 listi. Libertas inde et requies et iucūditas abiere, pro-
 his seruitus, labor, occupatio, afflictio, & mordaces
 subierunt curæ. Iam non uiuis, & si spires. Occupatore
 enim uita mors est, qui cū miseri omnes sint, illi sunt
 omnium miserimi, qui pro alijs uoluntarie & pro-
 pria ambitione occupantur. Iam dixi, quo die prala-
 tionem assumpsisti, tibi moriens alijs uiuere incipi-
 sti, quodq; durissimum est, ingratis & murmurosis e-

Duo Macha-
 rij.

Matth. 23.

SPECVLVM

stimatoribus laboris tui. Scito te seruire querulis, &
 uix tibi obitū aū gratiā relaturis. Dulce nihil, nihilq;
 trāquillum, spes amara & turbida p̄sidiū fors. Quā
 ti nempe negocij sit multos corrigere, hinc patet, qđ
 sese corrigūt paucissimi. Pri^o ergo custodi te ipsum, ut
 securus p̄cures custodiā aliorū. Cōmissa est tibi uillica
 tio grauis, uillicatiōis hui⁹ rationē exactissime regret
 terribilis in iudicijs suis de^o. Teste autē Greg. p̄latus
 tot coronas sibi multiplicat, qđ deo animas lucrificat.
 P̄lari etiā scire debent, quod si peruersa perpetrant,
 tot mortibus digni sunt, quot ad subditos suę perditā
 oni s exēpla trāsmittūt. A te igit pri^o et deiceps a sub-
 ditis explātare studeas dissolutionū ppagine ueter-
 nosas, & auferre scādala de regno dei qđ intra uos est,
 nec in animę tuę discrimen referues hoc officium an-
 gelis messoribus, quibus hoc ministerium in die tre-
 menda cęlesti dispensatione debetur. Omni diligen-
 tia custodi cor tuum, ut exemplo sis alijs. Mitte manū
 tuā ad fortia, & scias quia dissoluta est omnis domus,
 in qua non imperat disciplina teste beato Gregorio:
 Ars artium est regimen animarum. Animas autē non
 potes regere, nisi disciplina mediante, ut sit iusticia &
 iudicium preparatio sedis tuę. Flagella filios tuos, &
 sapiētis testimonio eorum animas liberalis. In omni
 tñ exercitio disciplinę misericordia primas partes ob-
 tineat, ut quod rigor exasperauit uerbo aut uerbere
 pia mansuetudo remulceat. Non sis pronus ad iracun-
 diam, non impetuosus ad contumelias, non p̄ceps
 ad sententiam, non uehemens ad uindictam. Verba et
 attendas quid tibi sit utile sed quid multis. Charitas
 enim quę sua sunt non quærit. Nec utilitates tuas pro-
 curabis efficacius, quā si commōdati & saluti frater

*hinc deo dicitur
 v. sequitur*

Luc. 17

*Qua sequitur
 v. sequitur in
 uerbo dicitur*

nã tua diligentia impendatur. Nõ sis fastuosus in uultu, non uultuosus in uerbis, non minis exasperans, non notabilis in uestitu. Dilectus eris deo & hominibus, si conscientiam & actus tuos omni cautela serua-ueris. Aemulare charissimã meliora, nõ familiaritatem secularium, non popularis aure gratiam, nõ laudis alienã stipendia, sed thesaurum cõscientiã bonã in abiectiõne tui & Christi proximiq; charitate fundatã. Nõ potes autem uere esse humilis, si credis palponibus, si propriam excellentiam non contemnis. Si uero altior q̃ melior esse appetis, nõ præmium sed præcipitium expectabis. Sicut aut̃ alios præcedis dignitate: sic uitã meritis antecedas. Officium aut̃ prelatorum, præcipue priorum ordinis carthusien. pulchre scribitur primo Regum, ubi de Samuele sic dicit: iudicabat quoque Samuel Israel cunctis diebus uitę suã, & ibat per singulos annos circueñs Bethel & Galgala et Masphar, reuertebatq; in Ramatha, ibi enim erat domus eius. Quid aliud uidetur sonare litera, nisi q̃ cellas fratrum prior ex officio circuire debet & diligenter inquirere de statu singulorũ, ut agnoscere possit uultũ pecoris sui, eosq; latificare per uerba sua cõsolatoria & infortoria. Tandẽ quoq; reuerti debet ad cellã suã, ut præcipue etiã prouideat saluti. Et nõ solũ circuire debet Bethel, id est, cellas monachorum, sed etiam Galgala & Masphar, id est, cellas & officinas conuersorum & doctorum omnium sibi commissorum. Aedificauit etiam Samuel ibi altare domino. Recte quidem, eo quod iuge sacrificium esse oporteat in cella prioris, quã cultu iustitiã & morum honestate & luce bonorum operum seipsam exhibet templũ dei. Hęc in Polycratico. Et quia minus fortasse p̃deris habet exhortatio mea apud te circa instruendi abbat̃ officinã

1. Reg. 7.

S P E C V L V M

& prælatorum, ponā ipsa beati Gregorij uerba: Tan-
 tum, inquit, debet transcendere opera subditorum
 actio prælati, quantum distare solet à grege uita pasto-
 ris. Et subiungit: Sit ergo cogitatione mundus, acti-
 one precipuus, discretus in consilio, fructuosus in ue-
 temeritate, singulis compassione proximus, præ cunctis con-
 templatione suspensus, bene agentibus per humilita-
 tem socius, per iusticiæ uero zelum contra delinquen-
 tes creatus, interiorum curam, exteriorum sollicitu-
 dine non minuens, dispensationem exteriorum, inte-
 riorum prouidentia non relinquens. Denique uobis di-
 cit idem Gregorius, in omnibus si uideat Christi uitā
 imitari. Apostolo enī teste, qui dicit se in Christo ma-
 nere, sicut Christus ambulauit, debet & ipse ambula-
 re. Te honor assumptus ad subditorum custodiam ob-
 ligauit. Audi Salomonem. Fili mi spondidisti pro a-
 mico tuo, defixisti apud extraneum manum tuam, il-
 laqueatus es uerbis oris tui, & captus es sermonibus
 proprijs. Fac ergo quod dico tibi fili mi. Discurrere festi-
 na, suscita amicū tuum, ne dederis somnum oculis tu-
 is, & palpebrę tuę non dormitent. Iuxta expositionem
 Gregorij apud extraneum manum suam defigere, est
 curam animæ alienæ quam prius non habuerat, in pe-
 riculum suæ conuersationis accipere. Commisissos ita-
 que tibi salutaribus monitis excitare iuberis, ut a pec-
 catis torpore surgentes in sanctis cogitationibus, & ope-
 ribus excubantes, de breui & transitorio labore ma-
 nipulos referant exultationis æternæ. Precor ergo te
 per uiscera misericordiæ Christi, ut attendas pericu-
 lum prælationis tuæ, recolens illud uerbum Apostoli:
 Horrendum est incidere in manus dei uiuentis, accu-
 mulare sibi peccata duplicia, flammam geennales pro
 iniquitatibus incurrere alienis. Vnde Gregorius: Vbi
 sub

subiectus ex sua culpa moritur, ibi is qui preest, quom-
 nam tacuit, reus mortis tenetur. Et ut utar testimo- *Sp. 6.*
 nio Salomonis, iudicium durissimum in his qui præ-
 sunt fiet. Vnde fiet durum, quia male intrauerunt,
 sunt quia male rexerunt, durissimum quia male ui-
 xerunt. Tunc enim erit prælati triplex quæstio, scili-
 cet quomodo intraisti? quomodo rexisti? quomodo uixi-
 sti? Durum iudicium fiet secularibus, magis durum re-
 ligiosis, sed durissimum peruersis prælati. Dura quæ-
 stio, quia a pauperibus extortionem fecerunt, durior
 quia bona pauperum consumpserunt, durissima quia
 Christo & ecclesia de perceptis elemosynis non ser-
 uierunt. Dura, inquam, quæstio fiet prælati, quia o-
 mes Christi non pauerunt substantia corporali, duri-
 or quia eas non pauerunt uerbo doctrinali, durissima
 quia eas non pauerunt opere bonæ uitæ exemplari. Du-
 ra, inquam quæstio fiet eis, quia bonos non informa-
 uerunt, durior quia malos non increpauerunt, duris-
 sima quia ipsimet non bene uixerunt. Vnde notan-
 dum, quod ad hoc quod prælatus bene præsit, debet esse
 se luminosus per rectam informationem, operosus per
 sanctam occupationem, graciosus per piam compassi-
 onem, & animosus per iustam correctionem. Primo
 dico, quod debet esse luminosus per rectam informa-
 tionem. Iuxta illud quod scribitur sapientiæ primo. Di-
 ligite lumen sapientiæ omnes qui præestis populo.
 Moraliter loquedo hi sunt illæ stellæ, de quibus in *Gen. 2.*
 Gen. 2. dicitur: Posuit stellas in firmamento cæli ut luce-
 rent super terram & præessent diei & nocti. Diei, id est
 clericis. Vnde Gregorius: Cum is qui subest seruit ad
 obsequium, restat proculdubio, ut is qui præest, serui
 at ad uerbum: & eum is qui subest, iussis obtemperat,
 oportet, quod is qui præest, curam sollicitudinis impè-
 L v dat.

*Quæstio prælati
 ut præsit bene*

4°

In Moralibus.

SPECVLVM

Ioel. 2 dat. Sed iam, prohdolor, uerificatur illud Ioelis: Sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt lumen suum. Per solem & lunam intelliguntur prælati maiores, per stellas uero curati & minores subditi. Secundo dico, quod prælatus ad hoc quod digne præsit, debet esse operosus per sanctam occupationem temporalia continendo, spiritualia prædicando, sacramenta ministrando & pauperes uisitando. Iuxta illud A-

Rom. 12 postoli ad Romanos: Qui præest in sollicitudine. Et tales tantum digni sunt honore prælati. Iuxta illud Apostolus. Qui bene præfunt præsbiteri duplici honore digni

1. Thess. 5. habeantur, maxime qui laborant uerbo & doctrina. Vnde ad Thessalonicenses dicebat Apostolus: Rogamus autem uos fratres ut noueritis eos qui laborant inter uos & præfunt uobis & monent uos, ut habeatis uos illos abundantius in charitate propter opus illorum, & pacem habere cum eis. Tertio debet præ-

1. Ioan. 3. latus bonus esse graciosus per compassionem, ut consoleretur pusillanimes, suscipiat infirmos, patiens sit ad omnes secundum regulam beati Augustini. Et ideo sic bonus prælatus dixit Ioannes in canonica sua. Maiorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in ueritate ambulantes. Debet igitur præ-

latus bonus esse subditis loco dei, pater, non tyrannus. Et Innocentius de utilitate conditionis humane dicit sic contra malos prælatos: Statim ut ambrosiosus promotus est ad honorem, mox in superbiam extollitur, & in iactantiam effrenatur, non curat prodesse, sed gloriatur præesse, præiurat se meliorem quia cernit se superiore. At bonum non facit gradus, sed uirtus: non dignitas, sed honestas. Priores dedignatur amicos, notos ignorat, hereticos sodales cõtemnit, antiquis uultum auertit, ceruicem erigit, fastum ostendit, grãdia loquitur.

loquitur, subtilia meditatur, subesse non patitur, præ
esse molitur, præceps & audax, gloriosus & arrogas,
gravis & importunus. Sicut autem in malos prælatos si Sap. 6.
et iudicium durissimum: ita bonis dabit præmiū ma-
ximū. Quamuis enim lōge securius est coesse quam
præesse, tamē meritorium ualde est si prælatus sic præ
sit, ut profit. Vnde August. in sermone dicit: Nihil est
in hac uita, & maxime hoc tempore difficilius & peri-
culosius presbyteri aut episcopi officio, sed apud deū
nihil beatius si eo mō militet quo imperator iubet.

Quarto debet esse prælat⁹ animosus per iustā corre Gen. 1.
ctionē. Iuxta illud qd figuratiue scibit in Gen. Præsit
piscib⁹ maris & uolatilib⁹ cæli et bestijs terre, omniq;
reptili quod mouetur in terra. Pisces maris sunt rebel-
les & ociosi: uolatilia cæli sunt superbi & ambitio-
si: bestia terre sunt auari & pecuniosi: reptilia lu-
brici & luxuriosi: quos omnes debet prælatus iustus
corripere, & secundum ecclesiasticas sanctiones ad uit-
tutes reducere. Iuxta illud Esaia: Principes in iudicio Esa. 32.
præerunt. Sed quidam sunt similes miluis, qui nō an-
tiquas gallinas, sed iuuenes pullos inuadunt. Quidam
etiam sunt similes magistro leonis, qui non leonē sed
catulum uerberat. Sic prælati moderni non diuites &
nobiles peccatores, sed pauperes solum ecclesiastica cē-
sura castigāt. Et de quo dolēdum est, tales interdū præ
sunt in ecclesia qui sunt tenebrosi per ignorantiā, ocio-
si per ignauitā, seditiosi p iracundiā, ignominiosi p infā-
miā. Sed cōtra tales bñ loquit Grego. in suo Past. Nū-
hil in hoc seculo excellētius sacerdotibus, nihil subli-
mius episcopis reperiri potest, ut cum dignitatē ocu-
lis demōstramus: digne noscamus quod sumus, & qd
sum⁹ prestioe, actioe poti⁹ q nomine demōstrem⁹, ut
nōme cōgruat actioi & actio correspōdeat nomini,
ne

SPECVLVM

ne sit honor sublimis & uita procliuis, ne sit deifica
 professio & illicita actio ne sit religiosus amictus & ir-
 religiosus profectus, ne sit gradus excelsus & defor-
 mis excessus, ne locutionem simulemus columbinam
 & mentem habeamus caninam, ne professionem mo-
 stemus ouinam, & ferocitatem habeamus lupinam.
 Consimilem sententiam dicit beatus Bernardus 2. ad
 Eugenium: Audi, inquit, canticum meum minus lū-
 ue, sed salutare. Monstruosa res est gradus summus
 & animus infimus, sedes prima & maligna uita, lin-
 gua magniloqua, & manus ociola, sermo multus &
 fructus nullus, uultus grauis et actus leuis, caput canā-
 & cor uanum, facies rugosa & lingua nugosa, ingens
 autoritas & nutans stabilitas. Hæc Bernardus. Dubi-
 tatio rationalis incidit hic, utrum electores tenean-
 tur eligere meliorem. Et arguitur, quod non, quia de
 cretalis dicit, quod sufficit eligere bonum, nec est
 necesse eligere meliorem. Ad oppositum uidetur p-
 dicitur: Eligite meliorem de filiis domini uestri, & po-
 nite eum super solium patris sui. Pro responsione di-
 cendum, quod non semper ille qui est melior simplici-
 ter, est melior ad prælaturam. Ille enim inter homi-
 nes est simpliciter melior, qui est in charitate perfe-
 ctior. Vnde B. Augusti. in Enchiridio 83. dicit, quod
 quanto in quocunq; charitas maior est, tanto melior
 est in quo est. Cum enim queritur utrum quisq; sit ho-
 mo bonus, nō queritur quid ipse credat, aut quid spe-
 ret, sed quid amet. Contingit autem frequēter, quod
 illi qui est perfectissimus in charitate, multa deficiunt
 quæ sunt necessaria prælato, puta scientia, ualētudo
 corporis, & experientia in temporalibus, & cetera hu-
 iusmodi. Electio autem eorum quæ sunt ad finem, de-
 bet fieri secundum conditionem finis. Et ideo dicendū,
 quod

4. Reg. 10.

M M

M

M

quod electores quicumque talem eligere tenentur, qui sit melior ad statum illum cui per electionem provide-
re tenentur, non autem tenentur eligere hominem sim-
pliciter meliorem & sanctiorem. Per hoc patet argu-
mentum. Unde ad decretalem dicendum, quod decre-
talis intelligitur de simpliciter meliori. Unde decreta-
lis uult dicere, quod non tenentur eligere meliorem
ad statum illum, sed sufficit quod eligant bonum. Et
propter hoc si electores non eligerent meliorem ad sta-
tum illum, ubi tamen eligerent bonum, electio non
esset cassanda nec decretalis informat conscientiam ele-
ctorum, sed iudicium publicum. Auctoritas ad oppositum
intelligitur de meliori ad finem.

Conclusio.

CAP. IX.

DENIQUE ut libellus præfens, intitulatus specu-
lum subditorum de subditis, et pro subditis, si-
niatur, attendere debent omnes subditi ad cõ-
tinuam ipsorum pacem atque perpetuam salutem, quod
licet prælatus sit malus & subditus bonus & sanctus, &
diu tamen prælatus toleratur ab ecclesia, maiorem hæ-
bet honorem & reuerentiam quam subditus, propter tres
rationes. Prima quia prælatus gerit uicem dei: unde de-
us specialiter in ipso ueneratur, & hoc debet semper
animare subditum ad honorem prælati sui. Secunda ra-
tio est, quia est persona publica, unde in ipso honora-
tur Respub. & bonitas ecclesiæ quæ maior est quàm bo-
nitas alicuius singularis personæ. Et ideo consueuerit
prælati personaliter dicere illud, quod in fine horarum
dicunt pro defunctis. Verbum & oratio prælati est qua
si oratio multitudinis, & ideo uidetur melior cæteris
paribus, quàm oratio singularis personæ. Tertia, quia
præla

SPECVLVM

M
Ethicorū 9.

Chryso-
stomus.

Capite se-
quente.

M
Ioan. Gers.

prælatio se habet ad uirtutē, sicut causa efficiēs in alijs
uirtutib. Vnde ipsa prælatio honorabilis est etiam in
persona indigna. Dicit enim Philosophus, q̄ dignus
ē in alijs causam uirtutis existere, q̄ in se tm̄ uirtuosus
esse. Itē Chrysof. in dialog. suo lib. 3. ca. 5. dicit, quod
quāto ē cæli q̄ terra preciosius, et quāto preciosior est
anima q̄ corp⁹ tāto magis nobis reuētēdi et honorabi-
les esse debēt parētes spūales, id est prælati nostri, q̄ pa-
rentes carnales. Et subdit ibidē causam dicēs: Illi quip-
pe nos & carnis & sanguinis uoluptate genuerunt, hi
uero sunt nobis diuinę generatiōis autores. Se. ūdam
causam eiusdē ponit idē in eodē libro dicens: Quia
maior uirtus prælati, præcipue sacerdotibus, a deo
data est q̄ carnalib. parenribus, tantumq̄ inter utro-
que differt, quantū inter præsentem uitā interest et fu-
turā. Alteri quippe in hanc, alteri uero in illam genue-
rūt. Et illi quidem nec corporalē possunt propulsare
mortē, hi uero periturā animā saluauerunt frequēter
non solum docendo & monendo, sed etiā orationib.
adiuādo. Parētes etiā naturales, si aliquas seculi pote-
states sublimes offenderint, filij eorū nihil eis possunt
prodesse, prælati uero parentes spirituales subditorū,
non solū potētes & reges, sed etiā ipsum deum frequē-
ter iratū sua nobis intercessione recōciliant. Per ipsos
Christū induimus, per ipsos cōiungimur dei filio, per
ipsos mēbra illius beati capitis efficimur. Propter quōd
qui hos despiciunt eisq̄ detrahūt, magis mihi uidentur
rei q̄ Dathan & Abyron, digniq̄ maiori supplicio. Hęc
Chrysof. Ista eadē, scilicet de prælato malo honorari
do, etiā declarat uenerab. mag. Ioan. Gerson ita dicēs
grauiter peccāt hi, qui suis superiorib. quibuscunq̄ de-
trahunt aut maledicunt. Non enim propter maliciam
alio

liquorum ministrorum ecclesia debet a quoquam si-
 deli status prælaticus aut ecclesiasticus diffamari aut
 lædi, quia non perdit uirginitatem suam missa celebrata
 aut baptismus siue aliud sacramentum propter malitiam
 ministrorum. Sed nec minus meretur subditus
 obediendo humiliter prælato indigno & malo, imo,
 ut superius dictum est, plus meretur huiusmodi obe-
 diendo, q̄ bono. Sicut enim solem visibilem quātacum-
 que malicia aperientes fenestram, & si ad furandum
 uel ad occidendum hominem eam aperiat, non pro-
 hibet ab infusione luminis, & immisione radiorum,
 nec ipsum lumen prohibet malicia eiusdem quo mi-
 nus ingrediatur & domui se infundat: sic solem iusti-
 tiæ Christum malicia quantacumque ministri seu pre-
 lati ministerio suo uiam præparantis luminis suæ grā-
 tiæ, & quasi aperientis ei fenestram cordis eius quem
 baptizat, non prohibet, nec lumen gratiæ eius quo mi-
 nus intret, auertit. Simili modo intellige de cæteris
 officiis prælatorum erga subditos. Propter hoc etiam
 sic dicunt statuta ordinis Carthusiensis: Si cui durum ^{2. par. ca. 19}
 aut graue aliquid imponere prior uoluerit, repugna-
 re phas non habemus, ne cum ei resisterimus, non ei,
 sed domino, cuius erga nos agit uices, resistisse inue-
 niamur. Et in eadem parte capi. 24. scribitur sic: Cum
 ab omnibus qui regulariter uiuere decreuerunt, obe-
 dientia magno studio sit seruanda, ab his tamen de-
 uotius & sollicitius quanto districtius apertiusq̄ sub-
 ire propositum, ne si (quod absit) ista defuerit, tanti la-
 bores non solum careant præmio, sed & supplicium
 damnationis incurrant. Altissima & angelica est, p-
 fessio Carthusiensium perfectissima & angelica debet
 esse obediētia & subiectio eorū. Iā quia libellus clau-
 sedus ē hoc, uos chariss. in fine ipsius cōmonere uolo
 m̄

S P E C V L V M

ut sit semper ante oculos cordis uestri forma professio-
 nis uestre, timor dei, ignis geennæ, uestrorum me-
 moria peccatorum, dies mortis & recordatio passio-
 num domini nostri Iesu Christi. Considerate diligen-
 ter quanto labore desudent homines, quanto studio,
 quanto demum nõ ipsius uitæ tm̄, sed & periculo an-
 mæ ut tēporalia adipiscantur, & peritura cōregent,
 ubi diu permanere non possant, nec quæ possidentur,
 nec qui possidet. Pudeat itaque filium regni mino-
 ris studij in retinenda adoptionis sue gloria inueniri,
 q̄ filium perditionis in coaceruandis perituris & cumu-
 landis sibi supplicijs semper, māsuris. Pudeat eum se-
 nissimum illū uultum patris sui uel leuiter cōtristare,
 qui instantā dignatus est eum gloriā adoptare. Pudeat
 at, inquā, eum incōparabiles paternæ mensæ delicias
 deserere, & os paterno osculo sanctificatum immūdis
 porcorum siliquis polluere. Cogitet semper magnitu-
 dinē paternæ dilectiōis, reformidet quoq; si ingratus
 reperiatur, intolerandā seueritatem paternæ indi-
 gnationis. Appendat ante oculos exigui laboris inæ-
 stimabile præmium, & e contrario momentaneæ uo-
 luptatis ineluctabile suppliciū. Timeat tremendi iudi-
 cii futurā discussionē, in qua cū memorata fuerit præ-
 rogata nobis dona pietatis, districta animaduersione
 exigēdum est à nobis & debitum cōdignæ seruitutis.
 Cōmemorabunt añ tribunal iudicis dignitas cōditio-
 nis, gloria diuinæ similitudinis, charitas redēptionis,
 effusio preciosi sanguinis, adoptio filiorum, promissa
 beatitudo regni cęlorum. Cōmemorabūtur et ad im-
 plenda præcepta collata subsidia, hostis imbecillitas,
 nostra desidia. O quanta tunc erit cōfusio trepidare cō-
scientia. Heu q̄ amara, heu q̄ sera, heu q̄ infructuosa,
sunc erit de præterito tēpore poenitentia. O si modo li-
 ceret

eret uultū illū confusionis nostre inspicere. O si mo-
 do liberet districtiōe illā emēdatiore uita mitigare.
 Tunc accusante cōscientia null⁹ erit excusator, nunc
 correctā uita null⁹ erit tūc accusator. Vos igit gen⁹ ele-
 ctū, pgenies sancta, stirps regia, ut filij dei & filij cha-
 rissimi, digne deo, digne tā o patre conuersamini, ut
 tunc lati eū sicut patrē excipiatis, cui nunc filiali affe-
 ctu deseruiis. Non est filiorum adueniente patre tre-
 pidare aut latebras quarere, sed exultante spiritu cer-
 tarim in occursum ruere, singulos ut prius ipse occur-
 rat anhelare, cupide amplecti, affectu uosissime de oscu-
 lari, atq; in mēsum de dulcissimi patris aduentu gau-
 diū occursum, gestu, plausu, osculis, atq; amplexu testa-
 ri. Tales filios, tam pios, tā deuotos, tā sedulos, beni-
 gnissimus ac serenissimus pater paterna hilaritate ex-
 cipit, & in unum innumeros amplexum, inflexis lati-
 us ulnis colligit, dulcesq; filios ad sacratissimū pectus
 astringens blanda manu blandōq; affectu demulcet,
 dicens: Nunc filij mei, nunc charissimi mei, nunc bene-
 dicti patris mei gloria regni mei mecū perfruimini:
 nunc adoptionis uestrę quanta sit dignitas, agnoscite,
 & quod fendo seminatus, gaudētes metite. Iam labo-
 res uestri & luctus tēpora cursore uelocius abierunt:
 sed refrigerij uestri & gaudij tempora me manēre ab-
 ire non poterunt. Quia igit hilariter implestis, quę
 precepi, percipite liberaliter quę promisi. In illa die
 diuini uultus splendore illustrat⁹ homo agnoscere po-
 terit gracia dei, quę & quanta circa se fuerit. Et quo-
 niam nihil in se dignum tanta largitate inueniet, & ter-
 nas largitori gratias referet, qui uiuit & regnat per
 omnia secula seculorum. Amen.

Finis Lib. II. qui dicitur

Speculum subditorum

M

De

PROOEMIUM AVTHORIS
 INCIPIT PROLO-
 GVS LIBRI SEQVEN-
 tis, qui dicitur speculum sacer-
 dotum.

Augustinus. **Q**U^{IA}, ut ait flos doctorum Augustinus: Ne-
 mo in ecclesia amplius nocet, quam si per-
 uerſe agens ac male uiuens, nomen uel ordinem sacer-
 dotis habet, uerificaturque nimis præſenti in tempo-
 re illud dictum Ambroſij in quodam ſermone: Ex in-
Ambroſius. ordinata, inquit, & indiſciplinata multitudine sacer-
 dotum hodie contemptui datur noſtræ redemptionis
 uenerabile ſacramentum. Nam qui debuerant eſſe ui-
 carii Apoſtolorum & filij Petri, facti ſunt ſocij Iudæ &
 præambuli Antichriſti. Quem ſecurus Chryſoſtomus
Homil. 24. ſuper Matthæum ſic dicit: Multi ſacerdotes & pauci
 ſacerdotes, multi in nomine & pauci in opere. Legem
 dei nec ſciunt nec diſcunt, uacantes ocio comella-
 tionibus & ebrietatibus ſtudent, terrenis inhiant, terre-
 na ſapiunt, aſſidui in plateis, in eccleſia rari, tardi ad
 inueſtigandum culpam peccatoris, parati ad quæren-
 da ueſtigia leporis, uelocioreſ ad congregandos canes,
 quam ad uocandum pauperes, libentius porrigunt pa-
 nem cani quam pauperi. Hi ſunt quorum thalamus
 ornatioꝝ eccleſia ſua, menſa paratioꝝ altari, cibus cali-
 ce precioſior, equus carioꝝ miſſali, caamiſia pulchrior
 & delicatioꝝ alba. Non eſt iam dicere ut populus ſic
 ſacerdos, quia nec ſic populus ut ſacerdos. Hodie quæ
 & ſens dico euenit, quod Oſee propheta conqueren-
 do deplorat & dicit: Multiplicauit populus altaria ad
 peccã

peccandum, factæ sunt eis aræ in delictum. Verbum
 quippe Greg. est: Qui Christi corpus indigne conficit
 Christum tradit, ut Christus dum traditur dicat: Ecce
 manus tradentis me meum est in mensa. Idcirco pauca
 ex diuersis conscripsi in præsentis speculo, quod spe-
 cialiter sacerdotes ædificet ad salutem & inflamet ad
 emendationem. Rogo autem in uisceribus Christi
 unūquēq; huius speculi lectore, ut oret pro lectore, ut
 utatur sicut subriter quæsiis cum labore alieno, & gau-
 deat de inuentis suis labore proprio: Profiteor namq;
 quod omnia quæ in præsentis quinquipartito speculo
 uel forte alibi ante unq; conscripsi, non ex agro pro-
 prio. i. ex copia ingenij proprii: sed exêplo Ruth, quæ
 agrum intrauit alienum, ut spicas colligeret post ter-
 ga merentium: ego pauperculus diueras sanctorū au-
 thoritates, tanq; spicas de diuersis libris nõ sine labore
 collegi, & quæ ex diuersis lectionibus congesti in
 diuersos tractatulos singularibus titulis adnotatos
 distinxī et ordinaui, melius enim distincta seruantur.
 Per has autem modicas spicas agrum fertilem origi-
 naliū librorum non despicias lector opu-

me. Improuidus enim est, qui negle-

cto igne per scintillas se niti

tur calefacere: & qui

contempto

fonte, per roris guttas

suū conatur

extinguere.

DE OFFICIO SACERDOTVM PER

collationem eorum ad angelos.

CAP. I.

ANGELORVM esca nutritiſſi populum tuum. Sapient. 16. Circa quæ uerba notandum est, quod per mânã in sacra scriptura figuratur singulariter Eucharistiæ sacramentum. Sicut

Exod. 16.
Num. 11.
Deuter. 8.

enim filii Israel per desertum tranſcuntes uerſus terrã eis à domino repromiſſam, tali refocillabantur alimento: ita nos per mundum ad cælum pergentes corporis & sanguinis Chriſti quotidiano uatico recreamur. Vocatur autem merito panis angelorum, tam propter conficietes eucharistiã, quam propter uescientes. Conficiunt autem istud sacramentum solummodo sacerdotes, sicut patet in decretis, distinctione trigesima quinta, ca. Ecce. Sacerdotes uero in scriptura sacra angeli nominantur. Juxta illud ad Corinthios. Mulier debet habere uelamẽ propter angelos. Gloſa, propter reuerentiã sacerdotum, qui nunci dei sunt. Juxta illud Mala. Labia sacerdotis custodiunt, scientiã & legẽ requirunt ex ore eius, quia angelus domini exercituum est. Ratio huius denominationis metaphorice est, quia sacerdotem decet angelum in duobus conditionibus imitari, quæ in istis uersibus continentur. Pascit, & hortatur, ducit, uehit, excitat, ar-

2. Cor. 5.

Malach. 3.

cet. Orat, congaudet, punit, laudat sine sumptu. Pri

Angelorum qd. oeb
qd. Desyfar 30. mii
fary

Pri
we

Ergo operatio angeli circa nos secundum ordinē
 istorū uersum est, pascit: Cuius exēplum habemus
 tertij regum 19. ubi legimus, quod angelus detulit pa-
 nem & aquam ad Heliam dormientem & famelicum
 dicens: Surge & comede, grandis enim tibi restat uia.
 Isto modo moraliter loquēdo proprium officium sa-
 cerdotis est, pascere populum in uerbo & exemplo, &
 temporali subsidio, si possit. Vnde Petro signanter di-
 ctum est ter: pasc, pasc, pasc. Bis autem dictum est ei
 pasc agnos meos, & semel pasc oues, ad inuendum
 differentiam doctrinæ necessariæ iuuenibus & seni-
 bus. Senibus namq; simplex admonitio sufficit, iuue-
 nibus uero opus est tan uerbis quā uerberibus, ut de-
 bite doceantur. Aliter tamen istud dicitur exposuisse
 quidam nouicius, arguens quod iuuenes fratres de-
 bent refici bis in die, & senibus conuenit ieiunare, &
 ideo pie dixit Christus Petro bis, pasc agnos meos, &
 semel pasc oues meas. *Secunda operatio* quam an-
 gelum legimus circa nos exercere, est exhortari. Cu-
 ius exemplum habemus in Matthæo, ubi legimus,
 quod angelus domini apparuit in somnis Ioseph di-
 cens: Surge & accipe puerum & matrem eius & fuge
 in Aegyptum, &c. Hanc operationem imitatur sacer-
 dos sana consilia priuatiim suggerendo. *Tertio* te-
 nerur sacerdos ducere per bonam & apertam conuer-
 sationē, exemplo Raphaelis: Ego (inquit angelus) eū
 ducam et reducam ad te. Et sicut uictoria exercitus est
 gloria boni ducis: ita sanctitas populi attribuitur pro
 merito sacerdoti. Vnde Chrysostomus de dignitate
 sacerdotali: Bene agente populo unusquisq; pro me-
 rito suo remunerabitur, sacerdos aut pro bonis omni-
 um. Habebit enim pro proprijs bonis auream, pro ali-
 enis aurcolam. Hęc Chrysostomus. Et ideo secundum

pma

Ioan. 21.

Matt. 2.

Tob. 5.

Lib. 3.

SPECVLVM

eundem Chrysoſt, ſuper Mattheum, ſacerdos eſt in po-
pulo ſicut radix in arbore, & ſicut ſtomachus in cor-
pore. Quemadmodū, inquit, cū uideris arborē pallēti-
bus folijs marcidā, intelligis quia aliquā culpā habet
circa radicem: ita cum uideris populum indiſciplina-
tum & irreligioſum, ſine dubio cognoſce quod ſacer-

- Lib. natura.** dotium eius non eſt ſanum. Hæc Chryſoſtomus. Sed
Hift. 20. Ety^m ſecundum Plinium & Iſidorum: Salamandra eſt ſer-
mo. ca. 4. pens quidam, cutus ueneno inter alia uenena maxi-
 ma uis. Hoc eſt ſi trunco uel radici arboris irreperit,
 omnia poma eius intoxicat & omnes ramos. Reuera
 iſto modo diabolus, qui modo ſalamandræ ſemper ui-
 uit in igne, radices eccleſiæ i ſacerdotes ſic intoxicat
 & inficit his diebus, quod omnes rami eccleſiæ ab eis
Rom. 11. peccati uenenum aſſumunt. Vnde ad Romanos: Si ra-
 dix ſancta & rami. Et per oppoſitum ſi radix eſt infe-
 cta, et rami erunt nociui. Vteri⁹ dicit Chryſoſt. quod
 ſacerdos eſt in grege, ſicut ſtomach⁹ in corpore. Quē-
 admodum, inquit, medicus quādo primo ingredit^r ad
 infirmum, ſtatim de ſtomacho eius interrogat, & eū
 cōponere feſtinat, quia ſi ſtomachus ſanus ſit, totum
 corpus ualidū eſt, ſi autē diſſipatus fuerit, totū corp⁹ in-
 firmū eſt: ita ſi ſacerdotiū integrū fuerit, tota ſoret ec-
 cleſia: ſi autē corruptū fuerit, oim⁹ fides marcida eſt &
 infirma. Sicut ſtomachus accipiēs cibū cōcoq^t ipſum
 in ipſo & p⁹ totū corpus diſpigit: ſic ſacerdotes accipiūt
 ſcientiā ſermonis per ſcripturas ex deo, & excoquen-
 tes eam in ſe, id eſt tractantes eam & meditanes apud
 ſe, uniuerſo populo ſubminiſtrant. Et infra: Sicut in
 corpore ſi aliquod membrum fuerit infirmatum, nō
 omnino languet & ſtomachus, ſi autē ſtomachus lan-
 guerit, omnia membra inueniuntur infirma: ſic ſi alia
 quis peccauerit Chriſtianorū, nō omnino peccant &
 ſacerdotes: ſi autem ſacerdotes fuerint in peccatis tō-

tus populus conuertitur ad peccandum. Et ideo dicit
 Isidorus. Sacerdotes dei pro eorum scilicet subdito- In l. de
 rü iniquitate, damnantur, si eos aut ignorantes non sum. bo.
 erudiant, aut peccantes non arguant, dicente domi-
 no ad prophetam: Speculatorē dedit te domui Israel.
 Si non fueris iocutus ut custodiat se à uia sua mala, il-
 le in iniquitate sua morietur, sanguinē uero eius de ma-
 nu tua requiram. In Polycratice quoq: Nihil sic erit
 studiosum imperatoribus, sicut sacerdotum honestas,
 cum utiq: pro illis ipsi semper deo supplicent. Et iterū, Lib. 7
 Profecto indignus est sacerdotio, nisi fuerit ordinatus Ibid.
 inuitus. Quartus actus angelicus secundum predictos
 uersus est uehere. i. trāsportare. Deferunt enim ange-
 li boni animas bene morientiu in cælum. Juxta illud
 Luc. 15. Factum est autem ut moreretur mendicus, &
 portaretur ab angelis in sinū Abrahæ. Sic sacerdotes
 angelici de terrenis desiderijs ad amorem cælestiū trās-
 ferunt penitentes, quando eis confitendo peccatis pri-
 uis moriuntur. Juxta illud. Peccatis mortui iusticię ui-
 uamus. Quintus actus angelicus est excitare. Juxta il-
 lud: Angelus dñi astiuit & lumen resulsit in habitacu-
 lo carceris, percussitq: latere Petri excitauit eum, dicens
 Surge uelociter. Erat autē Petrus dormiēs inter duos
 milites uinctus catenis duabus. Petrus dormiēs in car-
 cere est peccator irretit⁹ mala cōsuetudine. Iacet inter
 duos milites uinctus catenis duabus, & duo custodes
 añ ostium custodiunt carcerē, duo milites moraliter
 sunt mors & demō, mors insidiat corpori, demō insidia-
 tur aīa. Duæ catenę, amor deliciandi & pudor reuelan-
 di. Duo custodes, ne hō confessionis ostiū exeat, sunt
 præsumptio ueniæ & confidentia uitæ prolixa. Huius
 astare debet sacerdos angelus & cum corripitudo exci-
 tare percutere non palpare. Sextus actus angelicus
 ii h

Lib. 7

Ibid.

Quarta opn^o

1 Pet. 2.

Act. 12

Quin

Sextus actus

S P E C V L V M

Tob. 5.

est arcere dæmonum potestatem, sicut fecit Raphael de Asinodeo, qui suffocauerat septem uiros Saræ. Cō-

Acto. 16.
Septimus actus

similiter sacerdos arcere debet omnes malos per censuras ecclesiasticas, dæmones etiam per adiurationes sacras, ne noceant bonis uiris. Septimus actus angeli est orare. Vnde legimus in actis Apostolorum, quod Paulo per uisionē apparuit angelus in specie uiri Macedonis, dicens. Transiens Macedoniam adiuua nos. Qui dicitur fuisse Macedonibus præpositus, qui coram Paulo supplicauit salutem. Sic sacerdos pro salute populi orare tenetur. Octauo. Angelus congaudet

Octauus actus

pœnitentibus de peccatis. Iuxta illud Lucae decimo quinto. Gaudium est angelis dei super uno peccatore pœnitentiam agente, & sic pœnitentia populi gaudium debet esse boni sacerdotis. Nono angelus pun-

Nonus

nit. Iuxta illud tertij Regum uigesimo quarto. Venit angelus domini & percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque milia. Sic sacerdotum est sententias excommunicationis contra contumaces & rebelles fulminare. Decimo officium angelorum est

Decimus

deum laudare. Iuxta illud Esaiæ sexto: Clamabant alter ad alterum & dicebant: sanctus, sanctus, sanctus, dominus deus exercituum. Hoc etiam sacerdotibus dinoscitur conuenire. Iuxta illud Esdræ: Steterunt sacerdotes in ordine suo, ut laudarent dominum. Vn-

Vndecimus actus
Esdræ 3.

decimo & ultimo angelus est sine sumptu, sicut patet in angelo, ut scribitur Tobia capite quinto, qui magis fuit utilitatis & parui sumptus. Consimiliter sacerdotes relicta cupiditate temporalium, de decimis & oblationibus tantum uiuant. Similiter cum spiritalia ministrant, aliter largiant, nihil pro eis recipiant pro mercede, ne simoniae uicio maculent. Vbi notanda, quod angeli habent quatuor cōditiones in quibus sacerdotes

Angeli sunt
quod sunt sacerdotes
imitari

ses

eos cōuenit imitari. Sunt enim immateriales, siue substantiæ separatae, intellectuales, pleni scientia & ueritate. Sunt motores orbium & rectores hominum.

Primo ergo angeli sunt immateriales, spirit⁹ em̄ sunt & carnem et ossa non habent. Et tales debent esse sacerdotes per cōtinentiam & castitatem, ut motus passionum carnalium non sequantur. In cuius figura dictū est Petro: Caro & sanguis non reuelauit tibi. Marbodæus libro suo de lapidibus capite in. dicit de allestio-

Matth. 16.
Marbodæus

rio quatuor. Primo, quia lapis ille non generatur nisi in gallis castratis. Secundo, extinguit sitim. Tertio, quod reddit hominem honorabilem. Quarto, quod reddit hominē disertum. Moraliter loquendo iste lapis designat continentiam clericalem, quæ non inuenitur nisi in his qui se refrenant à carnis desiderijs,

Matth. 26.

propter meritum uitæ æternæ. Iuxta illud Matthæi: Sunt Eunuchi qui seipso castrauerunt propter regnū celorū. Hæc uirtus extinguit sitim fomitis carnis infestæ, & illicita desideria carnalis concupiscentiæ. In cuius figura scribitur Sapientiæ 10. Dada est illis aqua de petra altissima, & requies sitis de lapide duro. Lapis durus est continentia, durū est enim contra stimulos carnis calcitrare. Hæc uirtus facit hominem uenerabilem, sicut per oppositum incontinentia facit hominem confusibilem. Vnde scribitur: Vna mulier Hebræa fecit confusionem in domo Nabuchodonosor.

Judith 14.

Hæc uirtus, scilicet continētia reddit hominem disertum: id est, eloquentem, et acceptum in loquendo tam in oratione q̄ in prædicatione. Et per oppositum sacerdotes infames de incontinentia nec digni sunt orare & prædicare. Sunt igitur primo sacerdotes immateriales & substantiæ separare, sicut angeli. In cuius figura dicitur de Nathã: Et surrexit Nathã propheta, & qua

Eccle. 47.

S P E C V L V M

7ª angelorum 93.
 si adeps separatus est à carne. Et de talibus probis angelis dicitur in Psal. Facit angelos suos spiritus. Secundo angeli sunt intellectuales pleni scientia & ueritate, & sacerdotes dei pollere debent scientia sacræ scripturæ. Et ideo conuenienter est sancitum extra de magistris, & ne aliquid exigant pro licentia docendi, & quod magister in theologia semper in metropoli habeatur, qui doceat sacerdotes. Omnes autem tam cathedrales ecclesiæ, quam aliæ in quibus suppetunt facultates, doctorem habeant in grammatica, qui clericos ecclesiæ gratis instruat & etiam alios iuxta posse. Hæc est sententia illius capituli, & eadem quasi capitulo. Quoniam in ecclesia, Consuetudo gallicana habet, quod magistri debent institui per singulas ecclesias cathedrales & eis beneficia assignari, qui pauperes gratis doceant & informant. Et ideo signanter dicitur apud Aggæ. Interroga sacerdotes legem. Super quod dicit Hieronymus. Considera sacerdotem esse de lege interrogatos respondere. si sacerdos est sciat legem domini. Si ignorat legem domini, ipse se arguet non esse sacerdotem domini. Unde Malachi. Labia sacerdotis custodiunt scientiam & legem requirent de ore eius, quia angelus domini exercituum est. Tertio sunt motores orbium, à quibus causatur & generatur, quicquid inter generabilia & corruptibilia procedit ad esse, sic officium sacerdotis esse deberet mouere nobiles & potentes quorum uirtute reguntur subditi ad cultum dei. Figuram huius habemus apud Ioannem de angelo qui descendebat secū dum tempus in piscinam & mouebatur aqua, & qui prius descendisset in piscinam post motionem aquæ, factus fiebat à quacumque detinebatur infirmitate. Morali ter piscina multæ aquæ est persona magnæ potentie. In hanc descendit sacerdos uel curatus, quando eius consecra^o

Aggæ. 2

Malach. 2

Terna 93.

Ioha. 5

cōscientiam examinat de delictis, mouet aquam, quā
 do limitat suam potentiam ad regulas diuini iuris.
 Quarto angeli sunt receptores hominum & custodes
 secundum sanctos. Et eodem modo sacerdotes & cura
 ti, qui pro subditorum animabus habent coram deo
 respondere. Iuxta illud Psal. Angelis suis mandauit de
 te, ut custodiāt te in omnibus uis tuis. Sed pro dolor
 his diebus uerificatur nimis dictum beati Iob: Ecce
 qui seruiunt ei, id est, deo non sunt stabiles, & in ange
 lis suis reperit prauitatem. Sunt enim quidam de mo
 dernis sacerdotibus angeli satanæ per discordiam, an
 geli apostatici per superbiam, angeli incubi per luxu
 riam, angeli abyssi per auariciam. Primi sunt angeli
 satanæ per discordiam: Satan enim interpretatur ad
 uersarius, & tales de omni briga aduersitate & discor
 dia se intr omittunt, conspirant pælia, ingrediuntur
 pugnas, & exercent latrocinia, ut nec uix sit inuenire
 comitiuam prædonum, quin habeant consortium sa
 cerdotum. Isti sunt similes sacerdotibus Baal, de qui
 bus dicitur quod incidebant se cultris & lanceolis us
 que ad protractionem sanguinis. Dæmones enim mul
 tum gaudent de effusione sanguinis humani. Quili
 bet talis figuratur per angelū, de quo dicitur in Pro
 uerbis. Semper malus gurgia quærit, angelus au
 tem malus mittetur cōtra eum. Secūdo aliqui sacerdotes
 sunt angeli apostatici, iuxta illud: Initiū superbiē ho
 minis apostatare à deo. Hi sunt similes sacerdotibus
 Dagon, de quibus primi regum. 5. cap. dicitur, quod
 non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingredi
 untur templum Dagon super limen templi. Limen
 super quod calcatur, perfectionem designat humilita
 tis, super quod stabiliter stant uiri sancti. Istud
 limen non calcant sacerdotes ambicio si & superbi
 quā

Quarta

Iob. 3.

3. Reg. 8

Prouer. 16

Eccle. 10

SPECCVLVM

Capite ultimo.

qui ad prælationes maiores & altiores aspirant, continue adulantur regibus & principibus, & eos infatuant ac finaliter decipiunt. Sic deceptus fuit Antiochus rex Syriæ in templo Naneæ, consilio deceptus sacerdotum Naneæ, sicut dicitur primo Machabæorum.

Tertio, sacerdotes moderni sunt incubi per luxuriam. Incubi, uel incubones secundum Isidorum octauo etymologiarum in fine à Romanis dicuntur fauni, & sunt, ut creditur, dæmones corpora humana sibi iungentes, & sic mulieribus se immiscentes. Et sicut dæmones incubi dicuntur nonnunquam generare gigantes: ita sacerdotes propter uehementiam uoluptatis generant communiter pingues, grossos, & corpulentos. Hi possunt dici sacerdotes Priapi & Beelphegor. Fuit enim idolum Moab super montem Fogor, unde & à loco dictus est Beelphegor. Interpretatur autem idolum ignominia, & representabat Priapum, quem Latini dicebant deum hortorum. Fuit enim iuuenis quidam de Lapsato ciuitate Helesponti, quæ propter magnitudinem membri uirilis expulsum de Lapsato, in numerum dierum Græci lubrici transtulerunt, secundum Isidorum 8. Etymologiarum cap. 11. Hunc uilissimum deum excolunt non pauci religiosi & sacerdotes moderni, discipuli illius maligni angeli, de quo loquitur Apostolus. Datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ qui me colaphizet. Quarto, sacerdotes moderni sunt angeli abyssi per auariciam. Ceres namque abyssum, id est, infernum dicitur continere. Unde sacerdotes Cereris dediti lucris, uidelicet mercatoribus, angeli abyssi dici possunt imitatores illius angeli, de quo Apocalypsis: Locustæ habebant super se regem angelum abyssi. Tales fuerunt sacerdotes Belis, quorum uestigia, non nisi per cineres sunt cõperta, et ideo iuste

2. Cor. 14.

Iuste trucidati: Sic istorum facta post mortem corporis erunt nota, & ipsi pro demeritis puniti pœna perpetua ab illo qui angelis peccantibus nō pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit in iudicium cruciandos referuari. Non sic boni sacerdotes, quibus dicitur per *Esaiam*: Vos sancti domini uocabimini ministri dei nostri: quia *Matth. 4.* Ecce angeli accesserunt & ministrabant ei.

Daniel. 14.

2. Petri 2.

Esaiæ 61.

Quod sacerdotes debent esse
sine macula.

CAP. II.

Leuitici 2 1. capite scribitur sic: Sacerdos qui habuerit maculam, non offeret panes deo suo, nec accedet ad ministeriū eius. Sapientia enim, quæ est filius dei, cum sit speciosior sole, mūdum requirit hospitium. Refert *Gre-Nazian.* quod cum ipse iuuenis suaderet Athenis, apparuerunt ei in uisione duæ pulchræ puellæ, & accedentes propius ruerūt in eius amplexus, ipse uero utpote castus ei ubiuit & admiratus non modicum, ait, Quæ nam estis uos? Nos, inquiunt, sumus duæ puellæ tibi admodum familiares & dilectæ. Ego enim sum castitas, ait una, & ego sapientia, subiungit altera: Et uenimus ad te uolentes tecum, & castissime iuuenis, habitare: quia tu nobis in corde & corpore tuo sanctū habitaculum preparasti. Sapientia enim in animas sanctas se transfert, & immundū habitaculū derestatur. In cuius rei figura legitur in *Exodo*: Quod Moyses filius Israel receptoris legē præcepit ut uestimēta lauarent, & a mulieribus abstinerent. Cū enim teste *Psalmista*, lex domini sit immaculata, & eloquia domini casta, diuina sapientia immaculatū & castum

Sapientia 7

Exod. 21.

castum requirit discipulum, quod si aliquoties con-
 tingat discipulum illum qui præterdit castitatem, in
 huius mundi illecebras & immundicias incidere, re-
 gius uates nullum deferens inconsolarum ita mate-
 riam suam prosequitur: Lex est etiam conuertens ani-
 mas. Iam spurcicia fœdatis, propter gratiã quæ ante
 talium hominum conscientiam continuo pulsat, qui
 scilicet legi diuinæ animo spontaneo se subdunt, quæ
 propter sequitur testimonium quod dominus deus
 permittit suã legẽ seruãtibz est fidele in nullo defrau-
 dās hoĩem in ipsum cõfidentẽ, sapientiã præstās par-
 uulis. i. illis, hominibus & si credãt dei sui uerbis sepi-
 tũ ipsius mãdata trãsgrediunt, paruã ob id in deo mer-
 edẽ operũ suorũ hñtes fidutiã, quocirca uere talis a
 Dauide paruuli nominantur, q̃ in rem sequit iustitiẽ
 dñi recte letificãtes corda, & huiusmodi paruulorũ &
 etiã aliorũ hoĩm secũdũ oēs dei uias incedẽtium, ergo
 iustitiã dñi quæ sunt eius diuinissima & sanctissima
 sacramenta, quæ ex acerbissima crucis morte suã tra-
 xere originẽ, mortalium præsertim paruulorum cor-
 da uere letificant: Quoniam quidem illis debito ritu
 susceptis, securus fit homo se in gratiam dei colloca-
 tum. Præceptum domini lucidum, siquidem clarum
 est nobis quid uniuersorum gubernator impleri iu-
 beat, illuminans oculos supple hominis interioris,
 seu illustrans mentium oculos, ut dignoscat homo
 se in dei amicitia constitutum, timor etenim domini
 sanctus per quem ad illam deuenitur oculorum inte-
 riorũ illuminatiõẽ permanẽs in seculũ seculi, merito
 idcirco timor ille filialis ab hominibus est amplecten-
 dus, per quem castum acquiritur cor quod quemuis
 Christianũ præcipue sacerdotem habere decet, quia
 propter grauissimẽ & enormiter peccat, ille cuius propriũ

est corpus habere mundum & castum & immiscet
 se uenereæ uoluptati. Ideoque Hugo de sancto Victo-
 re in didascalicon ait: Inlaudabilis est sapientia, quam
 uita maculat impudica. In cuius figura scribitur pri-
 mo regum, quod Achim dech sacerdos antequam pa-
 nes propositionis daret Dauid & pueris eius, quæ fuit
 an mundi essent pueri, saltem a mulieribus. In quo my-
 stice datur intelligi, quod qui desiderat à summo
 sacerdote Christo pane sapientiæ & intellectus ciba-
 ri, studere debeat castitati. Vñ & August. narrat pue-
 rum quendam de Geometria interrogatum, respon-
 disse tanquã illius peritissimus disciplinæ. In septimo
 quoq; de ciuitate dei dicit, quod Socrates inter philo-
 sophos primus philosophiã conuertit ad mores, cum
 omnes ante illũ magis naturalibus intenderint. Hoc
 autẽ ideo fecit Socrates, teste Augustino, ut deprimen-
 tibus libidinibus, exoneratus animus, ad noticiam de-
 uinorũ ascendere posset, ubi tanquã in puro fonte om-
 niã rerũ causas inspiceret. Vnde sicut oculus corporã-
 lis clare uidere nõ potest si fuerit lippus, uel sordibus
 pulueris plenus: ita ad hoc quod oculus cordis spiri-
 tualis sincere diuinam sapientiã contẽpletur, oportet
 ut ab humore carnalis concupiscentiæ depuretur. Vñ
 de Hieronymus epistola septuagesima ad Rusticũ mo-
 nachum: Ama, inquit scientiã scripturarum, & carnis
 uicia non amabis. Item potest esse dubium utrũ cæ-
 teris paribus pl^o peccet uir adulterando quã sacerdos
 in fornicando. Et dico pro nunc, quod cæteris pari-
 bus sacerdos plus peccat. Ratio est, quia sacerdos uo-
 nie sollemniter continere ab omni muliere, & totaliter
 se deo dedicauit: uir uero uxoratus iurauit fidelitatẽ
 mulieri, sacerdos autẽ ecclesiæ sacrosanctę. Iã maior
 est ecclesia quam una mulier uni uiro iuncta, & ideo

SPECVLVM

Agust.

non loquitur de uouentibus castitatē & postea con-
trahentibus. Simile habetur de clericis fornicariis di-
siinct. trigesima secunda, ca. Eos. Sed istis omissis acci-
pio media planiora, quia sicut grauius peccat moni-
chalis fornicando quam uxor adulterando, sicut dicit
sanctus Augustinus de sancta uirginitate lōge ante medi-
um. Sed grauius peccat sacerdos fornicando quā mo-
nialis uel religiosus quicunq; in sacris ordinibus non
constitutus, ergo grauius peccat quā adulter uel adul-
tera, quia si grauius peccat quam adultera graui-
us peccat quam adulter, sicut in prima dubitatione
dictum est. Vnde uidetur mihi, quod sacerdos est
magis obligatus ad castitatem quam monachus, in
quarum talis, scilicet quod non sit in sacris ordinibus
constitutus, & pari ratione magis quam sanctimonia-
lis, uel quacunq; religiosa, in quantum religiosa.

Quod ministri ecclesie
debent esse casti

CAP. III

Ministri ecclesie sunt casti.

Rom. 8.

2°

MINISTRI ecclesie debent esse casti prop-
ter plures rationes. Primo, quia ipsi debent
deum placare. Ecclesiastici quadragesimo quarto. In
tēpore iracundię factus est reconciliatio. Placare uero
non possunt, nisi placeant. Placere autem non possunt
si carnaliter uiuant. Qui enim in carne sunt, inquit A-
postolus, placere deo nō possunt. Bernardus. Vt filius
alienę negocium, quasi gens quę iusticiam fecit, ap-
prehendunt. Secundo quia ipsi sunt loco dei, ideo ipsi
uiuere debent ut deus, scilicet spiritualiter, non car-
na-

Valiter. Nam comesturis agnum paschalē dicitur, re-
 nes uestros attingetis, ab omni scilicet carnis immundicia, quando autem hoc non sufficit, ibidem subi-
 ditur: & calciamenta habebitis in pedibus uestris, quasi
 dicat dominus deus, corpore iā ab omni spurcicia ab-
 stracto indutus sis oporteat calciamentis, quandoquē
 dem super hanc terram, quæ est maculosa cōuersamī-
 ni. Si nudatis pedibus incederetis, de facili seeditas
 aliqua contraheretur, quamobrem quo facilius cor-
 poris mundiciam seruetis, quotiescunque cum mere-
 mundanis hominibus est tibi necessarius congressus,
 calciamenta, hoc est, tutamenta quadam tui corporis
 mundicie semper in pedibus, hoc est in af-
 festibus uestris, qui uidelicet affectus multum sem-
 per te incitant ad immundiciam sumatis, hæc autem
 si cunctis mortalibus paschæ agnum manducantibus sa-
 precipiantur, quanto magis Christianæ religionis sa-
 cerdotibus, qui Iesu Christi a uirgine nati corpus im-
 maculatissimum sub panis specie sepius cōtrectant,
 ideoque diuinissimus Gregorius scribit: Nulla bona
 sunt cetera, si occultis iudicis oculis castitatis testimo-
 nio non approbantur. Hieronymus: Quacunque uir-
 tute polleas, quibuscunque operibus uiteas, si cingu-
 lo castitatis careas, omnia per terram trahes. De lux-
 uriosis sacerdotibus dominus per Ezechielem pro-
 phetam dicit: Coinquinabar in medio illorum. Ecce
 quanta sacerdotum coinquinatio, cum ille qui sine
 macula est, dicat se ab illis inquinari. Sanctus Hie-
 ronymus dicit: Corpus Christi polluit, qui ante al-
 tare pollutus accedit. Mundamini ergo qui fertis ua-
 sa domini, imo qui estis uasa domini, ut in uasis. i.
 in cordibus uestris mundis ipsum, qui est candor lucis
 æternæ, splendor gloriæ & speculū sine macula sumatis.

S P E C V L V M

Qualem oporteat esse sacerdotem.

CAP. III.

QVALEM putas esse debere eum, qui pro-
 toto mundo legatione fungitur & deprecatur,
 iniquitatibus omnium propitium deum fieri non
 solum uiuentium, sed etiam mortuorum? Ego quidem Moy-
 si & Helic confidentiam huic puto supplicationi posse
 sufficere. Sicut enim is cui sit commissus uniuersus mun-
 dus, & qui sit pater omnium, ita accedit ad deum ob-
 secrans extingui quidquid ubique pugnatum est, dissi-
 pari tumultum, pacari omnia, & tam priuatis malis
 quam publicis imponi finem conuenit. Itaque tantum dis-
 ferre debet omnibus, pro quibus precatur uirtutis e-
 minentia, quantum precellit & ipse distat officio. Cum
 uero etiam spiritum sanctum aduocauerit, & reuerentem
 illam immolauerit hostiam, omnemque omnium do-
 minum subinde contrigerit, ubi illum dic mihi nostra
 estimatione ponemus, quantum ab illo splendorem
 les oporteat esse eius manus, tantum uero rerum ministros,
 qualem linguam uerba illa fundentem, aut quo gene-
 re non mundiorem & sanctiorem animam talis spiri-
 tus receperit. Tunc enim etiam angeli circumstant
 sacerdoti, & tribunal atque altaris locus caelestibus uir-
 tutibus adimpletur in honorem illius qui immola-
 tur. Quod quidem ex ipsis que aguntur ostenditur. Ego
 autem audiui referente aliquo, quonia presbyter quidam
 uitae sanctitate mirabilis, & qui reuelationes so-
 let uidere, retulisset illi tale spectaculum se aliquando
 uidisse. i. sacrificij tempore conspexisse angelorum mul-
 titudinem, sicut ei possibile erat intueri, siolis fulgen-
 tibus

tibus circumdantem & altare coronantem, cum officio quo circa regem suum milites stare consueverunt quod mihi facile placuit. Alter uero mihi retulit non ab alio se auduisse dicens, sed quod ipse uidisset, quod niam de hoc seculo recedentes qui participes mysteriorum illorum in conscientia munda fuerint, cum efflauerint ultimum spiritum, subuehi eos alacres manibus angelorum. Necdum ergo inhorrescis, quod ad tale ministerium nitebaris me inducere, & indutum sordidis uestibus sacerdotum inserere dignitati, cum talem Christus ei conuiuantium congregatione separauerit. Splendore igitur uitae totum illuminantis orbem, fulgere debet animus sacerdotis. Noster autem tantis tenebris operitur, male uidelicet conscientiae, ut incuruetur semper, nec ad deum suum cum fiducia audeat aliquando respicere. Sacerdotes sales terre sunt, non stram autem insipientiam & in omnibus ignorantiam quis queat facile sustinere, exceptis uobis qui nimis diligere nos decreuistis.

De dignitate & excellentia sacerdotum.

CAPVT V.

SACERDOTII autem, de quo loquimur, aspice dignitatem. Agitur quidem in terra, sed officium eius caelestibus negociis continetur. Non enim homo, non angelus, non archangelus, non aliqua creatura, non uirtus, sed ipse spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne ministerio fungi praestitit angelorum. Propter quod oportet pontificem, quasi qui in ipso consistat caelo, illisq; uirtutibus misceatur, ita uita splendore radiati.

N ñ Fuerunt

SPECVLVM

Fuerunt quidem terribilia & horribilia etiam ea quæ
 in ueteri testamento ante gratiã gerebantur, utputa
 tintinnabula, malogranata, lapides in pectore ordi
 nati, superhum erale, mitra, cidaris, uestimentum ca
 lare, lamina aurea, sancta sanctorum, intusq; silenti
 um, & solitudo reuerenda. Verum si quis ea quæ sunt
 in gratiæ ordinatione consideret parua esse, illa quæ
 præcesserunt terribilia iudicabit, quodq; de lege pro
 nunciatum est, etiam per hæc uerum probabit, quoniã
 non sit clarificatum id quod clarificatum fuerat
 propter excellentem claritatem. Nam cum immolatu
 dominum nostrum, & cum incenso uideris astantem
 sacerdotem atq; imprecantem, omnesq; pariter pre
 cioso illo imbui sanguine, adhuc te esse cum homini
 bus arbitraris, & non continuo animo translatus in
 cælos, omnemq; de mente sensum carnis excludens nu
 da anima sensuq; mundissimo ea quæ sunt in cælesti
 bus intueris. O miraculum, o in nos dei beneuolentiã
 Qui sursum sedet ad dexteram patris, sacrificiũ tamen
 tempore hominũ manibus cõtinetur, traditurq; lam
 bere cupientibus eum, et cum ueneratione complecti,
 sitq; totum sub oculis humanis? Videntur tibi hæc di
 gna cõtemptu, aut talia ut possibile sit cuiquam super
 horũ reuerentiã inflatione mentis attolli. Ut autem
 altitudinem & excellentiã sanctificationis huius ali
 quo in uearis exemplo, imaginariẽ sub conspectum
 nostrum adductum Heliam, & innumerabilẽ circum
 stantium multitudinem, & hostiam in altari positam
 omnesq; qui assunt magna silentij expectatione contem
 cere, solum uero prophetam orantem & repente sum
 miam de calis in hostiam descendente m. Admiranda
 nempe hæc & totius plena stuporis. Sed trãsi ex illis
 quæ nunc aguntur, & non solũ miranda ea, sed omnẽ
 stu

Thre. 3.

fluporem transcendētia uidebis. Stat quippe sacerdos
 nō ignē educēs sed spiritum sanctū, diu precī incubēs,
 nō ut illa desuper accēsa lāpas consumat appōsita, sed
 ut aduolans gratia sancti spiritus sacrificio p̄ ipsum
 cunctorū mentes accendat & splēdidiore reddat argē
 to per ignē probato. Hoc igitur ministeriū ita reuerē
 diū quæ despiciere audebit insania? An nescis quoniam
 hūana natura nūq̄ in ignē talis hostiæ sufficeret, sed to
 ta fundit̄ nteriret nisi magnū gratiæ dei esset auxiliū.

Eiusdem fere argumenti. CAP. VI.

NAm si quis introspiciat, quantum sit homi
 nem carni & sanguini adhuc colligatum be
 atæ illi & simplici naturæ posse fieri uicinū,
 tunc diligēter intelliget, quod sacerdotes spiritus san
 cti gratia honorare dignum sit. Per hos quippe myste
 ria illa complentur, atq; alia non his minora, tā grā
 dibus uel ad rationē salutis nostræ uel etiā dignita
 tis. Hi nāq; qui terrā incolūt atq; in ea cōuersant, cæle
 stia dispēsare meruerunt, & potestātē acceperunt, quā
 neq; angelis, neq; archāgelis dedit deus. Neq; enim ad
 illos dictum est: Quęcunq; ligaueritis super terrā, erūt
 ligata & cælis: & quęcunq; solueritis erunt soluta
 Habent namq; & mundi principes uinciendi aliquam Matt. 18.
 potestātē, sed uti hac in solis corporibus licet. Hoc asit
 uinculum qđ sacerdotibus cōmissum est, ipsam cōtin
 git animam, transitq; ad cælos, ut ea quæ operati fue
 rint sacerdotes deorsum, etiā de^o cōfirmet in cælis, sen
 tētiāq; seruatorū dñs ipse corroboret. Quid ergo reliqui
 est, si eis omnis commissa est potestas cælorum? Quo- Ioan. 20.
 rumcunq; enim, inquit, dimiseritis peccata, dimittē
 tur: et qđ retinueritis, tenebuntur. Quę potest inueni
 ri maior potestas? Omne iudicium dedit pater filio, Ioan. 13.
 N iij at

S P E C V L V M

at hoc uideo à filio totum sacerdotibus esse cōmissum
at sicut in cælum iam translati & humanam transcen-
dentes naturam, atq; à nostris infirmitatibus liberati
in tantū euecti sunt principatum. Nam si imperator
alicui subditorum honorem huiusmodi impartiat, ut
quos uoluerit, in uincula contrudat, laterq; quos
uoluerit, dignus inuidia & conspicuus ab omnibus,
estimatur, hic qui à deo accepit, tanto maiorē his ut
prædiximus potestatem, quanto est cælum preciosius
quam terra, quanto preciosior est anima, quam cor-
pus, ita ne modico affectus honore credetur, ut aliqui
etiam suspicentur posse hanc artem ab his, quibus fue-
rat commissa contemni: procul fiat talis infania. Neq;
enim aliud quam furor uocandus est, contemere il-
lud ministerium, sine quo nobis nec salus nec ea quæ
sunt bona promissa reddantur. Nemo enim ualebit in-
gredi regnum cælorum, nisi ex aqua renatus & spiri-
tu sit. Et qui non manducat carnem domini, nec bibit
eius sanguinem non habebit uitam eternam, quæ per
nullius alterius quam sanctis efficiuntur manibus sa-
cerdotum. Nec gehennem utiq; ignem uitare nec pro-
missorum remuneratione potiri, nisi per illorum ha-
bemus officium. Isti enim sunt qui spiritali affectio-
ne nos parturiunt, & generatione baptismatis exe-
quuntur. Per ipsos Christum induimus, per ipsos con-
iungimur dei filio, per ipsos membra beati illius ca-
pitis efficimur. Quomodo ergo nobis isti non solum
reuerendi magis quàm reges aut duces aut iudices, sed
etiam non magis erunt honorabiles quam parentes?
Illi quippe nos ex sanguine & carnis uoluptate gene-
rant, hi uero nobis sunt diuine generationis autores,
& sanctæ illius reformature liberatis ueræ adoptio-
nisq; filiorum.

De mundicia sacerdotum qui
portant uasa domini

CAP. VI

VERBUM prophetae est: Mundamini, qui fer-
ris uasa domini. Quāto mūdiōres esse oportz *I. 2. 52*
qui sunt uasa domini. qui in manibus & corpore por-
tant Christum, quibus Apostolus dicit: Glorificate &
portate Christum in corpore uestro. Sacerdotem hoc *1. Cor. 6*
sentire oportet quod & in Christo Iesu, non solum ut
per se humilitatem exinaniat, sed ut crucifixionē do-
mini representans stigmata eius portet in corpore suo
& in ara cordis, seipsum domino crucifigat. Verbum
enim Salomonis est: Sedisti ad mensam diuitis, scito
quia eadem preparare te oportet. Nam & in Leuitico
sacerdos pellem hostiæ retinet, quia ordo sacerdotis
expostulat, ut dū in mēsa altaris hostiā imolat saluta-
rē, quādā cōtritionis cruce hostiæ se cōformet. Olim
paschalis agnus nō cōdebatur, nisi cū lactucis agrelli-
bus & amaris, præcingebantur autē renes in quo ama-
ritudo pœnitentiæ, & continentiae mundicia designa-
tur. In utroque etiam post e sanguis agni ponebatur, ut
sacerdos sacramentum dominicæ passionis non so-
lum ore ad redemptionem, sed corde ad imitationem
suscipiat, quia tunc demum ei hostia proderit, si seip-
sum hostiam faciens uelit humiliter & efficaciter imi-
tari, quod agit Verbum Apostoli est: Probet autē se-
ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat *Psal. 8*
O quā felix, qui probatus inuentus est. Proba me do-
mine & tenta me, ure renes meos & cor meū ut tanto
sacramento dignus inueniar. Terribile est enim quod
N iij se

SPECVLVM

sequitur: Qui manducat meā carnem & bibit meum sanguinem indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Domine Iesu Christe sacramentum corporis tui & sanguinis nobis quasi pignus & obsidem ælestis gratiæ dimisisti, & in eo cōstituisti nobis nō mortē sed uitā, non iudicium sed salutem. Quam perditus ergo est q̄ redemptionē in perditionem, qui sacrificium in sacrilegium, qui mysterium in patricidium, qui uitam cōuertit in mortē. Prohibet dominus in lege Moysi, ne de agno paschali comedat peregrinus aduena uel inmundus. Quanta ergo & q̄ dānabili temeritate sacerdos indignus ministrare præsumit, q̄ ut uerbo Apost. utar, iā filiū dei concultat, & sanguinē testamētis pollutum ducit, in quo sanctificati sumus, & spiritui gratiæ cōtumeliam facit. Sacerdotibus dicitur per propheta. Vos sancti dñi uocabimini, ministri dei dicetur uobis. Et subiūgit: Oēs q̄ uiderint eos cognoscēt illos, q̄ isti sunt semen cui benedixit dominus. Video autem hodie, q̄d & scens dico, innumeros illiteratos, aut potius idiotas, & nihilominus carnaliter conuersantes usurpare tanti officij gradum, ita quod sacramenti dignitas ex indigna numerositate uilescit. Et euenit, quod Osee propheta conquirendo deplorat & dicit: Multiplicauit populus altaria ad peccandū, factæ sunt eis aræ in delictum. Ideo raro sacrificat Carthusiensis ordo. Sicut enim solet generari ex assiduitate cōtemptus: sic accenditur ex ipsa raritate deuotio. Sane non habent potestatem edere de cælesti altari, qui tabernaculo carnis deseruiant. Illis enim qui carnalibus desiderijs insumūt, calix dñi uertit in fel draconis, angelorum panis aufertur, & eis manna cæleste putrescit, plusq̄ sup eos dñs sicut puluerē carnes. Notādū autē q̄ eodē sole carnes indurāt & māna liq̄scit, q̄ iuxta diuersorum

Rarius sacrificant Carthusiani.

forum exigentiam meritum quosdam deus in sua
malicia obdurare permittit, alios ad salubres lachry-
mas pia deuotione resoluit. Cumq; ille quasi languen-
te & fastidiente stomacho tanquam surfur & corticē
sacramenti recipit, anima istius ex cœlesti adipe, ex di-
uini tritici medulla pinguescit. Spiritus illius est sicut
mons gelboæ, super quē nec ros nec pluuia cadit. Isti
uero quasi hereditari suæ deus pluiam uoluntariam
segregauit. Ex inordinata & indisciplinata multitu-
dine sacerdotum hodie datur ostentui nostre redem-
ptionis uenerabile sacramentum. Nam qui debuerant
esse uicarij Apostolorum & filij Petri, facti sunt socij Iu Psal. 68
de & præambuli Antichristi. Verbum quippe Grego-
rii est. Qui corpus Christi indigne conficit Christum tra-
dit, ut Christus dum traditur dicat. Ecce manus tradē-
tis me mecum est in mēsa. August. super illum uersicu-
lum: Dederunt in escam meam fel. Grauius, inquit,
peccant offerentes indigne Christum regnantem in August.
cœlis, quàm qui eum crucifixerunt ambulantem in ter-
ris. Et idem: Magis peccant qui tradunt Christum pec-
catoribus membris, quàm qui tradunt eum crucifixo
ribus Iudæis. Et adaptat sacerdotibus prauis illud la-
mentabile uerbum Christi: Dederunt in escam meam
fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Dominus equi-
dem salutem nostram sicit et esurit, & ideo damnabi-
liter peccat, qui ad corpus eius cum felle prauæ con-
scientiæ, & cum aceto iniquitatis accedit. Verbū bea-
ti Hieronymi est: Perfidus Iudeus, perfidus Christianus
ille de latere, ille de calice sanguinem Christi fundit.
Porro Ioseph corpus domini pijs manibus baiulauit.
Iste uero pollutis manibus, & quibus pauloante scorti 1 Cor. 6
pudenda tractauit, salutē hoim tangit, & recipit ore
q pauloante basia meretrici ipsēerat. Ille q fuerat Christi
mēbrū tollit, Christi mēbrū, dicit apost. & facit mem-
brum meretricis. Qui enim adhæret meretrici, unum

SPECVLVM

corpus unumque membrum efficitur cum ea. In hoc
 membro abominabiliter ponitur & detestabiliter cor-
 pus Christi. Repositum fuit illud preciosum corpus
 in syndone munda & in monumento nouo, iste autem
 in ore adhuc potu hesterni scetente, & in sentina uen-
 tris adhuc precedente crapula æstuante demergit eū,
 quem angeli uidere concupiscunt, quem prospicien-
 do delectationes æternas accipiunt. Nonne potius An-
 tichristianus quam Christianus iudicandus est, qui
 quantum in se est, Christum iam factum impassibile,
 ita tractat indigne, ita probris afficit, ita crudeliter in-
 terimit, & sepelit inhoneste? Verum quia cælestis ani-
 maduersionis sententiam, sicut Dathan & Abyron, in
 ipsa sua sacrificij usurpatione non sentiunt, diuinū pu-
 tāt euasisse iudicium, dicentes cū uxore Manue: Si do-
 minus uoluisset nos occidere, non suscepisset sacrifici-
 um de manu nostra. Certe Maria quam Christi chari-
 tas uehementer accenderat, prohibetur dominum tā-
 gere. Ioannes etiam baptista, quo maior inter natos
 mulierum testimonio Christi non surrexit, uertici sal-
 uaroris angelicis potestatibus tremendo, manum ue-
 retur imponere, & filius prolationis æternæ manu sa-
 crilega & ore polluto sacramentum, in quo uita æter-
 na est, recipit. Ipsum sibi dānabiliter incorporare aut
 poti⁹ incarcerare p̄sumit. Prius p̄p̄nitentiā & usum lō-
 gū erat expiāda oīs iniquitas, ut inde ueniret ad cornu
 altaris, id est, ad tantī gratiam sacramēti. Lauabo, in-
 quit propheta, manus meas, id est opera: & sic circum-
 dabo altare tuum domine. Et idem: Emitte lucem tē-
 am & ueritatem tuam, ipsa me deduxerunt & addux-
 erunt in montem sanctum tuū & in tabernacula tua.
 Et sic introibo ad altare tuum domine. Lauandi enim
 sunt interiores affectus. Nam in Leuitico antequā of-
fers

feratur hostia, diligenter omnia eius intestina lauante-
 tur. Apparuit dominus Moysi, apparuit & Iosue præ-
 cipiens utriq; ut calciamenta soluerent de pedibus su-
 is. Calciamenta quippe fiunt de pellibus mortuorum
 animalium. Terribilis uero locus est, in quo deo patre
 eius unigenitus. Ideo quisquis accedit ad tantæ sanctæ
 ficationis ministerium, necesse habet prius deponere
 immunditias operum mortuorum. Res difficilis &
 ardua est ministrare in sacerdotio, animas regere. Et
 iuxta uerbum Salomonis mittere se in turbam popu-
 li, & alligare sibi peccata duplicia. Verbum enim do-
 mini est: Sacerdos meus qui unctus est, si deliquerit, de-
 linquere faciet populum meum. Super quem locum
 beatus Gregorius dicit: Scire debent sacerdotes, quod **Gregor.**
 si peruersa perpetrant, tot mortibus digni sunt, quot
 ad subditos suæ perditionis exempla transmittunt. Et **Hier. 17.**
 quis nouit opera sua? Quis scit an amore aut odio di-
 gnus sit? Delicta quis intelligit? Prauum est cor homi-
 nis & inscrutabile, abyssus profunda & inexplorabilis
 est conscientia peccatoris. Nam ut de cæteris taceam,
 si discussero & scopauero spiritum meum, si lauero me
 niro, & multiplicauero mihi herbam Borith, sordi-
 bus intingit dominus. Sic à mortuo perit lauatio. Sic
 lauo laterem, & dum plus sordes excutio, plures exce-
 sus inueniens, quos nondum plene sicut debui planxi,
 mihi ex ipsa criminum recordatione sordesco. Ideo
 tanti sacramenti maiestate deterritus insufficientiam
 sanctitatis, quam ille gradus exigit, meticulousus al-
 lego. Certe Moyses iam electus in ducem populi &
 ad Pharaonem mittendus. Hieremias etiam uocatus
 à domino ut populum rebellem crudiat, humiliter se
 excusat. Nec dubium est quin tantum præmineat sa-
 cerdotalis dignitas officio ueterum, quantum res spe-
 substz

SPECVLVM

Substantia umbræ, quantum promissionibus exhibi-
tio ueritatis. Isaias uero, qui domino quærenti quem
mitteret ministerio prædicationis, se offerens prius cal-
culo purgatur altaris. Nemo enim aptus est mysteriis
spiritualibus, donec sancti spiritus ardore purgetur.

Ob reuerendam mysterij huius eminentiam, beatus
Sanct. Mar- Marcus, cuius cor & linguam dominus sancti spiritus
cus itemque igne purgauerat, quasi tamen adhuc imperfectum su-
s, Amonius um sentiens pollicem sibi abscidit, ne ad sacerdotium
sacerdotij o cogeretur. Legimus, quod cum beatus Amonius ad
nus detrecta regimen populi traheretur inuitus, aurem sinistram
runt.

ferro sibi radicitus secuit dicens: Lex diuina neminem
præcisâ aure permittit fieri sacerdotem. Reuersi sunt
ergo clerus & populi ad Timotheum tunc temporis
patriarcham, qui Amonium non solum si auribus mu-
tilatus, sed et si naribus truncatus esset, propter sancti-
tatem ipsius censuit promouendum. Reuertentibus il-
lis & iterum trahentibus uirum dei atq; cogentibus,
linguam inquit meam propter quam uobis placeo, si
me ulterius cogitis, proprijs dentibus amputabo, & sic
tandem sibi relictus est. Adhuc Paulus Eremita, Anto-
nius, Appolloni^o, Mustius, Hilarion, Paunutius, uterq;
Macharius & Arsenius, beatus etiam Benedictus, care-
riq; uiri nominatissimæ religiōis, quorū mēoria in bñ
dictione est nūq; gradū sacerdotij attingerūt, infūma tñ
simplicitate saluari sunt. Sicut enim beatus Odilo clu-
niacēsis abbas in exhortatiōibus suis scribit, istorū sin-
guli una hora diei passionis dominicæ, nostræq; redē-
ptionis beneficia, quasi in fasciculum memoriæ deuo-
te & fideliter colligebant, & sic in timore & humili-
tate hic ad fruendum suauiter, firmiter in sua conscī-
entia recondentes corpus domini spiritualiter mandu-
cabant. Sic dominus præcepit apostolis dicens: Hoc fa-
cite in meam commemorationem, adiungit abbas. Sū

eur, inquit, sacramentum quandoq; indignus, sic rē
 sacramenti non recipit, nisi dignus. Voce humana ex-
 plicari non potest, cum quanta deuotione confici, cū
 quanta cautela dispensari, cum quanta reuerentia sus-
 scipi debeat corpus Christi. Conficere uere eor, quod af-
 fecto suscipere. Nam cum utrobq; pura conscientia
 exigatur, ramen uita perfectior & conuersatione emi-
 nentior propter uarias illius ordinis circūstantias a
 sacerdote requiritur. Utinam modernorum sacerdo-
 tum sanctitas tāta esset, ut omni laude uirtutis exem-
 plo nobis desiderabilem appetitum sacerdotalis gra-
 dus immitteret. Item exemplum sancti Bernardi in u-
 ta sancti Malachie. Cum sanctus Malachias archie-
 piscopus sacram offerret hostiam & appropinquaret
 ei diaconus, intuitus eum sacerdos ingemuit, eo quod
 sensisset penes illum latere quod non conueniret. Per
 acto sacrificio secreta percunctatus de cōscientia sua,
 confessus est illud sibi per somnium nocte illa. Cui
 iniungens penitentiam, non debueras, inquit, hodie
 ministrasse, sed uerecunde te subtrahere, & tantis de-
 ferre mysterijs, ut hac humilitate purgatus dignius ex-
 inde ministrares. Item refert Heraclides in libro quī
 dicitur paradisi, dicens ad Alexandrum Machariū
 Ego ueniens repperi presbyterū ante fores eius qui ue-
 nerat ut curaretur. Habebat enim caput carcino exe-
 sum, ut etiam eius uertices nudarentur, & nec dum a
 sancto Machario susceptus fuerat aut uisus. Qui mihi
 pro illo roganti ut ei miseretur, respondit. Nō est di-
 gnus iste curari. Hanc enim penam diuinitus accepit,
 quia fornicatione pollutus mysteria domini uiolare
 consuevit. Persuade autem ut in perpetuum se suspen-
 dat sancti sacrificij immolatione & sic deo adiuuante
 poterit curationem recipere. Quod & factum est.

Finis Lib. III.

PROOEMIUM AVTORIS

in Lib. III. quid dicitur speculum
 secularium & mundi huius
 amatorum.

Grego. **V**anitas uanitatum & omnia uanitas, dixit Ec-
 clesiastes. Quoniam, ut ait egregius doctor
 Gregorius, non est deo acceptabilis sacrifi-
 cium. quam animarum zelus siue amor: ideo ex diuer-
 sis autoritatibus ecclesiasticorum doctorum presen-
 tem tractatulum in unū collegi, ut peccatrix anima
 deuians, per hō sanctas autoritates & ammonitiones
 ad uiam ueritatis & iusticie, unde sicut ovis quæ pe-
 rierat multum errauit, spiritu sancto aspirante iam
 diuinitus reuocetur, & ut statum suum cognoscens
 periculosum erroneū & immundū, tactus dolore in-
 trinsecus ad deum se conuertat, conuersus penitenti-
 am agat, ac sic tandem cum omnibus sanctis uitam
 æternam obtineat: Siquidem ut dicit Chrysoſt. Nunc
 præcipue multis illudit uanitas uanitatum & omnia
 uanitas. Hunc uersiculum si saperent qui in delicijs &
 diuitijs uersantur, in parietibus, omnibus, in uestibus
 suis scriberent, in domo, in ianuis, in ingressibus & an-
 te omnia in conscientijs suis, ut per eum oculis cerne-
 rent & corde sentirent, quoniam quidem multe sunt
 facies, multe imagines falsæ, quæ decipiunt incau-
 tos. Oportet ergo quotidie istud salutare carmen, in
 prandijs, in cœnis & in omni conuentu, unumquem-
 quæ proximo suo canere & a proximo libenter audi-
 re, quia uanitas uanitatum & omnia uanitas, præter
 amare deum & illi soli seruire. Hæc Chrysoſt. Conti-
 nchit autem præsens tractatus septem capitula iuxta
 septem

PROEMIVM AVTORIS 103.

septem ferias hebdomadae, ita ut peccatrix anima, p
peccatis deturpata, qualibet die speciale capitulum tā
quam nouum speculum accipiat, in quo faciem suam
consideret. Primum capitulum erit de uilitate & mi-
seria hominis, secundum de peccato in communi &
quanta per peccatum incurrimus spiritualia detrimē
ta siue damna, tertium de poenitentia cito faciēda,
quartum de mundo fugiendo & odiendo, quintum
de caducis mundi diuitijs & falsis eius honoribus
potentijs dignitatibusq; contemnendis, sextū
de morte semper timenda ubique & ex
pectanda, septimum & ultimum
erit de gaudijs paradisi & po-
nis inferni.

SPECV LORVM STATVSVITAE

humanae, LIB. III. qui inscribitur Spe
culum secularium, siue mundi hu
ius amatorum.

filere. 20.

VERBA Hieremiae prophetae: Qua
re de uulua matris egressus sum ut
uiderem laborem & dolorem, & co
sumerentur in conclusione dies mei.
Si talia loquitur de se, ille quem san
ctificauit deus in utero, qualia lo

Bernar.

Cognosce teipsum

lib. 2. q. 3. sumpt.

quar de me quem mater mea genuit in peccato? Ber
nardus enim dicit: Stude cognoscere teipsum, quia
multo melior & laudabilior es si teipsum cogno
scis, quam si te neglecto cognoueris, cursus siderum,
uires herbarum, complexionones hominum, naturas a
nimalium, & haberes omnium caelestium & terrestri
um scientiam. Attende ergo diligenter o homo, quid
fuisi ante ortum, & quid es ab ortu usq; ad occasum,
& quid eris post hanc uitam. Profecto fuisi spurcissi
mum sperma & uile semē conceptus in putredine car
nis, in feruore libidinis, in fetore luxuria, &
(quod deterius est) in labe peccati. Sed attende, quo ci
bo in utero materno nutritus sis. Profecto sanguine
menstruo, qui cessat in semina post conceptum, ut ex
eo nutriatur conceptus in utero. Qui quidem sanguis
fertur esse tam detestabilis & immundus, ut eius con
tactu fruges non germinent, arescant arbusa, moriā
tur herbe, amittunt arbores fetus, & si canes inde co
mederint, in rabiem efferruntur. Postea plorans & eiu
lans

SECULARIUM

lans traditus es huius mundi exilio ad laborem timo-
rem & dolorem, & quod grauius est, ad mortem. For-
mauit igitur dominus deus hominem de limo terræ,
quæ cæteris indignior est elementis. Planetas & stel-
las fecit ex igne, flatus & uentus fecit ex aere, pisces &
uolucres fecit ex aqua, homines & iumēta fecit de ter-
ra. Considerans igitur aquatica te uilem inuenis, con-
siderans aerea te uiliorem cognosces, considerans ig-
nea te uilissimum reputabis. Nec ualebis te parifi-
care cælestibus, nec audebis te preferre terrenis, quia
parante iumentis inuenies, similem recognosces.

Vnus est hominum & iumentorum interitus, et æqua
lis utriusq; conditio, cum nihil habeat homo ampli-
us iumento, de terra orta sunt, & in terram pariter re-
uertentur. Verba sunt ista non cuiuslibet hominis sed
sapientissimi Salomonis. Sic ergo o homo quantumcum-
q; nobilis diceris, ad hunc mundum uenisti, nec me-
mor es quam uilis origo tui. Forma, fauor populi, fer-
uor, iuuenilis opesq; subripuere tibi, noscere, quid sit
homo. Nunc attende secundo, o homo quid es. Audi
de hoc stellam doctorum Augustinū, ita de seipso di-
centem: Heu miser quid sum ego? Sum uas sterquili-
nū, concha putredinis, plen⁹ fætoe & horrore, cæcus,
pauper, nudus, plurimis necessitatibus subditus, igno-
rans introitum & exitum meum, miser & mortalis,
cuius dies sicut umbra præterit, cuius uita sicut la-
na euāescit, sicut flos in arbore crescit & statim mar-
cescit. Sum terra miseræ, filius iræ, uas aptum in con-
tumeliam, genitus per inmundiciam, uiuens in mise-
ria, moriturus in angustia. Item Bernardus: Quid ali-
ud est homo quam sperma fætidum, saccus stercorū,
cibus uermium? Si diligenter consideres, quid per os,
nares, cæterostq; tui corporis meatus egrediatur uilius

Eccl. 3

Audi de quid est
Stella docto-
rū A. uult-

S P E C V L V M

serquillinium numquam uidisti. O uilis conditionis
 humanae indignitas, herbas & arbores inuestiga. Illae
 de se pro ducunt flores, frondes, fructus, et tu de te len-
 tes, pediculos, et lumbricos. Ille de se fundunt oleum,
 uinum, & balsamum, & tu de te sputum, urinam, &
 sterqus. Ille de se spirant suauitatem odoris, & tu de te
 reddis abominationem sceleris. Qualis est arbor, ta-
 lis est fructus eius. Non enim potest arbor mala fructus
 bonos facere. Quid enim est homo secundum formam,
 nisi arbor euersa? Cuius radices sunt crimes, truncus est
 caput cum collo, stipites est pectus cum alis, rami sunt
 uulnae cum tibis, frondes sunt digiti cum articulis. Ho-
 mo est folium quod a uento rapitur, & stipula quae a
 sole siccat. Vnde beatus Job ait: Homo natus de mu-
 liere repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur
 & conteritur. & fugit uelut umbra, & nunquam in co-
 elum statu permanet. Hinc & deus ait ad hominem: Ci-
 nis es & in cinere reuerteris. Et Job dicit de mero: Me-
 mento quae so quod sicut lutum feceris me, & in pulue-
 rem reduces me. Quid ergo lutum superbis? de quo pul-
 uis extolleris? Vnde cinis gloriaris cuius conceptio cul-
 pa est, nasci poena, labor uita, necesse mori. Cur carne
 tuam preciosis rebus impinguas & adornas, quae post
 paucos dies uermes deuoraturi sunt in sepulchro, ani-
 mam uero tuam non ornas bonis operibus, quae deo
 presentanda est & angelis in caelis. Quare animam tuam
 uilipendis & ei carnem praeponis? Dominam ancillar-
 ri & ancillam dominari, magna abusus est. O anima ha-
 bes inimicum domesticum amicum aduersarium qui
 malum pro bono reddit, & sub specie amicitiae crude-
 lior existens inimicus. Hic hostis est caro tua infelix et
 misera, multum tamen dilecta. Hanc cum paupis ini-
 micum pessimum contra te erexisti. Hanc cum ornasti.

hostem crudelissimum contra te armasti. Hanc cum
 foris varijs & preciosis indumentis induisti, omnibus
 caelestibus ornamentis te spoliasti. Considera tertio ex
 go & attende, o peccator, quid eris post hanc uitam?
 Eris reuera cadauer miserum & putridum, & cibus
 uermium. Inspice sepulchra eorum qui morte corpo
 ris hinc exierunt, & nihil inuenies in eis nisi cinerem
 & uermem, & factorem & horrorem. Quod tu es illi
 fuerunt, & quod ipsi sunt, tu eris. Homines tuerunt si-
 cut tu, comederunt, biberunt, riserunt, duxerunt in
 bonis dies suos, et in puncto ad inferna descenderunt.
 Hic caro eorum uermibus & illic anima ignibus de-
 putatur, donec rursus infelici collegio colligati sem-
 piternis inuoluantur incendijs, qui loci fuerunt in uir-
 cijs. Vna namq; pœna implicat, quos unus amor in cri-
 mine ligat. Quid profuit illis inanis gloria, breuis læ-
 ticia, mundi potentia, carnis uoluptas, falsæ diuitiæ,
 magna familia, & mala concupiscentiæ? Vbi risus, u-
 bi iocus, ubi iactantia, ubi arrogantia? De tanta læti-
 tia quanta tristitia, post tantillam uoluptatem tam
 grauis miseria, de exultatione ceciderunt in grandem
 ruinã & magna tormẽta. Quicquid illis accidit, tibi acci-
 dere potest quia hō es, homo de humo limus de limo.
 De terra es & de terra uiuis, & in terrã reuerteris quã
 ueniet dies ultima, quæ subito ueniet & forsitan
 hodie erit. Certum est enim, quod morieris, sed incer-
 tum, quando, aut quomodo, uel ubi, quoniam mors
 ubique te expectat. Tu quoque si sapiens fueris, ubi-
 que eam expectabis. De his etiam mundi amatoribus
 sic dicit Isidorus: Dilectissimi pensare debemus, quã
 breuis est mundi felicitas, quam modica est huius
 seculi gloria, quam caduca & si agilis est tempora-
 lis potentia. Dicat enim qui poterit, ubi sunt reges:

SPECVLVM

ubi principes? ubi imperatores? ubi rerum locupletes?
 ubi potētes seculi? ubi diuites mundi? Quae umbra erant
 fuerunt & uelut somnium euauerunt, queruntur &
 non sunt. Quid dicemus ad haec? Reges obierunt &
 principes mortui sunt, multi tamen putant diu uiue-
 re, & quasi nunquam morte cadere de praesenti uita. Certe
 non sic impij, non sic. Vos autem sicut homines mor-
 riemini, & sicut unus de principibus cadetis. Adhuc
 de conditione hominis post mortem, sic dicit beatus
 Bernardus: Quid foetidius humano cadauere? quod hor-
 ribilius mortuo homine? Cuius in uita erat gratissi-
 mus amplexus, fit in morte horribilissimus aspectus.
 Quid ergo profunt diuitiae? quid deliciae? quid hono-
 res? Diuitiae non liberant a morte, nec deliciae a uermi-
 bus, nec honores a fetore. Item dicit Chrysostomus de
 eodem sic: Quid profuit illis, qui in luxuria corporis
 & in praesentis uitae uoluptate usque ad diem ultimum
 permanserunt. Intuere nunc sepulchra eorum, uide si
 est aliquod iactantiae uestigium in eis, si aliqua diuiti-
 arum uel luxuriae signa cognoueris. Require ubi nunc
 uestes & ornamenta tam pulcherrima. Vbi nunc & spe-
 ctaculorum uoluptas, ubi assedarum turba & conui-
 uiorum cessit opulentia. Rissus iocus & immoderata
 latitia atque effrenata, quo abiit? quod recessit? ubi illa
 nunc & ubi ipsi? Quis finis utrorumque. Intuere dilige-
 ter, & accede propius ad singulorum sepulchra, uide
 cineres solos & foetidas uermium reliquias, & recor-
 dare charorum hunc esse finem, etiam si in laetitia &
 delitijs, etiam si in labore & continentia transigerunt
 hic uitam. Ecce dilectissime mihi, iam legisti, iam uidi-
 sti in hoc capitulo ex uerbis sanctorum, quid fuisti
 ante ortum, quid es in praesenti uita, & quid eris post
 hanc uitam. Utinam circa haec tria iugi meditatione
uer

uerferis. Infelices quippe filij Adam omiffis ueris & fa-
 lucaribus studiis, caduca potius & transitoria quærunt.
 Sed tu chariffime ruminans in corde uilitatem tuam
 & miseriam, secundum exteriorcm hominem sectare
 humilitatem, fuge superbiam, sciens quod superbia
 est signum, quo diabolus distinguit suos ab alijs. Vn-
 de Job: Ipse est rex super omnes filios superbiam. Vnde
 Greg. Euidentiſſimum signū reprobiorum superbia,
 electorum humilitas. Quod si quis habeat, cognosci-
 tur sub quo rege sit uel militet, scilicet utrum sub re-
 ge Christo an diabolo. Isidorus: Anima superbi ad o-
 derelinquitur, & fit dæmonū habitaculum. Ecclesiasti-
 cus: Odibilis deo & hominibus supbia, ut patet, quia Ecc. 10.
 superbia luciferum de calo eiecit, Adam de paradiso
 depulit, Pharaonem & exercitum eius submersit, Sa-
 ul de regno eiecit, Nabuchodonosor in bestiam trans-
 mutauit. Propter superbiam Antiochus male mortu-
 us est, Herodes ab angelo percussus.

De peccato in communi & quanta per pec-
 cata incurrimus spiritualia detrimen-
 ta siue damna.

CAP. II.

QVI facit peccatum à diabolo est, qui peccat
 ab initio. Scribitur enim in prima canonica Cap. 3.
 Joann. peccatum est onus graue, quod calū nō susti-
 nit, nec terra ultimo sustinebit, sed detrudet in infer-
 num cum autore suo. Et sciendum secundum Auguſt.
 quod peccatum est omne dictum factum uel concupi- Peccati desi-
 tum contra legem dei. Debet autem quilibet bonus ritio secun-
 Christianus q̄ saluari desiderat summo studio & sum- dum Augu-
 ma diligentia, omne peccatum uitare, & hoc præci- stinum.

S P E C V L V M

Propterea Deo
 primo

primo

Genes. 7

Sapient. 14

Matth. 53

que propter tria. Primo, quia deo summe displicet, secundo quia dæmonibus ualde placet, tertio hominibus summe nocet. Dixi tibi primo, o in felix peccator, quod debes summa diligentia uitare omne peccatum, quia deo creatori tuo summe displicet. Ad hoc sciendum, debes cogitare quid deus fecerit propter odium peccati. Ipse enim propter peccatum fere semel dissipauit omnia opera sua, scilicet, totum mundum per diluuium. Alii autem reges & potentes in præiudicium inimicorum suorum depopulantur terras eorum, deus autem dissipauit terram propriam, quia peccatum intrauerat terram suam. Item secundo deus non solum odio habet peccatum ipsum, sed etiam quicquid peccatum tangit. Alii namque homines propter uinum corruptum non proijciunt in mare uasa aurea uel argentea, sed seruant uasa & uinum effundunt, deus autem non solum peccatum sed etiam uasa peccati, scilicet creaturas rationales, id est, animas ad imaginem suam factas, & suo precioso sanguine redemptas, in odium peccati proijcit in oceano infernali. Quia ut dicitur Sapientia decimoquarto: Odio sunt deo impius & impietas eius. Unde deus non habet tam bonum amicum nec in celo, nec in terra, quem non haberet odio usque ad mortem, si inueniret in eo uel unum peccatum mortale. Unde Petrus, licet ardentius amaret Christum quam ceteri Apostoli, tamen Christus eum condemnasset, si decessisset in peccato trine negationis. Tertio quantum deus odiat peccatum ostenditur per hoc, quod propter peccata mundi suum innocentem unigenitum interfecit. Unde dicit: Propter scelus populi mei percussit eum. Et ipsemet dei filius ut peccatum interficeret et occideret, tradidit in morte animam suam, ut dicitur similiter Isaia. 53. Nullus autem

aut inuenit qui tantū odit inimicū suū, q̄ in eius odiss
 uellet interficere unigenitū propriū uel etiā semetip̄m
 Quarto per hoc ostendit, quia deus persecut⁹ est pecca
 tū ab initio in tm̄, quod, peccit ip̄m de celo. Et uidens
 quod remanserāt in terra scilicet in mundo, ipse in
 ppria persona descendit in mundū, ut de ipso fugaret
 peccatū, & tandē in die iudicij, p̄iciet & claudet ipsum Mich. ult.
 in infernū Vnde Micheas. Projiciet in profundū ma
 ris omnia peccata uestra. Quinto, quam summe deus
 odiat peccatum patet per hāc similitudinem, quia bo
 na mater uideretur multū odire illud, propter quod
 puerum suum projiceret in clibanum ardentem, nec
 unquam eum inde extraheret: Sic deus propter odi
 am peccati filios suos, quos tantum dilexit quod pro
 illis mori uoluit, in ignē inextinguibilem projiciet, si
 inuenerit in eis peccatum mortale, Sic ergo o pecca
 trix anima legis, quantum deo odio habeat pecca
 tum. Tu igitur si ei placere cupis, oportet te summe ui
 rare illud, ita ut timor locum habeat in te. Mulier e
 nim esset multum infidelis, quæ illum cubaret in le
 cto suo, quem uir suus odit, & per quem multa ma
 la uiro suo euenerunt: Sic certe peccatū est, quod sum
 me odit Christus animarum sponsus & per quod mul
 ta mala sibi acciderunt, & tandem ipsa mors: Mortu
 us enim est propter delicta nostra secundum Aposto
 lum. Et ideo est ualde infidelis erga Christum, qui re
 cipit peccatum in corde suo. Propterea charissime iu
 sta admonitionē sapiētis, ab omni delicto mūda cor
 tuū. Dixi secūdo, q̄d debes summa diligētia uirare oē
 peccatū maxime mortale q̄a summe diabolo placet, &
 ualde letificat. Et hoc potest p̄bri triplici signo. Pri
 mus est, q̄a in nullo alio delectat. Nā nō uult aliud bal
 neū. Non querit aurum uel argētum. Nam Gen̄ 3 19
 O aij dā

Eccl. 3 9

= 0

SPECVLVM

Iob. 1

Iob. 30

i. Petri. 5

Iob. 40

Iob. 40

dicatur in persona eius. Da mihi animas, cetera tolle tibi Vnde Gregorius. Nihil se fecisse æstimat, cū animas non sauciat. Sicut enim auis rapax amat cor prædes sic diabolus cor hominis. Secundum signum, quod diabolus summe amat peccatum patet ex assidua eius tentatione, & quia in procurando peccatum nunquā fatigatur. Nam sex milia annorum sunt & amplius, quod nihil aliud fecit quam procurare peccata. Ideo quando dominus interrogauit eum dicens: Vnde uenis, respondit, Circuiui terram & perambulauit eam. Tantum est occupatus in negotio peccatorum, quod non licet ei somnum capere. Iuxta illud Iob. Qui me comedunt, non dormiunt. Tertium signum, quod peccatum summe diaboli lætificat est, quia nunquam potuit uel poterit satiari pro peccatis. Nā infinita milia hominum peccatorum iam deuorauit, & tamen adhuc famelicus est: & sicut leo circuit quærens quē deuoret. Et non solum famelicus est, sed sitibundus. Iob sexagesimo. Absorbebit fluuium & non mirabitur, & habet fiduciā, quod influat Iordanis in os eius, id est, in infernum. Fluuius quem absorbet diabolus non miratur, sunt peccatores cum impetu currentes in os eius: Iordanis uero, qui interpretatur humilis descensus, sunt iusti quieti & pacifici, quos diabolus summe desiderat absorbere. Exemplum habetur in Vitæ patrū de capitulo dæmonum, & singulis dæmonibus, de peccatis & malis quæ procurauerunt reddētibz rationem. Et de illo diabolo qui specialiter fuerat laudatus & honoratus à principe eorum & in cathedra collocatus, quia fecerat fornicari unum monachum, quem in quadraginta annis uix traxerat ad peccatum. Ergo peccatrix anima plora amare, eo quod totiens lætificasti in te inimicos tuos, scilicet dæmones

nes totiens certe quotiens peccasti mortaliter. Et de
 cetero per puram confessionem & dignā penitentiā
 fac gaudere super te deū tuū & angelos eius, Scriptum
 est enim. Gaudiū est Angelis dei super uno peccatore
 penitentiā agente. Dixi tertio, o peccator, quod toto
 studio tuo debes vitare omne peccatū, quia tibi sum-
 me nocet. Nam primo propter peccatum mortale se-
 paramur ab amore dei & efficimur eius inimici. Lux
 ta illud. *Isaiæ.* Iniquitates nostræ diuiserūt inter nos
 & deū, & peccata nostra prohibuerunt faciē eius a no-
 bis. Vnde non est aliquis sanctus ita magnus in cœlo,
 quantūcūq; sit amicus dei, si posset & peccaret mor-
 taliter, quin statim amicitia dissolueretur. *Aug.* Qui
 peccat in amicum uerissimū & fidelissimū dicitur ui-
 tuperabilis, qui uero peccat in deum omnipotentissimū
 & piissimū, quomodo nō erit abominabilis? Secun-
 do per peccatum obligatur peccator & adiudicatur
 patibulo inferni. Vnde secundum institutionē diuine
 legis, a qua non multū discrepat lex humana, omnes
 regalis decreti trāsgressores uel maiestatis regię con-
 temptores, id est, omnes peccatores merentur interi-
 re suspendio, secundum quod significatur secundo *Es-*
dra, in decreto Darii ubi sic dicitur: Denuncietur, ut
 quicūq; trāsgressi fuerint aliquid ex his quæ scri-
 pta sunt quantū ad peccatū commissionis, aut spreue-
 rint quantū ad peccatū omissionis, accipiantur lignū
 de suis propriis, quia de horto proprię conscientię,
 ibi enim crescit lignum quo peccator suspenditur, &
 suspendatur, bona quoq; sua regi ascribant. Similiter
 enim cedit ad gloriam regis cœlestis pena reprobo-
 rum, sicut gloria bonorum. Ecce charissime quid lex
 humana corporaliter facit, hoc spiritualiter lex diui-
 na. *Simile fere legitur Hester. .7. Dixit rex: Suspendi-*

Luc. 15 13°

Isaiæ. 19

Augustinus.

3. Esd. 17

SPECVLVM

re Aman in patibulo. Aman interpretatur iniquus &
 per hunc peccator intelligitur, quem rex cælestis iu-
 bebatur suspendi in patibulo inferni, si eum in peccato
 mortali inuenerit. Tertio peccatum spoliatur hominē
 omni bono gratiæ in præsentī & gloriæ in futuro,
 prouerbiorum, 14. Miseros facit populos peccatum.
 Est enim peccator pauper quia nihil habet, immo per
 peccatū mortale seipsum amisit, & in seruitutem dia-
 boli transiit. Pauperior, quia nihil potest lucrari, eo
 quod opera meritoria deo grata in tali statu facere
 non potest. Sed pauperrimus, quia nihil potest ei dari
 Nam bona facta non profunt ei pro ipso ad salutem,
 quia nō uiuit nisi quo ad corpus. Vnde dicit Boethius
 quarto libr. de consolo. Homo prauus non est homo, nisi
 si sicut homo mortuus. Quarto per peccatum sepe-
 ramur à lumine dei formi et excæcamur atq; obtenebra-
 mur. Vnde Sophonias. Ambulabunt ut cæci, quia do-
 mino peccauerunt. Et in psalmo: Nescierunt neque in-
 tellexerunt, in tenebris ambulant. Vnde Hieronymus:
 Deprimatur plane anima per peccatum interius, ne
 ualeat respicere superius. Quinto peccatum est si-
 cut putredo in pomo. Sicut enim putredo aufert po-
 mo ualorem, decorem, colorem, odorem, & sapo-
 rem: sic peccatum mortale aufert animæ decorem,
 ualorem, odorem famæ, ualorem gratiæ, colorem forme,
 & saporem gloriæ. Vnde putredo est omne peccatum.
 Nam de eo dicitur in Isaia. Qui facit illud, luto uilior
 est uira eius. Et Augustin. Tolerabilius canis putridus
 foret hominibus, quam anima peccatrix deo. Idem
 in quodam sermone de eodem sic ait: Per quæ uerba
 quendam lubricum a peccato retraxit. Quid prodest
 plena arca, si inanis est conscientia? Bona uis habere,
 & bonus esse non uis. Non uides erubescere te debere
 de

3°

M

Boethi.

4°

Sopho. 2.

5°

M

Isaia. 15.

M M

de bonis tuis, si domus tua plena est bonis, & te habet
 malum. Quid enim est quod uelis malum habere? Dic
 mihi. Nihil omnino. Non uxorem, non filium, non
 seruum, non uillam, non tunicam, postremo non cali-
 gam, & tamen uis habere malam uitam. Rogo te, prae-
 pone uitam tuam caligae tuae. Omnia quae circumia-
 cent oculis tuis elegantia & pulchra, tibi cara sunt,
 & tuipe tibi uilis & foedus es. Si possent tibi respon-
 dere bona tua quibus plena est domus tua, nonne ti-
 bi clamarent: Sicut tu nos bona uis habere: sic nos
 & uolumus habere bonum dominum. Tacita uoce
 interpellant dominum deum tuum contra te. Ecce
 tanta bona dedisti huic, & ipse malus est. Quid enim
 uidetur ei quod habet, quoniam cum qui omnia dedit non ha-
 bet. Haec Augustinus. Sexto ex peccato nascitur be-
 filialitas carnis. Vnde Boethius: Homo bonus probitate
 deserta in beluam conuertitur. Et philosophus septi-
 Ethicorum, quod talis peior est quam bestia. Et ideo
 Petrus & Iudas Apostoli, peccatores comparant mu-
 tis pecoribus. Et David concordat eisdem dicens:
 Homo cum in honore, id est gratia gratum faciente, es-
 set non intellexit, comparatus est iumentis insipienti-
 bus. Septimo & ultimo ex peccato nascitur diabo-
 li seruilis filialitas. Primae Ioannis 3. Qui facit pecca-
 tum a diabolo est. Gregorius secundo moralium dicit
 Diabolus mentes peccatorum quos tentat, & ad con-
 sensum & operationem perducit, ingreditur, ibique mo-
 ratur. Pro his omnibus, o infelix peccator, miserere ani-
 mae tuae, & noli inducere super eam haec quae legisti ta-
 ta mala, scilicet offensam dei, letitiam inimici, & damnationem
 priuam. Agnosce hominem, quae nobilis est anima tua, & quae grauius
 fuerit eius uulnera, pro quibus necesse fuit Christum
 dominum uulnerari. Si non esset haec ad mortem
 sem

6°
4. de consen.7°

SPECVLVM

sempiternam, nunquam pro eorum remedio dei filius moreretur. Noli ergo uilipendere animam tuam passionem, cui a tanta maiestate tantam uides exhiberi compassionem. Fudit ipse lachrymas pro te, laua & tu per singulas noctes lectum tuum cordis compunctione, & lachrymarum assiduitate. Fudit ipse sanguinem suum, funde & tu tuum quotidiana corporis afflictione. Noli attendere, quid caro uelit, sed quid spiritus poscit. Nam ut dicit Gregorius: Vnde caro ad tempus suauiter uiuit, inde spiritus in æternum cruciatur. Et quous plus caro punitur in hac uita, tanto plus anima gaudebit in futura uita. Aug. Voluntarie nunc pro Christo postponamus quandoque dimittenda, ne quod absit pro transitorij amittamus æterna. Si enim tibi diceretur sis toto hoc mense diues & potens & fac quicquid uelis, utere carnis uoluptatibus sicut placet, ea tamẽ conditione ut postea tibi oculi eruantur, omne solatium tollatur, toto tempore uitæ tuæ in fame & siti, in omni cruciatu uiuas & miseria, nunquid tale bonum hoc tempore susciperes? Et quidem tota uita hæc nec mensis est, nec unius diei uel horæ spacium, ad illius infelicitatis æternæ inferni cõparationem, cui neque finis est, neque pœnæ similis inuenitur. Hæc Augustinus.

De pœnitentia cito faci-
enda.

CAP. III.

QVI nõ accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus, inquit saluator Mathææ decimo. Per hanc crucem pœnitentia designatur, quæ de necessitate quilibet peccator debet suscipere & persequi.

feueranter tollere, si in æterna beatitudine cum Chri-
 sto cupiat regnare. Vnde Hieronymus in epistola ad
 Susannam. Necessaria est pœnitentia, quæ aut æquet
 crimina aut certe excedat. Et Augustinus: Quisquis August.
 saluari desiderat, quicquid sordis post purum baptis-
 mum contraxit, oportet quod abluat, saltem lachry-
 nis mentis. Sed forte dicis: Durus est hic sermo, non
 possum mundum spernere, & carnem meam odio ha- Hieron.
 bere & castigare. Audi non meam sed gloriosi Hiero-
 nymi super hoc responsionem: Impossibile est, inquit,
 ut quis præsentibus & futuris fruatur bonis, ut hic
 uentrem tibi mentem impleat, ut de delicijs ad delici-
 as transeat, ut in utroq; seculo uidelicet cælo & terra
 appareat gloriosus. Quam Hieronymi sententiã Gre. Grego.
 gorius confirmat ita dicens: Multi cupiunt auolare de
 miseria præsentis exilij ad gaudia cæli, sed nolunt ca-
 rere oblectamentis mundi, uocat eas gratia Christi,
 sed reuocat eos cõcupiscentia seculi. Plerique cupiunt
 mori morte iustorum, sed nolunt uiuere uita eorum:
 & hi in æternum peribunt, nam opera illorum sequũ
 tur illos. Itẽ Bern. Austeritas cõuersationis sancti Ioa- Bern.
 nis baptist. peccatoribus deliciosis durus nũcius est æ-
 ternæ mortis. Quid enim nos irrationales fere reptilia
 terræ insanimus, cum ille quo inter natos mulier una
 nemo maior surrexit, innocentissimum corpus suum
 sic afflixit, & nos indui præciosis uestibus festinamus,
 & splendide laute & delicate epulari. Non sic impij nõ
 sic itur ad astra. D. niq; recordare parabolam Lazari
 & diuicis illius, qui opum tãtarum dominus, qui pur-
 pura & bysso indutus, unã aque guttam inuenire non
 potuit ex hoc, cum esset in ardoris necessitate consi-
 deratus. Hæc recordare mi amice, & age pœnitentiam,
 dum tempus est. Nam, ut inquit Gregorius, deus & si
 pœni-

S P E C U L U M

**Pœnitia de-
gnitio secū-
dū Gregor.**

**Contritio
quid.**

pœnitenti ueniam spondit, peccanti tamen dicitur
 Rinum non promisit. Pœnitentia est perpetrata mala
 plangere, & plangenda iterum non cōmittere, id est,
 propositum committendi non habere. Vnde Augusti-
 nus in Soliloquijs: Inanis est pœnitentia, quam sequens
 coinquinat culpa. Nihil profunt lamenta, si replican-
 tur peccata. Nihil ualet à malis ueniā poscere, & ma-
 la denuo iterare. Tres autem sunt partes integræ
 pœnitentiæ, scilicet cordis cōtritio, oris confessio,
 operis satisfactio. Quia enim deum tribus modis of-
 fendimus, scilicet delectatione cogitationis, impuden-
 tia locutionis, & superbia operis secundum regulam,
 ut contraria contrarijs curentur, tribus modis oppo-
 sitis satisfaciamus, delectationi cogitationis oppona-
 mus contritionem, impudentiæ locutionis confessio-
 nem, superbiæ operis satisfactionem. De contritio-
 ne primo uideamus. Contritio est dolor pro peccatis
 assumptus, cum proposito abstinendi, confitendi & sa-
 tisfaciendi. Iste dolor sicut dicit Bernar. debet esse tri-
 plex, scilicet acer, acrior, acerrimus. Acer debet esse,
 quia dominum deum nostrū & omnium creatorem
 offendimus. Acrior, quia patrem nostrum caelestem
 q̄ nos multipliciter pascit, impugnauimus, & in hoc
 peiores canibus fuimus, qui pascentem se diligunt &
 sequuntur. Acerrimus uero, quia redemptorem no-
 strum, qui nos redemit proprio sanguine, & à pecca-
 ti uinculis liberauit, & à crudelitate dæmonum, &
 acerbitate geennæ potenter eripuit, quantum in no-
 bis est, iterum crucifiximus. Sed & de tribus debemus
 dolere, scilicet de commisso peccato, de omisso bo-
 no, & de amisso tempore. De uirtute huius contritio-
 nis sic dicit Augustinus: Plus ualet cordis uera contri-
 tio, quam totius mundi peregrinatio. Item quædam
 gloria

glosa super Psal. Ad dñm cum tribula. Nescit domi-
 nus differre, quem compunctū corde sibi transferit sup-
 plicare: Chrysost. Sola est compunctio quæ facit ani-
 mam horrescere purpuram, desiderare cilicium, ama-
 re la chrymas, fugere risum. Item: Nihil ita glutinat
 & unit nos deo, ut lachrymæ penitentis. E contra ue-
 ro ut ait Augu. Acriores diabolo dolores non insigi-
 mus, quā cū plagas pētorū nostrorū confitendo & pœ-
 nitendo sanamus. Sed heu cū tanta bona per pœnitentia
 cōsequamur, pauci tñ pœnitentiā agunt. Ideo con-
 queritur dñs per Hieremiā dicēs: Nemo qđ bonū est lo-
 quitur, nullus est qui agat pœnitentiā sup pēō suo dñ-
 tens, quid feci? Nunc de secundo scilicet de confessio-
 ne uideamus. Confessio secundum hā cōiter describitur:
 est legitima corā sacerdote pētorū declaratio. Et
 dicitur cōfessio quasi simul uel ex toto uel undiq; fal- Cōfessio una
 fio. Nā ille uere cōfiteatur, qui totū fatetur. Vel sic feci de dñs.
 dum Isidorū in li. etymologiarū. Confessio est, p quā
 latens morbus aīæ sub spe uenīæ cōsequendæ, in dei
 laudē aperitur. De uirtute cōfessionis sic dicit Ambro-
 sup. Beati immaculati: Cessat uindicta diuina, si cōfes-
 sio pcurrat humana. Et Cassiodorus super illud Psal.
 Confiteantur tibi populi deus: Illis non iudex, sed ad-
 uocatus est Christus, q se propria confessione dāna-
 runt. Leo papa: Non remanet iudicio cōdērandū, qđ
 fuerit confessione purgatū. Et August. in lib. de pœni-
 tentia: Confessio est salus animarū, dissipatrix uicio-
 rum, restauratrix uirtutum, oppugnatrix dāmonū.
 Quid plura? Obstruit os inferni, portas aperit paradī-
 si. Pro his omnibus, o charissime, iuxta consiliū Isaiæ,
 dic tuas iniquitates ut iustificeris. Initium enim iustit-
 iæ, confessio est peccatorum. Oportet aut te confite-
 ri oia pēā tua, quorum memoriā habes integre unī
 sacer-

S P E C U L U M

sacerdoti non diuisim, ita ut unam partem de peccatis tuis dicas uni sacerdoti, alteram alteri, quia tunc neuter sacerdos potest tibi conferre remedium salutis, quia sacramentum debet habere unitatem & integritatem, aliter non esset confessio sacramentalis. Ideo dicit Bernardus. Qui confessionem suam diuersis sacerdotibus diuidit, uenia caret. Execranda namque fictio est peccata diuidere, & superficialiter radere, non intrinsecus eradicare. Et tales accipiunt excommunicationem pro absolutione, & maledictionem pro benedictione. Talis diuisio confessionis fit saepius per hypocritam, quando grauiora peccata dicunt ignotis sacerdotibus, & illi cum quo debent saepius conuersari, dicunt solum leuiora. De talibus dicit Augustinus & ponitur in decretis. Qui confessionem diuidit, laudandus non est, quod uni celat alij reuelat, quod est seipsum laudare & ad hypocrisim tendere. Sequitur de tertia parte penitentiae, scilicet de satisfactioe. Satisfactio secundum Augustinum. Est peccatorum causas excidere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Nam ut dicit Gregorius, Nequaquam satisfacimus si ab iniquitate cessamus, nisi uoluptates quas dileximus, e contrario oppositis lamentis insequamur. Et ut dicit Chrysostomus. Quamuis precessit offensio, talis debet sequi reconciliatio. Tanto esto pronus ad lamenta, quanto fuisi pronus ad culpam. Qualis tibi fuit ad peccandum intentio, talis tibi sit ad poenitendum deuotio. Grauiora peccata grauiora lamenta desiderant. Quia, ut ait Eusebius Emiseni episcopus, non leui contritione agendum est, ut debita illa redimantur quibus mors aeterna debetur, ne perfunctiora opus est satisfactioe pro malis illis propter quae paratus est ignis aeternus. De eodem sic dicit sanctus Basilius in omelia. Grande alicui peccatum & graue

Satisfactio
 quid

Euseb. emiss.

graue commissum est, grandi sine dubio confessione
 indiget pœnitentię: Multis & amaris lachrymis intentis
 pernoctatisq; uigilijs, iugibus continuatisq; ieiunijs.
 Si leue est delictum, par commissi sit & similis pœnitē
 tia. Petrus quoq; Blesē. quendam conuersum minus
 iuste pœnitētem sic hortatur de hoc: Verbum illud sa
 pientis, a tuæ sinu memoriæ non excidat, fili mi. De
 indulto & propiciaro tibi peccato semper sis sollicitus.
 Sunt enim pleriq; qui ad perfectū pœnitentiæ sibi suf
 ficere credunt, quod a sua turpitudine destiterunt, nec
 recolunt excessus ueteres, quasi spatio tēporis euane
 rint, & sola obliuione credunt se cum domino ad ple
 num de suis iniquitatibus transgressisse. In persona hui⁹
 pœnitentis Iob ad dominum loquens dicit: Signasti Iob. 144
 quasi in sacco peccata mea. Non tam facite sine fletu
 & gemitu & cordis acerbo dolore sanantur, qui coa
 luerunt in medullis præcordiorum, nec leuiter culpa
 remittitur, nisi cum quantitate peccati humilitas pœ
 nitentiæ compensetur. Sed heu multi statim fatigan
 tur in hac uia satisfactionis & retrospiciunt cū uxore
 Loth. Contra quos sic dicit Bernardus in quodam ser
 mone: Qui perfecte senserit onus peccati & animæ læ
 sionem, ille aut parum sentiet aut omnino non senti
 et corporis pœnam, nec reputabit laborem, quo pec
 cata nouerit deleri præterita & cauari futura. Et Au
 gust. super Psalm. quinquagesimum: Sunt multi quos
 peccare non pudet, agere pœnitentiam pudet. O incre
 dibilis infania. De uulnere non erubescitis, de ligatu
 ra uulneris erubescitis. Nonne uulnus foetidius & pu
 tridius est? Confuge ergo ad medicum, age pœnitenti
 am, dic iniquitatem meam ego cognosco, & peccatū
 meum contra me est semper, tibi soli peccaui, quia tu
 solus sine peccato es. **Consistit autem satisfactio in**
P **tribus**

SPECVLVM

Satisfactio tribus, scilicet in oratione, elemosyna & ieiunio, fit in tribus cōsistit.

De elemosina

iste trinaris contra istum nepharium diaboli trinarium opponatur, oratio contra superbiam, ieiunium contra carnis concupiscentiam, elemosyna contra auaritiam. Vel sic: Omne peccatum uel in deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio, uel in proximum, & contra hoc elemosyna, uel in nos ipsos, & contra hoc ordinatur ieiunium. Hic propter pauperes Christi modicum de uirtute elemosynæ tangamus. Elemosyna componitur ab elemon, quod est misericordia & syna, quod est mandatum, id est mandatum misericordiæ. Et secundum hoc scribitur per e. Sed melius scribitur per i. & tunc dicitur elemosyna ab eli quod est deus & syna. Inde elemosyna quasi mandatum dei. Ipse enim proprio ore eam mandauit fieri. Vñ in Luc. Date elemosynā & ecce omnia munda sunt uobis. Vel dicit elemosyna ab cil quod est deus & moys, quod est aqua, inde elemosyna quasi aqua diuina. Sicut enim aqua extinguit ignem: sic elemosyna extinguit peccatum. Hæc Catholicon. Sunt autem præcipue tria quæ nos ad elemosynas siue ad opera misericordiæ exercenda debent prouocare. Primum est quia misericordia redimit culpā, iuxta illud in Pro uerbijs: Misericordia & ueritate redimitur iniquitas. Et Danielis quarto: Peccata tua elemosynis redime. Hoc pulchre figuratum est quarti regum capite quarto, ubi scribitur quod mulier quæ congregauit in domo sua uasa uacua non pauca, parum olei quod habuit in omnia uasa diuisit, & sic creuit oleū, per quod mulier a creditore liberatur. Vasa uacua sunt pauperes, quos in domo debemus congregare. Sicut Isaias scribit capite quinquagesimo quarto: Egredere uagos & induc in domum tuam. Parum autem olei per omnia u-

Quæ sunt ad elemosinam prouocantia

PROU. 16.

uasa distribuitur. Juxta illud Tobia: Si exiguum tibi Tob 4
 fuerit, etiam exiguum libenter impartiri stude. Inde
 cum oleum misericordiae crescit per meritum & gra-
 tiam anima peccatrix creditori suo deo de peccatis
 suis satisfacit. Secundo elemosyna bona tempo-
 ralia multiplicat. Vnde Gregorius in Dialogo: Ter-
 renæ substantiæ per hoc quod pauperibus distribu-
 untur, multiplicantur. Exemplum habemus tertio Re-
 gum decimo octavo, in uidua quæ Heliam paut, cui
 propter hoc dominus farinam & oleum multiplica-
 uit. Per quod datur intelligi, quod pauperes magis
 pascunt elemosynarios quam econtra. Tertio ele-
 mosyna siue opus misericordiae in morte elemosy-
 narium custodit, & animam eius cum claritate ad re-
 gnum caelorum perducit. Vnde dicit Ambrosius. So-
 la misericordia comes est defunctorum. O quam bo-
 nus, quam necessarius comes est morienti elemosy-
 na. Noli ergo dilecte famulum talem aduocatum
 post tergum derelinquere, sicut illi qui res suas auare
 retinere, nihil in uita sua per manus proprias paupe-
 ribus distribuunt, sed eas post uitam per manus alie-
 nas dispensandas disponunt, similes illi qui post ter-
 gum uult portare lucernam, cum tamen dicit ecclesia
 sticus: Ante languorem adhibe medicinam, Idem: An-
 te mortem benefac amico tuo, id est animæ tuæ, Vel
 Christo in membris suis, scilicet pauperibus. Præterea
 est sciendum quod diues a quo petitur elemosyna de-
 bet considerare tria. Primo quis eam petit, quia ipsemet
 dominus. Deus enim tantum diligit pauperes, quod
 quicquid fit eis propter amorem suum reputat sibi
 factum. Vnde scribitur Matthæi uigesimo quinto: Quic-
 quid fecistis uni ex his fratribus meis minimis mihi
 fecistis. Petit ergo elemosynam per pauperem suum deus
 P ij a quo

Xbz Dmel qd dca
 pmo

S P E C U L U M

Prou. 21.

1. Pi. 19.

Eccles. 7.

a quo diues in oratione sua quotidiana petit regnum.
 Et ideo cum pauperi negat diues eleemosynam, timeo
 re debet quod deus nō exaudiet eum, cum petit ab eo
 regnū cælorum, quia dicit in Prouerbis: Qui obturat
 aurē suā ad clamorem pauperis, & ipse clamabit & non
 exaudietur. Debet diues secundo considerare quod pe-
 tit deus quā eleemosynā in suis pauperibus petit, petit
 utiq; nō nostrū, sed suū. Et ideo ualde ingratus est deo
 qui pauperi negat necessariā eleemosynā, cum de bo-
 nis dei habeat abundantier. Hoc considerauit David &
 dixit: Tua sunt dñe omnia, & quæ de manu tuā acce-
 pimus, dedimus tibi. Tertio debet considerari e diues
 ad quid petat deus. Petit reuera per pauperē deus nō
 ad dandū, sed ad mutuandū, nec tantū ad triplas imo
 ad centuplas usuras. Vnde dicit Augu. O homo quid
 scerneris hominē? tēnerare deo tales usuras & centu-
 plum accipies, & uitā æternā possidebis. Et idcirco mi-
 mis est ingratus qui ad tales usuras non uult accōmo-
 dare deo, ad quales mutuaret Iudæo uel Sarraceno.
 Pro his omnibus charissime thesauriza tibi per pau-
 peres in cælo tanq̄ in turo, opera misericordie facies
 in terra. Cor auari est quasi fouea sine fundo, & q̄
 plus recipit plus concupiscit ut nunq̄ uideatur imple-
 ta. Iuxta illud Ecclesiastæ: Auarus non implebitur pec-
 cunia. Attende quod cor sequitur thesaurū. Væ aut̄ ile-
 li qui in terra thesaurizat, qui p̄ consequens cor suum
 in terra loco tā periculoso exulauit. Illuc ergo dicit
 Chrysost. congrega substantiā tuam ubi patriam ha-
 bes, qui enim collocat thesaurum suum in terra non
 habet quod speret in cælo. Ut quid enim aspicit in cæ-
 lum, ubi nihil habet repositum. Illud solum tuum re-
 puta quod pauperibus erogasti. Non sunt enim homi-
 nis bona quæ secum deferre non potest. Ambrosius
 Nil

Nil tantum commendatur quam miseratio charita-
 tis. Nō memini me legisse mala morte mortuum, quī
 libenter exercuit opera pietatis. Leo papa: Ille ad do-
 minum integros fructus praemittit, a quo nunq̄ pau-
 per tristes recessit. Tanta est uirtus misericordiae, ut si-
 ne ea aliae uirtutes si sint, prodesse non possint. Quo-
 nis enim quis fidelis sit & castus, sobrius, & alijs maio-
 ribus ornatus uirtutibus, si tamen misericors nō est,
 misericordiam non meretur. Haec in fauorem paupe-
 rum de uirtutibus elemosynae & operum misericor-
 diae dicta sufficiunt. Nunc ad propositum redeamus.
 Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est
 me dignus. Ita crux poenitentiae assumenda est cito &
 in tempore iuuentutis, quia tunc deo magis placet &
 homini magis prodest. Iuxta illud Ecclesiastici: Memento
 creatoris tui in diebus iuuentutis tuae. Idem: Fili ne
 tardes conuerti ad dominū. & ne differas de die in diē,
 subito enim ueniet ira illius & in tempore disperdet
 te. Sed contra hoc salubre sapientis consilium, diabo-
 lus immitit homini malam spem longioris uitae di-
 cens: Iuuenis es, diu potes adhuc uiuere, in senectute
 poenitebis & tunc facies poenitentiam, & ibis ad con-
 fessionem. Multi uero credunt isti aduocato, & pro-
 mittunt sibi longam uitam proponentes se in senectu-
 te emendare, quos mors repentina rapit & damnantur.
 Vnde dicitur in Ecclesiastico: Repromissio nequissima
 multos perdit. Est ergo sciendum, quod talis pro-
 missio diaboli longioris uitae & in senectute poeniten-
 di nequam est, quia contra ius & rationem, nequior,
 quia contra ipsum peccatorem: sed nequissima, quia
 contra dei bonitatem. Primo, quod sit nequa contra
ius & rationem, apparet per tria exempla. Primum est,
 qui haberet quatuor asinos, & totum onus illorum

Ecc. 31. |

SPECVLVM

Za: ha. 1.

imponeret debiliori omnium, talis contra iustitiam
& rationem faceret. Sic ille qui totum onus pœnitentia peccatorum, quæ commisit in quatuor ætatibus, scilicet in a, dolescentia iuuentute, in uirili ætate, & in senectute, uult soli senectuti imponere, quando iam debilis est, & non potest laborare. Et tales merentur maledictionem, sicut dicitur apud Zachariam: Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & immolat debile domino. Sic ille qui fortitudinem suæ ætatis perdit, & debilitatem senectutis proponis immolare domino. **Isidorus:** Qui tempus congruum pœnitentiæ perdit, frustra ante dei ianuam cum precibus uenit. **Secundum exemplum est.** Ille qui non potest leuare minus onus, quando fortior est & potentior, & uellet illud leuare, quando multo maius esset, & ipse debilior factus fuisset, merito stultus & iniustus reputaretur. Sic est de illo qui onus peccatorum & pœnitentiæ quando minus est, ipse fortior, scilicet in iuuentute non uult portare, & credit melius portare, quando onus fuerit augmentatum. Talis affligitur illi stulto, de quo dicitur in **Vitis patrum**, qui scindebat ligna & faciebat de illis sarcinam, & postea tentabat leuare, quando uidebat, quod non poterat de facili portare, deinde scindebat alia ligna & apponebat ad sarcinam & postea tentabat, & quanto plus ponderabat, tanto plura addebat. Sic faciunt peccatores quando primo sentiunt pondus peccatorum & pœnitentiæ deponunt, statim & peccata peccatis adiungunt, quia sicut dicit **Gregorius:** Peccatum quod per pœnitentiam non deletur, mox suo pondere ad aliud trahit. **Tertium exemplum est.** Ille qui per totam uitam suam cum magnis sumptibus parat sibi domum, ubi non intenderet morari ullo modo, & domum in

¶ rego.

quis

qua uellet habitare in perpetuū destrueret pro posse
 suo, talis aperte faceret contra rationem, & ideo me-
 rito stult⁹ & insanus deberet reputari. Sed talis est pec-
 cator, qui usq; ad mortem differt conuerti. Ipse enim
 per totam uitam suam parat domū suam in inferno,
 cum tamen nullo modo ibi habitare uelit. Vnde dicit
 Paulus Apostolus. Qui facit contra conscientiam su-
 am ædificat ad geennā, Si cundo quod ista repromis-
 sio longioris uitæ nequior est, quia contra ipsum pec-
 catorem, apparet per duo notabiliora exempla. Pri-
 mum est, quia ille qui plus diligeret se infirmum quā
 sanum, seruum quam liberum, nihil habentem quam
 omnium bonorum esse participem, talis iniquus esset
 cōtra seipsū. Talis est peccator qui tardat agere pœnā
 tentiam, quia plus diligit se in peccato, quod est infir-
 mitas spiritualis. Vel potius mors dicenda est. Vnde
 peccator intantum impius est contra seipsū, quod mā-
 gis diligit se mortuum quam uiuum seruum quam li-
 berum, malum quam bonū. Vnde dicit Ioannes in
 epistola sua: Qui peccatū facit, seruus est peccati. Au-
 gust. Bonus homo etiam si seruit, liber est Malus ho-
 mo si regnet seruus est non unius hominis, sed quod
 peius est tot dominorum quot uiciorum. Secundū ex-
 emplum. Ille qui deberet magnam pecuniam ad usū-
 ras quæ quotidie cresceret, & posset persoluere & tñ
 tardaret quantū posset, talis faceret contra seipsum.
 Sic est in pposito: Mora enim in pētis tanq; debitū cur-
 rit ad usūras, quia quanto diutius fuerit in peccatis,
 tanto plus soluet de pœna, unde in Apocal. Quantum
 se glorificauit homo & in delictis fuit, tantum dare ei
 tormentū & luctū. Tertio, q̄ ista pmissio lōgioris ui-
 tæ sit nequissima, q̄ cōtra dei bonitatē apparet p tria
 notabilia exēpla. Primū exēplū est. Si aliquis iuuenis
 dominū suū cui seruire teneret, a quo sua omnia habe-

S P E C V L V M

ret per totam uitam suam impugnaret, & inimico do-
 mini sui seruiret, & postea senio confectus in fine uite
 sue uellet domino suo seruire, & suum seruitium ei of-
 ferret, iniquus contra dominum suum esset, nec mul-
 tū domino suo tale seruitium placeret. Sic est pecca-
 tor qui offendit deum peccando, & seruit inimico dia-
 bolo in iuuentute, & in senectute proponit serui-
 re deo: Secundum exemplum est: Si aliquis recepisset
 bona maxima à domino suo ad multiplicandum & lu-
 crandum, et quod ipse deberet habere totum lucrum,
 & illa bona superflue expenderet, & pro nihilo daret
 in contemptum domini, talis impie ageret & contra
 curialitatem domini sui ingratus esset. Sic est pecca-
 tor qui corpus & animam sensus animæ, uires corpo-
 ris, temporalia bona, spacium uite, & alia multa et ma-
 gna beneficia recepit a deo, & omnia ista expendit in
 contumeliam creatoris peccando multipliciter, aper-
 te facit contra bonitatem dei. De anima quæ tradita
 est nobis à deo quasi thesaurus preciosus, sic dicit Ber-
 nardus: Vt mihi si talentum mihi traditum, animam
 meam negligenter seruauero, precioso sanguine agni
 immaculati appreciatum. De tempore sic dicit idem:
 Non est tibi tempus impensum, quod non à te exige-
 tur qualiter fuerit expensum. Tertium exēplum est.
 Si aliquis dispensator bonorū alicuius domini, bonū
 panem bonum uinum, & meliora cibaria daret extra-
 neis & inimicis domini sui, & domino suo daret ad co-
 medendum de pane corrupto de furfure & de putri-
 dis carnibus & piscibus, daretq; ei ad potandum de fe-
 cibus uini sui, talis impie ageret contra dominum su-
 um. Sic est peccator qui illud quod pulchri⁹ est & me-
 lius de uita sua, scilicet iauētutem & fortitudinē suam
 dat mūdo & diabolo qui sunt inimici Christi, & (quod
 peccat

peius est) scilicet nouissimum uitæ suæ. proponit deo domino suo dare. Non sic faciebat David qui dicebat: Fortitudinem meã ad te scilicet seruiẽdum custodiã. Vñ dicit ecclesiasticus: Noli domino offerre feces senectutis, sed uinum libaminum floride iuuetutis. De peccatoribus pœnitentiã differentibus sic dicit Grego. Satis alienus est a fide, qui ad agendum pœnitentiã tempus senectutis expectat, cum nullum diẽ uitæ suæ in sua habeat potestate. Idcirco iuxta cõsiliũ Isidori, festinare debet ad deum unusquisq; pœnitẽdo, dum potest, ne si dum potest noluerit, omnino cum uoluerit tarde nõ possit. Igitur festina ad pœnitentiã charissime, ne tardaueris, ut non cum fatuis uirginibus sine liter excludaris.

De contemptu seu odio mundi

CAP. III.

NOLITE diligere mundũ, nec ea quæ in mũdo sunt. Si quis dilexerit mundum, nõ est charitas patris in illo. Et mundus transit & cõcupiscentia eius: scribitur in prima canon. Ioan. 2. cap. Hęc uerba pertractans beatus Augusti. sic dicit: Quid uis utrum amare temporalia & transire cum tempore, an mundum nõ amare & in æternum uiuere cum deo. Amas seculũ absorbebit te, amatores suos uorare nouit non portare. Nota quod mundus est excommunicatus, quã sicut pro excõmunicato in ecclesia non oratur, sic nec Christus orauit pro mundo, qui tamẽ pro crucifixoribus suis orauit. Vñ dicit in ulmo sermone pro ipsis, scilicet discipulis, nõ pro mundo rogo. Stultum est tali domino seruire, qui in fine seruum nudum & sine mercede eĩcere consueuit. Sic facit mundus. Vnde le-

S P E C V L V M

gitur, & Soldanus rex Babylonie, cum apud Damascum infirmaretur usque ad mortem, & sciret sibi mortem imminere, signiferum suum vocauit dicens ei: Tu qui soles ferre vexilla mea ad bella, fer nunc mortis mee vexillum, scilicet uilem hunc panniculum per totam Damascum, dicens: Ecce rex orientis moriens non fert secum nisi hunc uilem panniculum. Simile fere legitur, & quidam rex Lothoringie iuuenis cum esset in extremis, respiciens sua palacia & domos suas multas, dixit pluribus audientibus: O domine Iesu quantum contemnendus est mundus iste? Ecce ego qui tot habui palatia & hospitia, nescio quo debeam hac nocte ire, uel quis me debeat hospicio recipere. Relinque ergo, o peccator, deum tuum, scilicet hunc mundum, antequam in tanta paupertate relinqueris ab eo, sciens, quam ut dicit Iacobus: Qui amicus est huius mundi, inimicus dei constituitur. Gregorius: Tanto quis est deo proximus, quanto ab amore mundi est alienus. Ad hoc ostendendum Christus nudus extra ciuitatem pati uoluit & crucifigi, ut ostenderet nihil sibi esse commune cum mundo, & quicumque uolunt consequi fructum sue passionis, debent exire mundum, saltem per affectum & mundanam conuersationem. Unde dominus dicit Hieremie 51. Fugite de Babylonia, & saluet unusquisque animam suam. Babylonia secundum Hieronymum interpretatur domus confusionis, & directe significat hunc mundum, in quo iam heu ubique confusio regnat, tam in clero quam in populo, tam in religiosis quam in secularibus, tam in senibus quam in iuuenibus, tam in uiris quam in mulieribus, ita ut merito beatus Iohannes dicat in canonica sua. Totus mundus in maligno positus est. Et idcirco consulit fugiendum esse ad uitam religiosam. Beatus Bernardus ita dicens: Fugite de medio Babyloniae.

nis, id est, de seculo, & saluate animas uestras. Conuolante ad urbes refugij, id est, ad uitam religiosam, ubi possitis & de præteritis agere pœnitentiam, & futuram gloriam fiducialiter postulare. Non uos pœnitentiæ austeritas deterreat, quia non sunt condignę passionis huius temporis ad præteritam culpam, quę remittitur, ad præsentis consolationis gratiam quę immititur, ad futuram gloriam quę promittitur. Sciendum autem, quod mundum debemus fugere propter quatuor. Primo enim solent sapientes recedere à loco infecto a pestilentia uel fœtore, maxime quando uel egros se sentiunt uel egrotaturos agnoscunt. Talis est mundus quia quot mala exempla peccantium in eo uidemus, tot fœtores inficientes animam nostram recipimus. Idcirco quia cum peccatum sit morbus contagiosus, fugienda est societas malorum. Non enim est tutum sanis cum leprosis habitare. Ecclesiast. 13. Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicauerit superbo induet superbiam. Noluit Iacob habere Esau socium itineris sui. Hieronymus: Certe nihil nocet homini quam mala societas. Talis enim efficitur homo, qualium societate fruitur. Nunquid cum agno lupus habitat. Vir castus certe luxuriosi societatem aufugit. Plus quam impossibile puto, uirum diuitius in bonis permanere operibus, qui malorum assidua conuersatione utitur. Cum sancto, (uociferatur Psalmista) sanctus eris, & cum uiro electo electus eris, & cum peruerso peruerteris. Sicut enim mala nocet conuersatio, ita prodest bona. Nullus potest huic comparari thesauro. Qui bonam inuenit societatem uitam inuenit, diuitijs affluit. Certe uera dicam, praro homo uel bonus uel malus efficitur, nisi ob societatis causam. Pueri cor tanquam tabula rosa, in qua nihil depi-

M. D. D. A. m. b. s.
H. 2. 7
7. 11. 0

Peccatum
 morbus cō-
 tagiosus.

SPECVLVM

Hieron.

depictum est fore dicitur. Illud ergo quod a societate recipit, uig. diuinitatem retinet, siue bonum siue malum sit. Hæc Hieronymus. Debemus ergo elongari a mundo propter mali uicini molestantiam. Nullius aërem uicinum potest ita nocere, sicut uicinitas peccatorum, quorum mundus plenus est, ut patet ex iam dictis. Secundo solent sapientes recedere a locis, in quibus timeant se tradi in manibus inimicorum suorum. Sic facit mundus: Vnde et congruit illud uerbum iudæ proditoris:

Matt. 26.

Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum. Hæc uerba dicit mundus de nonibus. Nam quos mundus in presenti osculatur, id est, exaltat honoribus, hostibus suis, scilicet demonibus, tradit. Vnde signum manifestæ damnationis est in hoc mundo sua beneplacita adsequi, & a mundo diligi. Itaque omnino oportet nos per multas tribulationes acquirere regnum dei, Errauit in uita per dilicias & diuitias festinat ire. Hæc Beatus Hieronymus. Tertio solent se

sapientes elongare ab aliquo loco propter ipsius periculū. Mundus iste est locus periculosissimus, propter quod mare dicitur. Vnde dicitur per psalmistam David: Hoc mare magnum & spaciosum. Periculum huius maris, scilicet mundi, iuxta uerbum Bernardi, probat transeuntium charitas, & percuntium multitudine in mari Marfilie de quatuor nauibus uix saluatur una. In mari huius mundi de quatuor animabus uix saluatur una, quasi locus diluuii est mundus iste, ubi pauci respectu perentium saluantur. Mundus enim est sicut fornax Babylonica igne infernali succensa, ideo ualdetimendum est homini in eo, quæ ad solum unius uerbi accenditur igne iracundiæ, ad aspectum unius mulieris igne luxuriæ, ad aspectum unius rei preciosæ igne cupiditatis. Quarto elongat se ho

mo diffidatis ab aliquo loco propter inimici capitā-
 lis timorem. Inimicus noster capitalis est diabolus q
 iuravit mortem nostram, qui est princeps mundi, a q
 nos elongamus, dum mundum deserimus. Vnde Ec-
 clesiast. admonet: Longe esto ab homine potestatem
 habente occidendi. Homo iste est diabolus, qui dicitur
 homo ab homine deuicto. Matthæi 13. Inimicus hō
 hoc fecit. Præterea sciendum, quod aliter perse-
 cte uinci non potest mundus, nisi per exitum ab eo.
 Vnde legitur in Vitispatrū, q̄ beatus Arsenius adhuc
 in palatio imperatoris existens rogauit deum dicens:
 Domine obsecro, dirige me ad salutē. Et uenit ei uox
 de celo dicēs: Arseni, fuge homines, & saluaberis. Ipse
 autem statim ad monachalem uitam descendit. Iterū
 autem orauit dicēs: Domine dirige me ad salutem. Eg-
 uox de celo iterum dixit: Arseni, fuge, pace, quiete.
 Hæc enim sunt radices non peccādi. Nam in fuga uin-
 citur concupiscentia carnis, taciturnitate superbia uā-
 ta, quere desideriorū auaritia. Item Isidorus ad mun-
 di contemptum nos exhortans sic ait: Si uis esse quiete-
 tis, nihil seculi appetas, semper requiem habebis mē-
 tus, si curas seculi a te proieceris. Abiice a te, quicquid
 bonum propositum poterit impedire. Esto mortuus
 mundo, & mundus tibi. Mundi gloriam tanq̄ mortu-
 us non aspicias, ab affectu huius mūdi tanq̄ mortuus
 iam te separa, sicut sepultus non habeas curam de secu-
 lo. Tanquam defunctus ab omni te purga negotio, ui-
 uens contemne quod post mortem non poteris habe-
 re. De uita huius mundi sic dicit Hieronymus: O uita
 mundi non uita, sed mors, uita fallax, uita onus, uita
 fictiis imbecillis & umbratica, uita mendax, nunc uita
 res & statim arefcis, uita priuans uitam cui ines, uita
 fragilis, uita momentanea & caduca, qua quanto mi-
 nis

Eccī. 9.

gis

S P E C V L V M

gis crescis, tanto magis decrefcis, cum plus procedis,
 plus ad mortem propinquas. O uita plena laqueis,
 quot in mundo homines illaqueas, quot per te iam su-
 stinent tormenta infernalía, quam beatus qui tuas
 agnoscit fallacias, quam beatus qui de tuis non scu-
 rat uanis blanditijs, quam beatissimus qui te bene pri-
 uatus est. Augustinus: Mundus clamat ego deficiam,
 caro clamat ego inficiam, diabolus clamat ego decipi-
 am, Christus uero dicit ego reficiam. Miser quem se-
 uent ad cõtemptum mundi & eorum quæ in eo sunt,
 audi beatum Bernardum de mudi amatoribus ira di-
 centem. Væ illis quibus præparatur dolor uermium,
 ardor flammaram sitis continua fletus & fridor den-
 tium, horribiles facies dæmonum, ibi mors optabi-
 tur & non dabitur, ibi nullus ordo, sed sempiternus
 horror. Quis tunc putas erit melior. Quis lucius. Quæ
 tristitia, quando iniustus separabitur à consorcio ius-
 torum, & tradentur iniusti potestati dæmonum, &
 ibunt cum eis ad æternum supplicium, gaudia para-
 disti nunquam suscepturi, sed perpetuo cruciandi, ibi
 torquens nec puniens fatigabitur, qui torquetur non
 morietur, & sine spe ueniæ uiuent & non morientur,
 morientur & non consumentur. Isidorus: Si haberes
 sapientiam Salomonis, si longitudinem uitæ Enoch,
 si pulchritudinem Abfalonis, si fortitudinem Samsō-
nis, si Ptolomei potestatem, si diuitias Cressi, qd pro-
 desset tibi si tandem caro tua daretur uermibus, ani-
 ma dæmonibus cum diuite crucianda sine fine. Item
 mouere te debet ad despiciendum hunc mundum, &
 ea quæ in ipso sunt breuitas præsentis uitæ, & incerti-
 tudo mortis. Vnde Gregorius: Reproborum mentes
 idcirco nequiter agunt, quia se uiuere hic diuicijs ar-
 bitrantur

Isidorus.

Gregorius.

biterantur. Iusti uero dum breuitatem uitæ suæ confi-
 derant, elationis & immunditiæ culpas declinant. De
 breuitate præsentis uitæ dicit Iacob⁹ in canonica sua:
 Quid est uita nostra nisi uapor ad modicum parens, Iacob. 1.
 & deinceps exterminabitur. Augustinus: Vita hominis
 uita breuis est ab infantia usq; ad senectutem decrepi-
 tam. Adam si adhuc uiueret & hodie moreretur, quid
 illi uitæ longitudo profuisset. Idem: Quicquid tempo-
ris uiuitur de spatio uiuendi demitur, ut omnino ni-
hil aliud sit tempus præsens quam cursus ad mortem.
 in quo nemo stare paululum uel tardius ire permitti-
 tur, sed urgentur omnes pari motu singulis diebus fa-
 cere unam diatã ad corporis mortem. Seneca: Quoti-
 die morimur, quia quotidie demitur aliqua pars uitæ
 nostræ. Ecce dilectissime si bene te inspexeris, & uer-
 ba iam libri scripta & etiam postea scribenda cordis
 auribus diligenter perceperis, potius debes dicere: Va-
 do mori credens per longum uiuere tempus. Forte dî-
 es hæc est ultima, uado mori. Tu autem æstimas diu
 uiuere, & hæc temporalia bona & mundana gaudia
 annis multis in delicijs possidere. Sed charissime nõ sic
 Homo enim, ut ait Iob, uanitati similis factus est, dies
 eius sicut umbra prætereunt.

De falsa gloria mundi potentia & dignitate ac
 caducis eius diuitijs contemnendis.

Cap. V.

Vbi sunt principes gentium, & qui dominantur
 super bestias quæ sunt in terra, & qui in aui-
 bus celi ludunt, & argentum thesaurizant & aurum

SPECVLVM

in quo confidunt homines & non est finis acquisitionis eorum, qui argentū fabricant & solliciti sunt, nec est inuentio operum illorum, exterminati enim sunt & ad inferos descenderunt & alij in locum ipsorum surrexerunt, scribitur Baruch tertio capi. Hæc uerba pertractans Prosper in sententijs suis sic ait. Vbi sunt modo insuperabiles oratores, ubi qui conuenientius festa disponebat, & ubi equorū splendidi nutritores, ubi exercituum duces, ubi satrapæ & tyranni? Nonne omnes puluis & fauilla? Nonne in paucis uersibus est eorum memoria uitæ? Respice sepulchra eorū, & uide quis seruus, quis dominus, quis diues, quis pauper, discerne si potes uinctū a rege, fortem a debili, et pulchrum a deformi. Sciendum quoq; est, quod humana gloria ex quacunq; re sit causata, propter quatuor rationes ab omnibus est fugienda. Primo, quia uilissima ex sua cōditiōe, secundo quia uanissima siue quia fragilissima in duratione, tertio quia falsissima in promissione, quarto quia malignissima in retributione. Dico primo, quod mundana gloria ideo est nobis fugienda quia uilissima, & hoc de natura sua. Vnde scribitur primo Machabæor. 2. Gloria eius stercus & uermis, hodie extollitur & cras non inuenietur. Quid in rebus stercore de testabilius, quid in animalibus uermis uilius? Ergo si temporalis gloria hominis stercore & uermis consistit, non est hominibus appetenda sed fugienda. Est namq; mundi gloria putrido ligno similia, de quo philosophus docet, & ex ipsa experientia patet quod de nocte lucet, sed putridū apparet in die. Quid enim est hominē uana gloria putridū de nocte lucem habere, nisi hoc presenti tempore quod nocti umbrosæ est simile gloriosus incedere, & luminosus infirmis oculis apparere, qui non possunt nisi secundū ea

76
Gloria mundana fugienda.

ea quæ foris sunt iudicare. Sed quando dies iudicij ad
 venerit, in quo illuminabit dominas abscondita tene
 brarū, & manifestabit consilia cordium, tunc qui mo
 do apparent & vident gloriosi, apparebunt putridi. &
 vilissimi, & penitus non curandi. Item tales mūdi po
 tentes sunt lucipetæ similes, quæ uolando in nocte lu
 cet, & in die latet ac tota nigra apparet. O si hæc attē
 derent q̄ in caducis suis diuitijs gloriantur, quicq̄ qua
 dam fatide carnis post modicum in cinerem reuer su
 re, nobilitate potentia extollunt & dignitate, & alios
 contemnendo deprimunt, quō in futuro uilissimi ni
 gri & putridi apparebunt, puto q̄ modo detestat̄etur
 cordialiter gloriam mundi huius tēporalem, hoc sci
 entes q̄ impossibile est ut dicit Hieronymus, ut homo
 in cælo & in terra appareat gloriosus. Dixi secūdo,
 q̄ gloria mundana est nobis fugienda, quia est fragi
 lissima, nec est ulla stabilitate firmata. Sic nanque est
 defectiua, ut quælibet uaporosa uel fumosa substan
 tia. Fumus enim quanto plus in altum se erigit, tanto
 plus desinit donec euanescat: Flos magni odoris & ad
 tempus mirabilis uenustatis ad modicum actum so
 lis urentis arefcit, & omnis gloria eius perit. Sic mūdi
 gloria. Vnde dicit Isaias: Oīs caro scēnū, & oīs gloria
 eius quasi flos scēni. Exaruit scēnū & flos eius decidit,
 & omnis gloria eius deperit. Amatores igitur tēpora
 lis gloriæ, similes sunt scēno tectorū, quod priusq̄ cuel
 latur exaruit. Vnde Ecclesiast. 10. Omnis poteratus
 uita breuis, rex est hodie & cras moritur. Nā ubi nūc
 est gloria Assueri regis, qui super centū prouincias im
 perauit. Vbi gloria illius maximi Alexandri, in cuius
 conspectu omnis terra filuit, primo Machabæorum
 primo: Vbi nunc gloria totius Romani imperij, quod
 ad modum ferri omnia regna mūdi perdomuit: Vbi
 sunt

S. J.

Isai. 403

Q

SPECVLVM

sunt principes mundi, & qui dominantur super befa-
 as. Nonne omnes tanquam hospites unius diei & pere-
 grini uelocissimi transierunt? Vere sic. Nam unus ex eis
 non remansit. Quia in uanitate defecerunt dies eorum,
 & anni eorum cum festinatione. Nam communi mo-
 re mors nulli parcat honori. Mors fera mors nequā,
 mors nulli parcat, & æquam. Dat cunctis legem, reci-
 pit cū paupere regem. Tertio mundana gloria ideo
 nobis est fugienda, quia falsissima nulli seruans pro-
 missa, sed omnes homines fallens in uia. Quem enim
 imperatorum, quem principum nō deceptit? Longam
 enim & honorabilem uitam pacificā & securam po-
 tentiam suis promittit, cum unum momentum tem-
 poris uitæ addere non possit. Quis in temporali glo-
 ria Alexandro similis, qui nullum bellum unquā per-
 didit, sed cum paucis multitudinem sæpe uicit? Nullā
 ciuitatem obsedit quam non ceperit, nullam unquam
 prouinciam inuasit quam non suæ ditioni submisit,
 & tamen quando omnia se subiugasse credidit &
 pacifice uitā ducere sperauit, tunc in momento uene-
 no deperit. Quid ergo hanc mundi gloriam seque-
 ris, qua in morte iuari non poteris? Vnde Petrus Be-
 lesi. in quadam epistola: Gloria mundi fallax & sedu-
 ctoria, suos decipit amatores. Quicquid enim uel in
 futuro promittit uel in presenti incendit, totū ad ni-
 hilum deueniet tanquam aqua decurrens. Et ideo qd
 breuiter durat, quis prudens querere curat? Quar-
 to mundana gloria ideo est nobis fugiendā & conte-
 mnenda quia malignissima in retributione, quia non
 perducit ad gloriam, sed ad penam & contusionem
 sempiternam. Vnde Osee 3. Gloriam in ignominiam
 commutabo, uidelicet in morte, quando gloria transi-
 bit in summam ignominiam seu contusionem sem-
 pite

Terno

MM

Quarto

plernam. Potentiam in impotentiam, sapientiam in
 stultitiam, & omnes delectationes in maximam pœ-
 nam. Nam & iuxta mensuram culpæ, erit & mensura
 pœnæ. Nam contra animam quæ se ad mundanas uo-
 luptates effundit, dominus grauius excandescit sui
 iudicij executoribus dicens: Quantum exultauit se in
 delicijs, tantum date ei tormentum & luctus. Non est
 igitur dilectissime affectanda neque amanda mundi
 gloria, quæ constat ex prædictis esse uilissima, fragilis
 seductoria & maligna. Si uero ex his quæ iam scriptæ
 sunt, non moueris ad mûdi gloriam cõtemnendum,
 audi qualiter gloriosus Hieronymus alloquitur ipsos
 temporalis gloriæ amatores, ita dicens: Væ uæ uobis,
 qui ad cælorum regna diuitiarum itinere festinatis,
 quoniam facilius est transire camelum per foramen
 acus, quàm diuitem intrare regnum cælorum. Non
 mea sunt uerba hæc, sed Christi. Si hæc reuocabilis est
 sententia, Christus omnino non est deus. Cæcum, in-
 quit idem, & terra transibunt, uerba autem mea nõ
 transibunt. Ululate o uos miseri uento instabilis for-
 tunæ mobiles & potentes qui alios cõfunditis & tan-
 quam ignobiles conculcatis, quia hulus mundi uanis
 ratibus honorumq; & falsatum dignitatũ fumo ex-
 carcati, cum uestre uitæ breuissimæ tela morte uelut
 à texente forte hac nocte succidetur, in inferno sine
 interminabili præ alijs cruciabitur continuo mori-
 endo uiuentes. In laboribus hominum in mundo nõ
 estis, imo non solum cum hominibus labores non fer-
 tis, sed & laborantes uiuere non permittitis. Idcirco
 non cum hominibus, sed cum diabolis flagellamini.
 Quanto enim in mundo maior fuerit gloria & læ-
 ritia, tanto maior erit in inferno præparata pœna.
 Sed quid dicam? duodecim fatemur CHRISTVM

SPECVLVM

apostolos elegisse, quorum unus omnium solus Bartholomæus carnis origine fuit nobilis, & Matthæus diuitijs, antequam apostolatam reciperet, insitebat. Cæteri uero erant pauperrimi piscatores. Cur hæc retuli audiatis. Si Christus uerax est, & si omnia quæ eius ore audiui mendacia non sunt, huiusmodi hominũ uix unus aptus regno reperietur de mille. Qui uero eorum mihi non credunt, post modicum temporis in tormentis positi sentient. Sed forte quis ueritatis lumine cæcus iam mirabitur. Ad quem ego si hoc inæterroget, responderem: Nonne unico credimus dånari hominẽ mortali peccato. Sed si hoc inquiet ita est, uix unus de centum milibus saluabitur. Sed quid diues & mortalis famæ aura passus aliud est, quàm quoddam omniũ peccatorum uas putridum? Vbi superbia, ubi auaritia, ubi luxuria, nõne in diuitibus nobilibus & potentibus? Nonne & latrones sunt qui & pauperum mercedem uiolenter deprædantur, & eos deprimunt atq; necant. Quid ex ubertate domus domini faciunt, qui ut pauperibus necessaria ordinarẽ, receperunt: Certe superfluitatem uestimentorum, superfluitate nimia addũt, de pauperibus frigore & nuditate morientibus non curantes. Palacia & ædificia magna erigunt, ut humanis oculis contemplantur, & pauperes in plateis moriuntur incommodis. Conuiuia præparãt alijs frequenter diuitibus, ut ferculis delicatissimis suam uentris repleant ingluuiem, quibus pauperes fame pereunt. Quid aliud est eorum uita, quàm peccata? Si uenter repletus est tanta ciborum copia, nonne ad fores adest luxuria? Quid ergo amplius loquar cũ omnium mortaliũ lingua deficeret, ut quæ peccatorũ facerent intimaret. Nec deum nisi somnando cognoscunt, nec se (ut puto) morituros arbitrantur.

Non

Non enim facile in peccata labitur, qui se moriturū cogitat, & deū sibi fore iudicē nō ignorat. Vere nimis est imbecillis & miser cui horū est memoria, si cuncta diabolica tentamenta non facile uilipēdit. Idcirco uere dicam: Si denm suum iudicē agnoscerēt, & si se mori crederent, non peccarent saltem tam secure. Cur hī miserimi ad ecclesias properant? Ut diuitis intersint mysterijs, an ut contemplantur mulierum uuitus? Hęc sua est meditatio, hęc prædicatio & dei cognitio. Sic diuinam percunctantur legem ut pecunias terram & mare peragrantes, crebris uigilijs & meditationibus sibi & filijs suis diuitias cōgregent. Certatim uestimenta sua in societate mira artificij uarietate frequenter mutant, quoniam ut ludos, hasiludia, chorcas, proccationes, ebrietates, magna conuiuia, delicata fercula suis alternatim exhibeant sodalibus, mulieres ad suam uoluptatem explendam sufficienter habeant. Sed uæ miseri quid facitis non agnoscitis, corpus antetemp^o destruitis, & animā interficitis. Vnde infirmitates & mors tam intempestiua, nisi ex nimia ciborum copia & frequēti mulierum usu? Deum laudare creditis, certe deluditis uosmetipsos. Pro corpore obliuiscimini animam, & ecce corpus simul cū anima destruitis ante tempus. Et ideo gaudete, iucundamini, & lætamini in hoc tam breuissimo temporis spacio quod habetis, ut postmodum cum diabolo sine fine temporis lugearis. Quod facitis ne differatis frequētissime uestimenta permutetis, ne forte uestra dispareat nobilitas, nec sint qui uos excedant, ut in inferno uerecundiam recipiatis & confusionem. Vbi conuiuia, ubi delicata fercula, ubi uina preciosa melle mixta & aromaribus, & perate epulemini & inebriemini. Non enim post mortem amplius facietis, sed cū diuite qui quotidie splen-

Luc. 16.

Q ij dide

SPECVLVM

Matthæ. 25.

dide epulabatur in tormentis geennalibus guttam
 aquæ minima peroptabitis nec habere poteritis. Agi-
 te solacia, uestras in luxurijs explete uoluptates. Semi-
 nate in corruptione ut de corruptione colligaris diui-
 nam sententiã, quã iustus ille dabit iudex in magno
 iudicij die dicens: Ite maledicti in ignẽ æternum, qui
 paratus est diabolo & angelis eius. Heu cor lapideum,
 qui cū talem tibi cogitas ob huius mundi parua sola-
 cia imminere sententiã, non formidas. Si illum ex-
 pestas diem tam terribilem & crudelem, in quo non
 solum de luxurijs, uestibus, ebrietatibus & comestatio-
 nibus, & de toto tempore amisso quo uixisti, sed etiã
 oportebit te de qualibet locutione & cogitatione ua-
 na dño reddere rationem, cur non emēdaris? Cur mo-
 lorũ iam non pœnitet? Ecce mors properat ut te cõue-
 rat die noctuq; currēs. Ecce diabolus iam se p̄parat, ut
 te recipiat. Ecce diuitiæ tuæ tibi deficient. Ecce uer-
 mes corpus quod tanta enutris diligentia expectant,
 ut illud rodant quousq; iterũ coniunctum animę cum
 illa pariter pœnas habeat infinitas. Quid errando per
 huius seculi inuia in uanitatib⁹ petis solatiã diuitias
 gloriam, & cætera tibi placita non inuenies hic, quia
 hic non sunt. Sed si uera quæris gaudia, ad illam caele-
 stem gloriam propera, ad quam factus es. Ibi cerre il-
 la uera sunt gaudia, quæ oculus nō uidit, nec auris au-
 diuit nec in cor hominis ascendit. Dimitte quæso, ca-
 dua & momentanea, ut habere ualeas æterna & ppe-
 tua. Sed qd de his qui nec dei timore nec amore, nec
 mortis, nec tormentorũ subsequentiũ terrore a pœ-
 catis cessant, sed dolent si ut oprant praua agere non
 possint, dicã? Væ uē miseri q̄ hic ridetis, quia plange-
 tis. Væ qui ista gaudia tpalia optatis, quia uobis inuis-
 tis

nis sustinebitis tormēta infernalīa. Ecce modicū uobis
 restat tēporis. Implete mēsuras malitiarū uestrarū, ut
 ueniat super uos oīs diuina indignatio. Fruamini hoc
 paruo tpe in iocis & ebrietatibus, plijs & contentioni-
 bus, choreis & procationibus, nec uacūū praterire tē-
 pus permittatis. Quid moramini dum uiuitis congre-
 gare filijs uestris honores, diuitias & potentias, uestrā
 augete nobilitatem & famā, & ut uestri possint fili j q̄
 fecistis explere, quatin^o cū illis pariter in inferno am-
 pliora patiamini tormenta. Sed forte quis dicit: Beni-
 gnus est deus & misericors, qui oēm peccatorem ad se
 redeuntem recipit & indulget. Verū quidem hoc esse
 fateor. Benignior est dñs q̄ creditur, & unicuiq; par-
 cet ad se ut condecet redcunti. Nonne benignus est do-
 minus, qui tantas tolerat iniurias a p̄ctōribus dans eis
 tps spatium ut emendant. Sed hoc noueritis, quia sicut
 benignus est tolerando, ita iustus est puniēdo. Sed q̄
 iterū dicit, q̄ uir qui toto tpe quo uixit malefecit, in
 mortis articulo accepta p̄nitentia a deo ueniā obti-
 nebit. Heu q̄ uana suspicatio & falsa meditatio. Vix de
 centū milibus hoīm quorū semp mala fuit uita, mere-
 bitur indulgentiā habere unus. Vir totus in p̄ctis geni-
 tus & enutritus, qui nec deū uidit nec agnouit, nec de
 eo audire uoluit, nec se peccasse cognoscit, nec qd p̄-
 nitentia sit nisi forte dormiēdo nouit, totus adhuc se-
 cularibus innodatus negotijs, quē angustia premit si-
 liorum quos deserit, quem infirmitas conterit, dolor
 diuitiarum & temporalium honorum concurit cum
 eis non posse frui amplius se cernit, q̄ acceptam deo
 accipit p̄nitentiam, quam non acciperet si adhuc se-
 posse sanari crederet. Certe concludam. Qui dum sa-
 nus est & iuuenis deum offendere non formidat, in
 morte non merebitur diuinam indulgentiam. Quae

SPECVLVM

namq; est pœnitentia, quam quis accipit, quia se uiuere
 re amplius non posse cernit? Qui si ex infirmitate con-
 ualesceret, peior quàm prius fieret. Scio non modicos
 pœnitentiorum in mortis articulo accepta pœnitentia
 conualuisse corpore & peiorasse uitam. Hoc teneo,
 hoc uerum puto, hoc multiplici experientia didici,
 quod ei non est bonus finis cui mala tuit semper uita.
 Qui peccare non timuit, sed mundi uanitatibus sem-
 per uixit. Hæc omnia Hieronymus: Pro his omnibus
 dilectissime mihi si recte sapias, si tecum lumen oculo-
 rum est, contemne & relinque hæc omnia, scilicet ca-
 ducas mundi diuitias & falsam eius gloriam propter
 eum qui est super omnia. Quid enim prodest homini
 si uniuersum mundum lucretur, animæ uero suæ de-
 trimentum patiatur? Scitote omnem honorem huius
 seculi impedimentum esse graue & quoddam perem-
 ptorium salutis æternæ. Quem enim legimus à secula-
 ribus diuitiis ad æternas delicias demigrasse? O quam
 fallax & uana est gloria quàm homines abinuiçè pe-
 tunt & accipiunt, & gloriam quæ à solo deo est non
 quarunt. Homo si alijs uult præferri, nonne collega il-
 lius est qui dixit: Ponom sedem meam ad aquilonem,
 & similis ero altissimo. Sed cuius ascendit cathedram
 eiusdem timeat præcipitium & ruinam. Augustinus:
 O quam felix, quam beatus est, qui solo æternitatis
 desiderio inardescit, quia nec prosperitate attollitur
 nec aduersitate quassatur, & dum nihil habet in mun-
 do quod diligat, nihil est in mûdo quod pertimescat.
 Gloria huius mundi nihil aliud est, quam quædam
 uana aurium inflatio. O ergo quantum excæcatus es,
 si huius mûdi gloriam quæris. Nam ut Anselmus ait:
 Non potes esse in honore sine labore, in prælatione sine
 tribulatione, in sublimitate sine uanitate. Vnde cha-
 rissime

rissime si prudenter periculum tuum, quod de tempo-
rali mundi honore incurris, aduerteres, proculdubio
animum tuum a seculi uanitatibus cohiberes.

De morte semper & ubiq; timenda & expectanda.

CAP. VI.

MEMOR esto, quoniam mors non tardat,
scribitur Ecclesiasti. decimo quarto. Quam
multa bona cōferat homini mortis memoria, in mul- **Ecclesi.**
tis sacræ scripture loci declaratur. Vnde ecclesi. dicit:
Memorare nouissima tua, & in æternum non pec-
cabis. Vbi beatus Bernard^o ita ait: Summa felicitas est **Bernar.**
meditatio mortis assidua. Hanc ubicunq; homo per-
rexit, se cum portet, & in æternū non peccabit. **Item**
Augu. Nihil sic reuocata peccatis sicut frequens medi-
tatio mortis. Hæc est enim que facit hominem se hu-
miliare, omnia contemnere, & penitentiam aggredi,
siue acceptare. Hieronymus. Facile contemnit omnia,
qui semper cogitat se moriturum. Nam concupiscen-
tia oculorum contemnitur, quando aliquis cogitat se
tam breuiter omnia relicturum. Concupiscentia car-
nis despicitur, dum quis considerat quod corpus suū **Hiero^m.**
propriū quasi in instanti erit cibus uermium. Su-
perbia uitæ spernitur, dū quis hoc corde ponderat
quod ille qui uult modo esse super alios, ponetur in
terra subtus pedes omnium. Vinam attenderent om-
nes reges & principes & diuitiū abundantes in hoc
mundo, quomodo a tam amplis palacijs sunt descen-
di ad sepulchrum tam strictum, & e palacijs tam lumi-
nosis & fulgidis ad sepulchrum tam horridum & ob-
scurum. Et a palacijs floridis & pictis imaginibus ad-
ornatis ad sepulchrum tam fetidum, & a palacijs sic
rebus omnibus superplenis, ad sepulchrum tam in-

SPECVLVM

Indigens & egenū. Et à palacijs filijs & famulis adora-
 maris, ad sepulchrum sic uacuum, sic à filijs & amicis
 derelictum. O ubi est illa præterita pompa, ubi præte-
 rita gloria, ubi famulorum subsequentiū turba. ubi
 uestimenta illa tam fulgida, ubi cultura illa tam mol-
 lis & tenera, ubi fercula illa tam uaria & diuersa? Heu
 qui paulo ante uiuebat in delicijs in palacio, totus nūc
 educatur à uermibus in sepulchro. Vnde Innocētius pa-
 pa. Heu fratres attendite. Ecce enim qui paulo ante in
 clytus & diues residebat in domo, ecce quam pauper
 iacet in tumulo, & qui gloriosus incedebat in aula, ec-
 ce quam deformis & despectus iacet in tumba, & qui
 uescebat in delicijs in cœnaculo, ecce nunc consu-
 mitur à uermibus in sepulchro. De hac etiam memom-
 ria mortis sic scribit Petrus Damianus ad quandam
 comitissam. Pensandum sæpe est cum iam peccatrix
 anima uinculo carnis incipit absolui, quā amaro ter-
 rorē concutitur, quantis mordacis conscientia scimi-
 lis laceratur, recolit uetita quæ commisit, uidet man-
 data quæ negligenter implere contempsit, dolet in-
 dulta poenitentia tempora se se inaniter percepisse, plo-
 rar immobilem districta ultionis articulum incuit abi-
 liter imminere. Manere satagit, exire compellitur, re-
 cuperare uult tempora perditā, sed non auditur. Post
 terga respiciens totius transacta uitæ cursum uelut
 unum breuissimum deputat itineris passum. Antese
 oculos dirigit, & infinita perennitatis spacia depre-
 hendit. Plorat itaq; quia in tam breui spacio acquirere
 se potuit omnium lætitiā seculorum. Desset etiam
 se propter tam breuis illecebræ uoluptatem, inenarrā-
 bilem perpetuæ suauitatis amisisse dulcedinem. Erubescit
 quia propter carnē quæ uermibus erit obnoxia.

animam neglexit quæ choris angelicis erat inferenda. Tam radios mentis attollit, & cum diuitiarum immortalium gloriam contempletur, eam propter uitæ huius inopiam se perdidisse confunditur. Cumq; sub se respicit oculos ad huius mundi uallem tetramq; caliginem, super se uero miratur æterni luminis claritatem, liquidoprehendit, quia totum nox erat & tenebræ, quod in hoc mundo amauit. Interea oculi contabescunt & uerruntur in capite, pectus palpitat, raurum guttur anhelat, paulatim dentes nigrescunt, pallescunt ora, membra cuncta rigescunt, uenæ rumpuntur in corpore, cor scinditur in dolore. Dum hæc itaque & huiusmodi tanquam uicina morti præcedentia famulatur officia, assunt omnia gesta simul & uerba, nec etiam ipsæ cogitationes desunt, quæ omnia amarum aduersus actorem testimonium reddunt. Coaceruantur cuncta ante respicientis oculos, & conspicere refugit coactus & inuitus attendit. Adest præterea hinc horrenda dæmonum turba, illinc uirtus angelica, in illo qui medius est liquideprehenditur cui parti iure possessio uendicetur. Nam si pietatis in eo inueniantur insignia, uisitacionis angelicæ blanditijs delinitur, atque harmoniacæ melodis dulcedine ut exeat prouocatur. Quod si eum sinistra pars meritorum nigredo & sceditatis squalor adiudicet, intolerabili mox terrore concutitur, repentinè impetus uiolentia perturbatur, præcipitanter inuaditur, ac de misero carnis ergastulo uiolenter exire compellitur. Tunc anima uadit ad labia. Et interrogant labia, quid uis o anima? Respondet anima & dicit: Exire me oportet. Dicunt ei labia: Non p nos intras, nec p nos exabis. Tunc uadit ad nates. Et respondet

S P E C V L V M

nares sicut labia. Postea uenit ad oculos, deinde ad aures, & non potest per eas exire. Tandem ad summam partem capitis uadit & ibi exit, quia ibi intrauit. Tunc sedet super uerticem capitis circumspiciens huc atque illuc, tunc conspiciet maximam tristitiam, si est damnanda & dicit ad seipsam: O tu maledicta anima excommunicati latronis, furis, adulteri, fornicatoris, periuri. Quando tunc circumspicit illa infelix anima, uidet uestem suam quam habuit in fonte baptis-
 matis candidam & immaculatam, nigriorem pice & coruo. Tunc miserabiliter suspirat dicens cum horribili fletu et clamore: Heu heu quis mutauit uestem meam: Nonne uestis mea candidior erat niue? & modo immundior est pice & nigrior coruo. Tunc apparet diabolus qui seduxit eam, & quem ipsa secuta est in hoc mundo, angelus scilicet Sathanæ dicens ei: Noli mirari amica mea. Ego sum qui præparauit tibi hanc uestem, sed tu sola non es induta tali, sed maior pars totius mundi. Tunc dicit anima: Quis es tu? Diabolus respondet dicens: Nōne ego iam dixi tibi, quia ego sum qui præparauit tibi has uestes, & uiam meam ostēdi tibi, mihi quoque in omnibus obedisti & credidisti, & laborasti mecum, omne cōsiliū meum fecisti. Ideo habitabis mecum in regno, ubi tristitia sine letitia, ubi fames sine cibo, ubi sitis sine potu, ubi tenebræ sine luce, ubi fœtor sine bono odore, ubi dolor sine solatio, ubi planctus sine remedio, ubi fletus sine interuallo, ubi clamor sine silentio, ubi ululatus sine moderantia, ubi ignis inextinguibilis sine refrigerio, ubi uetus ualidus sine tranquillitate, ubi frigus sine modo, ubi calor sine termino, ubi omne malum sine omni bono. O amica mea surge ueni mecum. Ecce angeli inferni ueniunt obuiam tibi & cantabunt tibi canticum doloris

ris & tristitiæ, canticū amarū ualde. Tunc etiam ap-
 rebit ei angelus dei, cui ipsa cōmissa fuerat a deo & dī-
 cet: Beatus qui uitauit hanc uestem in mundo. O quā
 infelix es o amica diaboli, o maledicta creatura, o ma-
 ledictio dei omnipotentis, tecum fui & non uidisti
 me, docui & noluisti me intelligere, consului tibi &
 noluisti audire me. Vade ergo modo in manus damo-
 num, & uide locum tartarum qui præparatus est ti-
 bi, iam opera tua iudicauerunt te. Ex tunc uerò quis
 explicare ualeat quot armatæ iniquorum spirituum
 acies in insidijs lateāt, quot frementes cunei ferilibus
 telis instructi tunc insurgant, a quibus infelix anima
 ad æterna supplicia cum amaritudine pertrahitur, eā
 que derisorie impropertibus peccata sua & dicen-
 tibus. O quantum superbisti hucusque? O quam splen-
 dide epulata es? O quam curiose uestita fuisti? O quam
 fortis, o quam uelox fuisti? Dic nobis cur modo non
 superbis, cur modo non epularis, cur modo non ua-
 rie uestiris? Cur modo non habes curam de diuitijs tu-
 is, cur modo non solaciaris cum uxore tua, cum filijs
 & filiabus & amicis? Cur non loqueris eis? Anima ue-
 ro misera corpori suo maledicit ita dicens: O templū
 diaboli, opera tua polluerunt me, o maledicta terra,
 o habitatio satanæ, surge cito & ueni mecum, ut uide-
 as loca tormentorum, quæ sunt mihi præparata pro-
 pter te, in quibus ero ego usque ad diem iudicij, tu ue-
 ro ex tunc mecum eris in eadem damnatione in æter-
 num. Maledicti sint oculi tui, quia noluerunt uidere
 lucem ueritatis & uiam iustitiæ. Maledictæ sint au-
 res tuæ, quia noluerunt uerba uitæ æternæ audire.
 Maledictæ sint nares tuæ, quia noluerunt odorem san-
 ctarum uirtutum admittere. Maledicta sint lingua &
 labia tua, quia non gustauerunt æternæ patriæ gau-
 dia,

S P E C V L V M

dia, nec aperuerunt ostium oris ad laudem suam creaturis. Maledicta sint manus tuae, quia per eas non sunt porrectae pauperibus eleemosynae. Maledicta sint precordia tua, quia eructabant pessima consilia. Maledicti sint pedes tui, quia ecclesiae Christi non uisitauerunt sedes. Maledicta sint omnia membra tua, quia caelorum mihi exemerunt gaudia. Maledicta sint omnia opera tua, quia aeterna mihi adepta sunt supplicia. Ecce charissime, de quanto periculo te potes liberare, de quam magno timore eripere, si modo semper timoratus fueris, & de morte suspectus. Stude nunc taliter uiuere, ut in hora mortis ualeas potius gaudere quam timere. Disce nunc mori mundo, ut tunc incipias uiuere Christo. Disce nunc omnia contemnere, ut tunc possis libere ad Christum pergere. Castiga nunc corpus per poenitentiam, ut tunc certam ualeas habere confidentiam. O quam felix et prudens qui talis nunc nititur esse in uita, qualis optat inueniri in morte. Age, age, nunc charissime, quicquid potes, quia nescis quando morieris. Nescis etiam, quid tibi post mortem sequetur. Noli confidere super amicos & proximos, quia citius obliuiscuntur tui quam aestimas. Si non es in modo sollicitus pro teipso, quis erit sollicitus pro te in futuro? Melius est nunc tempestiue prouidere & aliquid boni premittere, quam super aliorum auxilio sperare. Dum tempus habes, congrega diuitias immortalis, eleemosynarum largitione. Fac tibi nunc amicos uenerando dei sanctos, ut cum defeceris de hac uita, illi te recipiant in aeterna tabernacula. **Gregorius:** Curandum nobis est & cum magnis quotidie seruis cogitandum, quam sauius sua in nobis opera requirens in die nostri exitus princeps huius mundi ueniat. **Bernardus.** Quis (inquit) ille pauor erit, o anima mea,

Gregorius

Bernardus

mea, cum dimissis omnibus, quorum est tibi tam iucunda
 presentia, tam gratus aspectus, sola penitus inco-
 gnitam regionem ingredieris & occurrantia tibi ca-
 teruatim irruere terribissima monstra uidebis. Quis in
 die tante necessitatis occurret? Quis iuebitur a rugiem-
 tibus preparatis ad esam? Quis consolabitur? Quis de-
 ducet? Sed occurrunt utique iustorum animabus ange-
 li sancti, daemones arcendo, ne illas exeuntes impedi-
 ant, ac ipsas in caelum cum gaudio deferendo. Porro
 de iniquarum animarum transitu dicit Bernardus,
 quod est illis horror in exitu, dolor in transitu, pudor
 in conspectu gloriae magni dei. Vnde psalmist. Mors
 peccatorum pessima. Mala in amissione mundi, peior
 in corporis & animae separatione, pessima in uermis
 contritione & ignis concrematione. Et quod otthi-
 lum pessimum est, in diuinæ contemplationis priuati-
 one. Considera ergo dilectissime mihi frequenter,
 quod mors non potest declinari, hora mortis non po-
 test inuestigari, tempus à deo praëordinatum non po-
 test immutari. O uita secura ubi cōscientia pura, ubi
 mors sine formidine expectatur, cum dulcedine opta-
 tur, & cum deuotione acceptatur. Bona siquidem est
 mors iusti propter requiem, melior propter nouita-
 tem, optima propter securitatem.

De gaudijs paradisi & poenis inferni

Cap. VII.

Oculus non uidit nec auris audiuit, nec in cor
 hominis ascendit, quae praeparauit deus his
 qui diligunt

S P E C V L V M

1. Cor. 2.

qui diligunt illum. O anima peccatrix & misera, ut tibi iam uilescant omnia quæ sunt in terra, attende diligenter quæ & quanta sint quæ præparantur electis dei in cælis. Vnde sciendum quod tot & tanta sunt in cælis gaudia, quod omnes arithmetici huius mundi non possent ea enumerare, omnes geometrici nõ possent ea mensurare, omnes grammatici, rethorici, dialectici non possent ea sermonibus explicare, quia oculus nõ uidit nec auris audiuit, &c. Gaudebunt quippe sancti supra se de dei uisione, infra se de cæli & aliarum creaturarum corporaliu pulchritudine, intra de corporis & animæ glorificatione, iuxta se de angelorum & hominum associatiõe. Anselmus uero ponit septem bona corporis, & septem bona animæ, quæ iusti habebunt in cælestis patriæ beatitudine. Et primo ponit bona corporis quæ sunt, pulchritudo, uelocitas, fortitudo, libertas, sanitas, uoluptas, æternitas iustorum dicens. In illa ergo uita iustorum pulchritudo solis pulchritudini, quæ septemplex quam modo sit speciosior erit adequabitur, quæadmodum diuina scriptura testatur. Fulgebunt iusti inquam sicut sol in regno patris eorum. Velocitas nos tanta comitatur, ut ipsis angelis in cælum dicto citius dilabuntur. Huius quoque uelocitatis exemplum in radio solis licet intueri, qui statim orto sole in plaga orientali, pertingit in ultimo plagæ occidentalis ut in eo perpendamus non esse impossibile quod de nostra dicimus uelocitate futura, præferim cum in rebus animatis soleat esse maior uelocitas quàm in inanimatis. Præualebunt uiribus quicquæ meruerint supernis ciuibus sociari, in tantum ut nullatenus illis obsistere quicquæ ualeat uel si mouendo uel eueredo uoluerint quid a suo statu quocumque dixerit

tere non illico cedat, nec in eo quod dicimus ma-
 iore conatu laborabunt, q̄ nos modo in motu o-
 culorum nostrorum. Ne, queso, excidat animo
 quam adipiscimur angelorum similitudo, quati-
 nus si hic aut his quę dicturi sumus, aliud exem-
 plum non occurrit, ipsa occurrat, atq; in quibus
 angelis ualere constiterit, etiā eque nos ualere pro-
 bet & asserat. Quicumq; ergo angelorum fue-
 rint similitudinem affecuti, eorum quoq; liberta-
 tem necessario assequentur. Itaq; sicut angelis ni-
 hil obsistit, nec aliquid eis impedire uel constrin-
 gere potest, quin pro uelle suo cuncta liberrime pe-
 nerent; ita non erit obstaculum ullum qd nos re-
 tardet, nec clausura q̄ nos detineat, nec elementū
 qd nos ad uelle parū obsistat. De sanitate qd me
 lius dici poterit, q̄ qd Psal. canit: Salus, inqt, iu-
 storum a domino. Quibus autem fuerit uera sani-
 tas, q̄ subire poterit infirmitas. Credere & incun-
 ctanter astruere licet sanitatem uite future, ita iu-
 gem & incommutabilem ac immobilem fore, ut
 ineffabili quadam atq; sensibili suauitatis dulce-
 dine totum hominem repleat, ac om̄e qd alicuius
 in se uicissitudinis mutabilitatis, aut lētionis suspi-
 cionis pretendere queat procul arceat atq; repel-
 lat. In illa futura uita inestimabilis qdam delecta-
 tio bonos inebriabit, et dulcedine sui totos eos in-
 estimabili exundantia satiabit. Qui dixi totos.
 Oculos, aures, nares, os, manus, pedes, gutt, cor
 iecur, pulmo, ossa, medulla, exta etiā ipsa & cuna

Psal. 36.

R

SPECVLVM

cta singillatim, singula quoque membra eorum in
 commune tam mirabili delectationis & dulcedi-
 nis sensu complebuntur, ut uere totus homo tor-
 rēte uoluptatis dei poretur, & ab ubertate domus
 eius inebrietur. Qui ergo hęc bona fuerit adeptus
 non intelligo ad quod corporis sui pro commodo ul-
 terius porrigatur affectus. Solummodo assit ei, quod
 cunctos appetere diximus, diurnitas uite. Sed il-
 la isti minime de erit, quia iusti imperpetuum uinent.
 Sunt etiam alia que quodē his que digessimus, non mi-
 nus amantur, sed ad animam sicut illa ad corpus
 referuntur, que nihilominus in septenario numero con-
 stituta, non modicum placent menti que ipsorum fue-
 rit sapore imbuta. Sunt autem hęc sapientia, am-
 icitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudi-
 um, Sapientia ergo tanta in futuro bonis erit, ut eo-
 rum que scire uoluerint, nihil sit quod ignorent. Sciet
 enim cuncta que scienda sunt. Fecit enim deus tam
 ea que preterita sunt, quam que huius seculi sunt futura
 Ibi a singulis omnes ab omnibus singuli cognoscen-
 tur, nec quenquam omnino latebit, que patria, que gente,
 qua stirpe quis editus fuerit uel quid in uita fece-
 rit. Amicitia intantum singulorum intima erga sin-
 gulos suo feruore complebit, ut amor cuiusque in
 quem sufficiat cuique. Presertim cum omnes u-
 num corpus sint Christi, & Christus qui est pax
 ipsa, sit omnium caput, nec minori se affectu con-
 plectantur, quam membra unius corporis sibiui-
 cem copulantur, Amabis ergo omnes ut teipsum

Sapientia
 beatorum
 in futuro
 quanta.

& amaberis ab omnibus, ut ipsi a se. Putas abundans eris in dilectione, quoniam hoc tibi fuerit in possessione. Attamen ipsa transi & contemplare ipsum per quem haec bona tibi prouenere, & percipies quod ille priusquam tu ipsum & quam omnes alij incomparabiliter amabit te, & super te ipsum tu ineffabili quadam suauitate illum amabis. Si itaque erit tanta in cunctis concordia, ut in nullo sentias aliquam discrepare ab eo quod a te constiterit uelle. Corpus unum erimus, ecclesia una erimus, sponsa Christi erimus, quicumque tibi erimus. Non ergo maior inter nos discordia erit quam nunc est inter unius corporis membra. Verum sicut uides in motu oculorum quod illuc quod unus uertitur mox alius sequitur, ita quocumque uelle tuum conuerteris, uelle omnium sine aliqua discrepatione illico tibi praesto habebis. Quid dixi omnium? Ipsa dei uoluntas non erit a tua diuersa sed sicut tu quod ille, ita ille in cunctis quod tu. Caput namque a suo corpore quomodo discreparet. Cumque itaque deum & omnes uoluntati tue concordas habueris, profecto nihil uoles, quod non posses. Omnipotes ergo eris uoluntati tue, quoniam ipsum omnipotentem habebis in omnibus concordantem uoluntati tue. Itaque cum haec tibi tanta potestas affuerit, honor condecens potestati minimi deerit. Igitur dum possessione horum honorum quae digessimus felix fueris, nonne sufficiens tibi uideberis? Maxime inquis. Itaque cum ipsa uita perpetuo duret in il-

SPECVLVM

Gaudiū
beatorū
iexplica
buc.

la uita, & hæc omnia tibi habēti securitas q̄q̄ ea
amplius nō perdendi talia arriserit, obsecro quid
estimas tibi erit? Securus ergo tātorum honorū
perpetuo eris, nec alicuius tibi aduersari uolentis
incursum timebis. Potest ne ergo illius gaudij mo-
dus a q̄quam homine penetrari? Cum ultra mille
milia & decies centena milia innumerabiles ibi
sint, & omnes eadem beatitudine perfruātur, nec
ullus eorum sit, q̄ non tantum de bono alterius
gaudet, quantum de suo. Præterea uidentes deum
ipsum, quem ipsi supra se amabunt ipsos amante
& intelligētes inenarrabiliter plus q̄ seipso illum
amantem, in gloria eius mira & ineffabili exulta-
tione exultabunt, Cum ergo iusti fuerint tanta fe-
licitate beati, restat ut iniusti per contrarium sint
inestimabili quadam infelicitate miseri. Sicut em̄
iustos mira pulchritudo, uelocitas, fortitudo, liber-
tas, sanitas, uoluptas, alacres facit & iubilantes:
ita iniustos, immanis et inestimabilis foeditas, tar-
ditas, ibecillitas, seruitus, lāguor atq; dolor mœ-
rentes reddet & eiulantes. Sane diurnitatem ul-
tē, quam iusti pro fruendis bonis summo amore
complectētur, iniusti pro interminabili pœna qua
torquebuntur, q̄niam inerit illis summo odio exe-
crabuntur. De sapientia uero qd dicam non inue-
nio, nisi qa sicut iustis erit in gaudium & honorē
ita iniustus q̄quid scient erit in mœrorem & con-
fusiōem. Amicitia autem qua inuicem p̄ij summa
iucunditate copulabūtur, si qua impijs erit, in tor

mentum illis erit. Quo enim magis q̄sq̄ amabūt
 eo magis in eorum poena dolebunt. Discordiam
 habebunt cum omni creatura. & omnis creatura
 discordabit cum illis. Hinc ergo pro potestate bo-
 norum, tanta impotentia eos seq̄tur, ut omnino
 nihil eorum q̄ uoluerint possint, & qcq̄d habue-
 rint, nolint. Igitur pro honore sanctorum obti-
 nebunt perenne obprobrium. Et hęc q̄ sine clau-
 dentur Vere sicut amici dei securi erunt se nunq̄
 amissuros bona sua, ita isti inimici dei omnino de-
 sperabūt se amplius iam perdituros hęc mala sua
 Pro eterno & ineffabili gaudio bonorum hęc re-
 ditabunt incogitabilem tristitiā, omnes q̄ pro im-
 poenitudine reatus sui trāsitori sunt in societatem
 demoniorum. Hęc Anselmus. In illa igitur futura
 beatitudine, ut ait beatus Augustinus, Deus oēs
 sensus beatorum spiritali & ineffabili delectati
 one reficiet, cum ipse obiectum om̄ium sensuum
 sit futurus. Erit nancq̄ deus speculum uisui, citha-
 ra auditui, mel gustui, balsamum olfactui, flos ta-
 ctui, q̄a propterea deus homo factus est ut totum
 hominem in se beatificaret, unde sensus interior
 reficietur in contemplatione diuinitatis, & sensus
 exterior in contemplatione humanitatis. Et breui-
 ter secundum Augustinum & Gregorium, Tanta
 est ibi pulchritudo iustitię, tanta iucunditas
 lucis eterne, ut etiam si non liceret in ea amplius
 uiuere seu morari, nisi quantum unius diei mora,
 propter hoc unnumerabiles huius uitę dies pleni

August.

Grego.

SPECVLVM

- Pfal. 83.** delictis & circumfluentia temporalium bonorum recte meritoque contemnerentur, Non enim falso aut paruo affectu dictum est, quia melior est dies una in atrijs tuis super milia. Bernardus: Quis in hac uita pensare potest, quanta sit illa felicitas beatorum uidere deum esse cum deo quod erit omnia in omnibus, habere deum quod est summum bonum, & ubi est summum bonum, ibi est summa felicitas, summa iucunditas, uera libertas, perfecta charitas, eterna securitas & secunda eternitas. Augustinus dicit, O gaudium super gaudium uidere deum quod eum quod saluauit eum, quod glorificauit eum, uidere faciem dei sui quod est summum bonum, gaudium angelorum atque omnium sanctorum.
- Grego.** quidem deus secundum Gregorium tam inestimabilis pulchritudinis est, ut angeli quod solem septem/pliciter sua uincunt pulchritudine, iugiter in eum insatiabiliter desiderant prospicere. Item Augustinus, Nulla ibi consurget malitia, nulla carnis miseriam, nulla iam peccandi uoluntas nec delinquendi potestas, sed totum exultatio, totum letitia possidebit, homines angelis sociati. O anima mea iam uidisti quanta sint iustorum gaudia, quam grandis letitia, quanta serenitas quanta iucunditas illius superne ciuitatis. O felix iucunditas, o iucunda felicitas, sanctos uidere & cum sanctis esse & esse sanctum, deum uidere, deum habere in eternum et ultra. Si quod die oporteret nos tormenta perferre, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, ut Chri

rum in gloria sua uidere possemus & sanctis eius
 sociari, nonne dignum erat pati omne qđ triste est
 ut tantę glorię rātiq; boni participes haberemur?
 Quapropter anima mea a turba terrenorum de-
 sideriorum secessum mentis petamus, & inde a se-
 creto cordis illicitarum cogitationum tumultus
 expellentes, & intentione patrię superne in amorē
 intime getis anhelātes, reuertamur ad ciuitatem
 celestem, in qua scripti sumus & ciues decreti. Sic
 ut ergo ciues sanctorum & domestici dei, & sic
 ut heredes dei, coheredes autem Christi ut ad eū
 cito peruenire ualeamus. Si qđramus qđmodo hoc
 fieri potest, uel qbus meritis uel auxilijs. Audi, res
 ista posita est in potestate facientis, quoniā regnū
 celorum uim patitur. Regnum celorum, o homo
 aliud non qrit precium, nisi te ipsum, tantum ua-
 let quantum es, te da & habebis illud. Quid turba-
 ris de precio? Christus semetipsum tradidit, ut ac-
 quireret te regnum deo patri. Ita tu temetipsum
 da ut sis regnum eius, ac non regnet peccatum in
 tuo mortali corpore, sed spiritus in acquisitionem ui-
 tę. O peccatrix anima & misera si hęc quę tibi
 iam dixi de gaudijs et excellentijs, qbus sancti et
 electi dei in eternum gaudebunt in regno celorū,
 non te moueant ad promerendum per poenitentia
 & per opera uirtuosa cum gratia dei regnum ce-
 leste, timeas & pauas atque timendo considera
 miserabiles conditiones, & poenalitates inferni
 ciuitatis diaboli, ut timore & pauore resurgas

SPECVLVM

De pœnis infm

Grego.

Iob. 2 11

Mat. 16

Reuertaris ad dominum deum tuum toto corde. De quibus pœnis sciendum, q̄ cum in damnatis sit diuersitas peccatorum, erit etiam diuersitas pœnarum. Vnde Gregorius: Vnus q̄dem genē ignis credendus est, sed non uno modo cruciat omnes peccatores. Vnusq̄sq̄ enim quantum exigit culpa, tā tum sentiet de pœna. Sicut ab eodem igne aliter uritur palea, aliter lignum, aliter ferrū. Ille ignis taliter inflammatus est ab ira iudicis succensus, q̄ nouo incendio nō indigebit usq̄ in sempiternum. Vnde Iob. Deurabit eos ignis q̄ non succendetur. De acerbitate huius ignis dixit Sebastianus cui angelus ad aurem stabat, q̄ iste ignis sensibilis ita se habet ad ignem genēalē sicut ignis depictus in pariete ad istum sensibilem. De isto igne erit secundum Isidorum, in inferno aliqd obsecuri luminis, q̄ damnati uidere possint unde dolent, nō unde letentur. Eos q̄ppe quos reprobi nūc inordinate diligunt, secum tunc in tormentis uidebunt, ut pœnam proprię cognitionis exaggeret carnalis cognatio autori preposita pari ante oculos ultione damnata. Hic solet q̄ri an damnati uideant gloriam beatorum. Ad hoc respondet Gregorius in homilia de diuite epulone, sic dicēs. Crendum est q̄ ante retributionem extremi iudicij iniusti in requie quosdam iustos conspiciāt, ut eos uidentes in gaudio, nō solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucietur. Iusti uero in tormentis semper intuentur iniustos, ut hinc eorū gau

dium crescat, q̄a malum cōspiciunt q̄ misericor
 diter euaserunt, tantoq̄ maiores ereptori suo gra
 tias referunt, quanto uident in alijs q̄ ipsi perpeti
 si essent relictī potuissent. Et ut idem alibi ait, Nō
 fuscabit beatitudinem iustorum aspecta p̄na re
 proborum, quoniam ubi iam compassio miserie
 non erit, beatorum l̄ctitiam minuere non ualebit.
 Etsi enim in natura suę bonitatis misericordiam
 habent, iam tunc autoris sui iustitię coniuncti, to
 ta rectitudine coniungentur, ut nulla ad reprobos
 compassione moueantur. Vnde dicit Prosper, q̄ Prosper
 tunc filiorum parentum coniugum miseria bea
 tos contristare non poterit. Videbunt autem da
 mnati beatos ante diem iudicij non hoc modo, q̄
 gloriam eorum qualis sit cognoscant, sed solum
 modo cognoscent eos esse in gloria quadam inē
 stimabili. Et ex hoc cruciabūtur, tum propter in
 uidiā dolentes de felicitate bonorum, tum pro
 pter hoc, q̄ ipsi talem gloriā amiserunt. Sed post
 diem iudicij omnino beatorum uisione priuabun
 tur, nec tamē ex hoc eorū p̄na minuetur sed au
 gebitur, q̄a memoriam habebunt beatorum glo
 rię, q̄ in iudicio & ante iudicium uiderūt, & hec
 erit eis in tormentum. Sed ulterius affligentur in
 hoc, q̄ uidebunt se indignos reputari etiam uide
 re gloriā, quam sancti merentur habere. Item
 potest q̄ri an damnati uideant, q̄ in hoc mundo
 aguntur. Ad hoc respōdet Gregorius pertractās
 illud Iob. Siue nobiles fuerint filij eius siue igno
 12. moꝝ.
 Iob. 9.

SPECVLVM

An dāna
ri uideāt
ea q̄ i hoc
mūdo a-
guntur.

biles, non intelligit. Sicut hi q̄ adhuc uiuentes sunt mortuorum animę q̄ loco habeantur ignorāt: ita mortui uita in carne uiuentium post eos qualiter disponatur nesciunt, q̄a uita spiritus longe est a uita carnis. Quod tamen de animabus sanctis sentendum non est, q̄a q̄ intus omnipotentis claritatē uident, nullo modo credendum q̄a sit aliqd̄ foris q̄d̄ ignorent. Boni ergo uident q̄ fiunt circa suos, mali autem non. Et si dicas, magis distat a dāna/tis gloria beatorum, q̄ ea q̄ in hoc mundo aguntur, sed ipsi non uident ea que circa nos aguntur. ergo multo minus possunt uidere gloriam beatorum. Dico, ea que hic aguntur, non ita affligerēt damnatos in inferno, si uiderentur, sicut gloria beatorum inspecta. Vnde non ita ostenduntur damnatis ea que hic aguntur, sicut sanctorum gloria, quamuis etiam eorum que hic aguntur ostendantur eis que in eis tristitiam augere possunt, licet per se non uideant. Item queritur an damnati in inferno uelint oīno alios eē damnatos. Ad hoc dico, sicut in beatis in patria erit perfectissima charitas: ita in damnatis erit perfectissimum odium. Vnde sicut beati gaudent de omnibus bonis, ita mali de omnibus bonis dolebunt. Vnde felicitas sanctorum considerata eos maxime affligit, unde uellent omnes bonos esse damnatos. Tāta em̄ erit inuidia in damnatis, q̄ etiam propinquorum glorię inuidebunt, cum ibi sint in summa miseria, cum etiam in hac uita hoc accidit crescente inui-

dia. Si tamen minus invident propinquis quam alijs. Et maior esset eorum poena si omnes propinqui damnarentur & alij saluarentur, quam si alij qui de suis propinquis damnarentur. Et exinde fit qd diues petijt suos fratres a damnatione eripere. Sciebat enim qd aliqui eriperentur, maluisset tamen fratres suos non cum omnibus alijs damnari. Et scias, qd quamuis ex damnatorum multitudine poena singulorum augeatur, tamen tantum supercrescit odium & inuidia, qd magis eligunt torqueri cum multis, qm minus soli. Queri etiam potest an mortui, maxime damnati, uel recordentur ea qd hic sciuerant. Ad hos dico, qd in damnatis est consideratio eorum que prius sciuerunt, ut materia tristitię, non autem ut delectationis causa. Considerabunt enim & mala qd gesserunt, ex qbus damnati sunt, & bona dilecta qd amiserunt, & ex utraque torquntur. Preterea scias qd duplex poena in genere erit in inferno. scilicet poena damni & poena sensus, quas tangit Christus apud Matthe. ubi dicit, Omnis arbor qd non facit fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur. De poena sensus qd multiplex est, sic dicit Grego. super illud Matthei. Eijcientur in tenebras exteriores. In inferno erit frigus insuperabile, ignis inextinguibilis, uermis immortalis, foetor intollerabilis, tenebre palpabiles, flagella cedentium, horrida uisio demonum, confusio peccatorum & despacio omnium bonorum. Itaq; damnati pleni erunt omni ma-

Matt. 7.

Matt. 8.

SPECVLVM

seria & dolore, habebunt enim fletum in oculis, stridorem in dentibus, scetorem in naribus, gemitum in uocibus, terrorem in auribus, uincula in manibus & pedibus, ignisq; ardorem in mēbris suis omnibus. Vnde quidam ait, Infernus est fouea mortifera, poenis omnibus & miseris referta.

Isa. 13: Ibi ut scribit Isaias, Vnusq; ad proximum suum stupebit, facies combusti uultus eorum. **Baruch 11.** Nigrę sunt facies eorum a fumo. Nā omnes uultus peccatorum redigentur in ollam, ut habetur apud **Ioel. 2.** Item acerbitas poenarum infernalium potest considerari ex fletu & stridore dentium, ex desiderio mortis, ex manducatione linguarum & blasphemia creatoris, & ex multis alijs his similibus, q̄ omnia ibidem sunt uentura, ut patet ex locis uarijs scripturarū. Vnde **Apocalyp. 16.** Comederunt linguas suas p̄ dolore, & blasphemauerunt deum cęli p̄ doloribus & uulneribus suis. Tanta erit acerbitas poenarum, q̄ peccatores uita quam omnes appetunt ip̄reta & contempta, mortem quam omnes fugiunt, ardēti desiderio affectabunt. **Apocalyp. 19.** In diebus illis q̄rent homines mortem & non inuenient eam, et desiderabunt mori & fugiet mors ab eis. **Chrysostomus.** Ibi qd agemus, qd respondebimus nihil erit ibi nisi stridor dentium nisi ululatus & fletus & sera poenitentia, cessantibus undiq; auxilijs, & undiq; inualescentibus poenis: sed nec solatium quidem utq; ullum. Nulli enim occurrent oculis no-

tris nisi solum poenarū ministri & facies undiq̃
 dura tortorum, & q̃ est omnium deterius, nec ae
 ris q̃dem ipsius ullum erit solatium aut lucis. In
 his autem positis quis tremor, imo q̃ resolutio vi
 scerum est diuulsioq̃ membrorum, q̃ aut quantē
 omnibus sensibus cruces, nullus nunc poterit ser
 mo explicare. De poena damni sic dicit Chryso. Chryso.
 Nonnulli imperitorum putabant sibi esse satis &
 optabile uideri si geenna tantummodo careant.
 ego autem multo grauiores quam geennam dico
 esse cruciatus remoueri & abiici ab illa gloria,
 excludi ab illis bonis quę preparata sunt san
 ctis. Intolerabilis res est geenna & supplicium
 illud horribile: tamen si mille aliquis ponat ge
 ennas nihil tale dicturus est, quale est a beate il
 lius glorię honore propelli, odio Christi haberi,
 & ab illo audire: non noui uos. Etenim decem mi
 lia melius est sustinere fulmina, q̃ uultum illū man
 suetudinis pietatisq̃ plenum nos auersantem ui
 dere, & illos totius tranquillitatis oculos nequa
 nos aspicere sustinentes. Sed nequaquam istud pa
 tiamur, o unigenite fili dei, neq̃ experiamur in
 tollerabile illud horrēdumq̃ supplicium. Hęc Chry
 sostomus. Vē nobis, q̃a de his malis non cogita
 mus, sed quasi secure torpentes & animę curam
 negligentes ad hęc sine cessatiōe properamus. Sed
 dicet forte aliqs, uidetur q̃ iniustus est deus, q̃a ho
 mo pro uno peccato mortali una hora perpetra
 to eternaliter punitur, Hanc q̃stionē mouit Gre

SPECVLVM

Grego.

gorius, & soluit sic. Scire, inquit Petrus, uelim quo modo culpa q̄ cum fine perpetrata est, sine fine puniatur. Et respondet Grego. hoc recte diceretur, si districtus iudex non corda hominum sed facta pensaret. Iniq̄ enim ideo cum fine deliquerunt q̄a cum fine uixerunt. Nam uoluissent utiq̄ si potuissent, sine fine uiuere, ut possent sine fine peccare. Ostendunt enim q̄a in peccato semper uiuere cupiunt, q̄a nunquam desinunt peccare dum uiuunt. Ad magnam ergo iustitiam iudicantis pertinet, ut nunquam careant supplicio, q̄ in hac uita nunq̄ uoluerunt carere peccato, & nullus detur iniquo terminus ultionis, q̄ quamdiu uixit habere noluit terminum criminis. Alia uero ratio quare peccatum mortale obligat ad eternam poenam potest sumi ex parte eius in quem peccatur, q̄ est infinite bonitatis & potentis, scilicet deus. Vñ & offensa ipsius infinita poena digna est, q̄a quāto est maior in quem peccatur, tanto magis peccatum punitur, secundum philosophum. Et Chrysostomus dicit: Omnis iniuria talis est, qualis fuit persona iniuriam patientis. In magna enim persona & si modica fuerit iniuria facta magna est. In modica autem persona & si magna iniuria fuerit modica uidebitur. Hęc omnia dilectissime mihi cognoscens & corde iugiter recolens, esto sollicitus de salute tua, & istud eternum & crudele infernale supplicium respice, cōsidera in te metipso q̄ sunt utilia & salubria animę tuę. Quid melius est in presenti seculo pro

In 6. ethi

peccatis plangere & pœnitens crebrius obsecrare, aut ibi in ignem æternū sine aliqua utilitate deflere. In hoc enim breui tempore per pœnitē tiam & lachrymas, indulgentiam & consolationē mereris. Plange ergo hic modicum pœdilectissime, ut ne plangas in secula seculorum. Humiliare hic ne ibi humilieris in exterioribus tenebris, & mittaris in ignem inextinguibilem. Beatus ille q̄ hic positus, festinauerit in die iudicij dignus inueniri. Miserabilis uero q̄ peccando indignum se a gloria domini constituetit. In illa hora nubes rapient omnes sanctos sursum in cælum, impios autē diaboli rapient mittere in caminum ignis ardentis. Quis dabit capiti meo aquam immensam, & oculis meis fontem lachrymarum iugiter emanantem, ut plorē memetipsum die ac nocte obsecrans dominum ne indignus inueniar in hora illa aduentus eius. Et ne audiam illam sententiam formidandam. Discede a me operarie iniquitatis, nescio te quis. Quod a nobis auerrat Iesus dñs noster, qui uiuit & regnat æternaliter. Amen.

FINIS.

SPECVLO,

rū status uitæ humanæ, qui dicit̄ speculū,
siue stimulus pœnitentiæ. Lib. V.

SPECVLVM

¶ Stimulus siue adhortatio, ad
pœnitentiam. Cap. I.

Sapi. 11.

2° p^o incitamenta

3° incitamentum

Chri bñfi
ciorum et
nr̄e ingra
titudinis
collatio.

IAm ad ultimum, scilicet ad stimulum pœnitentię, in primo huius totalis libri prologo propositum spiritu Iesu operante manum mittens, accipio profundamento & loco thematicis illud quod scribit Sapiens: Dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. Circa materiam de pœnitentia notanda sunt quatuor, scilicet quatuor sunt pœnitentię incitamenta, quatuor pœnitentię impedimenta, quatuor pœnitentię documenta, & quatuor pœnitentię emolumenta. Quatuor pœnitentię incitamenta sunt ista, amor Christi quem offendimus, dolor pro gratia quam amisimus, horror pœnitentię quam incurrimus, & timor mortis ad quem decurrimus. Inter hæc quatuor primum incitamentum ad pœnitendum est amor Christi, quem offendimus. Si enim Christi beneficia cogitemus, & nostram ingratitude ponderemus, non est dubium quoniam si usum rationis habemus, occasionem pœnitentię sentiemus. Scribitur naturales, quod harpœtia avis est habens faciem quasi hominis. Sed est avis multum crudelis et serox, in tantum, quod interdum fame stimulante hominem inuadit & occidit. Si tiens ad aquam uolat ut bibat, ubi faciem suam intuens & sibi similem semper occidisse recolligens, tanto dolore compatitur, quod exinde quandoque moritur. Quid igitur nos ratione uigentes sa

eiemus, quando dominum nostrum & fratrem no-
 strum Christum quem nostra interfuit nos occi-
 disse cognoscimus. Hoc autem uidemus expresse,
 cum uerbum dei audimus, uel deuota sanctorum
 scripta legimus. Et quicumque non poenitet de
 peccatis ista recogitans, non est perfecte Christia-
 nus nec euangelio Christi credit. Et ideo signanter
 dicitur Marci. 1. Poenitemini & credite. Secun-
 dum inciramentum est dolor pro gratia quam amisimus
 Efficimur enim per culpam de filiis dei filij diabo-
 li, de familiaribus & amicis Christi, hostes & p-
 ditores & emuli, & de regni celestis heredibus
 sumus exules & proscripti. In libro de naturis re-
 rum dicitur, quod sit quedam auis que uocatur auis
 paradisi, que propter insignem pulchritudinem sic
 uocatur. Sunt enim penne eius auis adeo pulchre
 & mirabiles, quod nullus color eis deesse credatur.
 Vox eius est ita dulcis & pia, quod possit in homine
 deuotionem & gaudium excitare. Hec auis si ca-
 pta fuerit & illaqueata, irremediabiliter plangit
 & gemit, nec unquam plangere desinit, donec reddita
 fuerit libertati. Moraliter auis ista est figura &
 exemplum anime Christiane. Hec anima quando
 est in gratia est auis pulcherrima, quia in ea relucet
 imago trinitatis naturaliter sibi impressa. Imago,
 inquam, decorata uirtutibus & gratia, ut nihil sibi desit.
 quin sit dei figura & patrie celestis incola gratio-
 sa. Ista illaqueatur & capitur in laqueo demons,
 quando peccat. Quid ergo restat ei facere, nisi plangere

SPECVLVM.

- gere & plorare, flere & dolere, & incessanter peenitere, donec per gratiam reconciliationis in statum pristinum reducat, & de bufone diaboli fiat denuo auis paradisi. Sic plaxit & genuit sanctus Iatro, iuxta Christum suspensus, donec a fonte gratie; Christo a quo plenariam omnium peccatorum suorum remissionem & gratiam obtinuit, audiuit.
- Luc. 23. Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso. Et ideo bene dicitur Matthei. 2. Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Tertium incitamentum pœnitentię est horror pœnę quę incurrimus. Istum horrorem satis sibi impresserat sanctus Iob, quando dixit. Dimitte me ergo ut plangam paululum dolorem meum antequam uadam & non reuertar ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine, terram miserię & tenebrarum, ubi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. Et Apostolus ad Hebręos. Horrendum est incidere in manus dei uiuentis. Vnde beatus Grego. inqt. Horrendo modo fit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu, quia & mors semper uiuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit, mors perimit & non extinguit, dolor cruciat, sed pauorem non fugat, anima comburit sed tenebras non excutit. Hęc Grego. Istud pœnitentię incitamentum multos mouit quia sic a timore pœnę qui est timor seruilis & initialis gignitur timor filialis, sicut seta precedit li-

lum secundum August. Et sic incepit. Iohannes baptista predicare Iudæis, Phariseis ac Saduceis dicens, Progenies uiperarum quis uobis demonstrabit fugere a uetura ira? Facite ergo fructum dignum poenitentie. Matthæi. 3. Quartum incitamentū poenitentie est timor mortis qua ad poenā transcurrimus. Hęc enim ratio est secundum beatum Grego. quare deus diem mortis nostre nobis incertum esse uoluit, ut dum semper ignorat semper proximus esse credatur, & ideo semper parati inueniamur. 1 2. Moral Poenitētia autem post mortem est impossibilis, quia homo in morte desinit esse uiator. Poenitentia prope mortem est ualde difficilis, tum quia dolor sanguinis corporis occupat totaliter uires mentis, & cum homo tantū unicum cor habeat non habet pro tunc ubi dolo rem pro culpa producat, tum quia homo tunc nō potest esse certus an doleat p peccato suo ductus timore an ductus amore. Vnde beatus August. in quodam sermone & ponitur in canone de poenitentia dis. 2. Quando morbus urget & poena terret, ad ueram uix qs ueniet satisfactionem, maxime cum filij qs illicite dilexerat sint presentes, uxor & mundus ad se uocent, multos enim solet serotina poenitentia decipere. Hęc August. Quando enim persona nobilis infirmatur grauer, uix inuenitur aliquis qui de anime sue salute audiat sibi loqui. Executores sollicitatur circa diuitias & the

SPECVLVM.

Ecci. 2.

sauros, medici circa corporis medicinam, uxor filij & amici contra conscientiam, consolantur infirmum mentientes, & sic miser non permittitur de peccatis suis cogitare, nec animę suę statũ salubriter ordinare, & sic iusto dei iudicio se dānationij exponit. Vnde Ecclesiasticus. Si pœnitentiam egerimus incidemus in manus dei, & non in manus hominum. In manus hominum incidimus si sacramentum pœnitentię debito modo suscipimus. Sed in manus dei incidimus, qũ post mortẽ tempus sacramentorum transimus.

De impedimentis pœnitentię.

Caput II.

*Quatuor pœnitentię
impedimenta
sunt*

Secundo dicebam, q̄ quatuor sunt pœnitentię impedimenta, uidelicet pudor propalandi, timor recidiuandi, ardor delectandi, torpor prestolandi. Primo ergo uolenti efficaciter pœnitere obijcit pudor q̄ homo confunditur alteri hominum reuelare illud quod solum notum est deo & angelo & dēmonibus, & forte multis sanctis animabus & peccāti. Et iste pudor est primus armiger, quem diabolus mittit cōtra uolentem salubriter pœnitere. Vnde q̄dam sanctus uiddit diabolum inter pœnitentes incedere & facientem eos erubescere in ecclesia, dum pararent se ad confessionem. Qui adiuratus a q̄dam sancto & interrogatus, q̄d inter eos pœnitentes faceret

Respondit. Reddo qđ abstuli, uerecundiam eis ab
 stuli quando peccauerūt & modo eam ipsis resti
 tuo, ne possint confiteri. Sicut enim lupo ouem
 per guttur accipit non per pedem & uulpes galli
 nam, ita diabolus guttur peccatoris cōstringit pu
 dore. Vnde beatus August. in psal. O homo qđ ti
 mes confiteri? Illud qđ per cōfessionem scio, mi
 nus scio, q̄ illud quod nescio. Cur confiteri erube
 scis peccata tua peccator, sicut tu homo sum, hu
 manum apud me: nihil alienum, cōsitetur homo
 homini, homo peccator homini peccatori, elige
 qđ uis. Si non confessus lates, inconfessus damna
 beris, ad hoc deus exigit confessionem ut liberet
 hominem, ad hoc damnat non confitentem ut pu
 niat superbum. Secundum poenitentię impedimen
 tum est timor recidiuandi, & iste est secundus ar
 miger, quem diabolus mittit statim contra poeni
 tere uolentem. Quomodo, inquit, pponis tu sem
 per de cętero a peccatis abstinere, poteris imperpe
 tuum uiuere continenter. Ad qđ proderit tibi ho
 die confiteri & postcras labi in consimile? Et non
 aduertit homo fatuus, qđ ideo statuitur sacramē
 tum poenitentię ad manum, ut quotiens recidiua
 mus totiens resurgamus. Tertium poenitentię im
 pedimentum est ardor delectandi, & est tertius ar
 miger obuatus poenitēti. Recolit enim homo mi
 ser delectationem prehābitam in peccatis, & ui
 derur sibi, qđ sine ea non possit ducere uitam suam
 & manente tali inordinata affectione impossibi

Augusto

2^m

3^m

SPECVLVM

le est utiliter poenitere. Chrysoſt. in lib. de compū
 ctioe cordis. Sicut impoſſibile eſt ut ignis in flam
 metur in aqua: ita impoſſibile eſt compunctioem
 cordis uigere in delicijs. Contraria enim ſibi ipſis
 ſunt ad inuicem & peremptoria. Illa enim eſt ma
 ter fletus, illa mater riſus, illa cor conſtringit, illa
 diſſoluit. Quartum & fortiffimum impedimentū
 poenitentij eſt torpor preſtolandi qui oritur ex du
 plici preſumptione. uidelicet ex preſumptione ui
 te prolixę, & finalis uenij diuinitus concedendę.
 Et iſte quartus armiger ut commutiter omnes im
 pedit, eſſidunt de futuro, promittunt in poſterū,
 procrastinant in longinquum, & dicunt cum cor
 uo cras. cras cras donec morte ſubita perielitētur
 Queritur utrum poenitentia ſit de neceſſitate ſalu
 tis. Et arguitur q̄ non per gloſam quę habetur ſup
 illo pſalmo. Qui ſeminant in lachrymis, in exulta
 tione metent, q̄ dicit ſic: Noli eſſe triſtis ſi aſſit tibi
 bona uolūtas unde metitur pax, ſed triſtitia eſt
 de ratione poenitentij. Iuxta dicta Apoſtoli ſecun
 dę ad Cor. q̄ ſecundum deum eſt triſtitia poeniten
 tiam in ſalutem ſtabilem operatur. ergo bona uo
 luntas ſine poenitentia ſufficit ad ſalutem. Secūdo
 arguitur per illud quod ſcribitur in prouerbijs,
 duodecimo. Vniuerſa delicta operit charitas. Et
 infra capite decimoquinto. Per miſericordiam &
 fidem purgantur peccata. Ergo habendo fidem
 charitatem & miſericordiam poteſt unusquique

4^m

2. Cor. 7

salutem consequi etiam sine poenitentiae sacramen-
 to. In oppositum arguitur per illud quod domi-
 nus dicit Lucæ octavo. Si poenitentia non egeritis,
 omnes simul peribitis. Pro responsione dico, quod
 aliquid est necessarium dupliciter, uno modo ab-
 solute, alio modo ex suppositione. Absolute qui-
 dem necessarium est illud, sine quo nullus salutem
 consequi potest, sicut gratia Christi & sacramen-
 tum baptismi, per quod aliquis in Christo renasci-
 tur. Ex suppositione autem necessarium est sacra-
 mentum poenitentiae, quod quidem necessarium non est
 omnibus sed peccato subiaccētibus. Dicitur enim
 secundo Paralipomenon ultimo: Et tu domine iu-
 storum non posuisti poenitentiam iustus Abraham
 Isaac & Iacob, his quae tibi non peccauerunt. Pecca-
 tum autem cum consummatum fuerit generat mor-
 tem, ut dicitur Iacobi primo. Et ideo necessarium
 est ad salutem peccatoris, quod peccatum remouea-
 tur ab eo. Quod quidem fieri non potest sine poeni-
 tentiae sacramento, in quo operatur uirtus passi-
 onis Christi per absolutionem sacerdotis simul cum
 opere poenitentis, quae cooperatur gratiae ad destru-
 ctionem peccati. Sicut enim dicit beatus Augusti-
 nus super Iohannem, Qui creauit te sine te, non iu-
 stificabit te sine te. Unde patet quod sacramentum
 poenitentiae est necessarium ad salutem post pecca-
 tum, sicut medicatio corporalis postquam homo
 in morbum periculo sum incidit.

SPECVLVM

10 p^m

19 z^m

Hie, 14.

Ad primam rationem in contrarium dicendum. Quod glosa illa uidetur esse intelligenda de eo cui adest bona uoluntas sine interpolatione, q̄ sit per peccatum, tales autem nō habent tristitię causam sed ex q̄ bona uoluntas tollitur per peccatum, nō potest restitui sine tristitia, qua quis dolet de peccato preterito, & pertinet ad pœnitentiam, Ad secundā dicendum, q̄ ex q̄ aliquis peccatum incurrit, charitas & fides & misericordia non liberāt hominem a peccato sine pœnitētia. Regrit enim charitas, q̄ homo doleat de offensa in amicū cōmissa, & q̄ amico recōciliari studeat. Regrit etiam ipsa fides, ut per uirtutem passionis Christi q̄ in sacramentis ecclesię operatur, q̄rat iustificaria peccatis. Regritur etiam ipsa misericordia ordinata, q̄ homo subueniat pœnitendo suę miserię, quā per peccatū incurrit. Iuxta illud Hieremię. Miseros facit populos peccatum. Vnde & Ecclesiastici 3. dicitur, Miserere animę tuę, placens deo.

De documentis pœnitentię. Caput III.

Quatuor documenta
pœnitentię uidelicet

7^m

Circa tertium principale sciendum, q̄ quatuor sunt documenta pœnitentię uidelicet sollicitudo p̄cogitationis, plenitudo confessionis, amaritudo compunctionis, fortitudo satisfactionis. Primo igitur ad hoc, q̄ pœnitentia de peccatis utiliter in

choetur, necessaria est sollicitudo præcogitationis. Quis enim prepositus uel balius est q̄ bona alicuius domini per mensem expendisset. i. expensas de bonis domini, domino & toti hospitiis p̄ mensem fecisset, & præsumeret compunctum facere sine præmeditatione sollicita. Peccator autem multa bona a deo recepit dispensanda, uidelicet bona gratiæ, bona naturæ, bona fortunæ, & omnia ista male consumpsit pro maiori parte, quomodo igitur subito & ex improviso ad confessionis compunctum se audebit ingerere. Nam sicut medicina purgatiua corporis præsupponit præparatiuam, sic etiam medicina spiritualis quæ purgat animam a peccato & sanat, quæ est cordis contritio & oris confessio, requirit aliquam medicinam præparatiuam primam, uidelicet attritionem & recogitationem peccatorum commissorum iuxta quod scribitur primo Regum. Deus scientiarum dominus est, & ipsi præparantur cogitationes. Et prima ad Corinthios sic dicit Apost. Expurgate uetus fermentum. Et ideo dixit signanter Ezechias, Quid dicam aut quod respondebo tibi, cum ipse fecerim uidelicet tot errores cogitando, loquendo, operando & omittendo. Et respondet. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime meæ. Sed huius contrarium communiter fit. Præsumunt enim nonnulli in dimidia hora per confessionem satisfacere de culpa, pro qua uix sufficeret septimana si eēt bene examinata, non interrogant, non examinant semet-

1. Re. 2.

Isa. 38.

SPECVLVM

ipsos pre manibus, & ideo non possunt integre poen-
 nitere. Iuxta quod scribitur Hieremie octauo. Noli
 lus est qui agat poenitentiam super peccato suo di-
 cens, Quid fecit? Cuius oppositum fecit Psal. Dixi
 inquit, confitebor aduersum me iniustitiam meam
 domino. Vbi dicit Glosa, Dixi i prius deliberavi
 apud me, hoc, scilicet quod ego confitebor aduersum
 me iniustitiam meam domino. Multi enim confi-
 tentur iniquitatem suam, sed aduersus deum & non
 aduersus seipsos, quando enim inueniuntur in pec-
 catis, statim dicunt, ego non feci hoc, aut dicunt,
 hoc non est peccatum, sed deus uoluit. Alij dicunt
 fatum mihi fecit, stelle mihi fecerunt, & ideo per ci-
 cuitum nituntur uenire ad accusandum deum. stel-
 las enim ipse fecit & ordinauit, & ita per eas uo-
 lentes ostendere quod deus fecit ut peccarent. Sed ue-
 re poenitens ait, Ego peccaui non fatum, non for-
 tuna, non diabolus me coegit, sed ego persuadenti
 consensi. Hec Glosa. Veri ergo poenitentes pre-
 cogitant & deliberant, quomodo possint semet-
 ipsos accusare. Sed falso poenitentes deliberant quo-
 modo possint deum accusare & excusare seipsos.
 Secundo debet habere poenitentia amaritudinem
 compunctionis exemplo beati Iob dicentis, Lo-
 quar in amaritudine anime mee, dicam deo, noli
 me condemnare. Mulier bene concipit foetum su-
 um sine dolore naturaliter, sed nunquam fuit mulier
 que peperit sine dolore, nisi una sola, scilicet beata
 uirgo Maria miraculose. Anima quando peccat,

2^m Sonnent

Concipit foetum a diabolo et hoc sine dolore, imo
 cum delectatione p̄t̄m̄ concipit, parit autem q̄m̄
 confitetur & prodit in lucem cōfessori suo, & nō
 potest esse sine dolore contritionis poenitentię. In
 cuius figuradicitur Iohannis 16. Mulier cum pa
 rit triftitiam habet &c. Sed sicut mulier cum par
 turit, dolet amarissime, cum autem peperit, gau
 det & se sentit alleuiatam. — Ita persona grauida
 peccato, quando proponit confiteri ante confessi
 onem & tempore confessionis tristis est & ama
 ra, sed confessione finita uidetur esse quasi libera
 ta & iustificata. Vnde omnis homo post confessi
 onem sentit se alleuiatum a pondere peccati p̄ex Iudith. 8.
 istente. Vnde dicebat illa sancta uidua Iudith.
 Quia patiens est dominus, poeniteamus, & eius
 indulgentiam fuis lachrymis postulemus Et sic/
 ut nulla mulier q̄tuncq̄ nobilis & delicata sit
 potest euadere, quin indigeat aliqua obstetrice, &
 quin se ostendat alicui obstetrici uelit nolit, ita nul
 la persona est ingrauidata peccato, quin aliq̄ ho
 mine indigeat pro confessore. Iuxta illud Iacobi,
 Confitemini alterutrum peccata uestra & orate Iaco. 1.
 pro inuicem, ut saluemini. Et qui istum dolorem
 uel amaritudinem nunc reculant, multo maiorem
 experientur dolorem quando suum peccatum co
 ram toto mundo ostendent facientes poenitenti
 am, sed non fructuosam, quia secundum quod
 scribitur Sapientię quinto. Dicent intra se poeni
 tentiam agentes & p̄ angustia spiritus gemētes.

SPECVLVM

3° Dominica

Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum:
Tertio debet poenitentia habere plenitudinem confessionis, ut non sit compilata nec abbreviata, nec colorata, nec excusata, nec depicta, nec diminuta sed plena debet esse sufficiens & totalis. Sudor vniuersalis in infirmo signū est sanitatis. Sed quando unum membrum sudat & aliud manet siccutū, signum est infirmitatis & non conualescentiæ. Et eodem modo confessio, si est plena, significat sanitatem, si diminuta, signum est infirmitatis, sicut aliqui confitentur de gula & de ira, & de quibusdam alijs, de luxuria uero & de rapina nihil. Vnde de quolibet tali confessionem diminutam & truncatam & non plenam & integram facienti dici potest illud Apocalyp. Non inuenio opera tua plena corā deo meo. In mente igitur habe qualiter acceperis & audieris & serua & poenitentiam age. Vincentius in speculo naturali narrat de quodam pisce marino, quod centipes dicitur a multitudine pedum. Ille piscis dum hamū piscatoris senserit suis uisceribus inherere, timorē mortis imminentis uiscera sua quadam industria naturali effundit & hamum euoluit, & iterū uiscera sua restituit & sic mortem euadit. Moraliter hamus diaboli est peccatum infra delectationem, sicut hamus infra escam, subtiliter inuolutum. Homo hamo capitur, quando propter delectationem peccatum cōplectitur. Iuxta illud Ecclesiastici. 9. Sicut pisces capiuntur hamo, & aues comprehenduntur laqueo,

Apo. 3.

sic apprehenduntur homines in tēpore malo. Ha-
 mus iste uiscera torquet, quando peccatum con-
 scientiam remordet. Igitur summū remediū
 tunc est hamum cum uisceribus, id est, peccatum
 cum suis circumstantijs per confessionem effunde-
 re coram deo. Iuxta doctrinam psal. Effundite co-
 ram illo corda uestra, & postea cor lotum & ab-
 lutum per pœnitentię sacramentum resumamus,
 & sic recuperabimus salutem. Iuxta illud ad Ro-
 ma. Corde creditur ad iustitiam, ore autem con-
 fessio fit ad salutem. Vnde apostolus secunde ad
 Corinth. Quę enim secundum deū tristitia est pœ-
 nitentiā in salutem stabilem operatur. Quarto
 pœnitentia debet habere fortitudinem satisfactio-
 nis, ut homo se non fingat debilem uel infirmū ad
 satisfaciendum pro peccatis suis, sed potius fortē
 & sanum. Narrat Ambrosius in Hexamerō de
 opere sextę diei. Quod elephas est tāte fortitudi-
 nis, q̄ sufficit tūrrim ligneam cum multis arma-
 tis portare tantę audacię, q̄ nullo clypeorum re-
 tardatur obiecto, nec aliqua militum conslipatio-
 ne terretur, mirabiliter tamen timet murem. Mo-
 raliter loquendo sic de aliquibus & multis qui ad
 opera mundi pro lucro uel gloria temperali inue-
 niuntur fortissimi, ieiunāt, uigilant, transeunt mā-
 ria, fatigantur & fustigantur, sed ad faciendā u-
 nam modicam pœnitentiā pro peccatis suis ti-
 ment. Iuxta illud qđ scribitur in psal. Trepidauerunt timore, ubi non erat timor. Huius oppositū

Psal. 61

Ro. 10.

2. Co. 7°
Quarta Dom

SPECVLVM.

Luc. 3.

suadet beatus Iohannes Baptista, dicēs, Facite ergo fructus dignos pœnitentię. Exẽplo beatę Marię Magdalenę de qua beatus Gregorius in quadam Homilia sic dicit, Quot habuit in se Maria oblectamenta, tot de se inuenit holocausta. Cõuertit ad numerum uirtutum numerum criminum, ut totum inseruiret deo in pœnitentia, quod ex se contempserat deum in culpa.

De emolimentis pœnitentię.

Cap. III.

Emolumenta pœnitentię

Hier. 18

Circa quartum principale notandum est, quod quatuor sunt pœnitentię emolumenta. Nam per pœnitentiam Christum nobis reconciliamus, angelos legitimamus, animas nras imo nosmetipsos reformamus, & demones confutamus. Dico ergo primo, quod per pœnitentiam Christum nobis reconciliamus. Vnde Hieremias Si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Ecce mirabilis modus reconciliationis tanti domini, qui uult quasi ad paria iudicari cum homine seruo suo. Vnde ad modum hominis loquitur de seipso dicens, Si homo uult pœnitere de peccato suo, ipse etiam uult pœnitere de malo quod cogitauit ut faceret ei, uult ad modum pœnitentis se habere. Sic & nobiles impatores pulchrũ uindictę genus re-

putauerunt ignoscere, & noxijs poenitentibus con-
cedere ueniam post reatum, sicut dicit Petrus de
uineis in quadam epistola. Secundo angelos legiti-
camus. Iuxta illud Lucę, Gaudium erit corā an-
gelis dei super uno peccatore poenitentiam agen-
te. Legimus 3. Regum 6. Quod Salomō fecit an-
gelos fieri in propiciatorio templi, de quibus quatu-
or ibi legimus. Fuerunt enim illę imagines de li-
gnis oliuarum, secundo habuerunt alas extensas,
tertio habebant pedes obliquos & eleuatos et ad
ambulandum paratos, quarto peruersis uultibus
mutuo se respiciebant. Primo ergo fuerunt isti no-
ui angeli Salomonis de oliua syluarum. Anti-
quus enim fuerunt ferrei propter incompassionē
& duritiam, quia hominibus non compatiebantur
nunc autem sunt de lignis oliuarū, quia nobis mi-
sericordes & pijs facti sunt. Primi habebant alas
dimissas, quia inuite & cum difficultate ad homi-
nes ueniebant, sed quia modo cito ad nos ueniunt
ideo alas expansas habent. Olim laudabant deum
soli, sed modo in laudando hominibus se sociant.
Olim naturam nostram quasi infirmam despicie-
bant, modo uidentes eam in Christo exaltatam in
stuporem & admirationem conuertuntur. Vnde
se mutuo respicere dicuntur, quia de inuouatione
naturę nostrę specialiter admirantur. Et nota, quod
dixit poenitentiam agente, & non dixit poeniten-
tiam cogitante, quę est poenitentia procrastinans.

Secundū
Luc. 14.

SPECVLVM.

etiam, nec dicit poenitentiam docente & non faciente, q̄ est poenitentia uerborum predicatorum, nec dicit poenitentiam ostendente, q̄ est poenitentia hypocritarum & simulatorum, sed poenitentiam agente, q̄ est poenitentia deuotorum. Gaudent ergo angeli de poenitentia peccatoris. Primo q̄a uident suę custodię commissum tam gloriosum fructum consecutum, sicut medicus gaudet, quando uidet suę cure commissum reparatum & consuetę ualitudini restitutum. Secundo q̄a uident ex peccatoribus conuersis suum adimpleri numerum. Tertio, q̄a uident ad laudandum deũ se tale habere consortium. Igitur per nostram poenitentiam angelos letificamus. Tertio nosmet ipsos per poenitentiam reformamus. Sicut enim docet Boethius q̄rto de consola. Homo secundũ uaria uicia q̄bus indulget, in naturam bestiarum transformatur, sicut inquietus in lingua comparatur cani, insidiator callidus uulpi, acediosus asino, luxuriosus hirco, & sic de alijs. Ratio huiusmodi est, q̄a anima hoĩs est sicut cera mollis. Cera enim calefacta & mollificata recipit effigiem illius rei cui applicatur. Vnde si applicetur sigillo cui impressa est figura leonis, induet cera effigiem leonis, si applicetur sigillo cui insculpta est forma lupi uel uulpis, cera cõsimilem induet figuram. Isto modo, anima rerum, q̄bus se per amorem applicat, effigiem induit, & in illas se transformat. Vnde dicit uenerabilis Hugo in lib. de arra anime, q̄

Nra poenitentia angelos letificat.

ea uis est amoris ut talem se esse necesse sit, quale est id qd amas, & quod tibi per affectum coniungis, necesse est ut in ipsius similitudinem dilectionis societate transformeris. Figuram de hoc habemus apud Danielem. Quod Nabuchodonosor propter culpam suam ab hominibus est eiectus & foenum ut bos comedit, sed postea recuperavit penitens quod amiserat. Sed notandum, qd penitentia hominis reformatiua tres habere debet conditiones, uidelicet integritatem, taciturnitatem, diuturnitatem. Quae quidem conditiones per tres litteras huius dictionis homo designantur. Huero non litera, sed aspirationis nota secundum Priscianum. Per primum enim o, signatur integritas penitentiae. Integrum enim est quod plenum est & circumulare, & circularis figura perfectissima & plenissima est, & circulus inter figuras super ficilias. Perfectissima figura est, quia non est possibile, qd aliquid addatur in linea circulari omnino secundum Aristotelem primo caeli. Penitentia igitur debet esse perfecta & integra, ut uidelicet omnis pars corporis, per quam homo peccauit, puniatur. Sic etiam sicut quilibet peccauit uidelicet lingua pro multiloquio puniatur orationibus, pedes peregrinationibus, uenter ieiunijs. Per secundam litteram, scilicet m, designatur taciturnitas, quae ad penitentiam requiritur, ne fiat pompa uel ostentatione, Et bene m signat taciturnitatem, quia illa sola inter alias litteras potest proferri labijs clausis

Daniel. 4

SPECVLVM.

& labijs suauiter imprimitur. Tertia litera est o
 & signat diurnitatem siue finalem perseueran-
 tiam, quia in alphabeto græco est o litera finalis.
 Pœnitentia autē si perfecta est usq̄a d̄ finem esse
 debet, & talis hominem reformat de bestiali natu-
 ra ad humanam, non tamen sine aspirationis no-
 ta, quia nisi spiritus sancti gratia per suam beni-
 gnitatem hominem moueat, salubrem pœniten-
 tiam non attentat. Iuxta dictum Apostoli ad Ro-
 manos. Ignoras quoniam benignitas dei ad pœni-
 tentiam adducit. Quartum emolumentum pœ-
 nitentię est q̄ per eam demones confutamus. Ve-
 hementer enim confunduntur, quādo eorum pro-
 dimus consilium, quando eorum euadimus carce-
 rem, quia propter hoc a suis principibus grauis
 affliguntur, sicut custodes carcerum pro euasione
 incarcerationum puniuntur. Valde ergo agitantur
 inuidia, quādo uidēt nos eis prius similes per pec-
 catum iterum esse reformatos atq̄ restitutos per
 pœnitentię sacramentum, q̄ nullo modo eis con-
 ceditur. Vnde de hominibus signanter dicitur pri-
 mę Petri. 3. Non tardat deus promissis, sed patie-
 ter agit propter uos nolens aliquem perire sed ad
 pœnitentiam reuertī. Pœnite mini ergo & conuer-
 timini ut deleātur peccata uestra. Actuum tertio.
 Quoniam autem de necessitate uerę pœnitentię
 requiritur spes uenie. Sciendum, quod secundum
 sanctum Bernardum in sermone, spes humana in

Rom. 2

Quartum emolumentum

deum per considerationem triplicem stabilitur.

Tria, inquit, considero, in quibus tota mea spes consistit, videlicet charitatem adoptionis, ueritatē promissionis, potestatem redditionis. Primo enim debet homines mouere ad spei confidentiā, & deus eos adoprauit in filios, & patrem eorum constituit semetipsum. Vnde beatus Bernardus super orationem dominicam: Mibi, inquit, dicatur oratio, cuius principium dulce nomine patrono sequētiū petitionum obtinendarum prestat fiduciā. Et glosa Matthei, sexto, super hoc uerbo pater. In hoc datur fiducia quid negabit filiis, qui iam dedit quod pater est. Exemplum de filio prodigo. Vbi criminofus filius ad patrem rediens, tum amplexibus & osculis conuiujs & melodijs a patre recipitur. Vnde ad Romanos dicitur, Stamus & gloriamur in spe glorię filiorū dei. Secundo debet homines mouere ad spei confidentiam, ueritas promissionis. Deus enim est qui mentiri non potest qui nobis ueniam pollicetur, & gloriam per totam scripturam sacram, quam habemus a deo sicut quoddam obligatorium maxime securitatis. Vnde scribit Apostolus ad Romanos. Per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus. Et in psalmo. Memor esto uerbi tui seruo tuo, in quo spem dedisti. Tertio creat in nobis spem, potestas redditionis, non enim impotēs est, sed omnipotens ad cōplendū pmissa, & ideo

Luc. 15.

Rom. 15

SPECVLVM

- Ecci. 2:** confundi non possumus. Iuxta illud Ecclesiastici, Respicite filij nationes hominum, quia nullus sperauit in domino & confusus est, permansit in mandatis eius & derelictus est. Vnde dicit Apostolus ad Romanos. Spes uero non confundit. Et in psal.
- Roma. 3** In te domine speraui, non confundar in eternum. Debet igitur spes nostra esse sicut ancora firmitatis, ne a fluctibus moueamur, sicut mola ueritatis, ne indebite conteramur, & sicut galea securitatis, ne ab hoste ledamur. De primo scribitur ad
- Heb. 6.** Hebræos, Confugiamus ad tenendam propositam spem, quam sicut ancoram habemus anime tutam & firmam. De secundo dicit glosa super illud Deuteronomi iuicesimo quarto. Non accipies loco pignoris inferiorem & superiorem molam. Superior & inferior mola sunt spes & timor. Spes ad alta subuehit, timor ad inferius premit. Vna mola sine altera inutiliter habetur. In peccatore igitur semper debent spes & formido coniungi, & incassum misericordiam sperat si iustitiam non timeat, & incassum metuit quod non confidit. Ligno igitur pignoris, mola inferior aut superior non tollatur, quia qui predicat peccatori, tanta dispensatione disponere predicationem debet, ne relicta spe timorem subtrahat uel subtracta spe timorem relinquat. Est igitur spes sicut mola superior, que cor eleuat & sustinet in correctione debita pro peccatis, & timor iustitię, mola inferior que conterit & comprimit, ne cor exaltetur nimis. Iuxta illud

psal. Ab altitudine diei timebo. Tertio spes nostra est sicut galea securitatis, ne ab hoste ledamur. Homo enim priuatus galea per desperationem omni uulnere tentationis occiditur, eo quod caput habet inermis. Iuxta illud Hieremie, Desperauimus post cogitationes nostras ibimus & unusquisque prauitatem cordis sui mali faciemus. Nos autem non sic faciamus, sed uadamus ad istam galeam contineu induamus. Iuxta illud Apostoli ad Thessalonicenses. Nos autem qui diei sumus, sobrii simus, induti Ioricam fidei & charitatis, & galeam spem salutis. Item notandum, quod deus sic in natura prouidit communiter, quod & clementia & potentia, fortitudo & mansuetudo naturaliter coniunguntur, & ubi plus est fortitudinis, & ibi plus etiam mansuetudinis & clementie reperitur. Exemplum de leone, qui est fortissimus bestiarum, & tamen clementissimus. Vnde Solinus de mirabilibus mundi leonum clementie indicia multa sunt. Parcunt prostratis, in uiros potius quam in feminas desequiunt, infantes non nisi magna fame perimunt, nec a misericordia separantur. Hec Solinus. Vnde metricè dicitur,

Parcere prostratis scit nobilis ira leonis.

Et per oppositum, Deus crudelia animalia potestate priuauit. Vñ inter canes minimi canes sunt maxime cholericis, & quo minus possunt uiribus eo magis abundant latratibus. Christus autem more leonis quibuscumque se prosternentibus per pœ-

Hier. 18

Thessa. 5

SPECVLVM

uitētiā clementem se exhibet. In uiros potius q̄
in fœminas, hoc est in peccantem ex malicia poti
us q̄ in peccantes ex passione se uindicat, & infan
tes. i. innocentes non nisi magna fame .i. magno
amore salutis eorum in p̄senti flagellat. Iuxta il
lud Apoc. 3. Ego quos amo arguo & castigo.

Capitulum VI.

Item dictum est superius, q̄ ad ueram pœnitē
tiam requiritur examinatio conscientię. Id
circo notandū est, q̄ conscientia hominis mul
tiplicem actum habet. Est enim conscientia ac
cusatrix prauę transgressionis, reuelatrix nostrę
depressionis, conuersatrix bonę possessionis, uindi
catrix fractę professionis. Primo ergo conscien
tia hominis est accusatrix suę transgressionis. Sic
ut em̄ puero datur dica, in qua defectus sui signā
tur ut postea uerberetur, & nullo modo licet sibi
abijcere dicam suā, q̄a per eam accusatur, ita cui
libet homini alligatur conscientia, in qua oīa p̄ctā
sua norantur, ut secundum eam accusetur in iudi
cio. Iuxta dictum Apostoli ad Roma. Testimo
nium reddente illis conscientia ipsorum & inter se
inuicem cogitationum accusantium aut etiā defen
dentium, in die cum iudicabit deus occulta homi
num, & ideo istam accusatricem conscientia ma
xime timere debemus, dicente Seneca: Conscium
p̄ctōrum tuorum non magis timueris, q̄ te ipsum
Alienum em̄ potes effugere, te nunq̄. Item, Medi/

Rom. 2.

In lib. de
moribus

*Conscientia inuicem
accusat*

70

tandum magis conscientiam q̄ famam attēde, fal
 li sepe potest fama, conscientia nunq̄. Sicut enim
 charitativus accusator primo monet personā ad
 partem & eam p̄munit de suis defectibus, et si se
 correxerit culpam celat: si vero se corrigere con-
 tempserit, eā publice in iudicio proclamatur, ita cō-
 scientia nostra in p̄senti quasi nos corripit & rep̄-
 hendit occulte, sed si nos non correxerimus, in fu-
 turo iudicio publice proclamabit. Iuxta illud Le-
 uitici, Si conscius est nisi indicauerit portabit iniq̄-
 ritatem suam. Secunda conscientia hominis est reue-
 latrix suę de p̄ssionis. In omni enim de p̄ssione uel
 tribulatione terrena singularis consolatio est bo-
 na conscientia. Iuxta dictum Apostoli primę ad
 Cor. Gloria nostra est conscientia nostra. Vnde
 beatus Ambrosius in libro de officijs dicit sic, Be-
 ne sibi conscius falsis non debet moueri conuicijs,
 nec estimare plus ponderis in alieno conuicio q̄ in
 suę conscientię testimonio. Et beatus Gregorius
 super Ezechielem homilia. 9. dicit sic, Quid pro-
 dest homini si omnes laudant, & conscientia ac-
 cusat? Aut quid obest si omnes derogent & sola
 cōscientia defendat? Idem Augustinus in quadam
 epistola & ponitur in canone. 1. 1. q. ca. 3. senti, lo-
 quens ad Manicheum dicit sic, Senti de Augusti-
 no, q̄cquid libet, dum sola me in oculis dei consci-
 entia non accuset. Et capitulo sequenti habetur,
 qualiter Constantius Mediolanensis Episcopus
 a quibusdam malignis infamatus erat, de qui-

Leuit. 5.

20

1. Cor. 1

Tij

SPECVLVM

busdam criminibus, propter quod pretermittēbat
 populo predicare ueritatem. Et quia illa crimina
 nec probari poterant nec uerissima fuerant, scri-
 bit sibi papa Gregorius, quod ad propriam conscien-
 tiam redeat, & inde consolatus populo non sub-
 trahat quod ei utilia esse cognoscat, dicit sic: Quem
 (inquit) conscientia defendit, liber est inter accusa-
 tores, & liber sine accusatione esse non potest si
 sola que interius addicit conscientia accuset. De
 hoc etiam beatus Augustinus notabiliter loqui-
 tur super psalmo uicesimo octauo, & similiter po-
 nitur in canone. 2. q. 3. cap. custodi. Custodi, inquit
 intus innocentiam tuam ubi nemo opprimit cau-
 sam tuam, preualebit in te falsum testimonium,
 sed apud homines nunquam apud deum ualebit ubi
 causa tua dicenda est, quando deus erit iudex al-
 lius testis quam conscientia tua non erit, inter iudicem
 & conscientiam tuam noli timere nisi causam tu-
 am. Hec Augustinus. Tertio conscientia hominis
 est conseruatric bonę possessionis. Vnde dicit be-
 atus Bernardus, Sanum uas conscientia & seruan-
 dis secretis idoneum, nullis patens insidijs, nullis ui-
 olentis cedens, utpote nec manu, nec oculis, accessi-
 bilis, quicquid ibi posuero securus sum, seruabit
 uiuo defunctoque restituet, quocumque uadam ipsa
 erit mecum, secum ferens depositum quod conser-
 uandum accepit, ubique gloria uel confusio inui-
 tabilis pro qualitate depositi. Hec Bernar. Est igitur
 conseruatric bonę possessionis. Est enim bona con-

Augusti,

3

scientia sicut q̄dam charta, in qua merita nostra describuntur per quam assecuramur de p̄mio paradisi. Iuxta dictum Apostoli ad Cor. dicentis, Finis autem p̄cepti est charitas de corde puro & cōscientia bona. Finis autem p̄cepti potest dici p̄m̄ium debitum, siue merces debita pro p̄cepto bene seruato, habens charta m̄ bona m̄, per quā occupatus est bonam hereditatem & magnam, si eā diligenter obseruat, & maxime p̄cauet, ne a tineis uel uermibus consumatur. Moraliter loquendo charta per quam uitam egelestem uendicaturus est conscientia bona per charitatem informata scripta tota plena hominis meritis, & ideo seruari debet a tineis et uermibus. Hoc autem fit dupliciter Vno modo si frequenter tractetur respiciatur & regatur. Alio modo si perliniat cedria q̄ est gummi cedri. Dicit Isidorus 14. Ethic. ca. 7. de cedro, Quod resina quā habet q̄ cedria dicitur, q̄ in obseruandis libris adeo est utilis, ut plinini ex ea nec tineas patiantur, nec tempore consenscant. Isti duplici modo si chartam conscientie nostre a corruptione seruare uelimus, primo oportet, q̄ frequenter eam tractemus et respiciamus facta nostra, dicta & cogitationes nostras diligenter discutiendo, & ea etiam ab omni puluere cuiuscunq; sordis peccati perfecte detergamus, quantum nobis fuerit possibile, ut nec uenialia incōfessa dimittamus, exemplo Pauli apost. q̄ dicebat, Studeo sine offenculo cōscientiā habere ad deū & ad hoīes semper

Act. 24.

SPECVLVM

Studium, secundum q̄ dicit Tullius, est uehementi
 animi applicatio ad aliqd̄ agendum cum summa
 uoluntate & reuerentia. Maxima animi applica-
 tio regitur ad discutiendum & discernendū, quō
 sit pure confitendum de pct̄is. Et ideo merito di-
 cit Apost. Non leuiter & perfunctorie dicendo cō-
 scientiam, sed loquitur dicendo, studeo conscientiā
 habere & hoc sine offendiculo, ut nec etiam minu-
 ta pct̄a uenialia q̄ contingūt, negligantur. Secun-
 do debemus istam chartam perlinire cedria, q̄ est
 resina cedri. i. de sanguine crucis Christi debemus
 frequenter meditari. Cedrus namq̄ fuit pes crucis
 Christi ad literā, & sic per synecdochen pro cru-
 ce supponere potest. Hęc autem meditatio, uer-
 mes. i. remorsus pct̄ōrum extirpabit omnino di-
 cente Apost. ad Heb. 9. Sanguis Christi emunda-
 bit conscientiam nostram ab operibus mortuis.
 Et sicut idem est perdere talem charitatē & per-
 dere hereditatem illam, ita idem est perdere consci-
 entiam & perdere uitam futuram siue uitam eter-
 nam. Et ideo illi qui se depingunt ad famę clarita-
 tem & non ad conscientię ueritatem perdent fi-
 naliter cęlestem hereditatem. Contra quos loquitur
 Seneca in libello suo de moribus. Pleriq̄ fa-
 mam, conscientiam pauci uerentur. Quarto bona
 cōscientia est uindictrix fractę professionis. Oēs
 enim Christiana professione censetur, & ideo q̄-
 tiens istā professionem infringimus, cōsc̄ētia n̄ra
 non solū accusat, imo uindicat mordēdo & pur-
 gēdo, iuxta illud Pro. 15. Est q̄promittit & q̄

gladio pungitur cōscientia, etiam q̄ promittit & non implet talis q̄ si gladio pungitur in cōsciētia In baptismali professione sigillatur imago dei in cōsciētia hominis per uirtutem & gratiam que tunc infunditur, etiam paruulis usu carentibus rationis, & iste est denarius quem Christus semper exigit pro tributo propter quem confiteri debemus nos esse seruos suos. Vnde Chrysoſt. super illud Matthei, Reddite q̄ sunt Cęsaris Cęsari, & que sunt dei deo, dicit sic, Si numisma Cęsarum, numisma dei homo. In solidis uidetur Cęsar, in hominibus autem deus cognoscitur, ideo diuitias nostras Cęsari dare, deo autē cōscientię nostre solam innocētiā oportet reseruare. Sed istis temporibus habent nonnulli cōsciētiā quadrupliciter defectiuam. Habent enim q̄dam cōsciētiā dilatātā, q̄dā cōsciētiā infirmatā, q̄dā cōsciētiā perturbatā & q̄dā cōsciētiā cauteriatam. Primo q̄dē inueniunt nonnulli q̄rū cōsciētia est nimis dilatata, q̄ nunq̄ pōderāt nisi grossiora pctā, q̄rū cōsciētia est sicut rete habēs lata foramina ubi nō cōphendunt nisi pisces maiores sed minores semp̄ euadunt. Tales nō pōderant ociosa iuramēta, imo nec mēdosa piuria uisi forte corā iudice sup̄ librum. Mēdacia nullius momēti sunt etiā si cedant in diffamationē proximi, furtū nō est magni pōderis, si sit de bonis pauperū monasteriorum uel ecclesiarum uel etiā alicuius cōmunitatatis, sed tantūmodo si sit principū, uel de bonis

Mat. 23

SPECVLVM

- principum uel magnorum dominorum, etiam si fiat de bonis personalibus, furtum conscientia alii quando remordet quando persona timetur, sed si sit de bonis coitatis non remordet nec remanet in conscientijs quorundam, ut peccatum alicuius ponderis qui nimis dilatant conscientias suas dicentes, illud Genesis: Non est in cōscientijs nostris q̄dam scilicet pecuniā posuerit in marsupijs nostris.
- Gen. 44.** Alij sunt etiam q̄ habent conscientiam satis infirmam per oppositum. Qui non solū magna peccata sed etiam magna ponderant, non sicut deberent, sed plus iusto & q̄ non sunt peccata iudicant esse peccata. Et ista conscientia frequenter a diabolo temptatione diaboli prouenit, q̄ sic inducit homines ad perplexitatem peccandi, & qcq̄d fit contra conscientiam etiam si sit erronea edificat ad gehennam.
- 1. co. 10** Et hec est infirma conscientia quam Apost. prohibet, dicens, Omne quod in macello uenit manducate nihil interrogantes propter conscientiam. Et Percutientes conscientiam eorū infirmam in Christo peccatis. Et tales uisi sunt frequenter tentatione cessante habuisse conscientias nimis largas.
- 1. Cor. 8** Tertio inueniuntur & sunt nonnulli q̄ conscientiam perturbatam habent q̄ propter commissa desperant. Contra quos beatus Bernardus sup. can. tica sermone quadragesimo secundo: Quid efficacius ad curandum conscientie uulnera, aut ad purgandum aciem mentis, q̄ Christi uulnerum sedula meditatio. Et idem. Turbabor sed non perturbor.

habebor, quia uulnere domini recordabor. De ista
 conscientia dicitur in litera: Semper presumit seua,
 perturbata conscientia. Quarto sunt quidam qui ha-
 bent conscientiam conturbatam & hi ponderant
 parua, sed de magnis nihil curant, & tales fuerunt
 Pharisei decimantes mentham & rutam & omne
 holus, & grauiora legis pretermittunt, prout scri-
 bitur. Et hi sunt hypocrite de quibus prophetiza-
 uit apostolus. Quod in nouissimis temporibus di-
 scedent quidam a fide, attendentes spiritibus erro-
 ris & doctrinis demoniorum in hypocritis loquē-
 tium mendacium & cauteriatam habentium su-
 am conscientiam. Istam ergo quadruplicem con-
 scientiam deponentes faciamus sicut scribit Apo-
 stolus. Accedamus cum uero corde in plenitudi-
 ne fidei aspersi corda a conscientia mala, id est pur-
 gati ab omnibus peccatis & specialiter mortali-
 bus, quod habet fieri per sacramentum poenitentiae,
 si fuerit aliquis lapsus in aliquod uel in aliqua. Un-
 de moueo istam questionem. Vtrum omnia pecca-
 ta mortalia per poenitentiam auferantur. Et ar-
 guitur quod non. Nam dicit Apostolus. Quod Esau
 non inuenit locum uenie et benedictionis per poeni-
 tentiam, quamuis cum lachrymis inqussisset eam. Et
 secundo Machabeorum dicitur de Antiocho. Ora-
 bat scelestus ille dominum a quo non erat misericor-
 diam consecuturus. Non ergo uidetur quod per poeni-
 tentiam omnia peccata tollantur. In contrarium
 arguitur per illud quod scribitur Ezechie. 18. Quacu-

Matt. 23
 1. Ti. 4.

Heb. 10.

Heb. 12.

SPECVLVM

Que hora ingemuerit peccator uiuo ego dicit dñs
 omnium iniquitatem eius non recordabor amplius
 Pro respōsione dico, q̄ ad hoc q̄ aliqd̄ pct̄m̄ per
 poenitentiam tolli non possit, posset contingere du
 pliciter. Vno modo q̄a aliquis de pct̄o poenitere
 non posset nec delere pct̄m̄, et hoc primo q̄dē mo
 do non possunt deleri pct̄a demonum & etiā ho
 minum damnatorum, q̄a affectus eorum sunt in
 malo confirmati, ita q̄ nō pōt eis displicere pct̄m̄
 inquantū est culpa, sed solum displicet eis inquan
 tum poena quam patiuntur, ratiōe cuius aliquam
 poenitentiam sed infructuosam habent. Iuxta il
 lud Sapientię quinto de ipsis damnatis. Poeniten
 tiam agentes & p̄ angustia spiritus gemētes. Vñ
 talis poenitentia non est cum spe uenig, sed cū de
 speratione. Talis autem non potest esse pct̄m̄ uia
 toris hominis cuius liberum arbitrium flexibile
 est ad bonum & ad malum Vnde dicere, q̄ aliqd̄
 pct̄m̄ sit in hac uita de q̄ aliquis poenitere non pos
 sit, erroneum est. Primo q̄dem q̄a per hoc tollere
 tur libertas arbitrij. Secundo q̄a derogaretur uir
 tuti gratię per quā moueri potest cuiuscunq̄ pct̄o
 ris cor ad poenitendum. Iuxta illud, Cor regis in
 manu dei & q̄cūq̄ uoluerit uertet illud. Quod au
 tem illud secundo modo nō possit per ueram poe
 nitentiam aliqd̄ pct̄m̄ remitti est etiam erroneū.
 Primo q̄dem q̄a repugnat diuine misericordię,
 de qua dicitur. Quod benignus & misericors est,
 & multę misericordię & p̄stabilis super malitia

Pro: 21.

Iohc. 2

vinceretur quodammodo deus ab homine, si homo peccatum uellet deleri quod deus deleri non uellet. Secundo quia hoc derogaret uirtuti passionis Christi, per quam poenitentia operatur, sicut & cetera sacramenta cum scriptum sit, Quod ipse est propiciatio pro peccatis nostris & non solum pro nostris, sed etiam totius mundi. Vnde dicendum simpliciter, quod omne peccatum in hac uita per poenitentiam deleri potest. Ad rationem in contrarium dicendum, quod Esau non uere poenituit, quod patet ex hoc quod dixit, Veniet dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Similiter etiam nec Antiochus uere poenituit, dolebat enim de culpa preterita non propter offensam, sed propter infirmitatem corporalem quam patiebatur.

1. Ioh. 2.

Contra uoluptates carnales. Ca. VII.

Quia etiam dictum est superius quod delectatio prehabita in peccato impedit ueram poenitentiam. Idcirco contra ipsam delectationem carnalem modicum in presenti tracta-

tulo scripturus accipio mihi pro fundamento uerba sapientissimi Salomonis qui ait, Dixi in corde meo, uadam & affluam delicijs, & fruam bonis, Et uidi quod hoc quod esset uanitas. Risumque reputaui errorem & gaudio dixi, Quid frustra decipis? Ait ergo. Dixi in corde meo, id est apud me disposui. Vadam & affluam delicijs. dicit uadam, quia malorum est abire, bonorum uenire. Iuxta illud, Venite benedicti patris mei percipite regnum &c. Et hoc a Chri-

Ecccl. 2.

Mat. 25

SPECVLVM

sto dicetur bonis & electis. Malis uero & repro-
 bis diciturus est, Ite maledicti in ignem eternum,
 q̄ paratus est diabolo & angelis eius. Dicit ergo
 uadam et affluam delicijs carnalibus, scilicet in q̄
 bus uiuendo quis mortuus est spiritualiter, & fru-
 ar bonis supple presentibus. De qua abusuua frui-
 tione dicitur Sapientie. 5. Venite fruamur bonis
 que sunt, & utamur creatura tanquam in iuuen-
 tute celeriter. Et Prouerbiorū. 6. Veni fruamur
 cupitis ample xibus. Et subiungit uanitatem dices
 Et uidi qd hoc quoq; esset uanitas, q̄a scilicet non
 reficit sed deficit. De primo beatus Hieronymus
 ait. Iniquitas famem parit, nō satietatem. De secun-
 do. Transferunt hec omnia uelut umbra. Segur.
 Risumq; reputaui errorem .i. considerans risum
 huius mundi q̄ homines seducit reputaui errorem
 & dixi gaudio, .i. gaudenti dixi. Quid frustra deci-
 peris. Sciendum q̄ gaudium est interior mentis le-
 titia, risus exterior dissolutio inepta. Risus error
 reputari debet q̄a latentem dolorem admixtum
 habet & in fine affligit. Iuxta illud. Risus dolore
 miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat. Et
 Risus uester in luctum uertetur & gaudiū in moe-
 rorē. Vñ dñs, Vē uobis q̄ ridetis nunc q̄a lugebi-
 tis & flebitis. Gaudiū decipit q̄a cito deficit. Vñ
 Laus impiorū breuis est et gaudium hypocrite ad
 instar puncti. Et Iob. 21. de talibus dicitur, Te-
 nent tympanū & citharam, & gaudent ad soni-
 tū organi, ducūt in bonis dies suos & in pūcto ad

Sapient. 6

Pro. 24.

Iacob. 4.

Luce. 6.

Iob. 20.

inferna descendunt. Circa hanc materiam, scilicet carnalis & secularis uoluptatis, notanda sunt ipsius plures prauæ conditiones propter quas merito abiicienda & despicienda est. Prima praua conditio ipsius carnalis uoluptatis est, quia nociua est ipsi corpori. Vnde Chrysostr. Nihil ita nociuum est & inimicum corpori ut uoluptas. Nihil enim ita corpus rescindit & suffodit. i. corrumpit, eo quod ex forti fit debile, ex sano egrotum, ex agili graue, ex formoso deforme, ex iuueni ueterosum. Vnde & Horatius: Sperne uoluptates, nec empta dolore uoluptas. Secunda quia occidit animam. Vnde Apostolus: Si secundum carnem uixeritis, moriemini. Item: Vidua uiuens in delicijs mortua est. Hæc uisua signat animam peccatricem, quæ Christum maritum per uoluptates carnis perdidit. Quapropter Platon dicere solet: Nullam capitaliorem pestem à natura daram quam uoluptatem, qua homines capiuntur ut pisces.

Terrio ueritatem intelligere non permittit. Vnde Hierony. Nihil adeo obruit intellectum uel intelligentiam, ut comessatio & ebrietas. Idem: Pinguis uenter nihil tenue, nihil celeste cogitare potest. Et ideo dicitur Osee 4. Fornicatio & ebrietas auferunt cor. Optima idcirco est Diogenis sententia, neminem posse sapientiam operam dare, si mensæ abundantiam cogitauerit. Quarto uoluptas carnalis inducit super hominem in quo est odium dei. Vnde Apostolus dicit: Qui in carne sunt deo placere non possunt. Vnde Hierony. super illud Psal. Odisti obseruantes uanitates superuacue. Illos diligit dominus qui dilectionis eius suauitatem mundanis & carnalibus delectationibus prætulerunt. Illos odit uero, qui amore eius amore seculi prætulerunt. Illos odit qui istam tantummodo uitam presentem amant & celestia contemnunt, sperantes inaniter in prosperitate

*Secularis uoluptas
nec sine d. d.
fina*

22
1. Timot. 32

Insignis Platonis sententia.

3^a

2^a

5°

estate seculi seducente. Quinto carnalis uoluptas hominem in quo est aridū & sterile ois spiritualis boni efficit. Vnde dicitur in euangelio: nisi granū si uimentū cadens in terra mortuum fuerit ipsum solum manet. Hoc est, nisi is qui spiritualis esse desiderat cōcupiscētis carnalibus moriatur, & renūciat copiosum si uicū spiritualium honorū non referet, sed manet sicut concha sine nucleo, & lampas sine oleo, ficus uacua arbor inutilis. Sed heu iam impletū esse uidetur quod Paulus olim prædixit. In nouissimis diebus intrabunt pāpericulosa, erunt homines seiplos amantes: uoluptatū amatores. Oēs enim amplectimur ea quæ cōmodola & delectabilia sunt carni, & dura & aspera refugim⁹. Tu uero charissime siude iuxta regulā tuā carnē edomare abstinentia cibi & potus tūm ualitudo pmittit, ut possis uerus esse monachus. Vnde abbas Macharius dixit. Quicumq; semetipsum necessitatib⁹ subiecit atq; coegerit ipse monachus est. Et secūcū sententiam beati Eusebii: Verus religiosus debet esse neglector quietis, appetitor laboris, fugax uoluptatis, patientis obiectiōnis, impatiens honoris, paup in pecunia, diues in cōsciētia. Sexto uoluptas carnalis facit hominem in quo est, amittere gaudia aterna. Vnde Gregorius: O miser & insanus ille imo plus quam bestia reputandus, qui propter momētaneam carnis delectationem, gaudia relinquit aterna, & perperuæ geennæ flammis se mancipare laborat. Nam secundū sententiā eiusdē. Præsentiā gaudia sequuntur perpetua lamenta. Quia difficile imo impossibile est sicut dicit Hieronymus, ut presentibus quis & futuris si uatur bonus, ut de delicijs ad delicias transeat, ut in terra & in cælo appareat gloriosus. Quāquidem Lazarū beatificat euāgelium in sinu Abrahamæ, & diuitē sepelit

Inferno. Septimo uoluptas hominem in quo est ducit ad mortē insimibilem inferni. Frequenter etiā dunt dulcior & iocundior est hominum uita sua, tunc separata amara mors. Vnde dicit Iob. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Sit igitur nobis austeritas uitæ solacio, quæ uiuentes deo acceptos facit & securissimos morietes. Pauci deliciosi & diuites moriuntur, qui in exitu huius uitæ nō desiderant fuisse pauperissimi. Contra animā quæ se ad mundanas siue carnales uoluptates effundit, e dominus grauius excādescit sui iudicij executoribus dicēs. Quantum exaltauit se & in delicijs fuit, tantum date ei tormenta & luctus. Quoniā secundū magnitudinem & multitudinem deliciarum in mundo, erit magnitudo & multitudo penarū in inferno. Deberent amatores secularium & carnalium deliciarum & qui harū dulcedine illiciuntur attendere, quod in uoluptatibus carnis preterit cito quod delectat & permanet sine fine quod cruciat. Octauo uoluptas est accumulatiua doloris & displicentiæ, quia post uoluptatē semper sequitur penitudo. Vnde Valerius Maximus dicit: Scitum est & scituru dignum Aristotelis quod uoluptatum iniuria obliuioni mandata asseruit & solus exitus recordandos quod omnis uoluptatis finis penitentiā est. Hoc prudēter aduertit Demosthenes philosophus ille famosus, a quo Thais solēnis meretrix de Corintho, centū talēta petijt pro uno concubitu. At ille in cælū suspiciens ait: Non emo tanti penitere, quod tū necessariū foret si tua fruerer uoluptate. Boethius quod dicit: Quid de corporalibus loquar, quoniam appetentiā plena est anxietate, societas uero penitentiā. Et infra metro sequente comparat uoluptatē apri, que eodem loco primo fundit mel sedendo, & infigit aculeū recedendo. Patet ergo quod naturaliter post uoluptatē sequitur penitudo. Nonne uoluptas est obfuscatina de coris

V n

& fa

7°

8°

lib. 4. ca. 9.

Egregiū De
moſthenis
bū ad Thais
idem.

7°

SPECVLVM

& famæ. Exemplum habem⁹ in Solomone, qui quia
 femora sua incuruauit mulieribus, ideo posuit macu-
 lam in gloriam suam, id est, in famam. Hæc macula
 secunda peccati luxuriæ maior est in religiosis quam
 in secularibus. sicut macula esset intollerabilis in fa-
 cie siue in oculo, quæ parum grauaret in alio mem-
 bro. Religiosi autem sunt ut facies siue oculus in spon-
 sa Christi, id est, in ecclesia, propterea ut dicit san-
 ctus Hiero. sancta Paula apud sanctimoniales quas
 regebat, peccatum quod inter seculi homines uel leue
 parabatur uel nihil, hoc in monasterijs grauissimum
 dicebat esse delictum. Et istud probatur per hoc quod
 deus legitur ita grauiter punisse peccata illa quæ in clau-
 stris sunt commissa. Primū claustrum fuit in caelo,
 in quo ipse deus abbas fuit, in quo qui se ipsos in cogi-
 tationibus suis exaltauerunt ambientes gloriam &
 absq; spe uenig damnati sunt in inferno. Et homo qui
 uult alijs preferri, collega eius est qui dicit. Ponam se-
 dem meā in aquilone similis ero altissimo: Et nos cha-
 rissimi exemplo huius caueamus. attractum superbiæ,
 quæ bonorum omnium est inimica, totius pulchritu-
 dinis & uirtutis uermis & tinea. Ecce stella ista matu-
 rina Lucifer qui mane oriebatur, qui præ nimio clari-
 tatis suæ splendore oim intuentium in se oculos con-
 uertebat, in faculam repente conuersa sulphuream te-
 nebris abyssi immergitur. Secundum claustrū fuit in
 terrestri paradiso in quo quæ inobediētes fuerūt de para-
 diso expulsi sunt & morti cū tota sua successiōe dāna-
 ti. Tertiū claustrū fuit in principio ecclesiæ, in quo
 beatus Petrus abbas fuit. In quo quæ proprietarij esse uo-
 luerūt, morte subitanea perierunt. Decimo carnalis
 uoluptas mutat hoēm in bestia. Ecce quā magnū pecca-
 tū est quod de homine facit nō hominē, & hoc facit pec-
 catū luxuriæ.

De ista aut punit
 de claustris quibus

2^m claustrum

3^m claustrum

10°

catū luxuriæ. Vnde Hieronymus. Fugite luxuriā, nam sicut uirginitas hominē æquat angelis iminō plus eū facit quā angelū, ita luxuria hominē plus quā bestificat, & ut ita dicam multo peius bestia eū efficit. Specia- liter tamen luxuria mutat hominē in porcū. Vñ Chry- sosto. Porci sunt qui uitam suam cōuolā libidini & uoluptatibus seculi mancipauerūt: De hoc etiā sic scri- bit philosophorū princeps Aristo. ad Alexandrū ma- gnum ita dicens. O clemens imperator noli te inclina- re ad coitum mulierū, quia coitus est quædā propri- etas porcorum. Quæ ergo tibi gloria si exerceas uiciū irrationabilium bestiarū & actus brutorū, Vñ deci- mo & ultimo uoluptas carnalis spoliat hominē in q̄
 est omnibus bonis & uirtutibus. Vnde Grego. Quæli- bet alia fuerint bona opera, si luxuriæ scelus non ab- luitur immēitate huius criminis obruuntur, quia nil dño gratū fit luxuria maculatā. Item Gregorius. Nul- la sunt cætera si occulta, iudicis oculis castitatis testi- monio non approbantur. Væ ergo illis qui quotidie in dei seruitio se mortificant & nil inde mercedis in uī- ta æterna consequentur, quia sacrificium eorū & ser- uicium immūdicia luxuriæ pollutū fuit. Hæc luxuria est singularissīma filia principis inferni, scilicet Luci- feri & nobilissīma. Vnde dicit q̄ Princeps uirum Israe- litem fornicantē cum filia nobilissīmi principis ma- dianitarum simul cū ipsa interfecit. Princeps Lucifer septem habet filias quæ sunt septem uicia capitalia, sci- licet superbia, auaricia, luxuria, ira, gula, inuidia, ace- dia: has tradidit peccatoribus in coniugium, unus ha- bet unam alias duas, alius omnes. Quanto autem plu- res aliquis habuerit, tanto plus habebit de hæreditate diaboli, id est, de penis inferni. Vnde beatus Greg li. xiiij. moral. pertrahens illud genesis: Pluit dominus

11°
In Moralibus

Num. 29.

SPECVLVM

super Sodomam & Gomorram sulphur & ignem sic dicit. Quid in sulphure, nisi fetor carnis. Et quid per ignem nisi ardor desiderij carnalis exprimitur. Cum ergo habitantium Sodomis uel Gomorra carnis scelerata decreuisset dominus punire, in ipsa qualitate ultionis notauit maculam criminis. Sulphur quippe fetorem habet, ignis ardorem. Quia itaq; ad peruersa desideria ex carnis fetore arserant, dignum fuit ut simul sulphure & igne perirent, quatinus ex iusta poena discerent ex iniusto desiderio quid fecissent. Nam per quæ quis peccat in hoc mundo per hæc punietur & in inferno.

Explicit speculum poenitentiae.

Incipit speculum agonizantis peccatoris.

Hea heu & plusquam heu me miserum & infelicem peccatorem, qui tot in angustiis & calamitatibus corporis & spūs, me solum reperio & omni humano suffragio destitutum. Nec est ulla creatura sub sole à qua audiam aut credam dolorum meorum quaecumq; sperare reuelamen, attenta calamitate quam in presentiarum perpetior. Parentes siquidem & amici mei carnales, quibus maxime confidebam, idem ipsi per quandam fictam & occultam traditionis speciem, in uanitatibus & ludis ineptis me deduxerunt, & induxerunt in locum horroris & laqueum mortis, quæ me nunc obsidet & inuadit, scilicet nec me præuidere docuerunt pñtes horrendas miserias, quibus heu nunc totus inuoluor tam corpore quam anima. Insuper & in prædictum laqueum mortis cum eisdem cognatis dietim labebar nec attendebam. Væ uæ mihi misero peccatori quod dum plena incolumitate fruebar, has terribiles angustias & intolerabiles cruciatus non præcogitauī, qui omni mortali carna-

tali creature præsertim homini peccatori inevitabili
 ter eueniunt, dum mors in toribus est agonizat uel
 ti heu modo patentur experior. Vtiq; hæc merito per
 cogitasse debueram, nisi mundus & diabolus cordis
 oculum errorum tenebris obtuicassent, immo acrius
 prorsus excæcassent. Si quidem dā adhuc sanus essem
 et in prosperis mundi totus efflorem, mortā semper
 metuebam, & uir absq; horrore mortis mentionē au-
 dire poterā, scilicet nec quempiam morientem uidere
 poteram aut imaginare sine dolore & tremore cordis.
 Sed heu nunc quasi proditorie inuadit & circumual-
 lor a morte, nec ullum usq; quaq; patet dissugium, quā
 nimio tot miseris undiq; circumuallatus tuam, quod
 præter eas nil aliud cogitare possum aut aliis inten-
 dere. Nihilominus salubre nimis mihi foret & oportu-
 num saluti anime meæ uacare quam timeo post bre-
 ue temporis interuallum ad infernalem descensuram
 mansionem, cuius horrendam memoriam saltem uni
 us horæ morala nunquam hucusq; in mente habui:
 putans me tempestiue satis id faciurum dum mors
 adesset, finemq; uitæ propinquare perspicerem. Sunt
 ecce me grauitur errasse euidenter perpendo, cernens
 me doloribus, pauore, & angoribus, ira circumseptū,
 quod ad salutaria quæq; intendere mihi non uacat
 aut delectat, quinimo luce clarior experior quod post
 ludum amissum nil restat quam ut uadetur. Heu me
 miserum & infelicem, quod præciosum temporis ob-
 animæ salutem procurandam mihi diuinitus collati,
 tam ineptè tam uane tam inuuliter erpendi, et ad ua-
 nitates cunctaq; salutem meam nocua, eodem quotidie
 abusus sum, dei sanctiq; matris ecclesiæ præcepta, et
 monita prorsus paruipendens, atque pro nihilo du-
 cēs uota frangēs penitentiā refugiēs, pmissa solucere
 dū curās & omnia uicta ppetrās. Quāobrem ab immortalī
 V iij uerme

SPECVLVM

verme propriæ conscientia tam acriter intus corro-
 dor & cōmanducor, q̄ dolor ille omni dolore sæuior
 sua acerbitate sufficiens esset animā à corpore sano ui-
 olenter auellere, sed & p̄ pauore corū quæ p̄dixi, ani-
 ma adhuc in corpore remanere gestit, sed frustra spe-
 sua necessario Christū deserere cōpelleitur. Heu heu q̄
 tum à uia salutari quæ ducit ad uitā aberrauī, quan-
 nimis angustā fore considero, latā autē & spatiofam à
 multis frequentatā, quæ ad interitū tendit & in bara-
 trum damnationis p̄cipitat, hucusq; sum secutus. Vt
 nam daretur mihi saltem unica dies t̄pis hoīm, qui il-
 lud uanè consumunt & inutiliter: deperdunt enim p̄
 culdubio mora semota, corde puro & conscientia nō
 ficta de p̄teritis delictis ueraciter p̄nitere, & iterum
 p̄nitenda non cōmittere. Sed uideor mihi taliter ad
 hæc ab alijs responderi. Quod sicut ad regimen dom̄
 solus denarius argenteus parū conferret ei, qui cum
 mille aureis illā regere nō potuit: pariformiter parū
 ad salutē procurandū mihi prodesset unica dies p̄ni-
 tētia, qui in centū milibus nihil unquā bonifeci, imo
 malum omni momento perpetravi. Præterea dolent-
 ter experior & animaduerto q̄ homini imp̄nitenti
 suāq; uitā nullatenus emendare curanti, festina mors
 summū est remedium & salubris medicina. Cui enim
 breuior uita est minus deterioratur, & pauciora sibi
 cumulat delicta. Maledicantur itaq; falsæ deliciae, con-
 uersatio fœda, inepta solacia, quæ quis exiguo tpe du-
 rauerint, æterna tñ mihi ingerent tormenta & sine fi-
 ne duratura. Magna stoliditas est ut uiam longiturā
 quis concupiscat, si illā in dei seruitio indefinenter nō
 expendat. Heu q̄ negligenter ista p̄uidi p̄teritis die-
 bus cū ad honores amores & fauores mundanos tam
 ardentem aspirare, qui me nunc in has horrendas an-
 gustias

gustas & cruciatus instar cęci deduxerunt. Maledicta
 sit hora illa qua in hanc lucem prodii, dum propter in-
 tensum & excessiuum mundialium amorem, corpus
 meum in cibum ignis & fauillam æterni incendii sic
 delicate nutriui. Deum qui me creauit & perditum re-
 demit perdi, uitam illam beatam qua sine non clau-
 ditur, defectu caret, inuidiam nescit, amissi. Felicitas
 omnium supernorum ciuium societate perpetuo sum
 priuatus, ubi uerus amor & perfecta merita & gau-
 dia singulorum facit communia uniuersorum. Nec
 immerito, ut clare perspicio, tot bonis destitut^o sum,
 quoniam quidem si breue & exiguum uitę meę tem-
 pus in die seruiicio cōsumpsissem, infallibiliter & abs-
 que ulla ambiguitate conscientię, securitarę & animę
 salutem in pñti æuo accepissem, & in futuro uitã eter-
 nam & gloriam sine fine possedissem. Sed nunc pro-
 chdolor ingredior locum tormentorum terribilium
 et æternalium pęnarum & paulatim desinunt omni-
 um membrorum meorum officia, cunctęq; uires tam
 animę quam corporis languescunt. In primis lingua
 mea palato adhærens, loquelę usum mihi adimit, quã
 obrem dolores & angustias cordis explicare non per-
 mittor. Oculi gyraunt & rotantur in orbem, uel turge-
 rescunt instanturq; p̄ dolore, ob cuius uehemētiam
 nequeunt lachrymari: facies pallescit, color immuta-
 tur & glaucescit, nasus conspatur acragescit, os gra-
 uiter olet et exarescit, dentes nigrescunt eorumq; iun-
 ctura se dissoluit. Labia crepant finduntur & spumāt,
 guttur raucescit, nerui qui in proximo rumpēdi sunt
 uidendos se monstrant, pectus aridum se subleuat, ut
 cordi locum tribuat quod ad crepandum festinat. Mi-
 sera quam caro per omnes meatus sudat, fetet, seque cō-
 stringit. Hęc q̄ intollerabiles p̄ singula corpis mēbra
V V
sustineo

S P E C U L V M

sustineo cruciatus nam uenter uacuus & attenuatus
 dorso fore se sociat. Omnes corporis costæ & ossa ita ut
 numerari cōmode possent oculis intruētū se manife-
 stant, sanguis aufugit uanū se occultāt, crines de fluūt,
 ignis naturalis alg. scit, deficit sensus, uita declinat. O
 me infelicē cur in hoc speculo me iugiter nō inspexi
 & mortis amaritudinē nō precogitavi, & plerūm ter-
 ribiles angustias quę morituros p̄eunt & subsequun-
 tur: qbus iā circūseptus nullā requiē aut pausam repe-
 rio, quo cūq; me uerterō siue in longū exensus siue in
 globum collectus, siue supinus iaceā siue resupinus re-
 cumbem, quin mo ex omni parte corpus paulatim
 deficiens uelut esca uermiū horrendū ex se gignit pu-
 torem, quē ego ipse ut cūq; uix sufficio tolerare. Præ-
 ter hæc corporis mala, quę enumeravi, ipsa etiā ani-
 ma inestimabiles tollerat angustias, cuidēter confide-
 rans præterita oblectamenta atq; delicia, dicta, uerba,
 facta & opera, singulariq; cordis cogitationes & uo-
 luptates tam subito & celeriter euanuisse, uix unius
 noctis somno æquiparandos fore respectu æternita-
 tis. Insuper & cuncta opera sua animaduertit iniusta
 esse & uitiosa, quapropter ab eorum præsentia aufugo
 re fatagit scilicet ab eis tale recipit respōsum. Tua in-
 quiunt opera sumus, tuiq; partus quos genuisti. Idcir-
 co te relinquere non debemus, sed usque ad præsentē
 am æquissimi iudicis comitabimur, te grauius accu-
 saturi, eo quod nemine impellente aut instigante tei-
 psam pluries tetasti & in præcipitia multa sponte
 corruisti. Referemus, præterea uniuersas circumstan-
 tias & causas locorū, temporū, personarū, in qbus diuī-
 na madata contēnens uiolasti. Quodq; sc̄tis inspirari-
 onib; plerūq; tibi celat; immissis obtēperare rēnuēs,
 eadē poti; impuleret a te fugasti. Vg mihi misero &
 iuste

infelici p̄tōri cui ex om̄i parte intus & foris multiplū
 can̄t mala, crescit afflētio, sed nō immerito, utpote q̄
 cōtra dictamē ægritatis & iustitiæ, cōtra remorsum &
 uermiculum conscientie in baratrū damnationis me
 ipsum præcipitavi, & q̄um in me fuit spūs sancto bek
 lna ituli, diuinæ gratiæ ingratus extiti, notitiæ lumen
 extrinxi. Angelo sc̄to qui mihi in custodiam & directo
 rem deputatus fuerat inobedienter restiti Monita q̄
 que & correptiones iustorum qui à uia nequitie me
 trahere, & ad salutaria dirigere conabantur audire
 contempsi. Proch dolor quanto studiosius hos acer-
 bissimos cordis dolores obliuisci & effugere desidero,
 tanto attentius obtutibus meis semet obiciunt. Et ut
 singula notanter explicem mala quæ patior, undique
 per circuitum circunvallant me angeli tenebrarū ho-
 stes implacabiles, qui gestibus suis & clamoribus ter-
 ribilibus & inconditis mihi minantur ut deuorent,
 ac uiuū absorbent. Habent siquidem faciēs tam fœ-
 das & horribiles adeo q̄ solus eorum aspectus suffice-
 ret amentiam mihi pariter & desperationē incutere,
 & animam à corpore separare. Ex altera deniq; parte
 eminus astare conspicio custodē mihi deputatū ange-
 lum bonū, m̄stū & lugubrem, cuius qm̄ suasionibus
 & cōsiliis ac monitis obtr̄perare contēpsi ad succur-
 sum meū lente se disponit, quinimo à tartareis legio-
 nib⁹, quorū dum sospirate fruerer corporali beneplac-
 itis deseruiui, me iure deprehendi p̄mittit & imina-
 titer cōtr̄ctari atq; discerni. Esur sum uero iudicem
 meū æq̄sumū, & infallibilē inspicio terribilē nimis ad
 instar furiosi cuiuspiā ac rapidi uiri stantē, q̄ ex uultu
 suo iracūdo minis & minaci quem sic aspicere uniu-
 sas mūdi p̄onalitates exuperat patēter cōdit ingentē
 furo, tēquē ergo memiserū concepit. Et reuert̄ a tanto

SPECVLVM

Nunc mihi terribilior em se monstrat, quanto conuer-
 sionem meā noxijs excessibus pauloante misericordi-
 tione remotis à dño præstolor cōdemnationis senten-
 tiam, qui ob mei conuersionē & emendationē tot mi-
 hi dies & horas misericorditer indulfit, sed cū de die
 in diem pœnitendi propositū protraherē, nihil boni
 peregi, sed in uitijs prorsus emarcui. Nunc ecce tācis
 me calamitatibus obsitū cōperio. q̄ nec enumerare q̄
 dem ipsemet sufficio. Sententiā quippe illam tā aspe-
 ram scio me sustinere non posse, quam tamen iuxta
 diuinū decretū præstolari me oportet. Nec est remedi-
 um in contrariū. Ad cuius quidem executionē senten-
 tiæ tartarcos illos satellites ac lictores immitis & im-
 misericordes p̄paratos cerno, qui mihi manus præ-
 bent ut ad ollas sulphureas æternaliter arsurū me se-
 cum traducant. Præterea subtrus me parentibus ocu-
 lis ac lucide contemplor loca infernalialia & collegas tā
 terrificas, domunq; horrois & importabilis tæro-
 ris, cuius sunt tenebræ tam densæ ut & manibus apre-
 palpari & tractari ualeant. Ignis sine flamma ac cla-
 ritudinis splendore, fœtor oīm sulphure & fumeo odo-
 re pestilentior, dolor ad instar parturientiū & absque
 cessatione uel pausa qualicunq;. Rugitus & clamores
 di auferant memoriā pariter & desideriū. Pœnalitā-
 tes & miseræ tam graues, ut per singula momenta se
 re hominē mori cogant, qui tamen mori non ualet.
 mors quoq; in desiderio est & uenire conuenit. Illuc
 ob intolerabiles cruciat⁹ audio plerosq; deū blasphemē-
 mantes, deierantes ac maledicentes. Ibi quoq; paren-
 ter conspicio unūquēq; damnarū odire suū proximiū
 uelut hostem capitalem, eiq; maledicere, mala impre-
 cari

cari & absq; causa moleitare, & idcirco de die in diem
noui sibi inferuntur cruciatus. Illuc insuper planè co-
gnosco eos qui mecum pauloante deliquerunt, & do-
minica mandata uiolauerunt, scienter expectantes ut
quē pridem habuerunt consciū in delictis, iam se-
cū habeant sodalem & participē in pœnis & sulphure
in flammis. Iacent illic miseri inter aspides, serpētes
& dracones & similes bestias uirulentas, quā ū p̄ mul-
titudine non est numerus. Ibi desideratur mors, quæ
tibus est ipsis immortalis, qui tamen moriuntur sine
morte & cruciantur sine fine. Heu q̄ horribilis est illic
mansio mihi miq; similibus sceleratis deputata ac p̄-
parata, cuius etiam memoria & cruciatus præcogita-
tio in immensum in eos augent dolores, calamitates
& in serias. Pereat dies in qua natus sum. Maledicta
sit hora qua de matris utero in lucem hanc prodii, cū
tantis angustijs & mœroribus implicitum de hac uita
migrare cōpellor. Heu me infelicem cur talia & his si-
mila non præcogitauī, uel in animo reuolui dū ple-
na corporis sospitate gauderem, & pœnitēdi spatium
mihi fuerat benignè concessum. Iam utiq; si hoc fecis-
sem tam securus essem de æterna felicitate captanda,
q̄um heu in p̄sentiarum indubitanter infernales cru-
ciatus postmodū iussururus in perpetuum duratu-
ros. Maledicta sis infelix anima mea quæ ad pœnales
illas migrabis mansiones, ubi quoq; corpus quod tibi
socium habuisti in delicijs, simul & pertrahes in inter-
minabilibus flammis. O si possem explere cordis meī
desiderium, uellem certe q̄ nūquā natus fuisset. Nec
enim tantas calamitates iam incurrerem quas euade-
re nullatenus p̄ualeo. O rupes arduæ & montes excel-
si, cadite super me, & colles cooperite me, ne uultum
illum irati contra me iudicis si fas est aspiciam. Insup-
precor

SPECVLVM

precor decidite me ut penas illas horrendas nō aspiciā, quas mihi paratas uideo sursum & deorsum, anterorū & retrorsum, dextrorsum quoq; & sinistrorsum. Siquidem tam graues & tam terribiles hæ sunt, ut si liceret & permitteret certe in desperationem caederem labiq; in eam totis uiribus optarem. Heu q̄ intolerabiles ingerunt mihi cruciatus carnales delicia, uestes preciosæ, necnon superbia cordis ignominiosa & fœda. Nō immerito carnem meam putridam tam delicatē nutrire & impinguare debui, quæ non erat nisi fæcus stercoreum ac cibus uermium necnon imundorum spirituum, animæ autem salutem posuere ac deserere, quæ sanctorum angelorum manibus, & beatorum spirituum ministerio, suo & omnium rerum plasmatori præsentari debuerat, qui suo preciosissimo eam sanguine de potestate dæmonis redemit, mortem quoq; pro eadem suscipere non dubitauit. O munde imō immunde nō ab re te cogor exosum habere, qui ut tibi complacerē iam illis displicio qui merito ultra omnem mundi creaturam, aut quod credi potest si eis obtemperare uoluissē propter me dilexissent, & nunc heu pro tali ministerio æter nos suscipio pro mercede cruciatus. Vos item alloqr parentes & affines, quos profecto si ut nunc sic & tūc cognouissē, nunq̄ uobis tantam fidentiam adhibuissē, nec uestris suasionibus & consilijs acquieuissem, quinimo creatori meo ac recreatori deseruire & cōplacere studuissem, qui suis contemptoribus tam terribilis & seuerus existere non dubitat. Sed nimis sera est ista querela, frustra quoq; n̄ mirum mouentur hi fluctus & suspiria ad nihilum profutura, cum sine remedio in graui corporis & animæ calamitate, a præsentij cōpellor seculo migrare, & ad infernalia & tartara

lœta loca æternaliter cruciandus transire, ubi est fle-
 tus & fridor dœtium, pœna sine termino, & acerbitas
 sine meta. Vnum tamen iuadeo & consilium salubre
 uniuersis qui hebilem hanc audire quærimoniam &
 similem forsitan præstolantur aduentum, pro nunc
 in testamentum trado, quatenus perpetrata facinora
 omni mora postposita deferant, quæ sic hominem fi-
 naliter in tartara præcipitant: propriam autem con-
 scientiam ueris pœnitentiæ lamentis ac contritione
 mundare studeant, salubrem uiuendi uiam arripiant,
 ut & in summa melius quàm ego mori condiscant.
 Nam felix quem faciunt aliena pericula cautum. Bo-
 etius: Tempus siquidem præsens ad instar umbræ so-
 laris breuissimum est. Nemo quoque an etiam cras su-
 peruiuere debeat securus esse potest. Nihilominus in
 hac temporis breuitate, ualet homo æterna sibi gau-
 dia promereri, aut certè æterna si uelit supplicia pro-
 curare, quæ aut mundi constitutionem ambo iux-
 ta meritorum diuersitatem cunctis sunt uiuen-
 tibus præparata. Quisquis igitur rationis ca-
 pax quantum salutis suæ congruere iudi-
 cauerit in hoc speculo semet assidue
 contempletur. Finè quæso bo-
 nū, cui nullum præfero do-
 num. In mūdi rebus da
 mihi celsè deus.

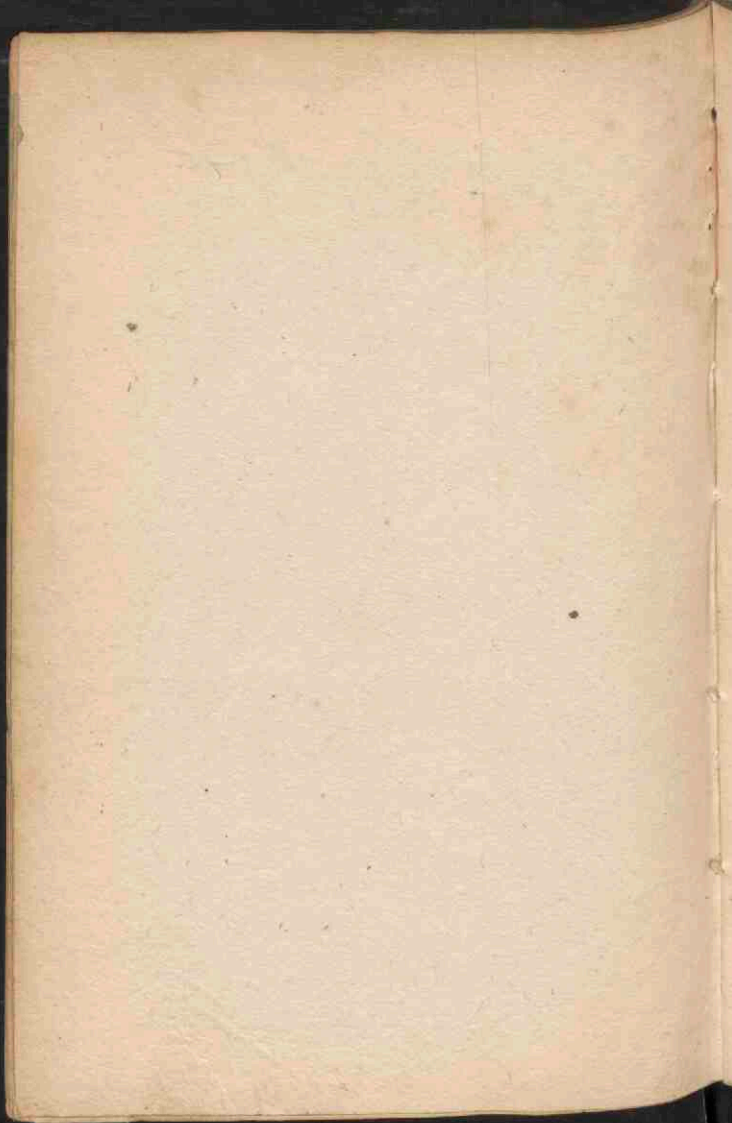
FINIS.

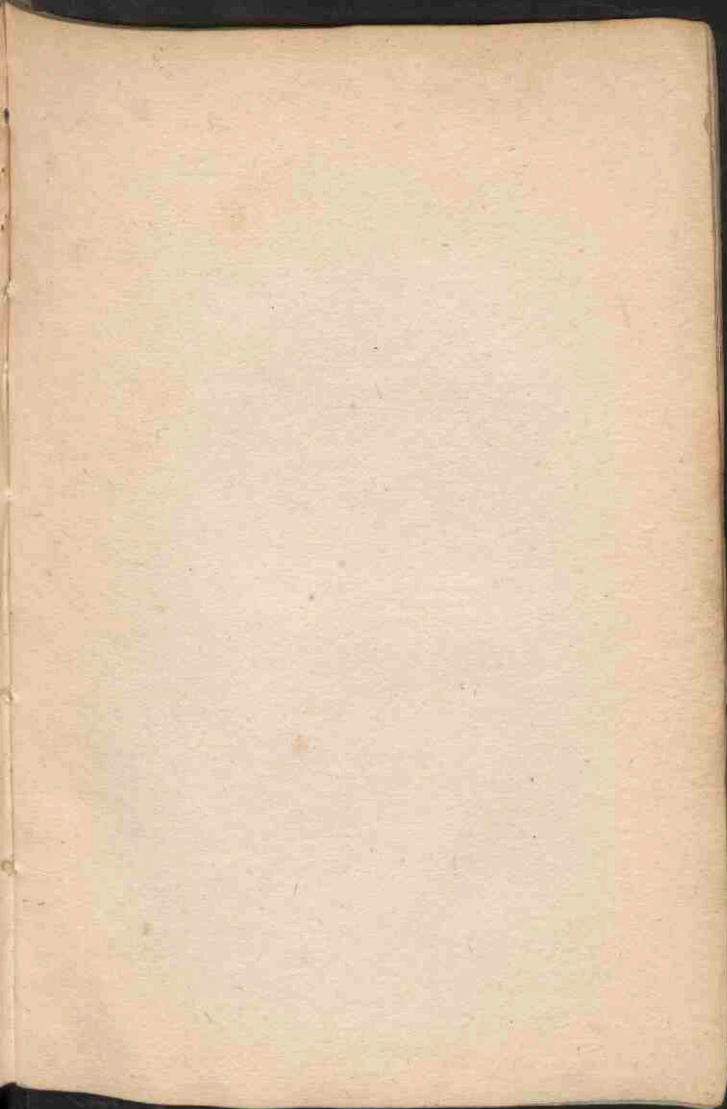
X2823

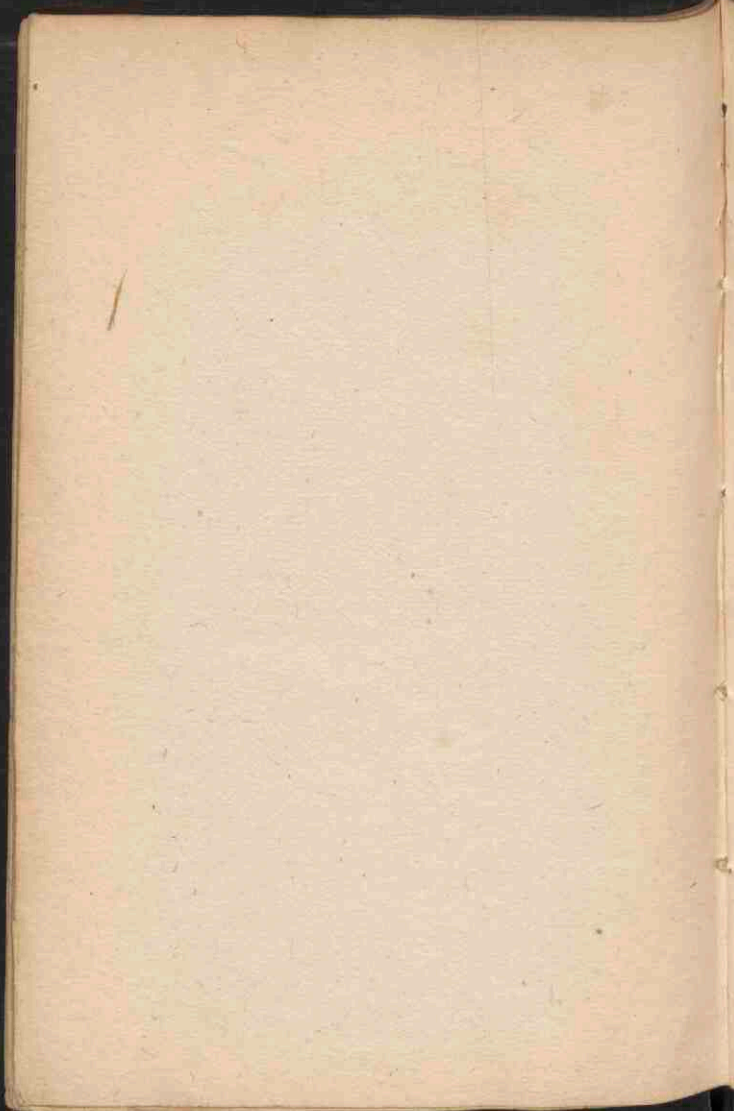
Wg-e

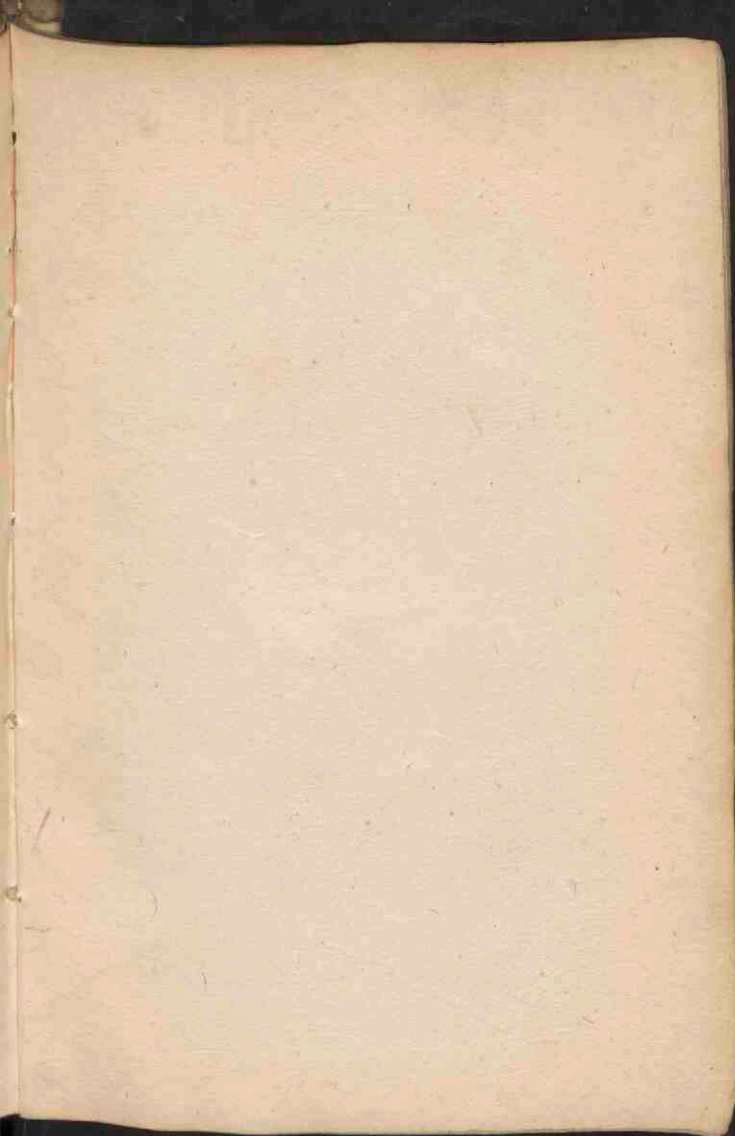
1-10

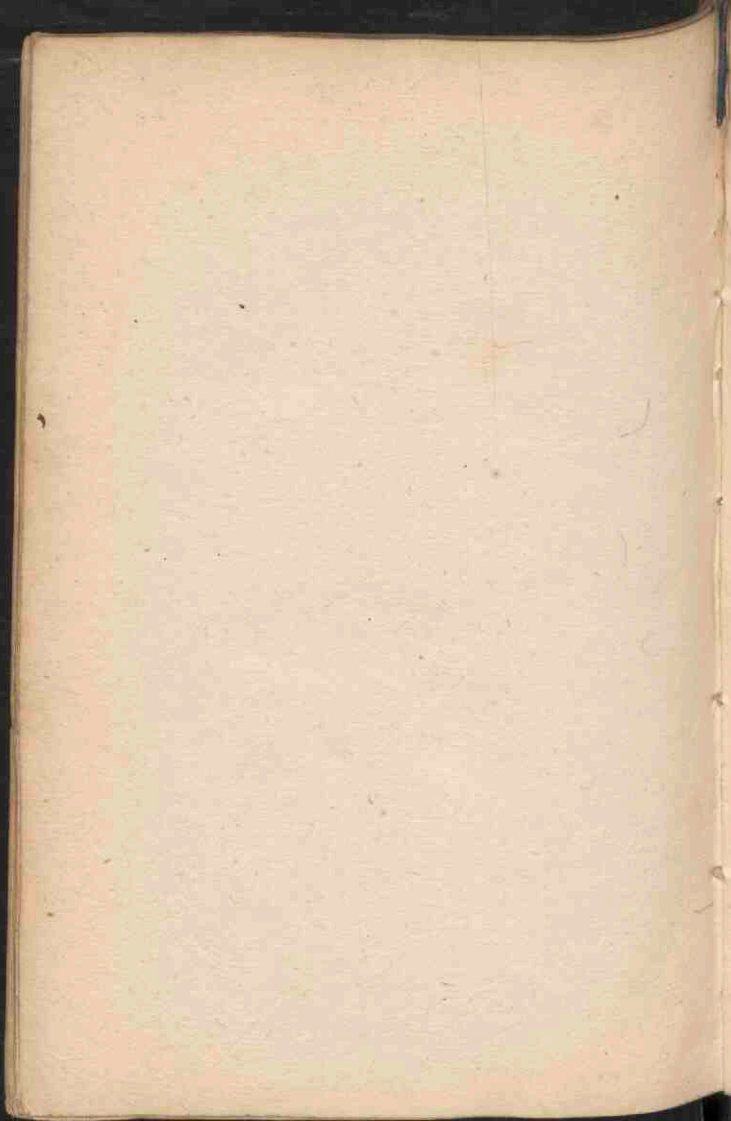
9174
01CS

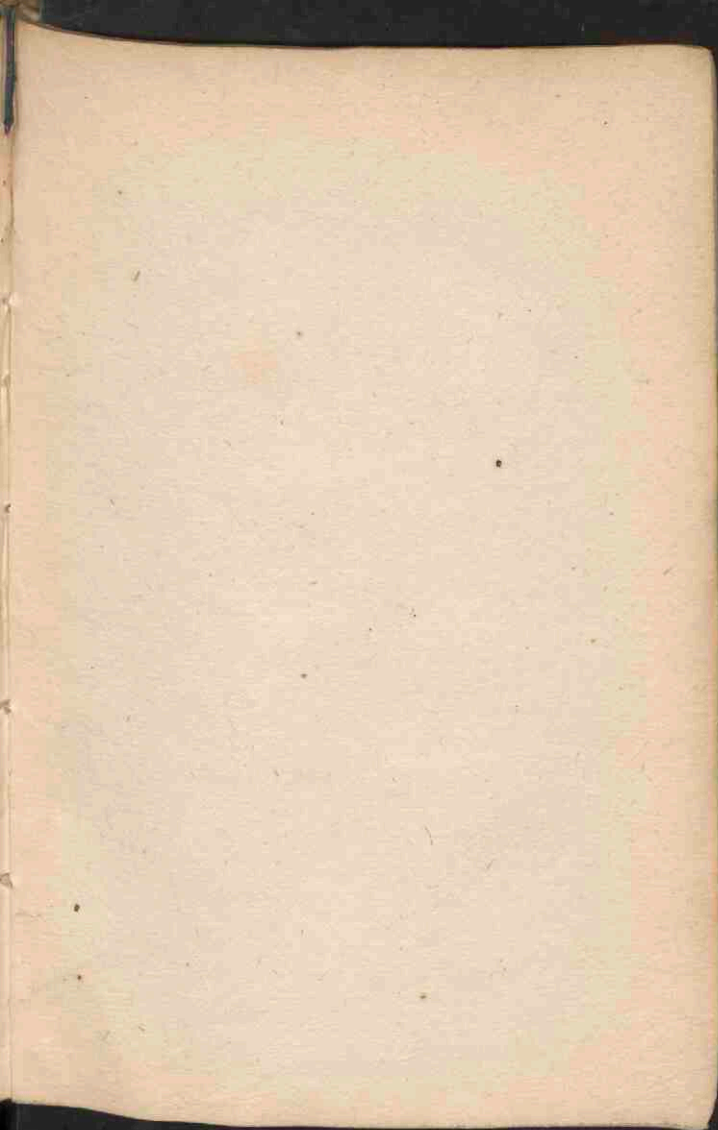

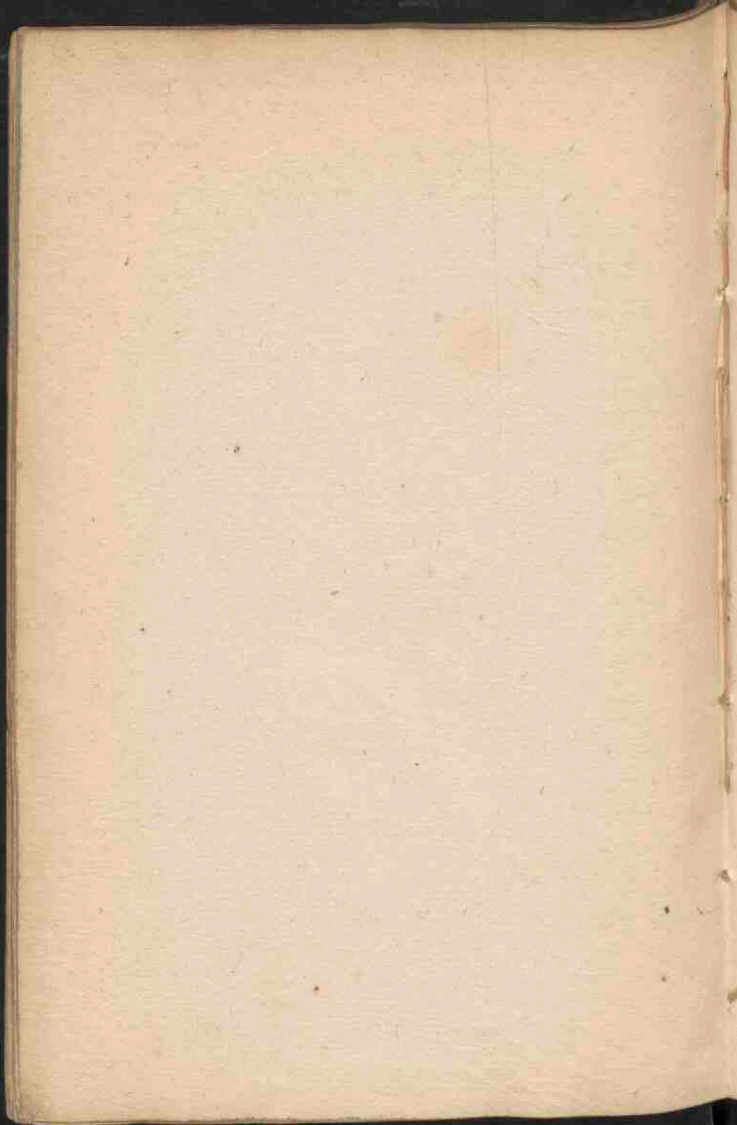

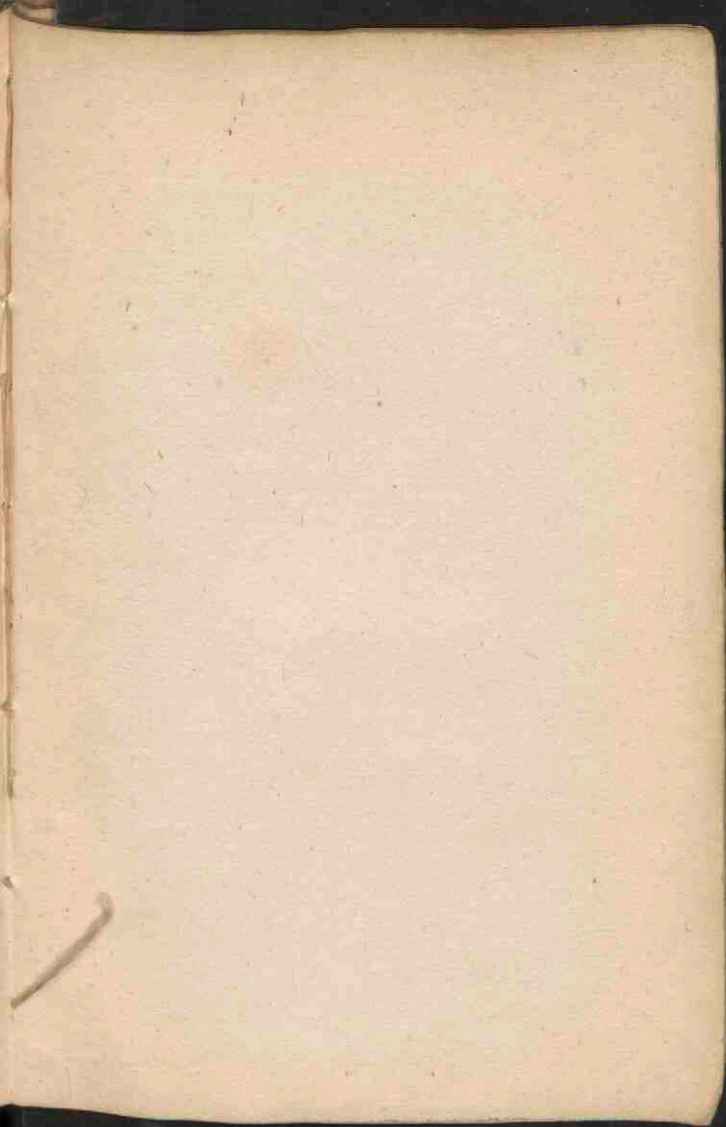

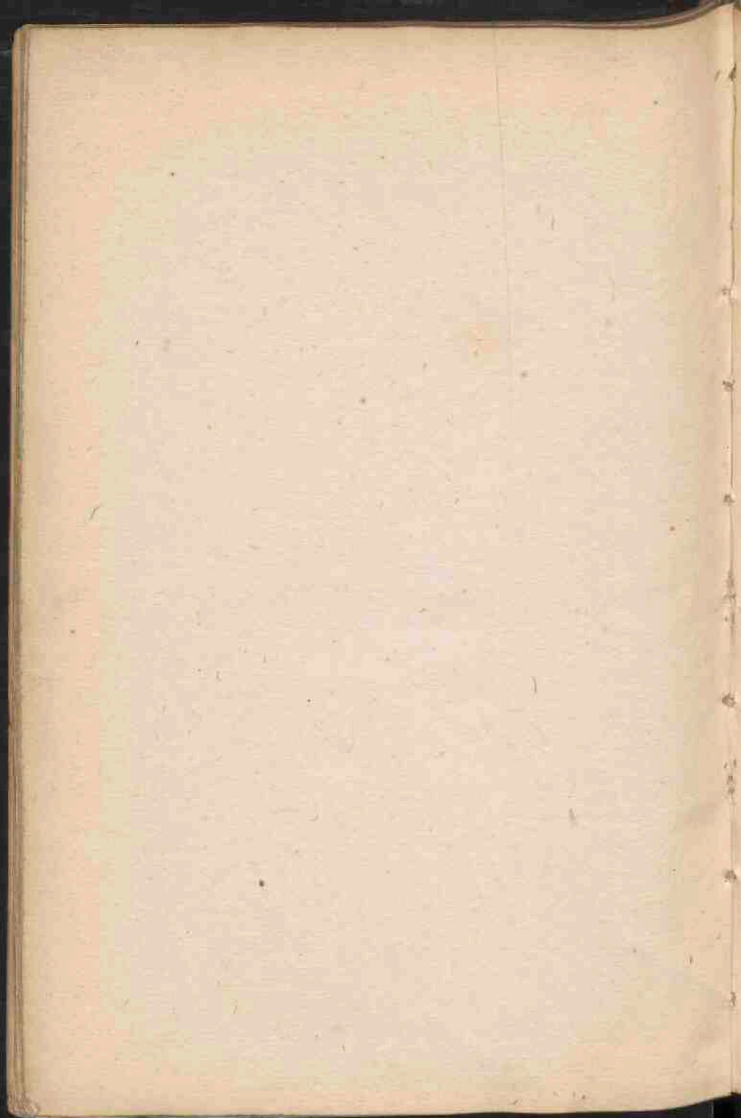

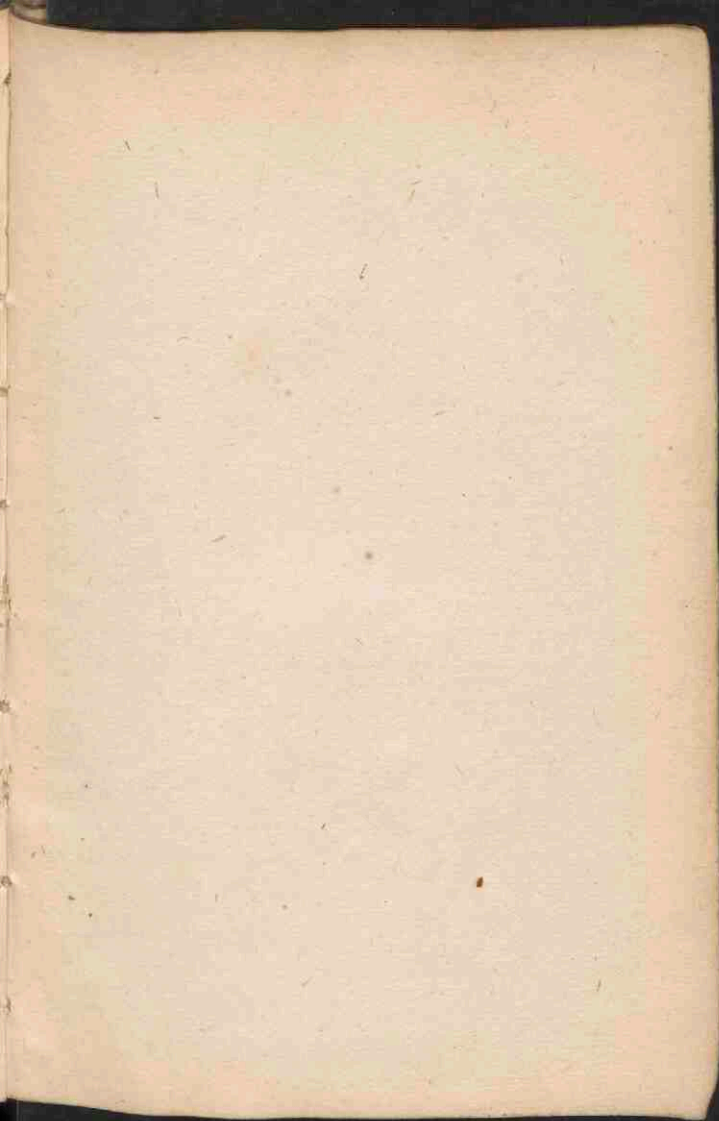

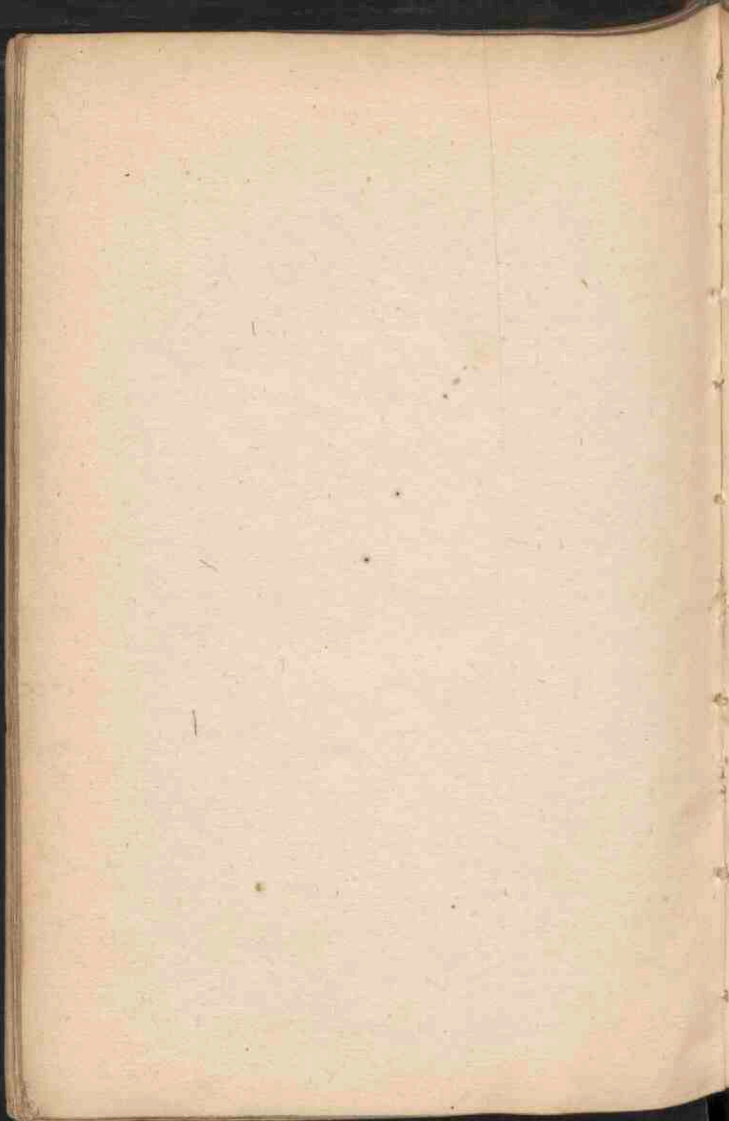

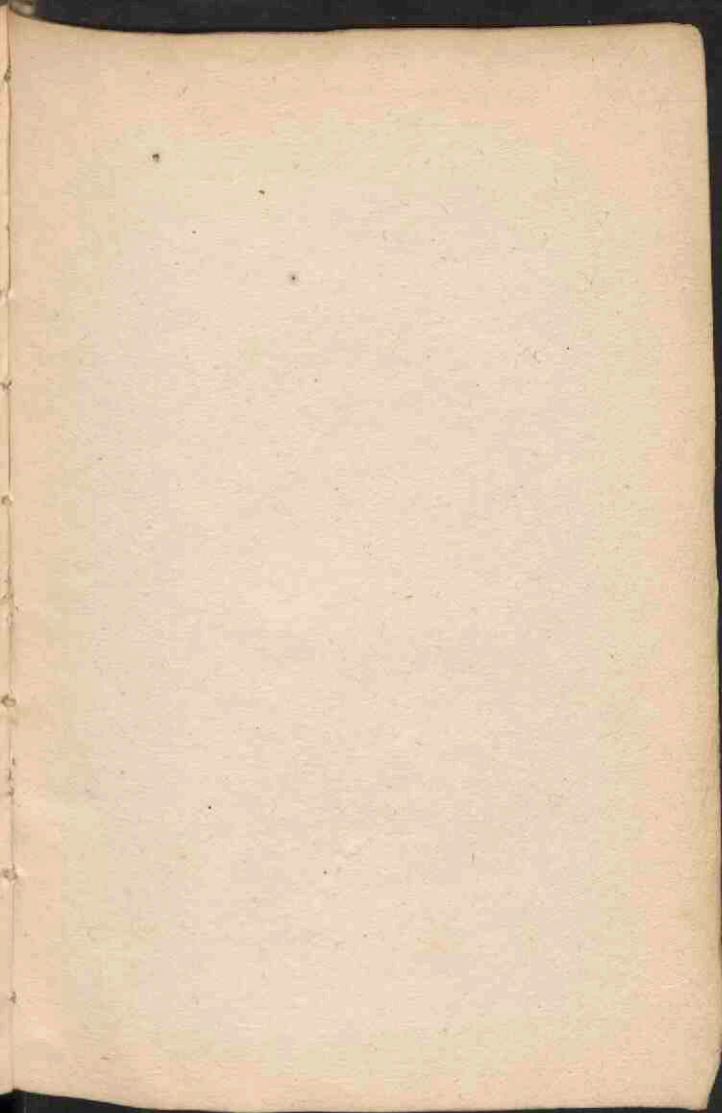

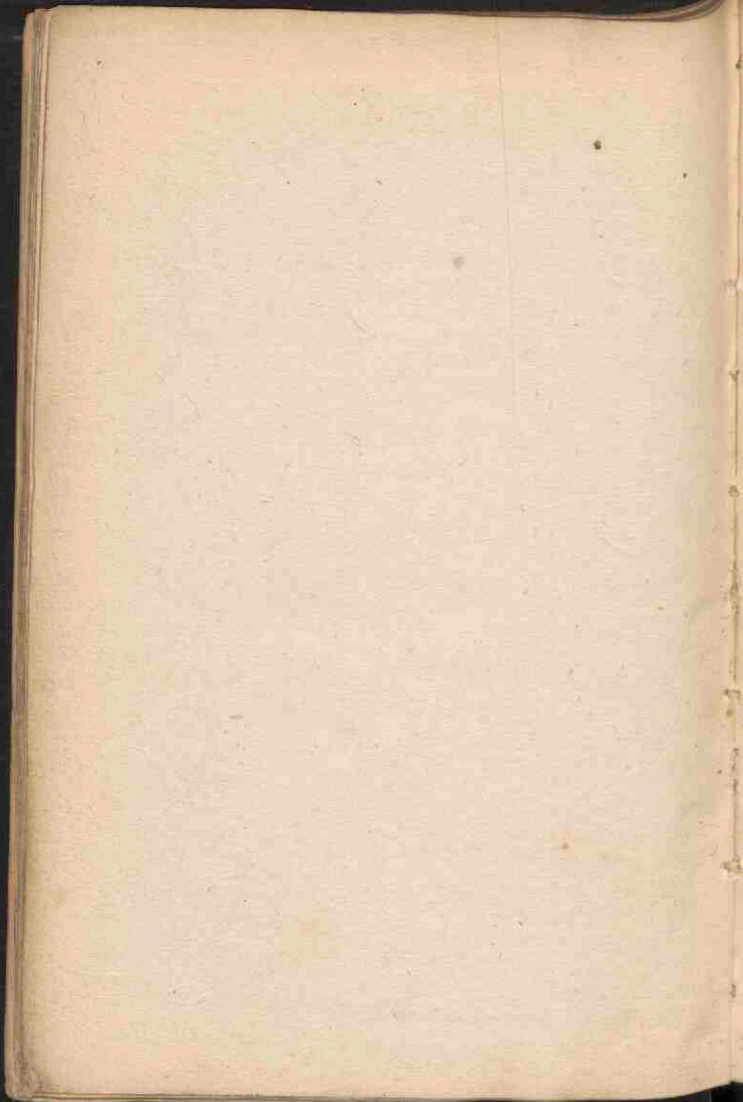

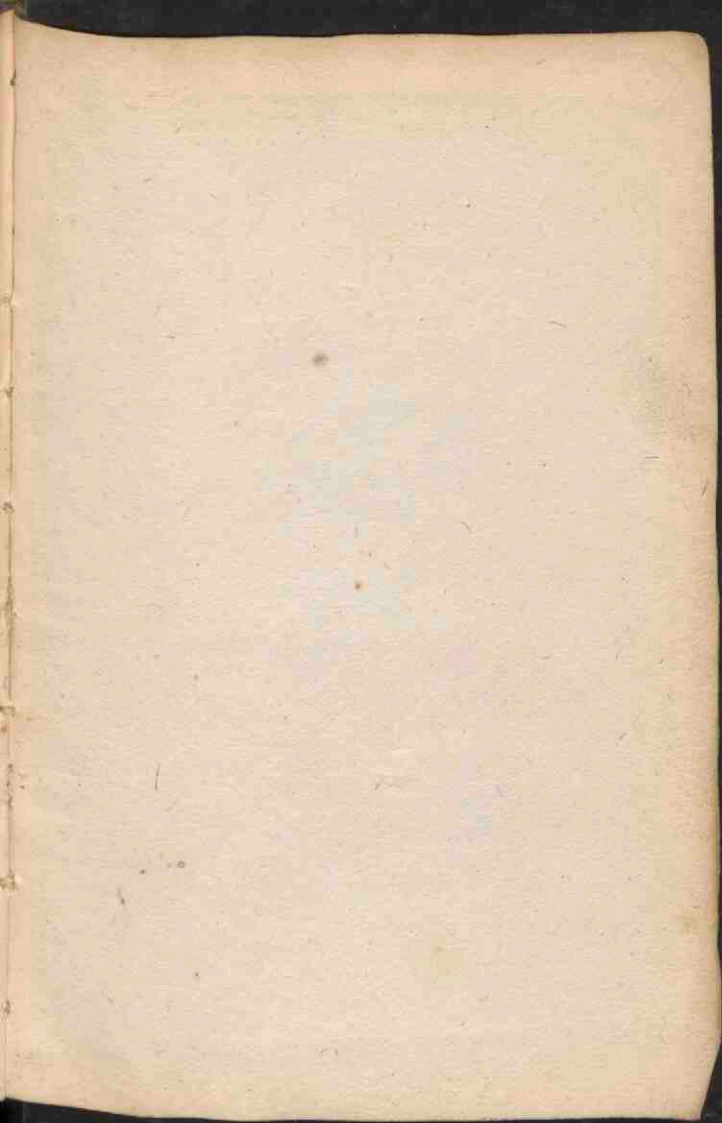

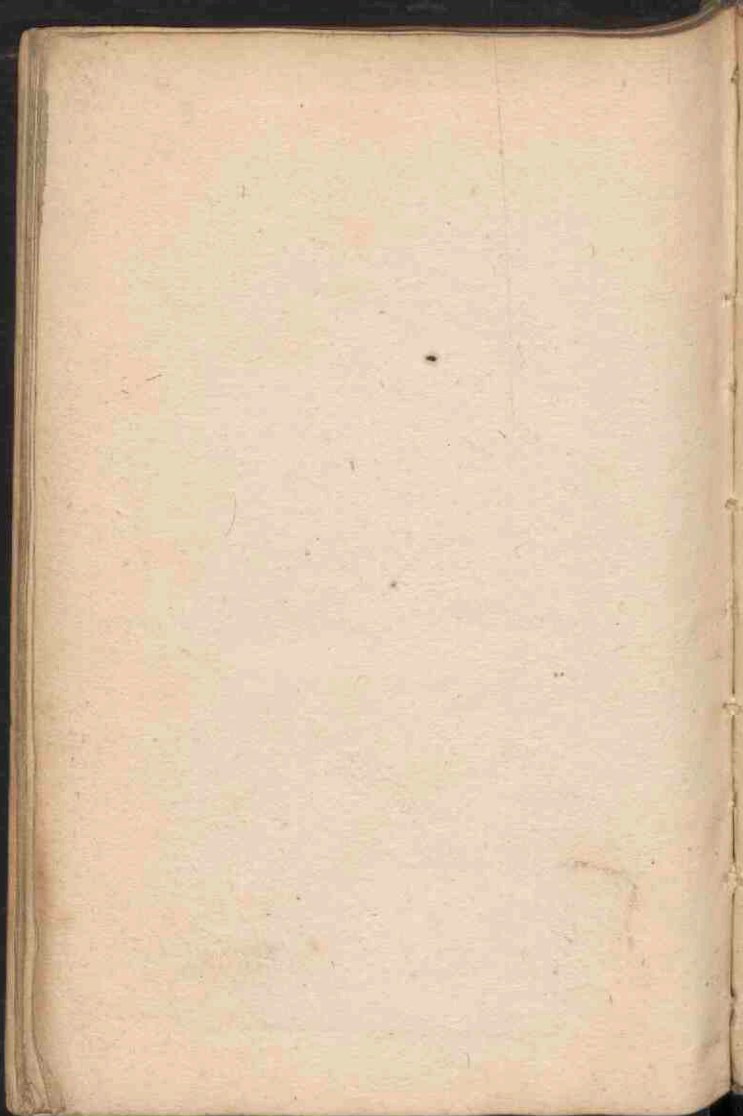

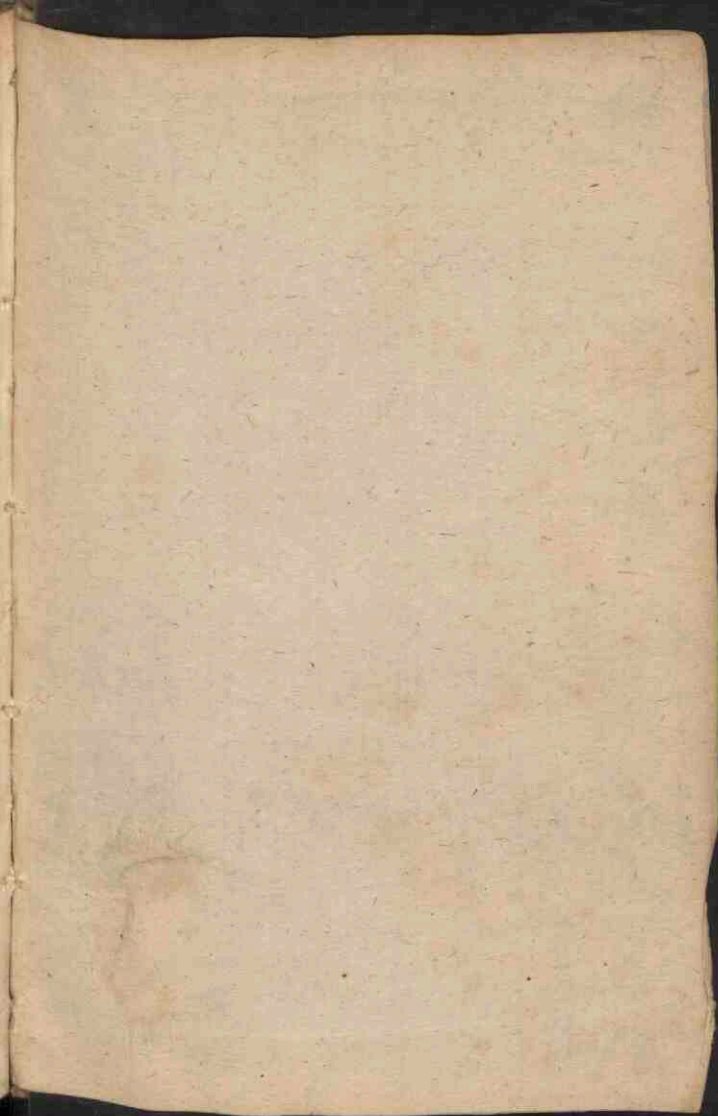

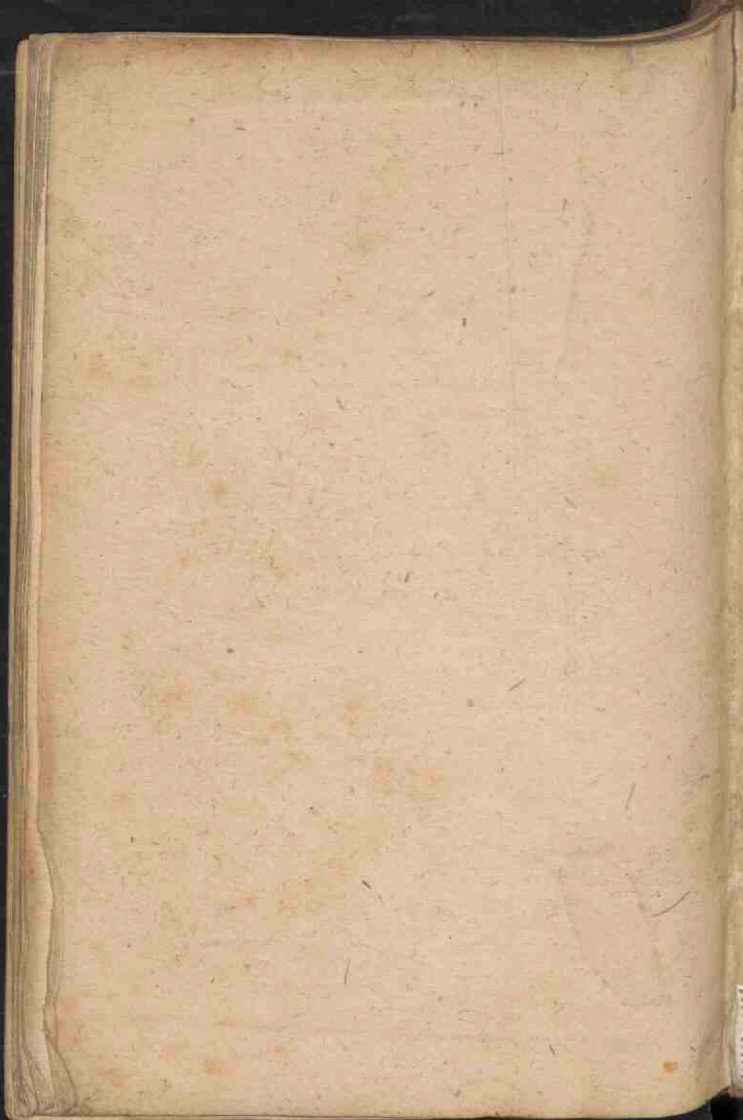

29530

WILLIAM SALLOCH
Pines Bridge Road
Ossining, New York

